

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie – sekce archeologie

Pohřbívání v raném středověku v povodí Vlány, Horní

Olšavy a Dřevnice

Magisterská diplomová práce

Autor práce: Bc. Oto Minařík

Vedoucí práce: doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D.

Olomouc 2020

Čestní prohlášení:

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracoval sám na základě uvedených pramenů a seznamu literatury.

V Olomouci, dne

.....

Bc. Oto Minařík

Chci poděkovat vedoucímu mé magisterské diplomové práce doc. Mgr. Karlu Nováčkovi, Ph.D. za jeho pomoc, cenné rady a především spoustu trpělivosti.

Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Tomáši Chmelovi a zejména panu Josefu Ščuglíkovi, kteří se mnou opakovaně navštěvovali zkoumané lokality, za jejich celkový obětavý přístup a všestrannou pomoc při mém studiu.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat mým spolužákům, kamarádům a rodině za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	5
1 Přírodní podmínky regionu	7
2 Dějiny bádání	7
3 Metodický postup.....	9
3.1 Cíle práce	9
3.2 Prostorové vymezení.....	9
3.3 Metoda	10
3.4 Sledované jevy	12
3.4.1 Lokalizace	12
3.4.2 Datování.....	13
3.4.3 Nadmořská výška.....	13
3.4.4 Velikost mohyl.....	14
3.4.5 Vnitřní prostorové uspořádání mohyl.....	14
3.4.6 Vzdálenost od vodního toku	14
3.4.7 Viditelnost.....	15
4 Terminologie a mohylové pohřby na území JV Moravy.....	15
4.1 Mohyla	15
4.1.1 Mohyly žárové	16
4.1.2 Mohyly kostrové	17
4.1.3 Mohylník.....	17
4.2 Pohřbívání pod mohylami v rámci zkoumaného území.....	17
4.2.1 Oblast jihovýchodní Moravy	18
4.3 Pohřbívání po christianizaci	18
5 Raně středověké osídlení jihovýchodní Moravy	20
6 Mohylová pohřebiště (katalog lokalit)	22
6.1 Bojkovice „Hradská niva I“	23
6.2 Částkov „Obce“	27
6.3 Částkov „Osušek“	30
6.4 Haluzice „Volavá“	34
6.5 Luhačovice „Obora“	37

6.6	Nedachlebice – „Lipiny“	40
6.7	Nedachlebice – „Neraz I“	41
6.8	Nedachlebice – „Neraz II“	45
6.9	Nedachlebice – „Olšovec“	47
6.10	Nevšová – Bohdance	49
6.11	Nevšová – „Nivky“	53
6.12	Nevšová – Osamocená mohyla	56
6.13	Rudimov „Kamenná“	59
6.14	Rudimov „Doubravy“	63
6.15	Rudimov „Graca“	66
6.16	Rudimov „Plostí“	69
6.17	Rudimov „Spalice“	72
6.18	Slavkov u Uherského Brodu – „Slavkovský háj“	75
6.19	Slavičín – „Nad Vodojemem/Jamně“	78
6.20	Slavičín – Lochovec	80
6.21	Slavičín – Lipová „Bába/Starý háj I, II, III“	80
6.21.1	Slavičín – Lipová „Starý háj I“	81
6.21.2	Slavičín – Lipová – „Starý háj II“	81
6.21.3	Slavičín – Lipová – „Starý háj III“	81
6.22	Slavičín – Lopeník	86
6.23	Slavičín „Meduně“	86
6.24	Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník I, II	89
6.24.1	Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník I „Mladý háj“	90
6.24.2	Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník II „Nový háj“	90
6.25	Slavičín – Nevšová „Úlehla“	93
6.26	Slavičín – Nový háj „Vršek“	93
6.27	Uherský Brod – „Chrástka“	93
7	Referenční lokalita: Mohylník na Žlutavách „Trestný“	97
8	Slovanská sídliště	102
8.1	Bojkovice – „Dílnice, Trhovisko“	102
8.2	Bojkovice – „Hradská niva II“	102
8.3	Dolní Němčí – „Úžery“	102
8.4	Dolní Němčí – „Záhumní“	102
8.5	Drslavice – „Nivky“	102
8.6	Havříce – „Nad Zahrádky, Obalovo pole“	103

8.7	Hradčovice – „Cahlův grunt“	103
8.8	Hradčovice – „Újezdy“	103
8.9	Lipová – Milušince	103
8.10	Nevšová – „Padělk“	104
8.11	Nevšová – „Úlehle“	104
8.12	Slavičín – Divnice – Krátecko	104
8.13	Slavičín – Hrádek na Vlárské dráze – Hrubé pole	105
8.14	Velký Ořechov – „Kopce“	105
8.15	Velký Ořechov – „Pod Loštičí“	105
9	Sumarizace a interpretace poznatků	106
9.1	Lokalizace	106
9.2	Nadmořská výška	109
9.3	Orientace svahu	111
9.4	Datování	112
9.5	Velikost mohyl	114
9.6	Vnitřní prostorové uspořádání a vztahy mohyl v rámci jednotlivých mohylníků 118	
9.6.1	Hustota a poloha velkých mohyl vůči malým	122
9.6.2	Analýza shluků a řad	123
9.7	Vzdálenost od vodního toku	125
9.8	Viditelnost	127
10	Závěr	129
11	Bibliografie	131
11.1	Prameny:	131
11.2	Literatura:	131
12	Poznámky	137
13	Vyobrazení v textu, tabulky a grafy	137
14	Seznam fotografických příloh	141

Úvod

Pohřeb pod mohylami je fenoménem, který provází dějiny již od pravěku po raný středověk a tvoří nedílnou součást dnešní krajiny. V dnešních dnech jsou mohylová pohřebiště dochovaná převážně v lesních prostorech, kde je jejich ochrana zajištěna naturálním způsobem a je zde předpoklad, že nebudou podléhat destrukci v důsledku stavební či zemědělské činnosti. Během sběru dat pro tuto práci se bohužel prokázal opak, a tak i dnes jsou lokality ohroženy, a to převážně lesní těžbou.

Cílem této práce je komplexní zpracování mohylových pohřebišť z povodí Vláry, Horní Olšavy a Dřevnice. Pohřby pod mohylami se nevyskytují plošně po celé střední Evropě, ale pouze v určitých oblastech. V oblasti jihovýchodní Moravy je výskyt památek tohoto druhu poměrně vysoký a tento jev značí přetrvávání mohylového ritu na Zlínsku i rozsah a počet dochovaných mohylníků samotných je něčím skutečně mimořádným na území celé ČR. V omezeném rozsahu tato předkládaná práce navazuje na bakalářskou práci „Vybrané kapitoly z dějin archeologického bádání na Zlínsku“ (Minařík 2017), kde byl mimo jiné i zpracován mohylník na lokalitě Žlutava „Trestný“, který zde bude použit jako referenční lokalita.

Součástí práce je přehled všech evidovaných i neevidovaných mohylníků zkoumaného území z období raného středověku. Ty budou v závěru práce podrobeny analýzám, kde budou hledány společné charakteristiky a hlubší geomorfologické kontexty.

Jako prvotní inspirací mi byla práce B. Dostála „Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní“ (Dostál 1966), kde se autor z velké části věnuje právě pohřbívání pod mohylami. V době vzniku této publikace nebyla ještě celá řada lokalit objevena. Tyto doposud nepublikované mohylníky jsou také součástí předkládané práce a mohou nám přispět k ucelnějšímu vykreslení pohřební strategie v tomto regionu. Tato diplomová práce byla psána v duchu kritického racionalismu, pro který je typický důraz na omezenost každého poznání, kritičnost a racionalitu (Popper 1997).

Předkládaná práce si klade za cíl nastínění odpovědí na mnoho otázek. Některé z nich jsou: Jaké faktory ovlivňovaly naše předky při volbě polohy pro budování mohylníku? Jakým způsobem se projevovaly sociální a geografické souvislosti? Jaké byly prostorové vztahy mohyl v rámci mohylníků? Jaká převažuje orientace mohylových pohřebišť vůči světovým stranám? Převažuje na mohylnících tvorba řad nebo shluků? Mohly mít mohylníky sekundární funkci, například roli orientačních bodů? Za předpokladu, že byly mohylníky budovány záměrně ve vyšších partiích a část krajiny byla odlesněna, jaká z nich byla viditelnost? Je vůbec viditelnost relevantní faktor?

Pro řešení kladených otázek nebylo potřebné shromažďovat informace týkající se hrobových inventářů, orientace pohřbu apod. Otázky týkající se mohylových pohřebišť jsou v této práci v jiné rovině.

Pro zdárné dokončení práce bylo v první řadě důležité nepodcenit heuristickou část, kdy bylo nezbytné nashromáždit informace a veškeré poznatky o zkoumaných lokalitách, které byly doposud publikovány. Další fází bylo nashromáždit i nepublikované ústní a písemné prameny i drobné zprávy odborníků, kteří se v minulosti zabývali touto problematikou. Při zpracovávání těchto informací bylo důležité obezřetně nahlížet zejména na starší zprávy a podrobit je revizi či konfrontaci s aktuální situací, kterou jsem zjišťoval při osobní prospekci v terénu. Empirická část práce dále zahrnuje vlastní dokumentaci mohylníku, kde byla aplikována hypoteticko–deduktivní metoda, která nám umožňuje potlačit subjektivní přístup k řešení problémů a přináší jiný úhel pohledu.

Součástí práce je i katalog doposud známých, často nepublikovaných mohylových pohřebišť. Každá lokalita obsahuje zevrubný popis lokality, GPS souřadnice, orientační mapu s vyznačenými jednotlivými mohylami (tvořeno v prostředí GIS), lidarovou mapu lokality a fotografii lokality pořízenou při vlastní prospekci.

Poslední část práce se věnuje určitým prostorovým analýzám, které mohly přispět k řešení výše položených otázek. Výstupem této části je zhodnocení a následný pokus o interpretaci zjištěných jevů, popřípadě zhodnocení, zda byly zvolené faktory vůbec relevantní pro budování mohylových pohřebišť.

Předkládané interpretace jevů jsou tvořeny v hypotetické úrovni a odrážejí subjektivní pohled autora. Tyto výsledky bude tedy v budoucnu nutné mnoha způsoby ověřovat, popřípadě testovat. Cílem této práce je mimo jiné i znovu otevřít diskuzi ohledně mohylového pohřbívání v raném středověku v tomto regionu, protože takové četné zastoupení mohylníků představuje zcela něco mimořádného.

1 Přírodní podmínky regionu

Geologicky patří celá zkoumaná oblast vývojově do třetihor a je tvořena převážně horninami magurského flyše (soubor usazených hornin, charakteristický rytmickým střídáním pískovců, prachovců, jílovců, slínovců, vzácně i vápenců a slepenců). Co se týče vodních zdrojů, tak se zde nachází několik potůčků a řek. Dále se zde nachází rozvodí vod se spádem k řece Moravě a k říčce Vláře, která ústí do Váhu (Matějka – Roth 1956, 332). Co se týče pravěkého klimatu, specifičtěji můžeme dnes prohlásit pouze to, že první polovina holocénu byla mírně teplejší a vlhčí než druhá a že druhá polovina holocénu měla asi stejné podnebí jako dnes. V rámci obou částí holocénu byly více či méně periodické klimatické výkyvy. Přejít mezi první teplejší, vlhčí fází a druhou, chladnější fází je kladen různými autory do poměrně velkého rozmezí, nejčastěji do intervalu 4000–3000 BC. Potom mělo klima více kolísat, měla se střídát relativně teplejší a chladnější období, která mohla lokálně ovlivnit strategii získávání obživy nebo posuny sídlišť do vhodnějších poloh (Dreslerová 2005, 543–544). Z hlediska současného klimatu patří zkoumaný region do mírně teplého klimatu MT9. Průměrný počet letních dnů je 40–50. Počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více je 140–160. Počet mrazových dnů je zde 110–130. Počet ledových dnů (teploty kolem 0) je zde 30–40. Srážkový úhrn ve vegetačním období je 400–450 mm. Srážkový úhrn v zimním období je 250–300 mm. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je v průměru 60–80 a počet dnů jasných je v průměru 40–50. Počet dnů zamračených je 120–150 (Galuška 2004, 16).

2 Dějiny bádání

Jako první ve zkoumaném regionu působili archeologové Jan Kučera (1860 – 1919), Innocenc Ladislav Červinka (1869 – 1935) a Rudolf Janovský (1863 – 1935). I. L. Červinka jako první vytvořil seznam lokalit a v roce 1928 vydal monografii s názvem Slované na Moravě a Říše velkomoravská (Červinka 1928). Do této práce byly zařazeny lokality z Brodska, Bojkovska, Rudimovska, Slavičinska etc., které z převážné většiny osobně navštívil. Mezi těmito lokalitami figurují i mohylníky, na které se I. L. Červinka zaměřil a provedl zde řadu výzkumů (např. „Osůček“ u Částkova, „Obora“ u Luhačovic, „Hradská niva“ u Bojkovic aj.). V roce 1933 dokončil jako první soupis pravěkých a slovanských lokalit a v roce 1939 ho rozšířil v práci zvané Slované na Moravě – Moravané. Tato práce zůstala pouze v rukopisné podobě (Polák 2005, 3).

Zajímavé archeologické nálezy jsou připisovány Provodovu – jsou to opakující se nálezy zlatých keltských mincí na „Rýsově“ a v jeho okolí. Pozornost byla také hojně věnována

předpokládané přítomnosti osídlení lidí lužických popelnicových polí (dále jen KLPP). Tuto skutečnost zastává hlavně archeolog Vít Dohnal (působící ve Zlíně v letech 1957–1969 a dodnes publikující). Za pozornost určitě stojí i objevy provodovského amatérského archeologa Miroslava Černého, který svými konkrétními nálezy dokládá pravěké osídlení „Brda“ spadajícího minimálně do období KLPP, tj. trať „Nad Maleniskem“, která je součástí obce. Další z významných badatelů, kteří zde působili, byl archeolog Ústavu archeologické památkové péče v Brně (dále jen ÚAPP) Jiří Kohoutek. Dále také jeho manželka, zlínská archeoložka Jana Langová. Tuto neobyčejnou krajinu si prohlédl také ředitel ÚAPP v Brně Miloš Čižmář, a to v letech 2003–2004. Nutno podotknout, že jeho zkoumání se soustředilo na hradiště a své poznatky z této oblasti shrnul v publikaci Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku (Čižmář 2004). Na jihovýchodní Moravě také působil archeolog z ÚAPP v Brně David Parma, který mimo jiné popsal lokality v obci Provodov, tratě „Brda“ a „Rýsov“ (Parma 2008). Za pozornost stojí i další amatérští archeologové: Dušan Cendelín – keramik a Naděžna Cendelínová – výtvarnice. Tito dva jmenovaní jsou zaměřeni především na Vizovické vrchy a zmapovali zde již celou řadu lokalit především z období KLPP a púchovské kultury. Je nutno zmínit, že prakticky drtivá většina zde provedených archeologických výzkumů byla omezena pouze na povrchové sběry v zalesněném terénu. Tito badatelé vždy využívali zásahů do povrchu terénu v podobě vyvrácených stromů, úvozů cest, kráterů po spadlých bombách, ale také drobných narušení způsobených lesní zvěří (Kolbinger 2011, 293–294).

Z raně středověkého období patří k nejvýznamnějším osobnostem zcela jistě Vladislav Bachmánek, který ve 30. letech 20. století prozkoumal slovanský mohylník v katastru obce Žlutavy. Další badatel je Jaroslav Žíla, kterému se dnes připisuje objevení raně středověkého osídlení v Lužkovicích. Neopomenutelné zásluhy při objevování nových lokalit mají také Josef Švihálek a Josef Studenka, kteří oba působili především v oblasti Slavičína, a významně tak přispěli k poznání tohoto mikroregionu v době raného středověku (např. „Padělky“ na katastru Nevšové). V roce 1960 na této lokalitě provedl záchranný výzkum další badatel Č. Staňa (Staňa 1961, 95). Nemůžeme ani opomenout pracovníky valašskoklobouckého muzea, a to především Aloise Richtera a Josefa Manu, kteří se věnovali jak období paleolitu, tak také období středověku. Díky jejich důsledné práci máme dnes k dispozici kvalitně zpracované prameny, ze kterých lze vycházet při dalším bádání. Jako příklad lze uvést slovanské mohyly na lokalitě „Graca“ (Minařík 2017).

Z okolí Uherskobrodská (pomineme-li J. Kučeru a I. L. Červinku) je nutné také zmínit J. Vítka, který jako jeden z prvních podal v roce 1928 popis mohylníků na Prakšické vrchovině (Vítek 1928, 15–16). Dalším badatelem je A. Hladký (pracovník brodského muzea), který

provedl výzkum mohylníku v lese „Chrátka“ (Pavelčík 1941, 170–173). Působil zde také V. Hrubý, který v roce 1941 vytvořil nový soupis pravěkých a slovanských lokalit vyskytující se v okrese Uherský Brod, čímž aktualizoval především slovanské lokality z Bojkovic a Valašských Klobouk (Hrubý 1941b). Do oblasti slovanských lokalit patří také badatelé V. Šikulová (Šikulová 1956) a B. Dostál (Dostál 1957; 1966). Výraznou osobností, která zřetelně zasáhla do vývoje slovanského poznání, byl zcela jistě Jan Pavelčík. Provedl zde mnoho výzkumů, kterých se účastnil již od dětství i jeho syn Jiří Pavelčík (např. v roce 1953, kdy probíhal výzkum na mohylníku „Hradská niva“). Jiří Pavelčík nejen v Pomoraví aktivně navázal na činnost svého otce. V knihách Uherský Brod (Pavelčík 1972a) a Uherskohradištsko (Pavelčík 1982) podal soupis archeologických lokalit sledovaného regionu včetně slovanských nalezišť (Polák 2005, 5 – 6).

3 Metodický postup

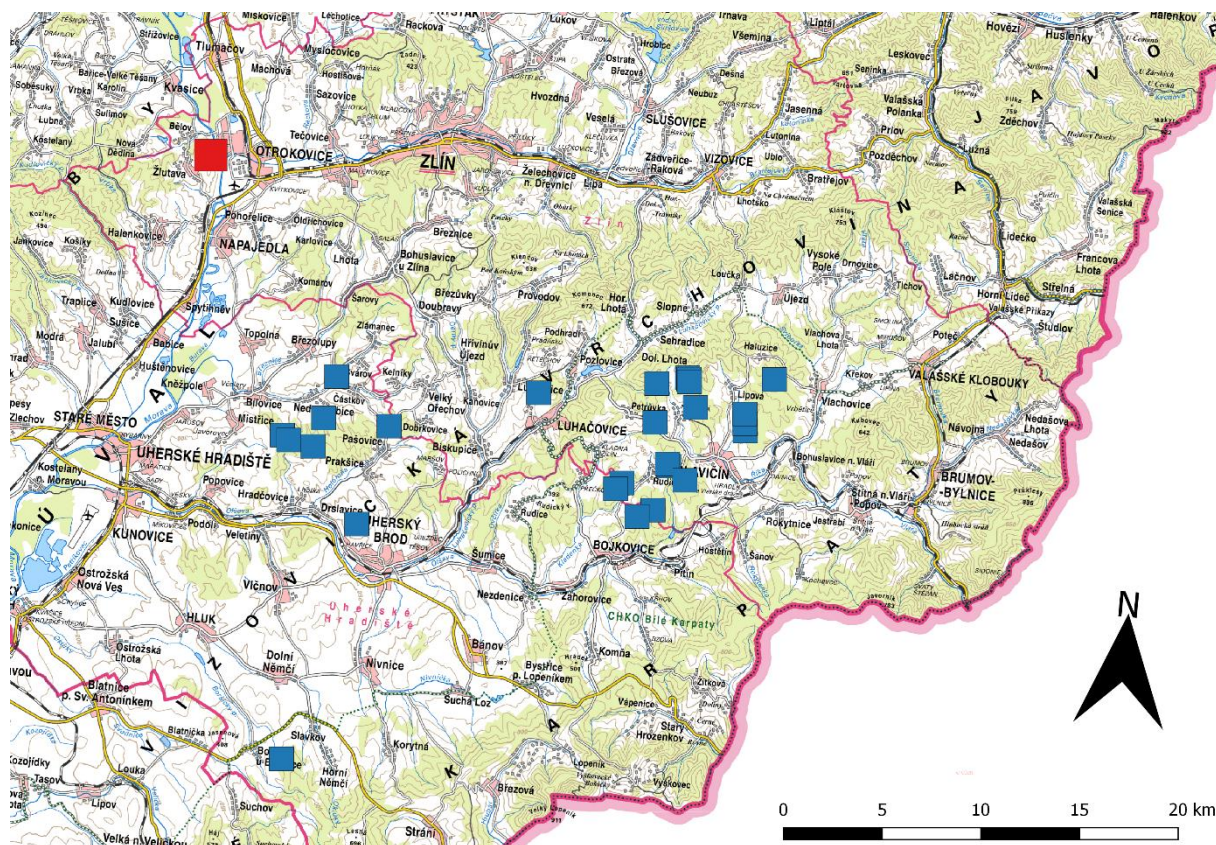
3.1 Cíle práce

Cílem této diplomové práce je především vytvořit komplexní soupis všech dosud publikovaných i nepublikovaných lokalit s mohylovými pohřebišti v povodí Vláry, Horní Olšavy a Dřevnice. U všech lokalit budou sledovány především prostorové vztahy podle předem jasně daných kritérií: lokalizace, nadmořská výška mohylníků či jejich situování v krajině, průměrná velikost, vzdálenost od vodního toku a dnešní viditelnost v krajině. Výsledkem práce bude, kromě vytvoření komplexního katalogu lokalit, vyhodnocení sledovaných jevů a posouzení, jaké společné znaky charakterizují raně středověké mohylové pohřbívání v této oblasti. Jedním z takových znaků může být prostorové rozložení mohyl v rámci jednotlivých mohylníků. Součástí práce bude i exkurz na katastr obce Žlutavy, kde se nachází také mohylník, který je ovšem mimo sledované území. Cílem tohoto exkurzu je porovnání sledovaných jevů a posouzení, zdali se dispozice nějak liší od mohylníků, které jsou na vymezeném území (kap. 3.2).

3.2 Prostorové vymezení

Tato diplomová práce se bude zabývat mohylami ležícími na východní Moravě v okresech Zlín a Uherské Hradiště, v povodí Vláry, Horní Olšavy a Dřevnice. Přírodní jevy (v tomto případě povodí řek) z časového hlediska podléhají téměř nulovým změnám a měly jistě vliv na utváření areálů aktivit našich předků (Vlach 2010). Práce vychází ze základního soupisu Bořivoje Dostala (Dostál 1966), který se věnuje zpracovávání pohřebišť na Moravě

jako celku, a uvádí zde i lokalizace tehdy známých mohylníků. Tato práce nejen rozšiřuje seznam lokalit, které jsou doposud známy, ale také uvádí přesnou lokalizaci jednotlivých mohyl. Upřesnění zkoumaného prostoru podle vodních toků je zvoleno z toho důvodu, že krajina měla zásadní vliv na umístění sídlištních areálů našich předků již od nepaměti. K sídlištím se váže i potřeba pohřbívat zesnulé, v raném středověku obvykle mimo sídlištní areál. V této práci nejsou sídlištní areály nijak výrazně podstatné, protože se věnujeme primárně prostorovému umístění mohylníků, a proto jim není věnována větší pozornost.

Obr.1: Rozložení lokalit na vymezeném území (červeně-lokalita Žlutava „Trestný“), QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

3.3 Metoda

Tato diplomová práce využívá postupy prostorové archeologie, která se zabývá uspořádáním archeologických pramenů a dat v prostoru. Jedná se o nedestruktivní metody a postupy. Díky těmto metodám je možné získat vyvážené informace o větším území (Kuna 2004, 445).

První, heuristická část práce vychází zejména z nashromážděných publikovaných i nepublikovaných písemných pramenů, z nálezových zpráv a rukopisných příspěvků uložených v muzejních archívech, nacházejících se ve zkoumané oblasti. K těmto podkladům bylo třeba

přístupovat často velmi zdrženlivě, jelikož naprostá většina shromážděných dat byla neúplná, popřípadě nepřesná. První výzkumy probíhaly zejména ve 30. letech 20. století, kdy byl hlavní zájem soustředěn do roviny nálezů pohřbu a jeho milodarů. Tehdejší metoda byla tedy zcela destruktivní v podobě výkopu mohylového pláště, nejčastěji ve středu mohyly, s úmyslem objevení hrobové jámy. Během analýzy starších dat se vyskytl další problém v podobě naprosté absence zamyšlení se nad prostorovými vztahy mezi jednotlivými mohylami v rámci zkoumaného mohylníku. Jako posledním výrazným problémem se ukázala častá nepřesná nebo chybějící lokalizace mohylníků. Součástí této práce je i datování, ale díky výše uvedeným aspektům je nutné ji brát jako orientační, protože v současnosti není možné některá starší data zpětně ověřit.

Pro lokalizaci mohylových pohřebišť bylo nashromážděno mnoho podkladových map, které práci výrazně usnadnily. Pro tento účel byly použity mapové listy ZM 1: 10 000, které obsahují i pomístní názvy tratí a poloh. Dalším zdrojem map mi byly internetové stránky Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (ČÚZK; <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka>). Zde může uživatel zcela volně nahlížet do katastrálních map ČR. Dále internetový server ArcGIS (<http://ags.cuzk.cz/dmr/>). V neposlední řadě byly nedocenitelným zdrojem informací výpovědi pamětníků, kteří se účastnili některých starších výzkumů.

Návazná empirická část se ukázala jako naprosto zásadní pro úplné dokončení práce. K vlastnímu průzkumu lokalit bylo přistupováno vždy kriticky. Z důvodu velice rozmanitého terénu (vysoký porost, časté terénní nerovnosti aj.) je identifikace mohyl spíše subjektivní záležitost. Vždy byla snaha označit co nejpřesnější aktuální počet mohyl. Aby byly výsledná data z terénního průzkumu co nejpřesnější, byly získané informace zpětně ověřovány na lidarových snímcích dostupných na adrese <http://ags.cuzk.cz/dmr/>. Často byly zjištěné skutečnosti konfrontovány s daty, které jsou uvedeny ve starší literatuře. Prvotně bylo třeba specifikovat, jaký terénní útvar bude považován za mohylu a jaký ne. Bylo určeno, že za mohylu bude pokládán takový útvar, který má vlastní průměr minimálně 3 metry a maximálně 20 metrů. Musí mít také kruhový či oválný, popřípadě nepravidelný půdorys (zde byla data zpětně ověřována v literatuře, zdali se nemůže jednat o několikanásobné mohyly či splynutí náspů aj.). Dalším určujícím znakem byla struktura zeminy v náspu, a to z důvodu vysokého počtu mohyl v těsné blízkosti lesních cest. Pokud byla zemina strukturálně netknutá (udusaná), byl násep označen jako mohyla (i zde probíhala zpětná kontrola s dostupnými daty). Výstupem je tedy výčet, který má představovat v podstatě minimální hranici aktuálně existujících mohyl ve zkoumaném regionu. Fakticky se zde bude nacházet mohyl zcela jistě více. Pro identifikaci

dalších mohyl by bylo možné aplikovat například detektorový průzkum nebo geofyzikální prospekci.

V každé lokalitě byl zvolen pomyslný střed a jeho poloha byla zaznamenána pomocí GPS. Tento mnou zvolený střed sloužil dále při analýze výškopisu jako výchozí bod. Zaměření jednotlivých mohyl v rámci mohylníku bylo také prováděno pomocí GPS.

Poslední část této práce se věnuje vyhodnocení a analýze zjištěných dat pomocí hypoteticko-deduktivní metody. Jednotlivé mohyly byly zaneseny do geografického informačního systému, který nám umožňuje širší pohled při vyhodnocování polohy, vzájemných vztahů aj. Pro tuto práci byl zvolen program QGIS.

Pro tuto diplomovou práci je vytvořena geodatabáze v prostředí GIS, která může sloužit jako podklad pro případné rozšíření práce nebo jako pomyslný odrazový můstek pro další budoucí badatele. Zpracování dat je prováděno v programech Microsoft office.

3.4 Sledované jevy

Tato kapitola je věnována popisu všech jevů, které tato studie sleduje. Níže zmíněné jevy budou zjišťovány u každé z lokalit. Vyhodnocení shromážděných dat se věnujeme v závěru práce.

3.4.1 Lokalizace

Přesné zjištění polohy zde bude uvedeno z toho důvodu, aby byla každá lokalita co nejpřesněji vsazena do mapy. Tato skutečnost nám umožní zjišťovat geomorfologické charakteristiky. Primárními zdroji práce jsou psané záznamy, pokud jsou k dispozici, které jsou následně ověřovány přímo v terénu. Některá mohylová pohřebiště jsou zaznamenána jako památky na serveru Mapy.cz (<https://mapy.cz/zakladni>). Velice často lze lokalitu dohledat pomocí LIDARu, který je dostupný na adrese <http://ags.cuzk.cz/dmr/>. Při terénní prospekci bylo zjištěno mnoho faktorů, které působily na zkoumané lokality ryze destruktivně. Jako největší příčinu zániku jednotlivých mohyl můžeme uvést těžkou mechanizaci, která byla použita při zemědělském obdělávání půdy či při těžbě dřeva. Použitím této mechanizace došlo nejčastěji k porušení pláště a následnému zničení jádra mohyly. Destrukce je v některých místech tak silná, že se v krajinném reliéfu rýsují jen obrysy kdysi mohutných mohyl a při jejich lokalizaci je nutno použít i notnou dávku představivosti. Systematickou mapu ovšem nelze skládat pouze na základě vlastní představivosti, a proto je zde snaha podpořit vytčené hypotézy zpětně pomocí lidarových map. U mohyl, které byly takto mechanicky poškozeny, bylo

komplikované získat konkrétnější data o nadmořské výšce a situování mohyl, protože jak bylo uvedeno výše, v dnešní době jsou v krajině jen těžko rozpoznatelné.

Pro upřesnění lokalizace je také vždy uvedeno katastrální území a GPS souřadnice. Všechny shromážděná data lze zpětně ověřit na výše zmiňovaném serveru *Mapy.cz*. Při určování přesné polohy pomocí GPS byl, i přes jejich velký počet, stanoven cíl, zaměřit samostatné mohyly. Aby byl tedy přínos lokalizace co největší, je upřesněna poloha nejen mohylníků, ale i samostatných mohyl v nich. U každé lokality byl vždy zvolen pomyslný střed.

3.4.2 Datování

V dnešní době je archeologická činnost zaměřená převážně na záchranné výzkumy, a tím je tedy terénní odkryv mohylových pohřebišť, který byl v minulém století velmi populární, zastíněn touto prioritou. V současnosti je těchto výzkumů minimum a jsou aplikovány především nedestruktivní metody. Těmito postupy ale není možné zjistit či ověřit informace o datování, které poskytuje starší literatura. Musíme se tedy spolehnout na neúplné informace z výzkumů, které neprobíhaly na úrovni dnešních standardů. V minulosti často probíhaly rychle, bez dostatečné dokumentace a bez úplnosti veškerých potenciačních dat, které zkoumaná lokalita nabízela. Hlavním zdrojem informací je tedy starší literatura a vlastní analýza keramických fragmentů.

3.4.3 Nadmořská výška

Tento faktor je pečlivě sledován s předpokladem, že měl zásadní vliv na umístění samotných mohylníků. Díky zjištěné nadmořské výšce jsme schopni porovnat relativní převýšení nad údolím, které nám může iniciovat nové skutečnosti o strategii umístění mohylníků. Tedy zdali byly preferovány výstavby v údolí či spíše na návrší. Jednotlivé lokality byly podrobeny analýze, kdy se zkoumala maximální nadmořská výška. Data týkající se nadmořské výšky byla sbírána přímo v terénu a je možné tato získaná data zpětně ověřit. K tomuto účelu je vhodné použít analýzy výškopisu na webových stránkách ČÚZK. Vyhodnocení shromážděných dat je obsažen v závěrečné části této práce, kde je vytvořen i porovnávací graf v programech Microsoft Office.

3.4.4 Velikost mohyl

Tato data budou podkladem pro to, aby bylo možné porovnat, zdali při stavbě mohyl v tomto regionu nebyl použit univerzální „stavební klíč“. Mohyly zde budou rozděleny do intervalů podle velikosti. Výsledkem sumarizace poznatků bude porovnání, jak moc se od sebe mohyly liší velikostně, a jaký je celkový počet mohyl v jednotlivých kategoriích. K širšímu porovnání bude použit i výše zmíněný mohylník na Žlutavách, který leží mimo zkoumaný region.

3.4.5 Vnitřní prostorové uspořádání mohyl

Situování jednotlivých mohyl bylo zjišťováno přímo terénní prospekci. V této práci se zaměřuji na situování jednotlivých mohyl v rámci mohylníku. Sledované jevy jsou: poloha velkých mohyl vůči malým, hustota, vytváření shluků a řad. Dále zde sleduji orientaci svahu vůči světovým stranám. Tato skutečnost byla zjišťována pomocí GPS a ověřena na webových stránkách Mapy.cz podle uvedených vrstevnic a severky. I zde se jedná o geomorfologickou charakteristiku, která v této krajině jistě ovlivňovala umístění zkoumaných lokalit.

3.4.6 Vzdálenost od vodního toku

Vzdálenost od vodního toku úzce souvisí se sídelní strategií. Areály pohřebního charakteru nemají zpravidla žádnou primární vazbu na vodní tok, ale zcela jistě se váží k sídelním areálům, který by bez vody nemohl vzniknout. I když v okolí pohřební lokality nebylo ještě žádné sídliště objeveno, dá se předpokládat, že v nejbližším okolí bude v krajině umístěno. Mezi sídlištěm a pohřebišťem mohl být přímý vizuální kontakt. Tato hypotéza by mohla být potvrzena pomocí GIS. Z toho důvodu, že naprostá většina zkoumaných lokalit se nachází v zalesněných oblastech, často ve vyšších partiích, je velice komplikované k nim dohledat sídliště. Početnost pohřebních komponent je zde v protikladu s minimem sídlišť. Ty jsou v lesnatém a těžko dostupném terénu těžce zachytitelné (KUNA 2008, 79–80). Touto hypotézou se zabývala ve své práci i B. Machová (Machová 2012), která se snažila hypoteticko–deduktivní metodou na třech příkladech prokázat viditelnost mezi mohylníkem a hypotetickým sídlištěm. Ve všech případech byla prokázána dobrá viditelnost na vodní tok, který byl výchozím vodítkem pro hypotetickou existenci sídliště (Machová 2012, 158–159). Smysl sběru těchto dat je tedy poskytnout výchozí informace pro budoucí badatele při vytipování lokalit sídelního charakteru.

Vzdálenost nejbližších vodních toků vůči zkoumané lokalitě byla zjišťována terénní prospekci pomocí GPS a následná sesbíraná data byla ověřena na webových stránkách Mapy.cz. K tomuto ověření byla použita funkce měření vzdálenosti. Pro tuto metodu jsem si vždy určil pomyslný střed lokality (zaměřený GPS souřadnicemi), který sloužil jako výchozí bod.

O relevanci těchto sesbíraných dat může být v budoucnu ještě otevřena diskuse, protože je nutné si připustit jeden zásadní fakt, a to, že dnešní vodní síť nemusí přímo odpovídat vodní síti, která zde byla v období raného středověku. Mnoho vodních toků prošlo zejména v důsledku činnosti člověka úpravou, a to z různých důvodů. Mohlo se jednat o napřimování či zkracování vodních koryt, například z důvodu využití pro dopravu či ochranu měst před povodněmi.

3.4.7 Viditelnost

Obsahem této kapitoly je posuzování viditelnosti v krajině. K tomuto účelu bude aplikována především Analýza výškopisu dostupná na webových stránkách ČÚZK (<http://ags.cuzk.cz/dmr/>). Pro všechny zkoumané lokality je použit Digitální model reliéfu České republiky 5. generace. Výška stanoviště nad zvoleným výchozím bodem je 2 m a vzdálenost pro výpočet je 10 000 m. Rozsah viditelnosti v krajině nebyl zpracován statistickou metodou, ale za pomoci map, které jsou přiloženy ke každé lokalitě. Každá mapa obsahuje červený bod značící pomyslný střed lokality a žluté/oranžové pole viditelnosti. Zároveň je každý výstup uložen ve formátu shapefile, aby mohl být v budoucnu použit při dalším zpracování v prostředí GIS. Použitá metoda byla srovnána s odpovídajícími nástroji v programu ArcGIS. Výsledkem bylo, že časová náročnost výpočtů a následné generování výsledků bylo v obou případech stejné.

4 Terminologie a mohylové pohřby na území JV Moravy

4.1 Mohyla

Pod termínem mohyla je nutné si představit hrobový násyp, který je navršený v souvislosti s pohřbem. Počátky tohoto druhu pohřbu jsou spjaty především se žárovým pohřebním ritem, a to již od pozdní doby kamenné (Lutovský 2001, 192). Slovanské mohyly z období raného středověku vznikly jako samostatný druh hrobu se žárovým ritem. Jejich hlavní využití bylo od 2. poloviny 8. do první poloviny 9. století. Poté došlo pozvolna ke změně pohřebního ritu na kostrový. Během této proměny byl stále zachován hrobový násyp. V časové ose se tato proměna odehrála na přelomu 9. a 10. století (Lutovský 2011, 31–34). V průběhu

10. století pohřby pod mohylami zaznamenávají postupný ústup až nakonec úplně tento druh pohřbu, patrně vlivem christianizace, končí (Lutovský 2001, 192).

Průměry mohylových násypů jsou různých velikostí. Obvykle dosahují od 3 m až po více než 15 m. Výška se zpravidla pohybuje od 20 cm až po 2 m. Nejčastěji se vyskytují v podobě oválného či kruhového tvaru, méně pak i v obdélném. Násyp byl obvykle navršen z lokálních zdrojů. Jedná se především o hlínu, popřípadě kamení. Kameny mohly mít kromě rituálního využití i stavební charakter. V případě mohyl mohly zpevňovat násyp ve středu mohyly (tzv. jádro) nebo její obvod (tzv. věnec). Kameny nacházející se na mohylách nenesou znaky, které by vykazovaly povrchové opracování (Lutovský 2001, 192).

4.1.1 Mohyly žárové

Žárové mohyly z období raného středověku vykazují podobný charakter. Takto shodnou zvyklost při pohřbu můžeme sledovat na území Čech, Moravy, Rakouska, Slovenska, Německa, Malopolska a západní Ukrajiny (Lutovský 2006b, 70). Dosavadní výzkumy nám ukazují, že v období trvání žárového pohřbívání nebylo v prostoru mohyly až na vzácné výjimky zasahováno pod zem, tedy pod úroveň okolního terénu. Drtivá většina činností souvisejících s žárovým pohřbem probíhala nad úrovní původního terénu či na něm. Tomuto tvrzení odpovídá i nejrozšířenější způsob uložení spálených kostí na vrcholek mohyly nebo na kůl, který byl mohylou obklopený. Pod úroveň okolního terénu tedy mohly zasáhnout pouze spodní části kůlu. Moderní výzkumy ale spíše ukazují, že kůl jakožto místo uložení pohřbu byl spíše ukotven ve vlastním násypu. Pod terén tedy zasahoval jen minimálně (Beranová – Lutovský 2009, 143).

Zásadním prvkem úpravy prostoru před pohřbem bylo vybudování dřevěné konstrukce ve tvaru čtverce či jen mírně protáhlého obdélníku. Nejedná se ale o konstrukční prvek násypu v pravém slova smyslu. Nelze ani tvrdit, že měl jakousi ohraničující funkci, protože ostatky a artefakty, které dokládají pohřební rituál, se nacházejí jak uvnitř, tak vně těchto konstrukcí. Jde spíše o konstrukci rituálního významu. Toto tvrzení potvrzují především stopy ohně, kterému část nebo celá tato konstrukce podlehla. Dřevěné pohřební konstrukce označujeme jako domy mrtvých (ve starší literatuře jsou uvedeny jako symbolické hranice). Pravoúhlý rámec představuje nejrozšířenější vnitřní mohylovou konstrukci, která je známa z Čech, Moravy, Slovenska, Malopolska a Německa. Rozdíly lze ale sledovat jak ve stupni dochování, tak ve způsobu budování. Odlišnosti byly pozorovány i v rámci jedné lokality (Beranová – Lutovský 2009, 144).

4.1.2 Mohyly kostrové

Přechod ke kostrovému pohřbívání někdy v polovině 9. století nepřinesl zpočátku žádnou výraznou změnu ve stavbě mohyly. Ani v nejstarších kostrových mohylách nezasahuje rituál pod zem. Tělo bylo uloženo bezesporu na stejně upravený terén jako v případě žárové mohyly. Dokonce se v těchto násypech často objevují stejné atributy, jako je dřevěný rámeček či keramika (rozbitá, stojící). V některých případech se ovšem nevylučuje možnost, že se původně jednalo o mohylu žárovou, a nespálená těla mohla být do mohyl uložena dodatečně. Přestože se uložení nespáleného těla v natažené poloze neslučuje s relativně malou mohylou kruhového půdorysu, tak je ukládání nespálených těl na úroveň okolního terénu poměrně rozšířeným zvykem. Vedle zmíněných atributů žárové mohyly se v případě uložení nespáleného těla na úrovni terénu setkáváme i s jinými úpravami. Jedná se především o kamenné úpravy, například obložení kostry. Od pohřbů na úrovni terénu k pohřbívání v hlubokých hrobových jámách vedl vývoj přes přechodnou fázi v podobě mělkých jam či zahloubenin mísovitého tvaru. Závěrečnou fázi pohřbívání pod mohylami představují kostrové pohřby, které jsou uloženy v obdélné hrobové jámě (Beranová – Lutovský 2009, 146).

4.1.3 Mohylník

Větší počet mohyl, které jsou sdružené do jednoho pohřebiště, označujeme jako mohylník. Tento termín se užívá jak pro malá pohřebiště s několika násypy, tak i pro rozsáhlé areály o téměř 100 mohylách. Podle velikosti mohylníku je možné odhadnout, zda přísluší k jednomu menšímu sídlu, nebo zahrnuje rozlehlejší okolí. V případě druhé varianty by mohylník mohl plnit například funkci centrálního pohřebiště (Beranová – Lutovský 2009, 141–142).

Mohyly byly zpravidla nejčastěji uspořádány do řad v rovnoběžkové orientaci západ–východ (Lutovský 2011, 33). V první polovině 10. století zaznamenáváme ústup pohřbívání pod mohylami, někde se však užívá déle. Jde například o území východní Moravy.

4.2 Pohřbívání pod mohylami v rámci zkoumaného území

Lidé žijící v raném středověku začali budovat mohyly již od 7. století. Jedná se o novou epochu pohřbívání pod mohylami. Oproti předchozím obdobím se projevuje odlišným uspořádáním mohyl v rámci mohylníku. Typickým znakem je řazení mohyl do jedné a více řad. Také lokace je oproti staršímu období odlišná (Chvojka – Křišťuf – Rytíř 2009). Od konce 8.

století se vytrácejí z nížinných oblastí, kde je plně nahrazují plochá kostrová pohřebiště. Naopak ve zvlněné podhorské nebo i horské krajině se pod mohylami pohřbívalo nepřetržitě dál. Největší nárůst mohylových pohřebišť zaznamenáváme v 9. století. Zpočátku je tento druh pohřbu spojen se žárovými hroby, ale ani po změně na kostrový ritus (konec 9. stol) se od nasypávání umělých pahorků zcela neustoupilo (Hejhal – Lutovský 2012, 518). V některých oblastech našeho území (zejména Čechy) se tento druh pohřbu s příchodem 10. století postupně vytrácí (Lutovský – Tomková 1994, 103).

Tento typ pohřbu byl na zkoumaném území poměrně rozšířen. Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci mohylníku velikostně vynikají mohyly často přesahující průměr 15 metrů, nelze vyloučit, že se jedná o známku sociální diferenciacce v rámci komunity, která mohylník budovala. Analogii k tomuto tvrzení můžeme pozorovat u některých východních kmenů, kde mohyly souvisely s mocenskou elitou (Lutovský 1996, 22).

4.2.1 Oblast jihovýchodní Moravy

Hroby s žárovým ritem byly postupně nahrazovány hroby s ritem kostrovým. Tyto smíšené mohylníky, jakými byly například nekropole na katastrech Bojkovic na Uherskobrodsku nebo Žlutavy na Zlínsku, označujeme jako birituální. Vedle pokračujícího pohřbívání na starých mohylnících nelze nepostřehnout, že v 9. století dochází na Moravě k zakládání nových, ovšem výhradně kostrových mohylníků. Byly převážně zakládány v oblasti Chřibů, ohraničené Jarohněvicemi na severu a Boršicemi u Buchlovic na jihu. Na západ sahalo pohřbívání tohoto typu až na Slavkovsko (Galuška 2004, 64).

Velkomoravské mohyly známe také z území po obou stranách řeky Olšavy, tedy na Uherskohradištsku a Uherskobrodsku. Další oblastí, kde se vyskytuje tento typ pohřbu, je zcela jistě povodí Vlárky, tedy území Slavičína a zejména Rudimovska. K nejvýznamnějším kopcovitým lokalitám jihovýchodní Moravy patří jistě lokalita v Luhačovicích „Obora“, která je do počtu objevených mohyl vůbec největší.

4.3 Pohřbívání po christianizaci

Důkaz o pohanských pohřbech v pozdějších letech, tedy v době již plně křesťanské, nalezneme i v Kosmově kronice. Jsou zde uvedeny i zákazy českých knížat. Pro představu se ve výše zmíněné kronice uvádí, že je zakázáno pohřbívat v lesích a na polích. Při porušení tohoto zákazu hrozila nejen pokuta, ale zemřelý musel být znovu pohřben na křesťanském hřbitově (Lutovský 1996, 134). Jedná se především o snahu vymýt pohanské rudimenty.

Hnězdenská statuta Břetislava I. (rok 1039) a nástupnické dekrety Břetislava II. (rok 1092) zakazují pohřby mimo vyhrazené křesťanské hřbitovy. Z toho je patrné, že ne všechny pohřební okrsky byly plně křesťanské (Lutovský – Beranová 2009, 367).

Jako doplňující příklad můžeme uvést situaci se dřevěnou sakrální stavbou na řadovém pohřebišti v Žalanech u Teplic. Na tomto řadovém pohřebišti (ve středové části) byly objeveny dřevěné a zuhelnatělé pozůstatky ze stavby dřevěné konstrukce. Severním směrem od této stavby byla objevena kamenná konstrukce (oltář?). Hroby, které jsou nejbližší těmto konstrukcím, jsou zcela bez stop po hrobové výbavě. Vzdálenější hroby (zejména na východní straně) vykazují rysy nekřesťanských pohřbů, jako jsou např. milodary. Tuto situaci můžeme interpretovat jako příklad minulého pohanského pohřebiště, kdy se již pokřtění obyvatelé chtěli nechat pochovat v místech, kde byli ukládáni jejich předci, kteří byli ještě pohřbeni podle pohanských obyčejů. V takovém případě byla tedy zbudována sakrální stavba umožňující pohřby pro již křesťanskou populaci. V případě využití staršího hrobu musely být veškeré stopy po pohanském pohřbu eliminovány. Při začátcích christianizace a snad při prvních pohřbech neofytů byly jinak orientovány severojižní řady hrobů a posléze byla vytyčena zřetelně kameny a snad i dřevem vyznačena a oddělena pohanská východní část hřbitova od západní části, která byla vyhrazena již křesťanům (Svoboda 1963, 303). Z tohoto konkrétního příkladu je patrné, že pohřební zvyklosti byly opouštěny pomalu, a tím tedy mohylová pohřebiště jako taková byla křesťanskou církví tolerována, zvláště když byla plocha mohylníku vysvěcena a opatřena jednoduchou sakrální stavbou. Důkaz o takové stavbě lze objevit například geofyzikální prospekci, kdyby mohly být objeveny základy kamenné konstrukce. Tuto hypotézu by samozřejmě dokázal potvrdit i destruktivní výzkum, jak je uvedeno na příkladu výše, kdy byly objeveny přepálené uhlíky a zbytky ohořelého dřeva.

Pozornost si jistě zaslouží i dodatečné pohřbívání do starých mohyl. Tento poněkud zvláštní druh jak ukládat zesnulé se dále praktikoval i v raném středověku. Tedy i v době, kdy se upustilo od navrhování nových mohyl (11. a 12. stol.). Poslední ryze slovanské mohylníky vznikaly na konci 10. stol. Vlivem christianizace se přešlo, jak se uvádí výše, k plochým řadovým pohřebišťům. Je ale zcela patrné, že předkřesťanská populace na našem území stále přežívala ještě během samotné christianizace a uchovávala si své tradice, které patrně nebyly v přímém rozporu s křesťanským pohřebním ritem (Hejhal – Lutovský 2012, 518). V případě dodatečných pohřbů je komplikovaná datace jednotlivých zásahů. Velmi složitě probíhá určení jednotlivých pohřbů, protože většinou obsahují pouze torza nádob a prakticky žádné milodary (Hejhal – Lutovský 2012, 519). Pro úplnost je třeba zdůraznit, že v případě dodatečných pohřbů do mohyl se nemusí vždy jednat o vložení či

umístění zesnulého do konstrukce samotné mohyly. Objevují se i případy, kdy jsou středověké pohřby rozmístěné v rámci mohylníků, tedy v prostoru mezi mohylami (Šmejda 2001, 504–509).

Souběžně s ústupem mohylového pohřbívání vznikají nová kostelní pohřebiště. Jde o plné prosazení církevních principů do denního života ve společnosti. Tento typ lze sledovat již od počátku 10. století, kdy se u nás začínají objevovat první kostely, jejichž činnost byla doprovázena pohřbíváním. Avšak souběžně se stále uplatňoval typ řadového pohřebiště, který máme prokázáný u mnoha lokalit z 10–11. stol. Řadová pohřebiště nejsou naším specifikem, protože analogii můžeme najít prakticky ve všech středoevropských raně středověkých státech v době, kdy probíhala christianizace. Lze tedy konstatovat, že tato forma pohřbu patří k počátkům křesťanství v Evropě a jde především o jeden z archeologicky ověřitelných prvků svědčících o změně duchovní kultury našich předků. Řadové hřbitovy končí asi ve 12. století a zdá se, že od této doby začíná být výlučnou formou tzv. etážový hřbitov (Lutovský – Beranová 2009, 360).

5 Raně středověké osídlení jihovýchodní Moravy

Raně středověké osídlení oblasti je spojováno se samostatným státem Moravanů, tzv. Velkou Moravou. Tento stát však nevznikl v prostředí nad středním Dunajem najednou, ale jednalo se o završení staletého hospodářsko–společenského vývoje, jehož kořeny sahají až k samým počátkům raného středověku v této části Evropy. Pro řešení otázek tohoto rázu nejsou k dispozici žádné písemné prameny a jsme tedy odkázáni především na archeologické prameny. Otázek týkajících se raně středověkého osídlení bylo již od počátku zájmu o naše území mnoho. Ve srovnání s dnešním stavem poznání se toho zpočátku moc nevědělo. Pro představu L. Niederle v roce 1931 napsal: „Jsme odkázáni na několik málo naprosto chudých a konečně i časově nejistých mohyl žárových, z nichž mnoho nevysvítá, a o Moravě to platí ještě ve větší míře“ (Niederle 1931, 34–35). V této době vznikaly první soupisy hrobů/pohřbů na Moravě a byly zpravidla datovány do 7–8. století.

Během druhé světové války se vzedmula nová vlna iniciace otázek spojených s nejstarším raně středověkým osídlením na Moravě. Přispěla k tomu především práce I. Borkovského (Borkovský 1940), který nezdobenou keramiku ze sídlišť a pohřebišť nazval pražským typem a datoval ji do 4. a 5. století n. l. (Borkovský 1940, 64).

Nový pohled do této problematiky vnesl J. Poulík, přičemž ve svém příspěvku K počátkům slovanského osídlení oblasti Velké Moravy (Poulík 1980) uvádí, že kultura

pražského typu není jediným reprezentantem slovanské hmotné kultury v oblasti nad středním Dunajem. Dokládá, že kultura s pražským typem pronikala na Slovensko a na Moravu od severu z nynějšího polského území. Naproti tomu ona slovanská vrstva, která vybudovala předvelkomoravské hradiště například v Mikulčicích, souvisí s jiným osidlovacím proudem. Tento proud v sobě nesl i jisté neslovanské prvky a jeho hmotná kultura byla obohacena podněty uměleckého řemesla v Karpatské kotlině, kde v té době byli vládnoucí vrstvou Avari. V Mikulčicích byla nalezena četná bronzová litá i pozlacená kování. Toto zjištění naznačuje, že obyvatelé tohoto mocenského ústředí nosili stejné kožené opasky, které byly v té době v módě v Karpatské kotlině, tedy v centrální sféře avarské politické moci (Poulík 1980, 29).

Poznatky získané během terénních výzkumů jsou důležité k řešení otázek rozsídlení raně středověké populace a jejího dalšího hospodářsko–společenského vývoje v novém prostředí od 6. století. Také je zcela zřejmé, že raně středověká společnost severně od středního Dunaje – na západním Slovensku, na jižní Moravě, popřípadě na přilehlém území dnešního Rakouska - byla již v 6. století výrazně diferenciována. Tento proces diferenciacie se patrně odehrál v původních raně středověkých sídlech již v průběhu 4. a 5. stol. Na našem území se tedy v 6. stol. nacházely již kmenové celky s náčelníky nebo vůdci. Tyto kmenové celky tvoří základy vzniku prvních raně středověkých feudálních států, mezi které řadíme i tzv. Sámovu říši z první poloviny 7. století. Tady můžeme mluvit o předchůdci staromoravského státu (Havlík 1964, 171).

Kontinuita raně středověkých kmenových svazu, které vznikly patrně na obranu proti Avarům, s pozdějším staromoravským státem v 9. století sice není doložena písemnými prameny, nicméně výsledky archeologických výzkumů prokazují v 8. století výrazný rozvoj staromoravského řemesla. Do popředí se dostává především železářské hutnictví, doložené například v Želechovicích na horním toku Moravy či v Olomučanech (Poulík 1980, 30).

Shrneme-li si výše uvedené prameny, tak lze předložit následující interpretaci, jak asi probíhala kolonizace výše zmíněného regionu. První raně středověké rody mířící na Moravu přišly z východu, patrně z území dnešního západního Slovenska (oblast v Pováží: zdá se, že od dnešního Trenčína a Nového Mesta nad Váhom). Tady se jisté skupinky oddělily od těch, které pokračovaly dál na jih a po průchodu dolinami a průsmyky Bílých Karpat stanuly na Moravě. Stezky podél přítomných, bezejmenných (dnes již často zaniklých) potoků a říčky Olšavy je dovedly až k řece Moravě, přibližně na dnešní území Uherskohradištska. Raně středověké kmeny začaly osidlovat říční terasy a nivní duny. Toto tvrzení nám dokládají četné nálezy fragmentů osad na katastrech obcí Ostrožská Nová Ves, Polešovice, Uherský Ostroh, Slavičín, Zlechov, Uherské Hradiště aj. Je pravděpodobné, že další směr migrace byl ze severní poloviny

středního Pomoraví, které je od západu kryto pohořím Chřiby. Noví kolonisté takto postupovali proti toku Moravy dále na sever až k Olomouci a dále (Galuška 2004, 13).

Jedná se o hypotézu, která je dnes těžko prokazatelná. Z. Měřínský ve své publikaci „České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu“ (Měřínský 2006) uvádí, že po obou stranách řeky Moravy až po její soutok s Dyjí a dále Dunajem sídlil nejvýznamnější „kmen/gens“. Právě tento kmen s největší pravděpodobností nesl název Moravané a odtud také započala expanze a sjednocující proces. Ve smyslu některých nových teorií nelze vyloučit, že krystalizační jádro celého státního útvaru v Pomoraví bylo osídleno pouze jednou kmenovou skupinou, a to Moravany. Také část nejdůležitějších velkomoravských hradišť navazovala na předvelkomoravská opevněná centra. To by svědčilo pro určitý vývoj relativně autonomních celků, mnohdy vycházejících ze starších kořenů, které byly determinované i přirozenými podmínkami geografického a přírodního prostředí, geomorfologickými poměry a koncentrací osídlení, které vytváří přirozené sídelní komory (Měřínský 2006, 130).

Martin Wihoda ve své publikaci „Morava v době knížecí 906–1197“ (Wihoda 2010) uvádí, že v oblasti Moravy k žádnému novému osídlování z východních směrů nedocházelo. Byla zde zmíněna i teze, že Moravané jsou potomci starověkého kmene Markomanů. Od této myšlenky bylo ale již v minulosti, jak autor sám uvádí, upuštěno. M. Wihoda si všímá, že předchozí badatelé, zabývající se touto problematikou, byli vždy nakonec přivedeni ke „Kronice Čechů“. Autor také uvádí, že před rokem 1100 byl na Moravě již zdomácněn mýtus kmene Čechů, který zaručoval podíl velmožů a urozených na volbě knížete (Wihoda 2010, 270). K širšímu osídlení Moravy by tedy nedocházelo z východu, ale ze západu z Čech.

6 Mohylová pohřebiště (katalog lokalit)

Předkládaný katalog mohyl primárně vychází z práce B. Dostála Slovenská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě (Dostál 1966). Tento soupis je doplněn o informace z rukopisů nálezových zpráv zejména z Městského muzea ve Slavičíně. Druhým výchozím zdrojem je Průzkum slovanských mohylníků na Uherskobrodsku a Slavičíně od J. Kohoutka (Kohoutek 2004b). Třetím významným zdrojem je terénní prospekce zejména nově objevených mohylníků J. Ščuglíkem, pracovníkem Městského muzea ve Slavičíně. Tyto nově objevené mohylníky nejsou doposud nikde uváděny ani publikovány. Posledním zdrojem informací je vlastní terénní průzkum.

6.1 Bojkovice „Hradská niva I“

Trat' „Hradská niva I“ se rozkládá na vysokém kopci a byla již od prvních výzkumů I. L. Červinky rozdělena na pastviny a zalesněnou plochu (Červinka 1950, 229). Z pastvin se postupem času stalo pole, které dodnes jazykovitě vbíhá do lesa. V místech, kde polní cesta protíná samotné pole a ústí na SV do lesa, se nachází výše zmíněný mohylník. Jeho nadmořská výška je 420 m (Hochmanová a kol. 1955, 69). Jihovýchodním směrem od mohylníku protéká ze S na J potok, který byl dřív jedním z mnoha přítoků Olšavy. Za objevitele tohoto mohylníku je považován J. Kučera, ovšem sám zde žádné zjišťovací výzkumy neprovedl. Uskutečnil ho až I. L. Červinka v roce 1922 a bylo zde nalezeno celkem 29 mohyl. V této době jich bylo prozkoumáno celkem 19. Z 29 mohyl jich bylo 24 kulatého a pět oválného tvaru. Celé pohřebiště přechází od SZ k JV. Rozměry mohyl byly v průměru 60–70 cm vysoké o průměru 5–6 m (Dostál 1966, 109).

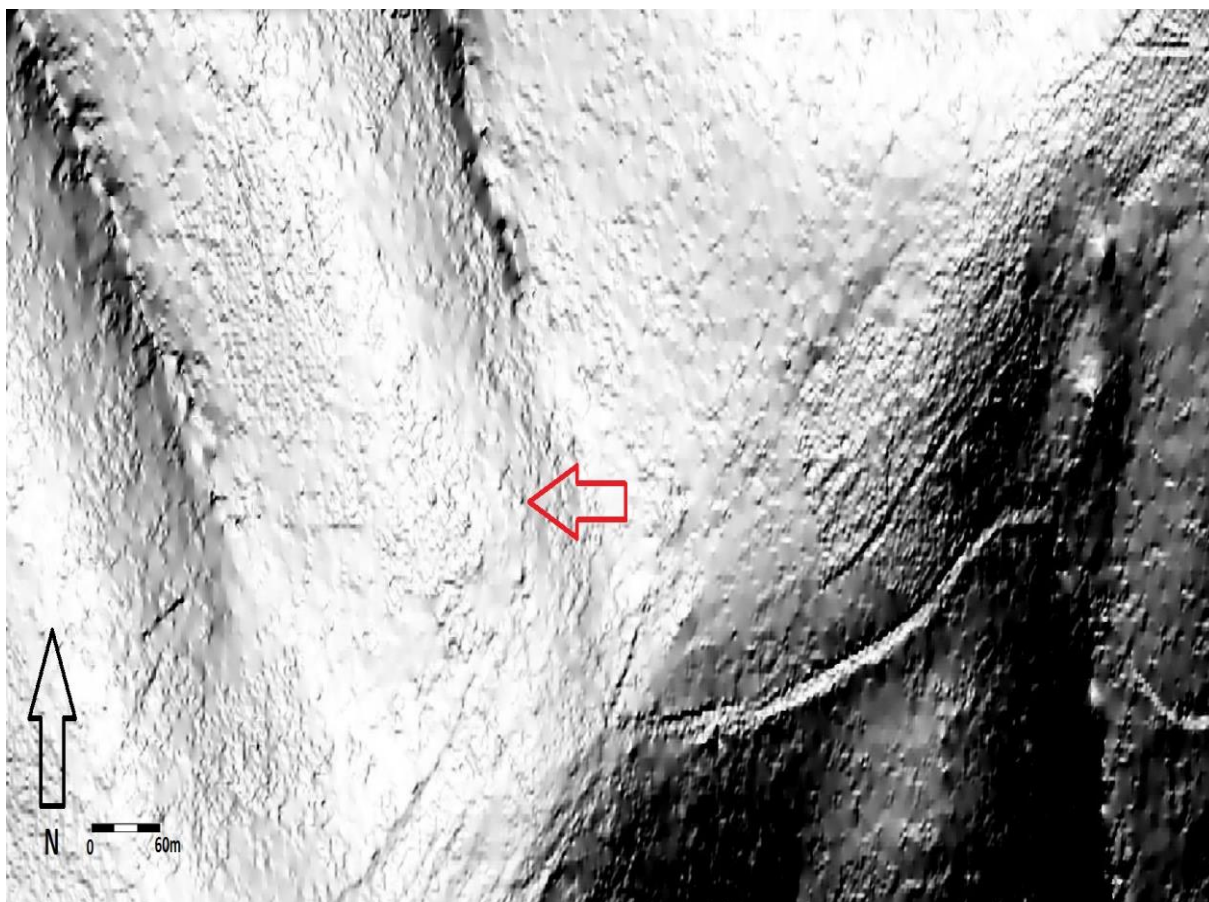
Při vlastní prospekci tohoto mohylníku se mi podařilo lokalizovat asi jen 11 z nich. Většina z nich má kruhový půdorys s nejčastějším průměrem okolo 6 – 8 m o průměrné výšce 60 cm. Mohyly s oválným půdorysem, které se zde nacházejí, jsou větších rozměrů (lokalizoval jsem dvě). Největší z nich měla délku náspu v ose Z–V 15 m, šířku 9,5 m a výška dosahovala 75 cm. Druhá dosahovala maximální délky 14 m a šířky 7 m. Její výška je lehce přes 80 cm. Červinka se zmiňuje ještě o třetí velké mohyle oválného půdorysu (Červinka 1950), která měla být 12 m dlouhá a nezvykle široká, pouhých 3,5 m. Už tehdy uvádí, že se jedná o velice nízkou mohylu (Červinka 1950, 303–305). V dnešní době ale znatelná v krajině bohužel není. Podle dostupných pramenů je patrné, že byl tento mohylník založen během 8. století a byl využíván až do 9. století (Dostál 1966, 109).

Podle některých písemných pramenů se v mohylách, které byly prozkoumány, nacházely ohořelé trámy, které byly obvykle složeny do pravého úhlu. Některé mohyly mohly mít i kamenné pláště, protože jsou zde od předchozích badatelů zaznamenány výskyty shluků kamenů. Červinka zmiňuje mohylu číslo 16 o rozměrech průměr 5 m a výška 35. Popisuje, že téměř středem osy S–J mírně na západ se táhlo v úzkém obdélném tvaru těleso sestavené z kamenů (Červinka 1950, 301–305). Asi 100 metrů severním směrem pramení bezejmenný potok.

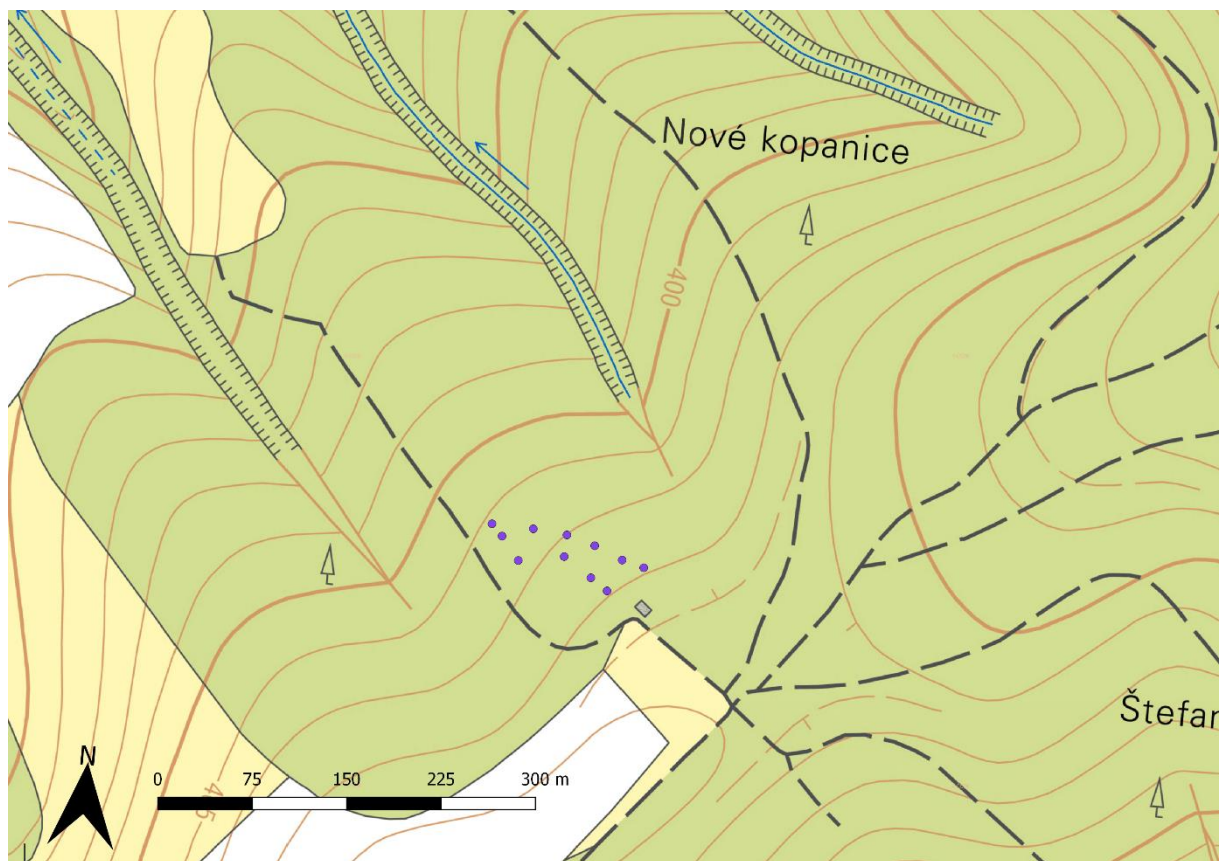
GPS souřadnice: Y=511526,70; X=1184746,84; H=413,99

Obr. 2: Poloha lokality Bojkovice – Hradská Niva I, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 3: Lidarový snímek lokality Bojkovice – Hradská Niva I, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 4: Rozložení mohyl na lokalitě Bojkovice – Hradská Niva I, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 5: Viditelnost z lokality Bojkovice – „Hradská Niva I“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 1: Mohyla, lokalita Hradská Niva I, Minařík 2020.

Foto 2: Prokopaná mohyla, lokalita Hradská Niva I, Minařík 2020.

6.2 Částkov „Obce“

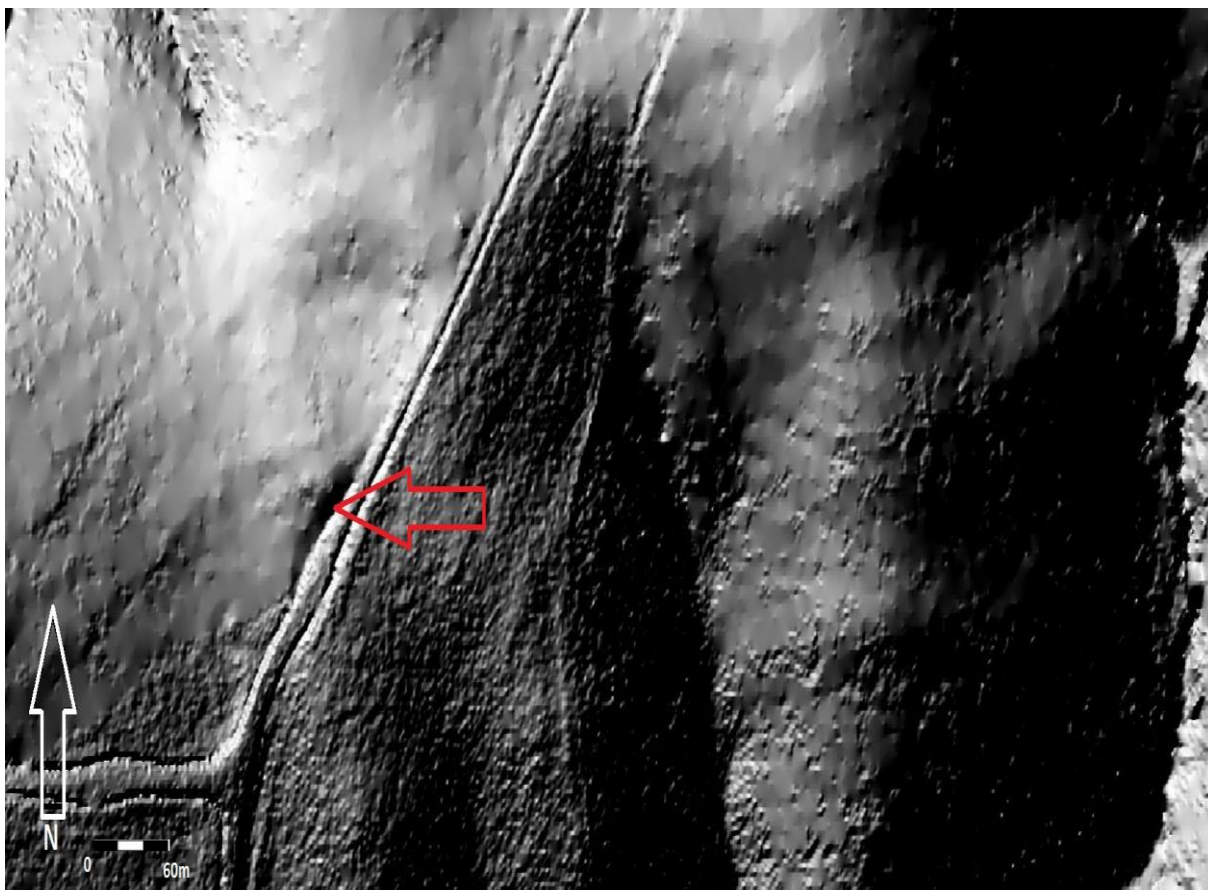
Místo tohoto mohylníku se nachází severovýchodním směrem od křižovatky, která vede z Pašovic, a rozděluje se na Částkov a Velký Ořechov. Mohyly se rozkládají v listnatém lese (JZ od kóty 306) na temeni kopce, v místech, které je nakloněno k SV. Celá lokalita se nachází v nadmořské výšce 312 m. Jako první na toto místo upozornil J. Pavelčík v roce 1953. Tohoto roku zde byl proveden i zjišťovací výzkum a bylo objeveno pět mohyl. Je vysoce pravděpodobné, že tento mohylník není úplný, neboť ho rovnoběžně ve směru SV – JZ těsně obepíná lesní cesta a silnice. Vše nasvědčuje tomu, že mohl sahat i na východní stranu silnice, kde je již mnoho let pole. Tyto mohyly jsou téměř kruhového půdorysu. Jejich průměr se pohybuje okolo 10 m. Průměrná výška mohyl je zde 70–80 cm (Hochmanová a kol. 1955). Tato lokalita je datována na přelom 9./10. století (Polák 2005, 31).

Při terénní prospekci se mi podařilo lokalizovat všech pět mohyl. Z měření vyplývá, že mohyly jsou situované v ose SV–JZ. Tři mohyly mají v dnešní době průměr okolo 10 m a dvě okolo 7 m. Průměrná výška jednotlivých mohyl je zde mezi 60–70 cm. Nejbližší vodní zdroj se nachází asi 250 m severním směrem.

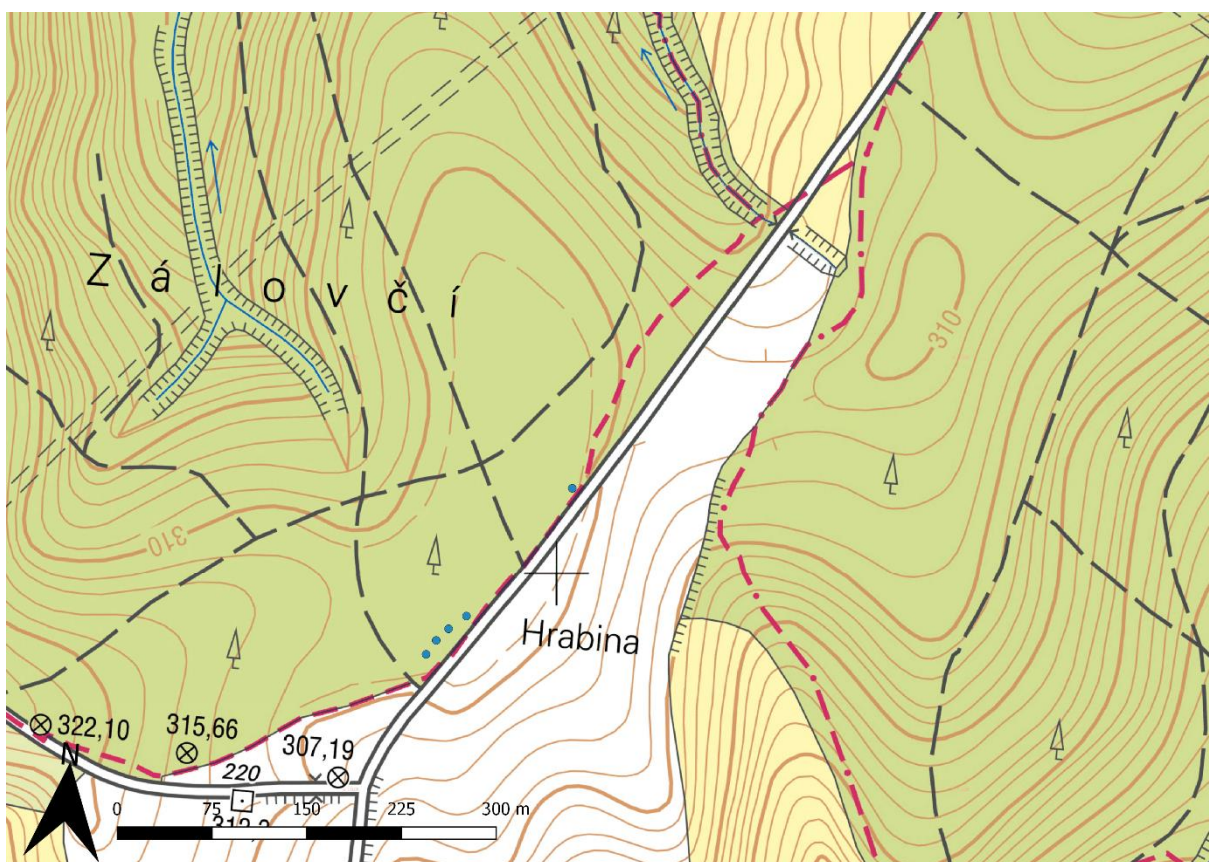
GPS souřadnice: Y=524095,16; X=1180051,68; H=311,40

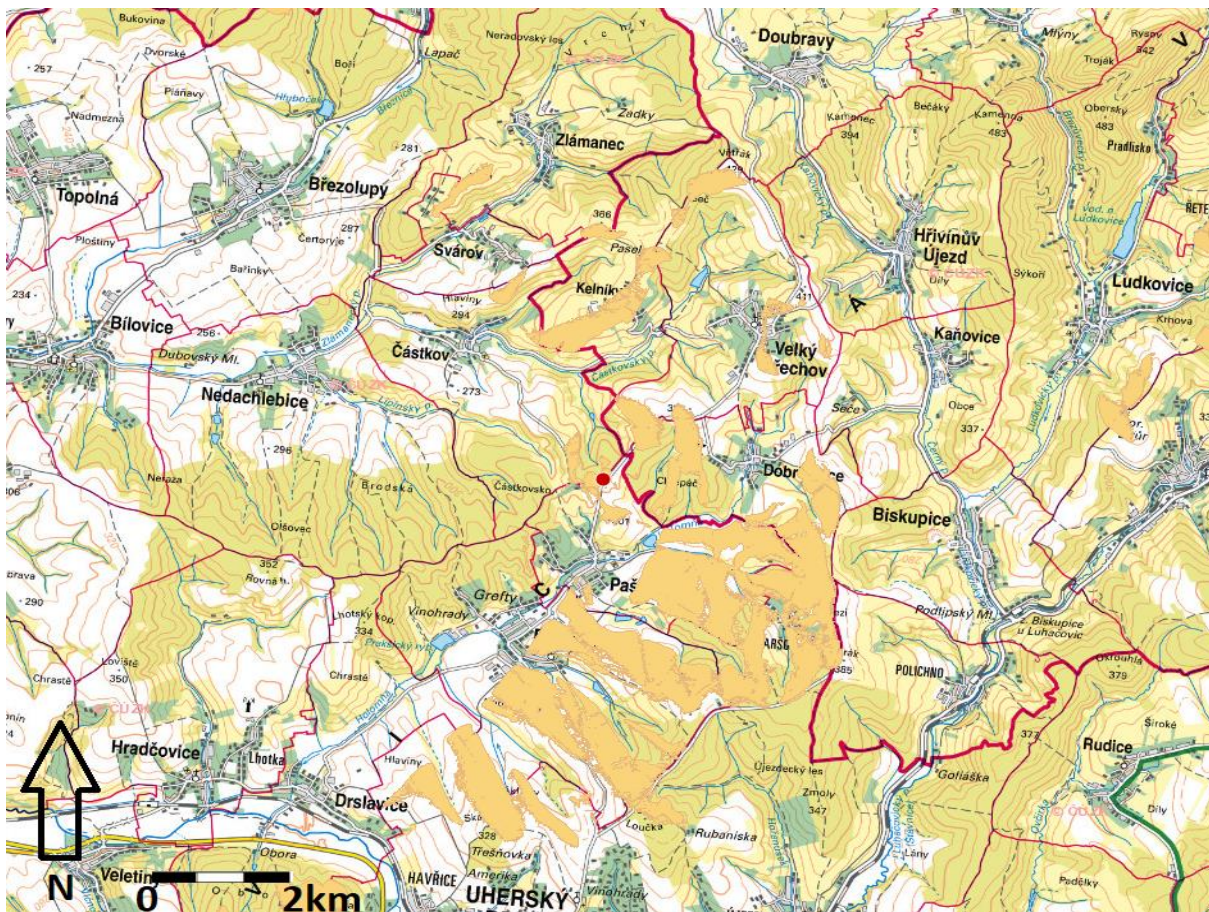
Obr. 6: Poloha lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 7: Lidarový snímek lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 8: Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Obec“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 9: Viditelnost z lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 3: Pohled na otevřenou mohyly, lokalita Částkov „Obec“, Minařík 2020.

Foto 4: Pohled na plášť mohyly, lokalita Částkov „Obec“, Minařík 2020.

6.3 Částkov „Osušek“

Jedná se o mohylník s celkovým počtem 15 mohyl, který se nachází na konci výrazné ostrožny severozápadně od samotné obce Částkov v nadmořské výšce kolem 250 m. V současnosti je okolo vzrostlý listnatý les. Mohyly jsou v nepravidelných řadách v orientaci V–Z. Výraznější je ovšem skupina mohyl na severní straně. Jejich průměr se pohybuje od devíti po deset metrů a jejich výška nad okolním terénem dosahuje téměř 0,5 m. Srovnatelných velikostí dosahují i další izolovanější mohyly (např. mohyla číslo 1), která leží na západním okraji pohřebiště (zde je průměr 10 m a výška 0,4 m). Vůbec největší mohyla na této lokalitě je číslo 13. Její výška je opět 0,5 m, ovšem její průměr dosahuje téměř 13 m. Tento mohylník byl objeven I. L. Červinkou, který v roce 1902 nechal sedm z patnácti mohyl otevřít. Tyto zkoumané mohyly nelze v současnosti přesně identifikovat. Patrné stopy po předchozích výkopech jsou pouze na mohylách číslo 4 a 7 (Kohoutek 2003, 96). V prozkoumaných mohylách byl zjištěn kostrový pohřební ritus (Červinka 1928, 145). Artefakty z výzkumu I. L. Červinky datují pohřby do 9. století (Lutovský 2001, 50).

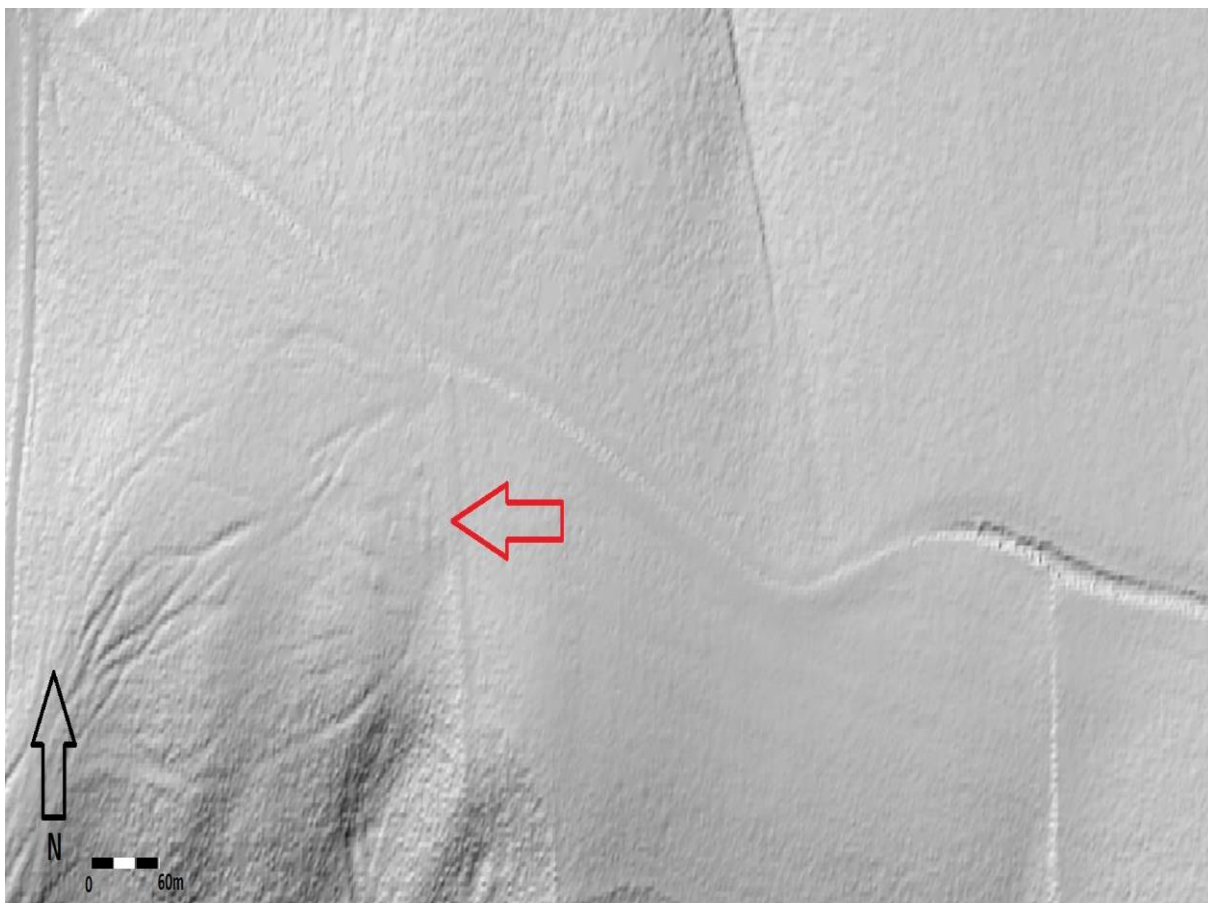
Po vlastní terénním výzkumu bych ještě upřesnil lokalizaci, kdy ze severní strany a záhy západní strany výše zmíněný les obepíná Zlámecký potok, jehož přítokem je Částkovský potok. Druhý uvedený potok vede od lesa jižním směrem. Mohylník se rozpíná na jihozápadním až západním svahu. Pohřebiště na severozápadní straně hraničí s lesní cestou, která na severu vychází z lesa k hranici svárovského katastru.

Kohoutek i Červinka uvádí, že se na této lokalitě nachází 15 mohyl, nicméně při vlastní prospekci jsem jich lokalizoval o čtyři více. Největší mohyla má oválný násep o průměru 19 x 14,5 m a výšce 90 cm. Nejvyšší mohyla je také oválného půdorysu a dosahuje výšky 95 cm. Nejnižší mohyla je kruhového půdorysu o výšce 15 cm. Tento mohylník je tvořen převážně mohylami kruhového půdorysu a jen tři mají výrazný půdorys oválný. Tyto tři mohyly jsou seskupeny v ose S – J v západní části mohylníku a vždy svou delší osou respektují směr V – Z. Mohyly kruhového půdorysu vytvářejí řadu v ose SZ – JV, popřípadě V – Z. Při celkovém pohledu na pohřebiště je patrná poměrně velká koncentrace mohyl na malém prostoru. Na jedné mohyle o průměru 10 m kruhového půdorysu a výšce 60 cm se vyskytují kameny z konstrukce mohyly.

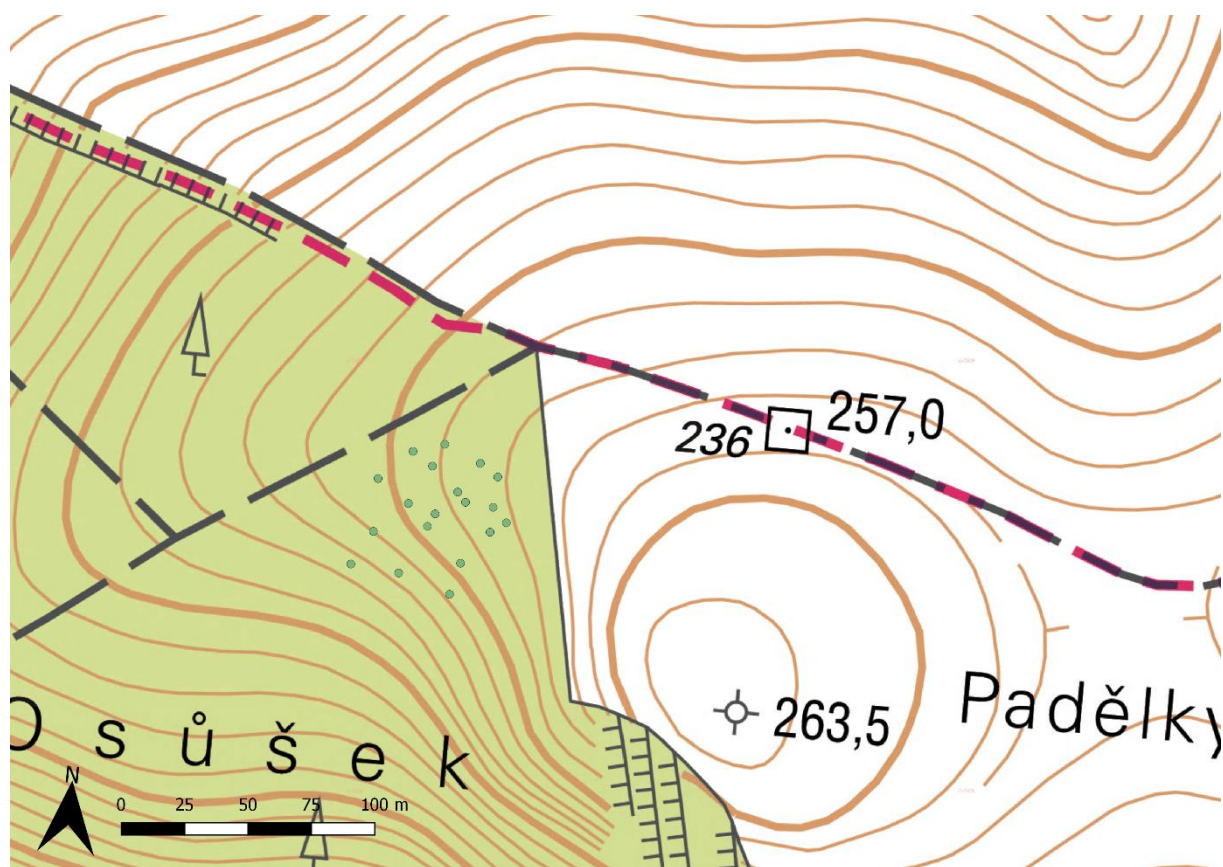
GPS souřadnice: Y=526732,11; X=1177448,40; H=253,42

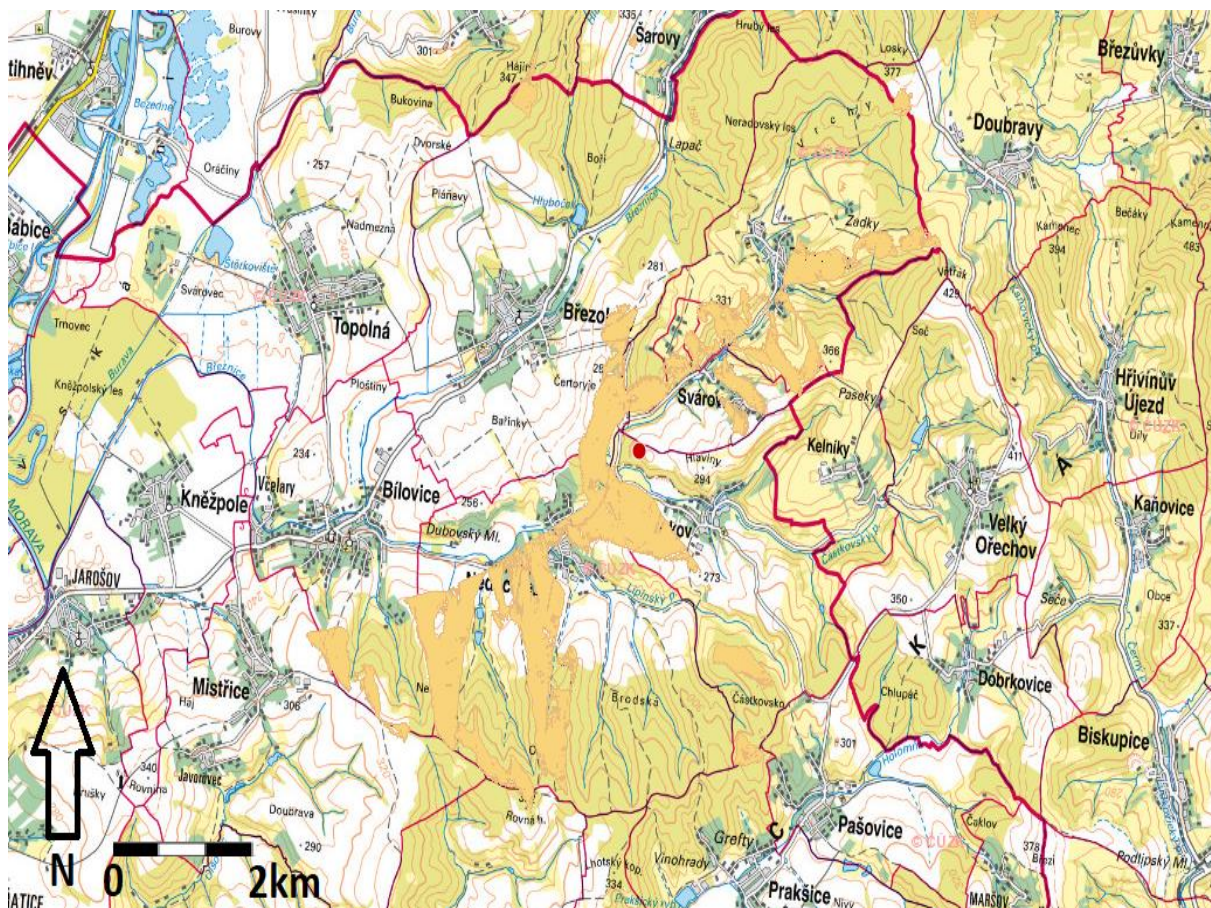
Obr. 10: Poloha lokality Častkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 11: Lidarový snímek lokality Částkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 12: Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Osušek“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 13: Viditelnost z lokality Částkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 5: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Částkov „Osušek“ Minařík 2020.

Foto 6: Celkový pohled na lokalitu Částkov „Osušek“ Minařík 2020.

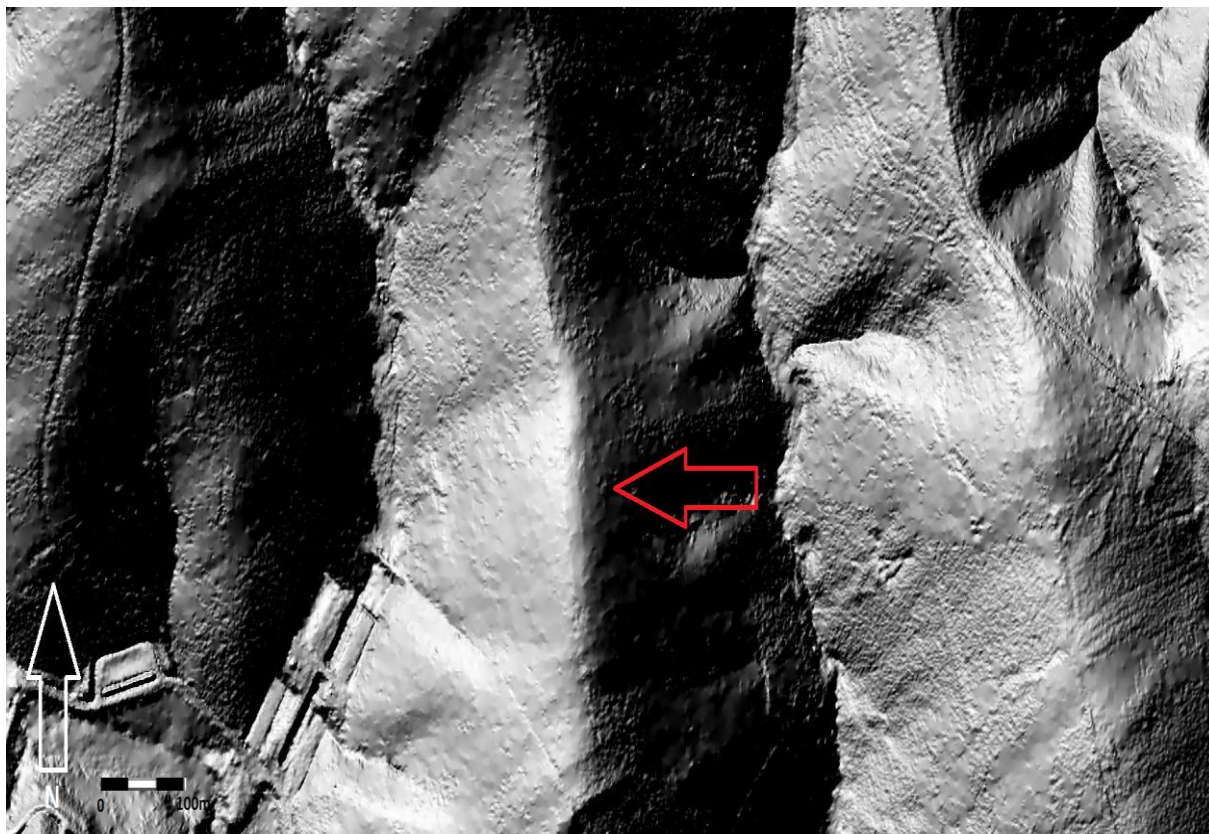
6.4 Haluzice „Volavá“

Na tuto lokalitu mě upozornil starosta Slavičína Tomáš Chmela, bez kterého by tato lokalita unikla mé pozornosti. Zmiňuje ji také krátce I. L. Červinka ve své práci Slované na Moravě a říše velkomoravská (Červinka 1928). Nepodařilo se mi dohledat žádnou literaturu, která by prokazovala, že byl někdy v minulosti výše zmíněný mohylník předmětem archeologického výzkumu. Z tohoto důvodu tedy není možné určit stáří lokality a její zařazení do raného středověku je tak jen hypotetické. Při vlastní prospekci se mi podařilo lokalizovat pět mohyl, které se táhnou v ose V–Z. Všechny jsou kruhového půdorysu o maximálním průměru šest metrů a o výšce do 40 cm. Ze západní a východní strany, ve vzdálenosti na obě strany 200 m, obepínají lokalitu dva bezejmenné potoky.

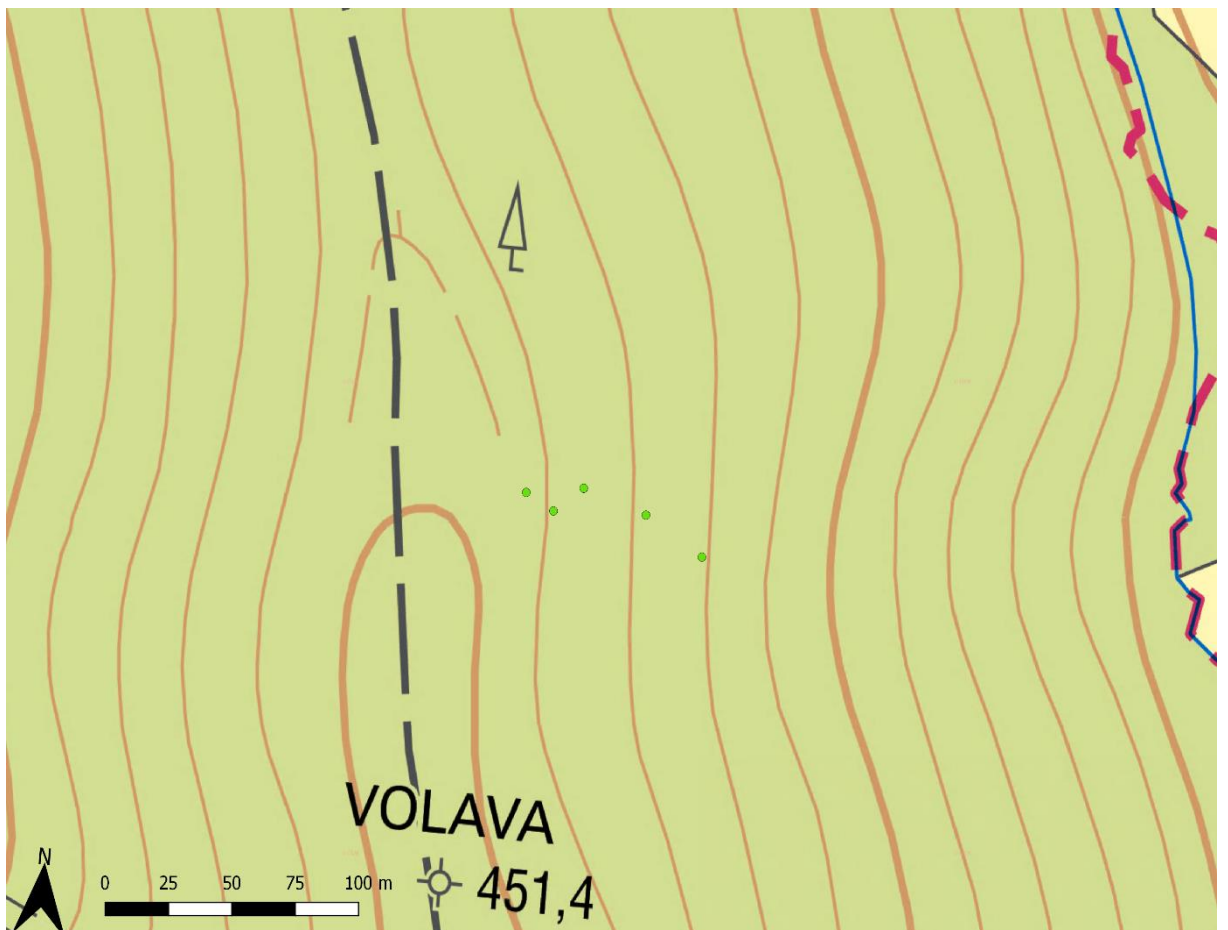
GPS souřadnice: Y=504597,74 X=1177600,74 H=447,46; B=49°07'39,37'' L=17°54'27,11''

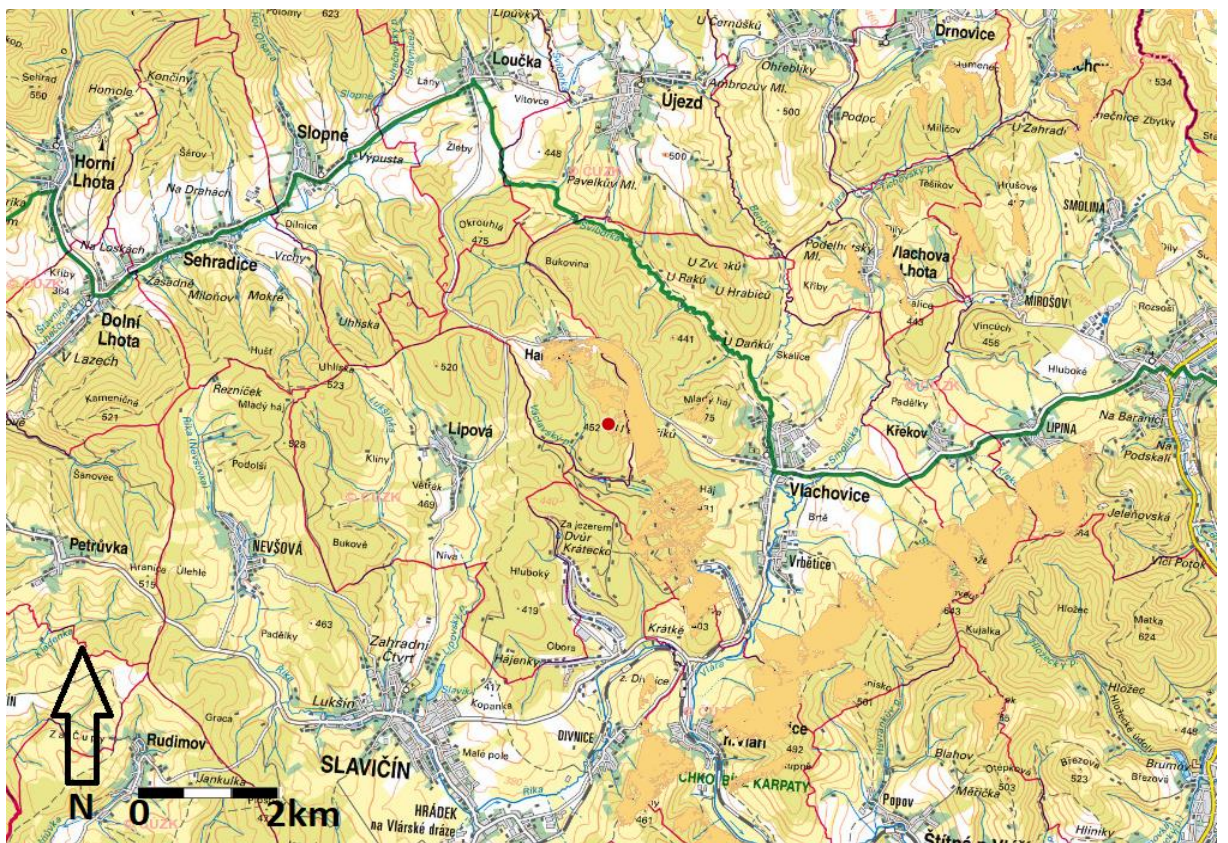
Obr. 14: Poloha lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 15: Lidarový snímek lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 16: Rozložení mohyl na lokalitě Haluzice „Volavá“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 17: Viditelnost z lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.

6.5 Luhačovice „Obora“

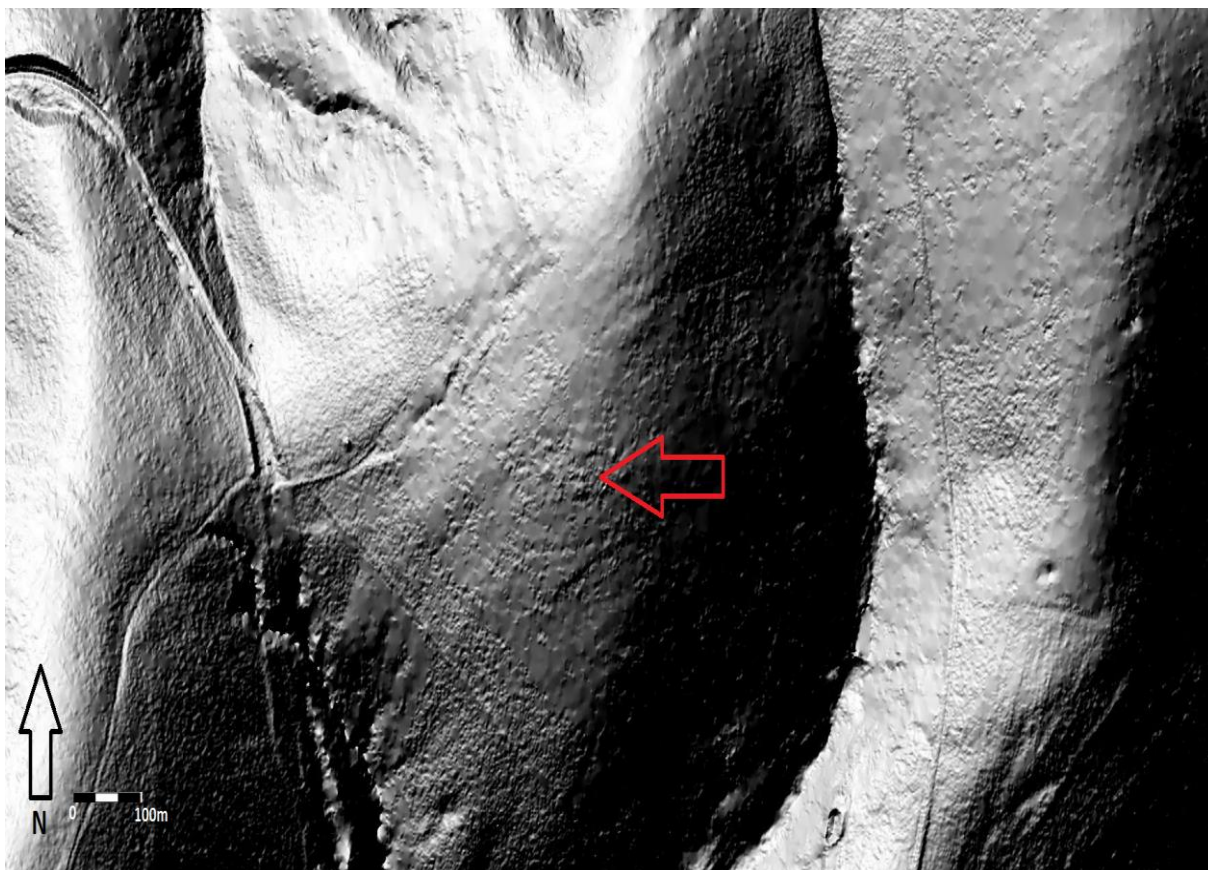
Západně od lázní (v lese Obora) na temeni vrchu Krhova byly objeveny J. Balharem mohyly. Celá lokalita se nachází 431 m n. m. I. L. Červinka jich během průzkumu v roce 1945 zaznamenal 60. Tyto mohyly tvořily několik skupinek a byly vesměs kruhového půdorysu. Jsou zde také přítomny mohyly s oválným půdorysem, ovšem kruhový zde jasně dominuje. V některých případech splývaly dvě až tři mohyly v jeden násyp. Podle starší literatury bylo mnoho mohyl prázdných (Dostal 1966, 141). Vyskytují se zde jak kostrové, tak žárové pohřby. Hroby byly orientovány ve směru Z–V nebo S–J (Lutovský 2001, 175). B. Dostál datuje tuto lokalitu do 9. století (Dostál 1966, 142).

Při vlastní terénní prospekci bylo zjištěno, že dnešní stav zachování je skrovný (oproti původnímu zjištěnému počtu). Je zde asi 32 mohyl, které jsou i dnes výrazně viditelné. Při lokalizaci ostatních je třeba použít více představivosti. Z tohoto důvodu nelze všechny identifikované mohyly pokládat jako skutečné, ale jako domnělé. Z 60 výše uvedených mohyl se mi tedy podařilo lokalizovat 49. Asi 500 m jižním směrem protéká potůček Oborka.

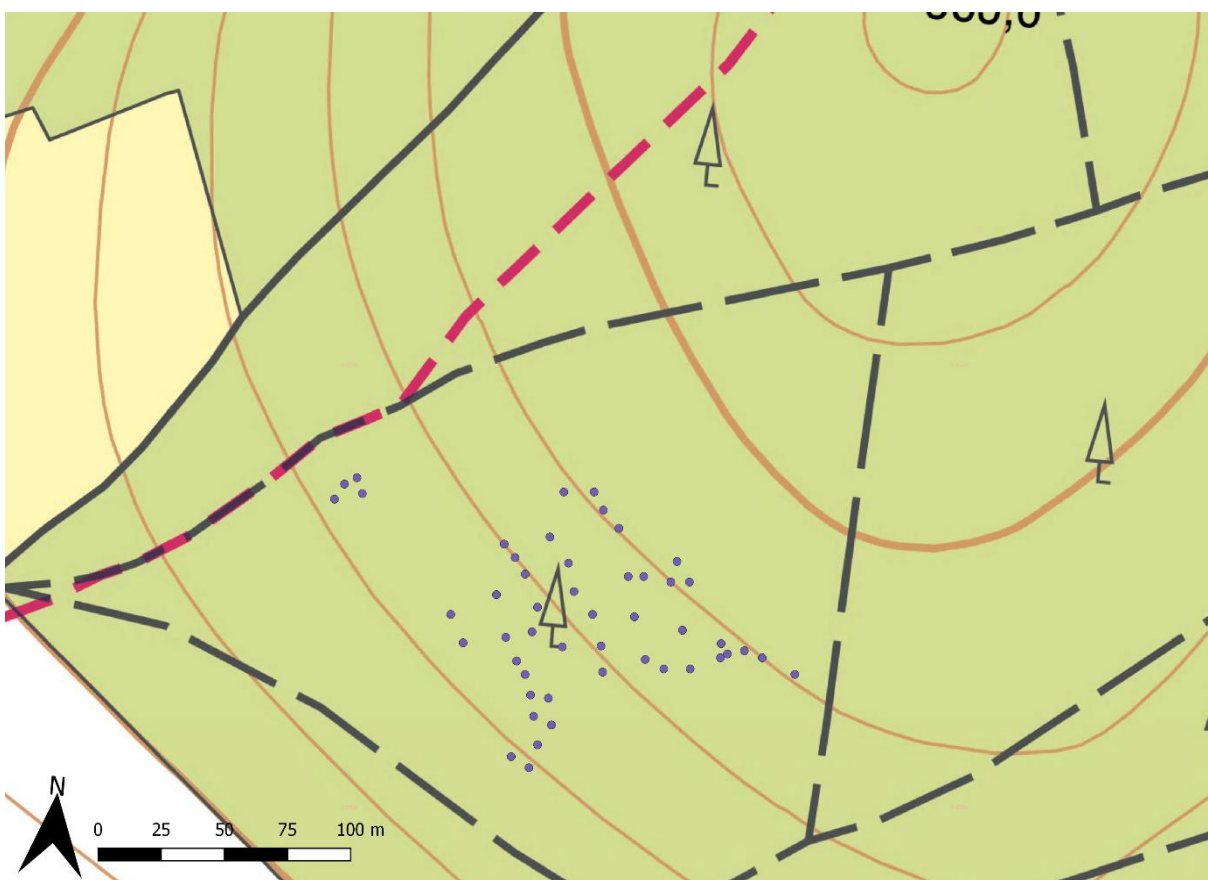
GPS souřadnice: Y=516562,55 X=1178270,70 H=369,54; B=49°06'42,34'' L=17°44'42,52''

Obr. 18: Poloha lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.

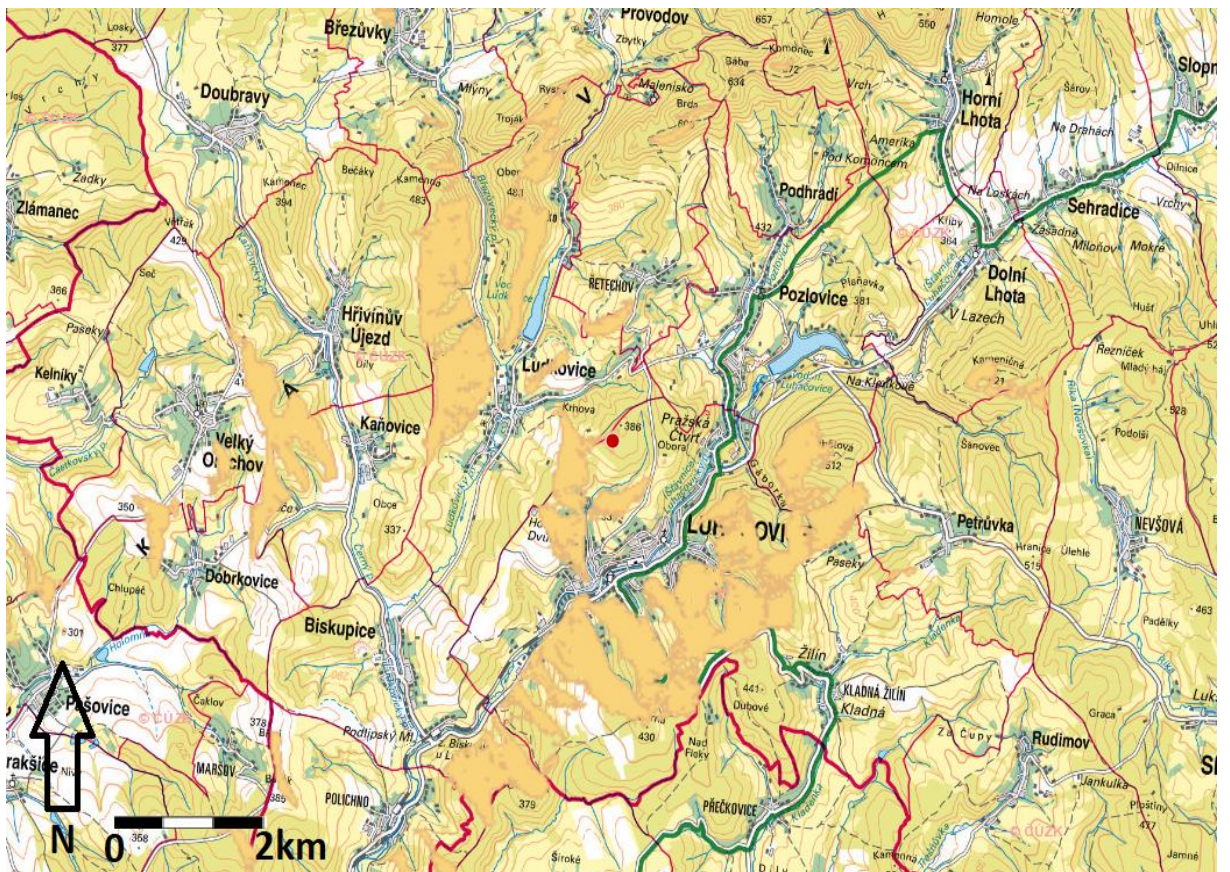

Obr. 19: Lidarový snímek lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 20: Rozložení mohyl na lokalitě Luhačovice „Obora“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 21: Viditelnost z lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 7: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Luhačovice „Obora“, Minařík 2020.

Foto 8: Celkový pohled na lokalitu Luhačovice „Obora“, Minařík 2020.

6.6 Nedachlebice – „Lipiny“

Podle zprávy AÚ Brno je pohřebiště u lesní cesty a je vzdáleno SZ směrem od kóty 333. Podle této lokalizace by pohřebiště mělo ležet v nadmořské výšce 346 m. Tuto lokalitu se mi zatím bohužel nepodařilo vyhledat, takže informace o ní jsou pouze kusé. Pokud tento mohylník unikl pozornosti amatérských archeologů, tak patrně nebyl nikdy zkoumán. Jako první ho uvedl do literatury J. Víték (Víték 1928, 15) a popisuje, že se zde nachází celkem sedm mohyl. Dále se o této lokalitě zmiňuje také V. Hrubý (Hrubý 1941a, 60).

V dnešní době se na předpokládaném místě výskytu mohylníků nachází obdělávané pole. Z toho je patrné, že tento mohylník je již nenávratně zničen. Jeho existenci může v budoucnu prokázat povrchový sběr nebo detektorový průzkum.

Obr. 22: Předpokládaná poloha mohylníku Nedachlebice – „Lipiny“, mapové podklady cuzk.cz.

6.7 Nedachlebice – „Neraz I“

Poloha tohoto mohylníku je v lese SZ od kóty 324. Celá lokalita leží 334 m. n. m. a postupuje na samotné temeno kopce táhnoucího se ze severní strany. V roce 1928 tuto lokalitu uvádějí do literatury hned dva autoři. I. L. Červinka (Červinka 1928, 148), který patrně toto místo navštívil a popisuje asi 30 mohyl. Druhý J. Vítek (Vítek 1928, 15) jich zde zmiňuje pouze 15. Některé podle jeho popisu byly rozkopány, ovšem nepodařilo se mu dohledat, co obsahovaly. Po téměř 80 letech se mohylník dočkal podrobnějšího zpracování, které zde prováděl J. Kohoutek (Kohoutek 2001, 385–387). Ten zde ovšem konstatuje 29 mohyl a z toho mohyla č. 9 není zcela prokázána. Zdejší mohyly mají převážně kruhový půdorys, ale vyskytují se i s oválným (jsou ale v menšině – asi 12). Obvyklý průměr zde činí 13–15 m. Nejvyšší mohyla je zde asi jeden metr nad okolním terénem. Na této lokalitě lze celkem přesně sledovat řady mohyl, které respektují sklon plochy. Celkem pět řad je orientovaných ve směru SV–JZ. Tato lokalita je datována do 9. století (Kohoutek 2004b, 96).

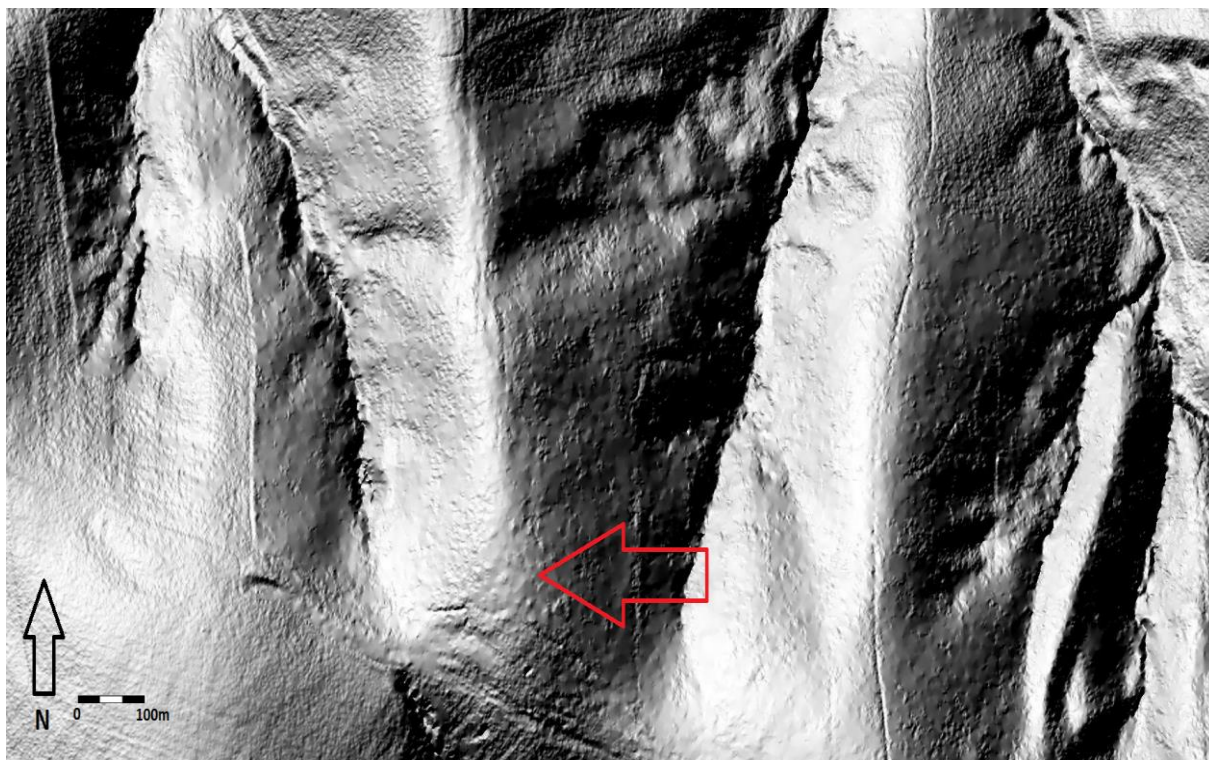
Asi 200 m jižním směrem pramení Hradčovický potok a 400 m severním směrem pramení bezejmenný potůček. Při vlastní prospekci se mi podařilo lokalizovat také 29 mohyl táhnoucích se ve směru SV–JZ. Asi 15 mohyl je v dnešní době velmi dobře viditelných. Jejich průměrná výška je od 0,9–1,2m. Ostatní mohyly nejsou již tak moc výrazné a jejich průměrná výška je

do 0,4 m. Tento mohylník je poměrně dobře zachovaný a vyniká vysokým počtem mohyl, které jsou větších rozměrů.

GPS souřadnice: Y=529535,34 X=1180533,73 H=335,75; B=49°04'50,05'' L=17°34'16,25''

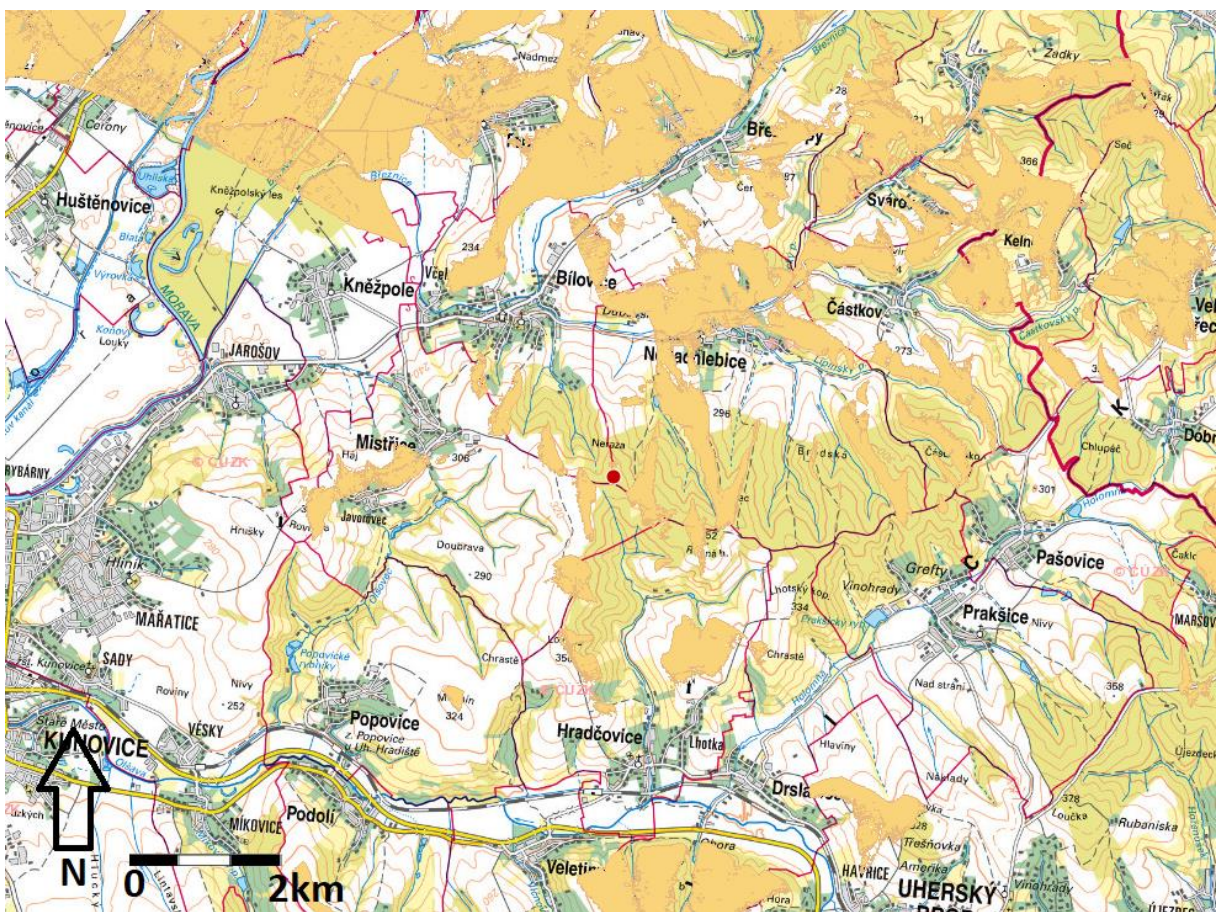
Obr. 23: Poloha lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 24: Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 25: Rozložení mohyl na lokalitě Nedachlebice „Neraz I“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 26: Viditelnost z lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 9: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Nedachlebice „Neraz I“, Minařík 2020.

Foto 10: Celkový pohled na lokalitu Nedachlebice „Neraz I“, Minařík 2020.

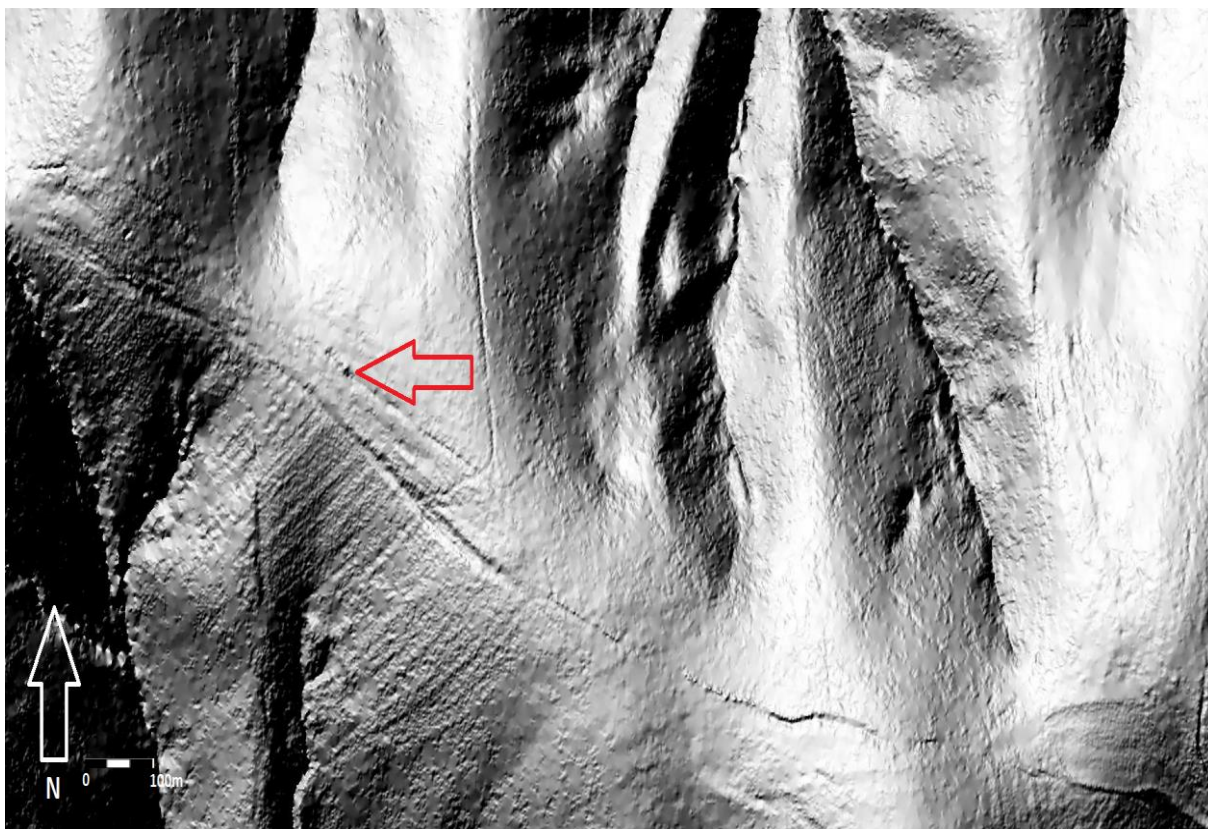
6.8 Nedachlebice – „Neraz II“

V tomto případě se jedná o ojedinělý nález samostatné mohyly, která se nalézá při hranici vedoucí od Neraze k Pašovicím. Tato lokalita je vzdálená asi 315 m východním směrem od známého mohylníku v lese „Neraz“. Je položena na temeni kopce, na jeho mírném západním svahu, severně od lesní cesty v nadmořské výšce 328 m. Lesní cesta odděluje katastr Nedachlebice od Místřic. Místřicemi protéká jihozápadně od polohy pramenící Hradčovický potok. První výzkum této mohyly proběhl v roce 1916 a její obvod byl zaznamenán na 66 kroků o výšce 160 cm (Vítek 1928, 15). Podrobné zpracování publikoval až J. Kohoutek (Kohoutek 2001, 381–388). Během revize této mohyly byly specifikovány aktuální rozměry. V průměru dosahuje 16,30 m a výška činí 190 cm od okolního terénu. Tato mohyla leží v ose V – Z. Tato mohyla je datována do 9. století (Polák 2005, 57).

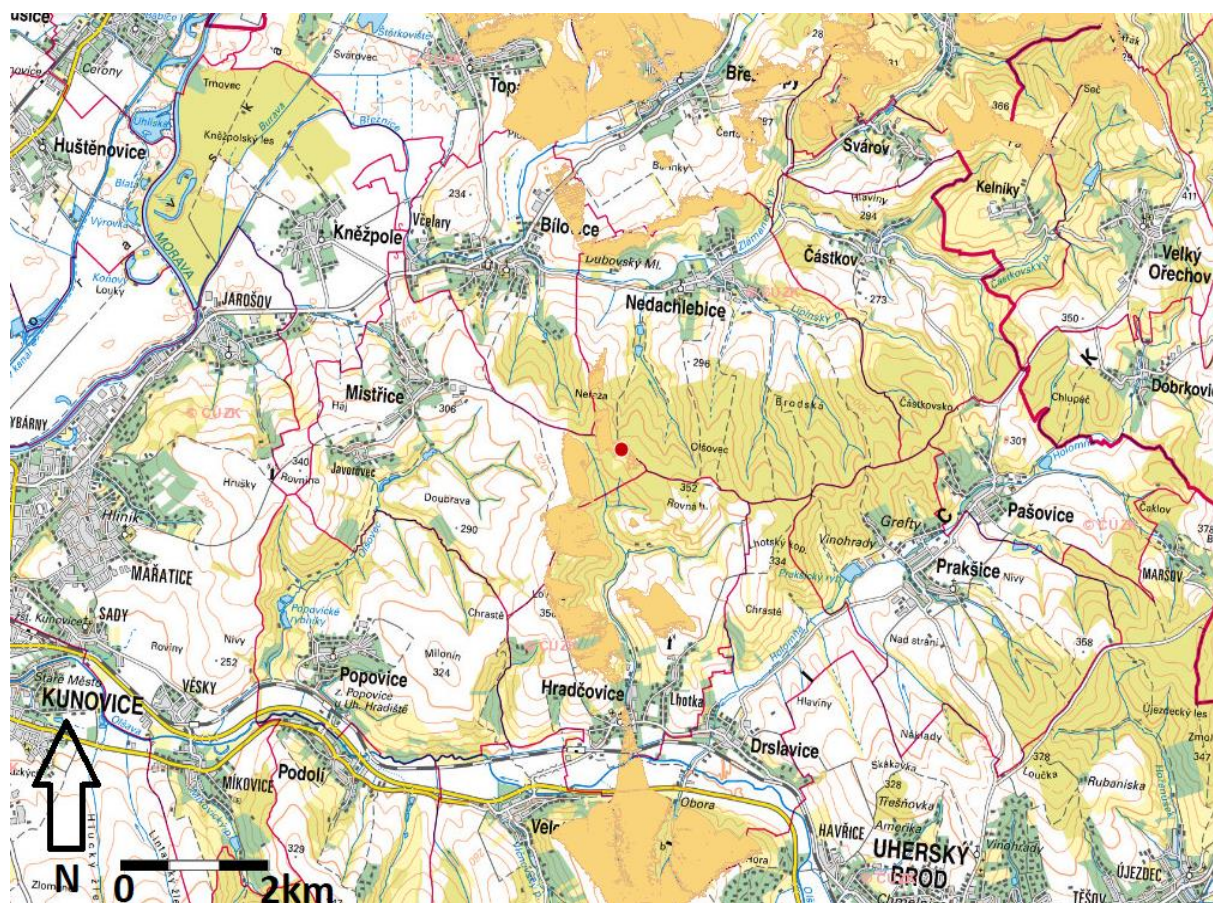
GPS souřadnice: Y=529172,00 X=1180761,59 H=328,29; B=49°04'43,82'' L=17°34'35,14''

Obr. 27: Poloha lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 28: Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 29: Viditelnost z lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 11: Pohled na mohylu, lokalita Nedachlebice „Neraz II“ Minařík 2020.

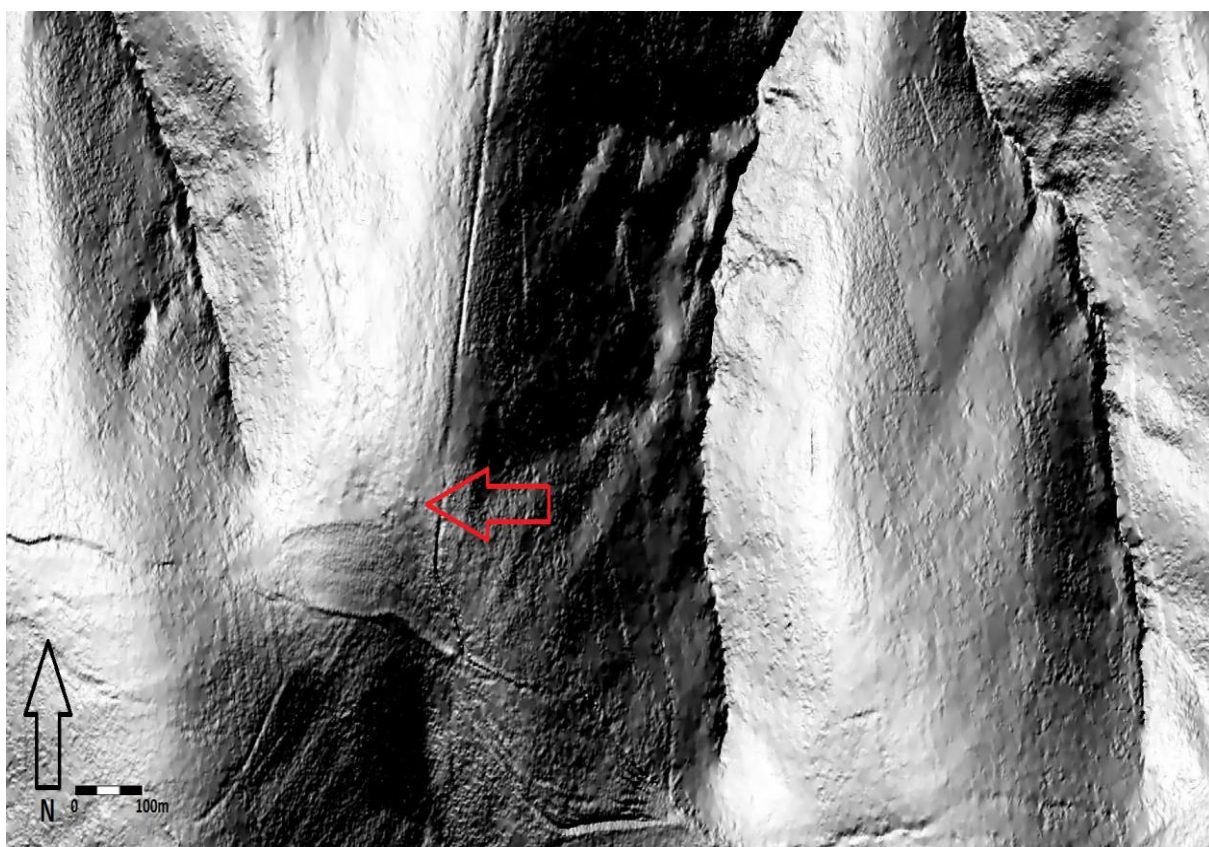
6.9 Nedachlebice – „Olšovec“

Jedná se o ojedinělou mohylu, která se nachází v lese při jižním okraji katastru Nedachlebice. Vyskytuje se na zřetelném temeni kopce, který je nepatrně nakloněn k jihu. Nadmořská výška této lokality činí 346 m a je v ose S – J. Západním směrem pramení nejbližší vodní zdroj (bezejmenný potůček) a východním směrem (trochu vzdálenější) potůček Kupčinek, který se následně vlévá do Lipinského potoka. Tato mohyla je oválného tvaru o průměru 10 x 12 m a výšce 30 cm. Podle dostupných informačních zdrojů je mohyla datována do 9. století (Polák 2005, 58–59).

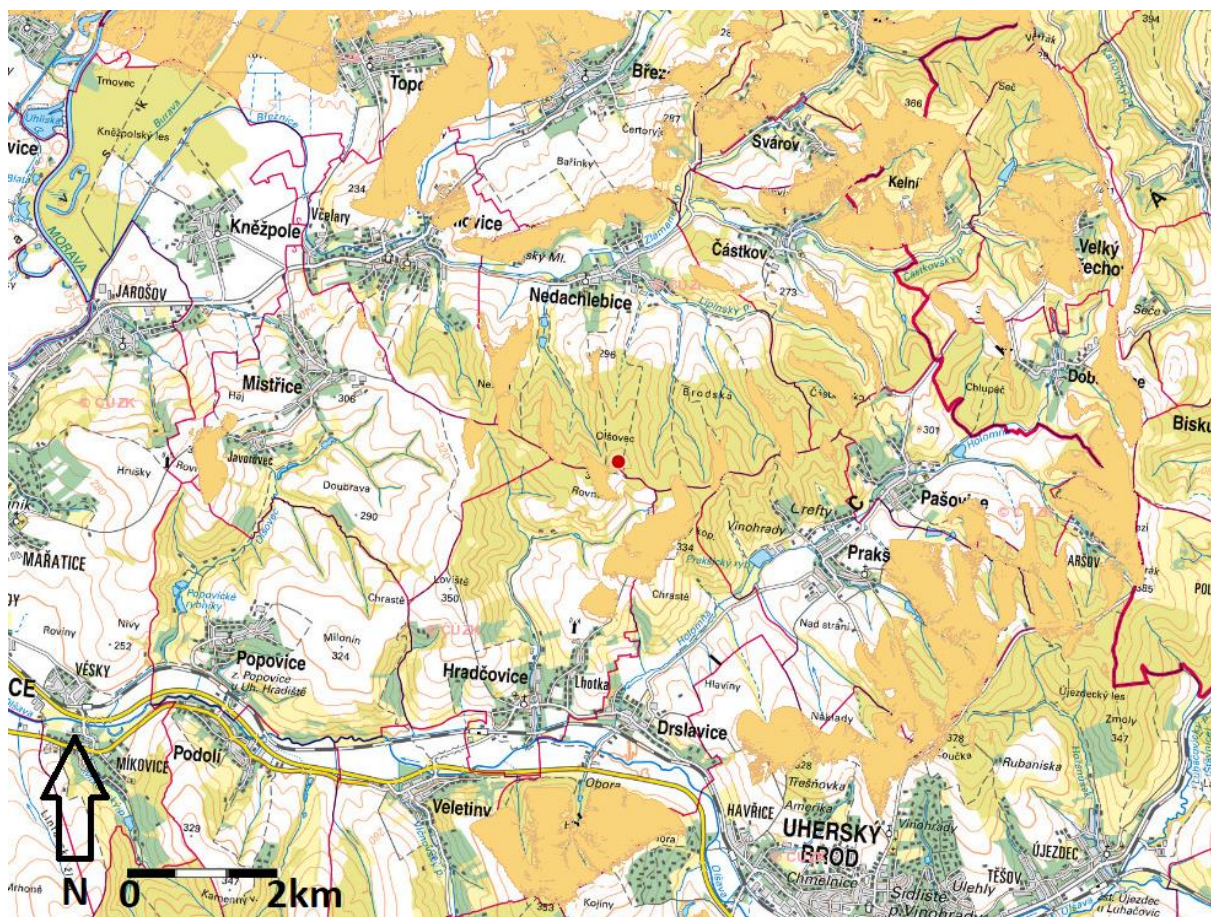
GPS souřadnice: Y=527938,82 X=1181080,77 H=344,06; B=49°04'37,31'' L=17°35'37,12''

Obr. 30: Poloha lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 31: Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 32: Viditelnost z lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cukz.cz.

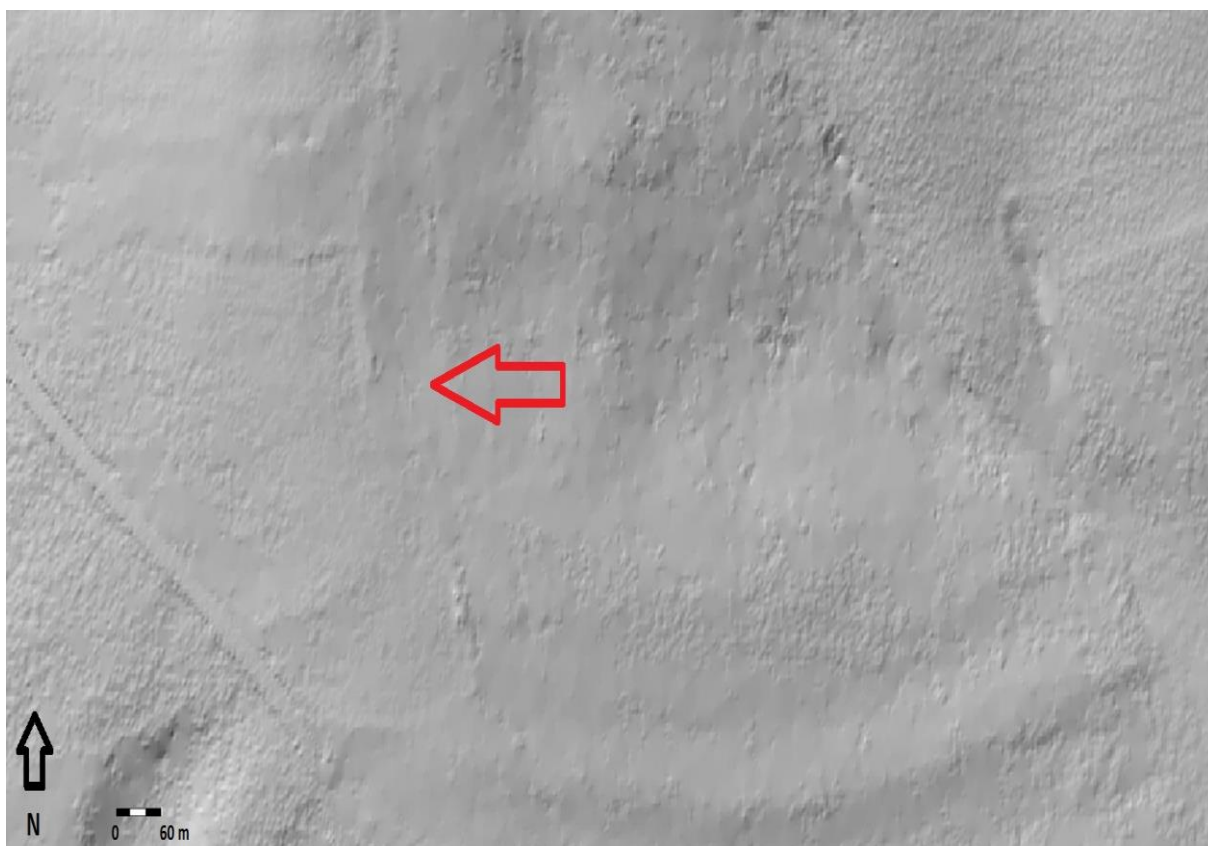
6.10 Nevšová – Bohdance

Tato lokalita se rozkládá na severovýchodním svahu směrem na obec Nevšová. Asi 3 kilometry západním směrem se rozkládá město Slavičín. Katastrální území náleží obci Nevšová, ale asi 20 m od jádra lokality západním směrem probíhá hranice katastrálního území obce Petrůvka. Objevitel této lokality je Josef Ščuglík, který ji v krajině rozpoznal v 80. letech a datoval ji do 9. století (orální zdroj J. Ščuglík). Dnes je v krajině viditelných pět mohyl. Všechny jsou kruhového půdorysu. Všechny jsou situovány ve směru V – Z. Čtyři mohyly jsou srovnatelně velké o průměru 6–7 m. Pátá mohyla je průměru 10 m. Dnešní zachovaná výška ani v jednom případě nepřesahuje jeden metr. Doposud nebyly tyto mohyly jakkoliv prozkoumány. Nejbližší vodní zdroj se zde nachází 360 m východním směrem a maximální nadmořská výška této lokality je 504 m.

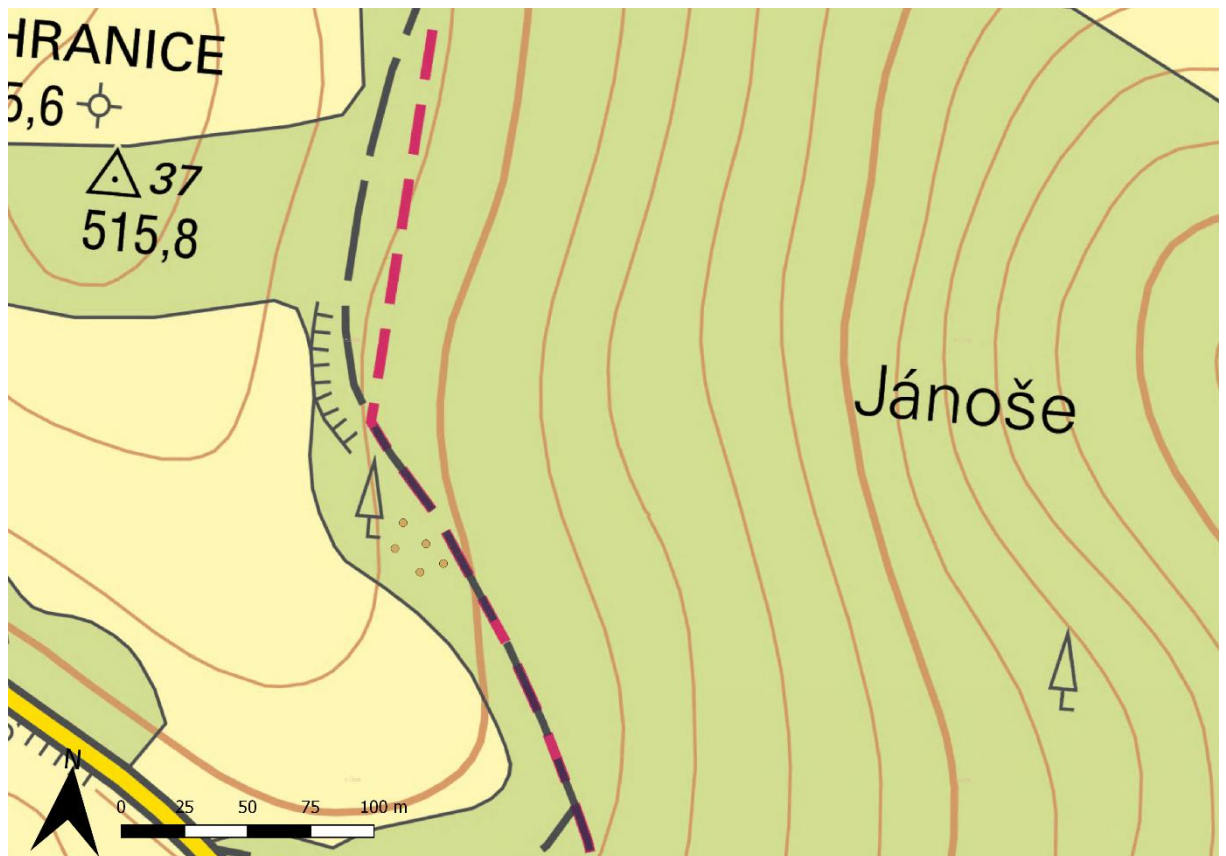
GPS souřadnice: Y=510627; X=1179819; H=502

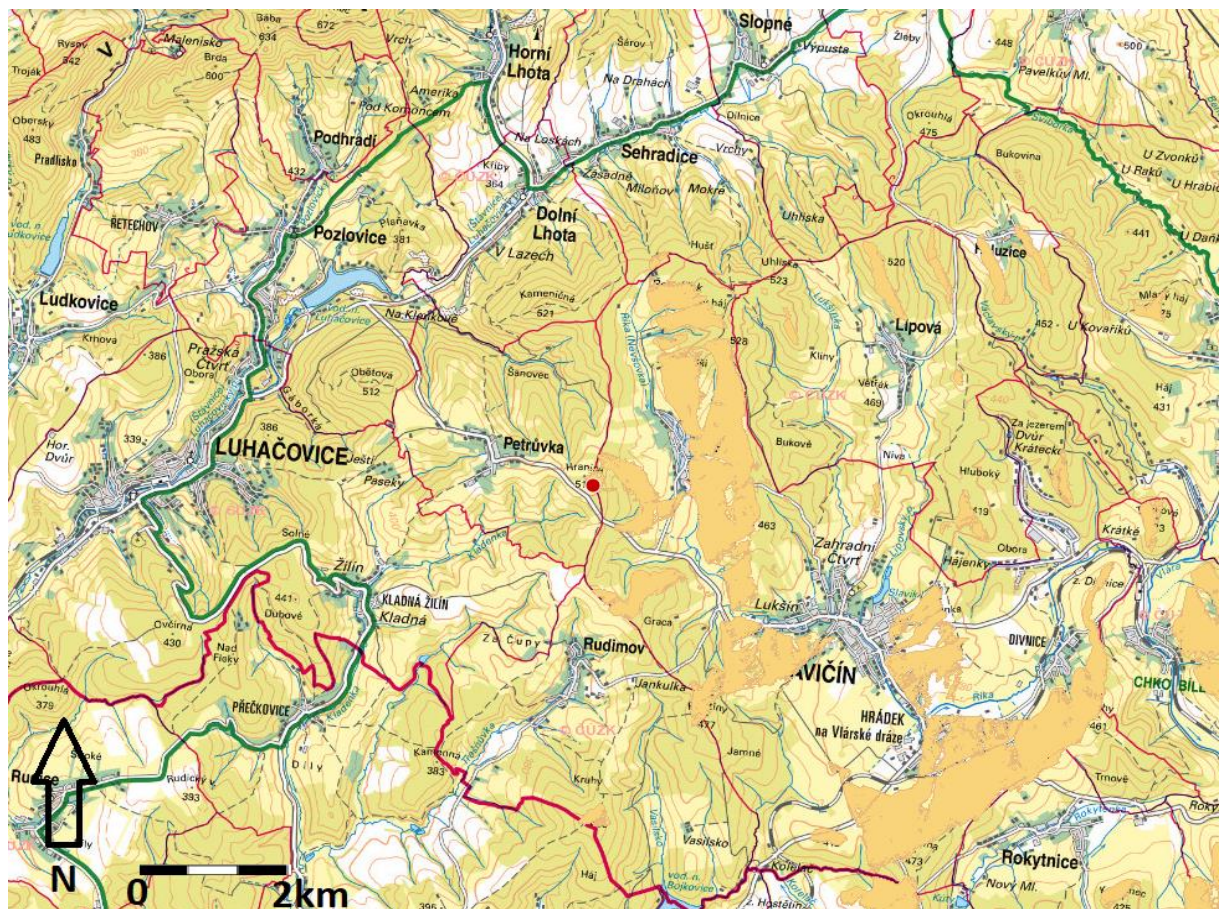
Obr. 33: Poloha lokality Nevšová – Bohdance, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 34: Lidarový snímek lokality Bohdance, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 35: Rozložení mohyl na lokalitě Nevšová „Bohdance“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 36: Viditelnost z lokality Nevšová „Bohdance“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 12: Mohyla, lokalita Bohdance, Minařík 2018.

Foto 13: Mohyla, lokalita Bohdance, Minařík 2018.

6.11 Nevšová – „Nivky“

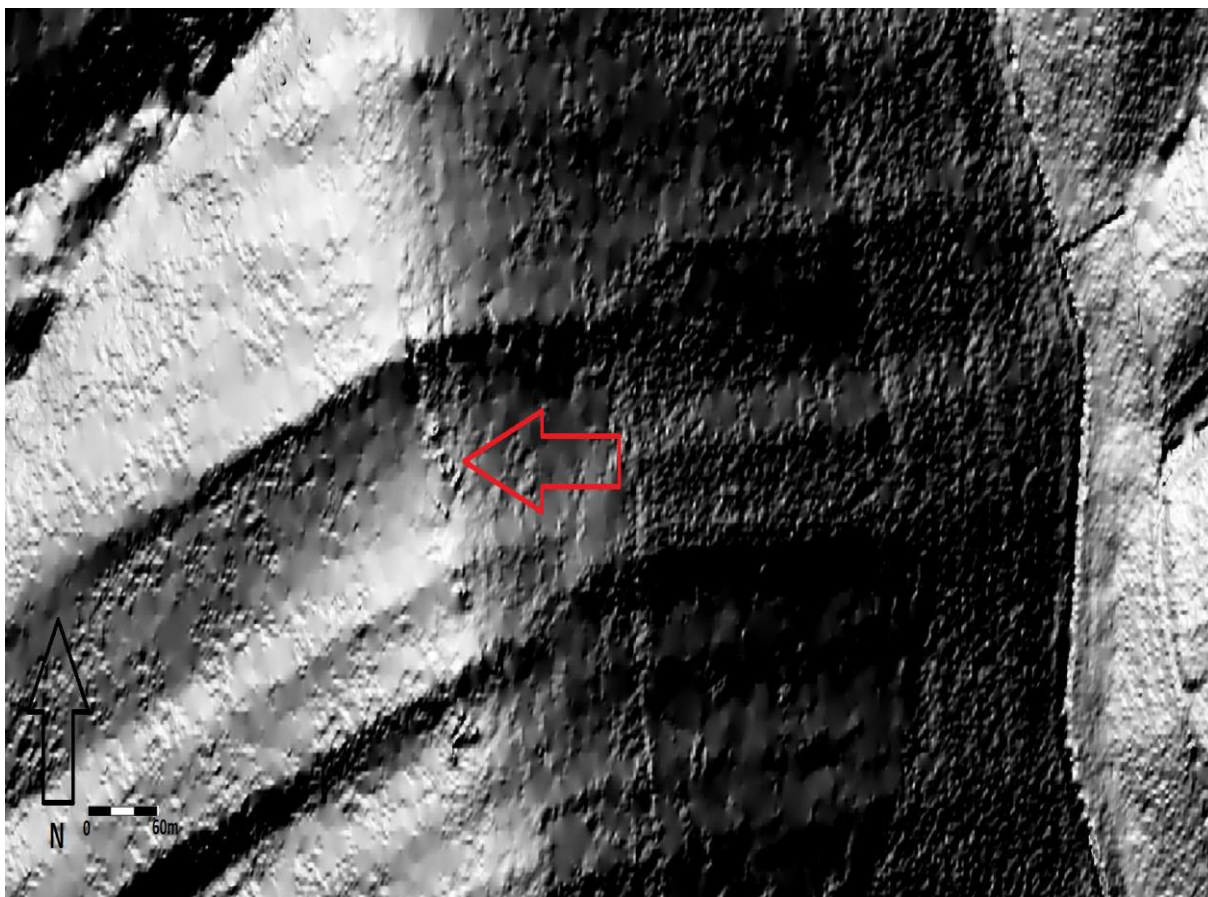
Asi kilometr západním směrem od obce Nevšová se nachází další mohylník. Jedná se o hřebenovou část pomezí katastru obcí Nevšová a Petrůvka. V dnešní době je v krajině znatelných 10 mohyl. Jsou zpravidla kruhového půdorysu s orientací V-Z. V současnosti je průměr jednotlivých mohyl 6-7 m o výšce do jednoho metru. V roce 1989 zde byla prozkoumána jedna mohyla, ve které byl v tělese mohyly nalezen datovací materiál (modrý korálek, železný nožik aj.), který tuto lokalitu chronologicky zařadil do poloviny 9.století.¹ Je zde předpoklad, že počet mohyl zde mohl být mnohem vyšší. Podle výpovědi místních pamětníků se zde nacházejí lidské skelety (zejména lebky) poměrně často. Vzhledem k tomu, že v Petrůvce nikdy nebyl kostel, se kterým by šlo tyto kosterní pozůstatky spojovat, nabízí se zde hypotéza, že se jedná o dnes už nedochované mohylové pohřebiště. Asi 320 m východním směrem protéká vodoteč s pomístním názvem Nevšovka. Maximální nadmořská výška této lokality je 501 m.

GPS souřadnice: Y=510550,18 X=1177786,16 H=500,33; B=49°07'35,59'' L=17°49'35,59''

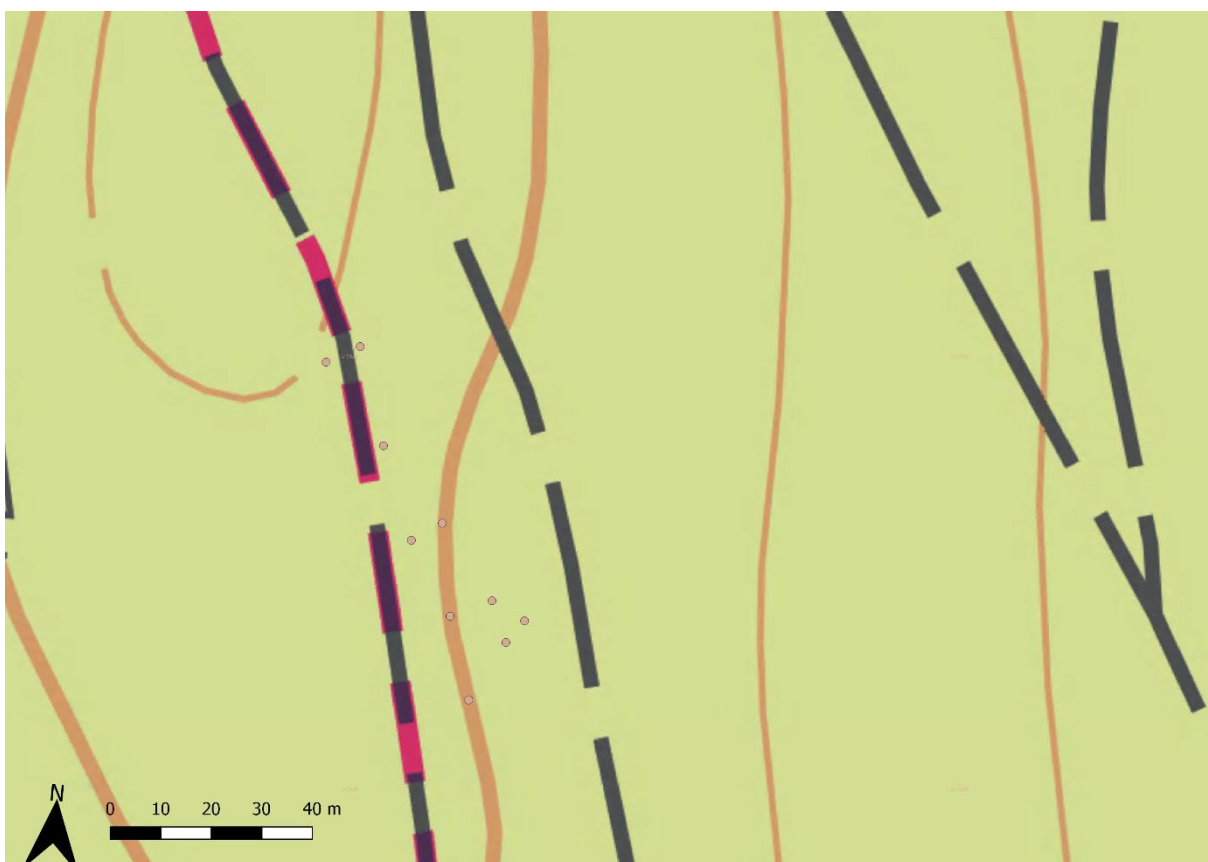

Obr. 37: Poloha lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady czuk.cz.

¹ Nálezová zpráva č. j. 5372 (Slavičín)

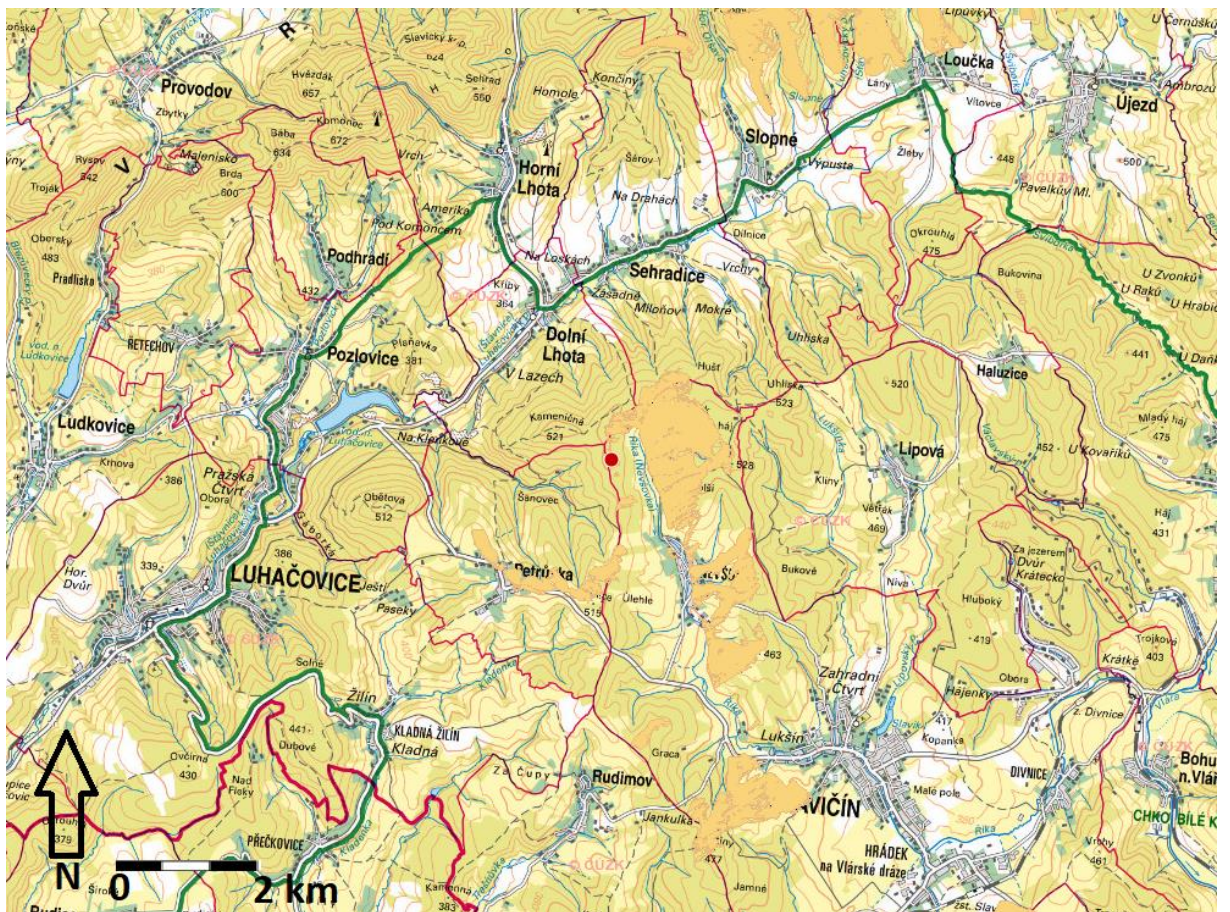

Obr. 38: Lidarový snímek lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 39: Rozložení mohyl na lokalitě Nevšová „Nivky“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 40: Viditelnost z lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 14: Pohled na lokalitu Nevšová „Nivky“, Minařík 2019.

Foto 15: Pohled na mohylu, lokalita Nevšová „Nivky“, Minařík 2019.

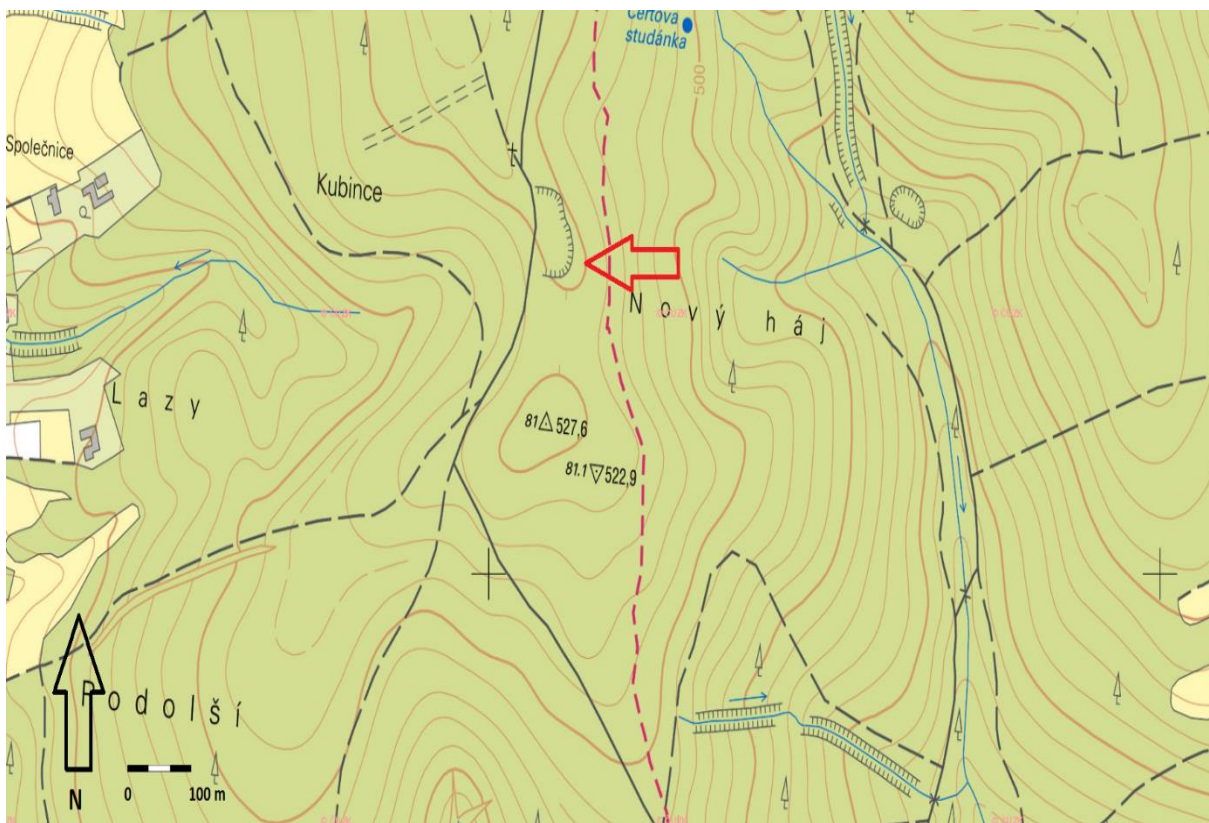
6.12 Nevšová – Osamocená mohyla

Tato osamocená mohyla se nachází na katastrálním území obce Nevšová. Vzdušnou čarou je JV směrem 300 m vzdálená od lokality Kulatý trávník. Její umístění je na náhorní plošině s mírnou svažítostí k JV. Je kruhového půdorysu o průměru 7 m. Její výška je 80 cm. V roce 1989 zde prováděl výzkum Jiří Kohoutek za přítomnosti členů místního Vlastivědného kroužku. Tato mohyla byla datována do 9. století (Kohoutek 1993, 78–79) a leží 523 m n. m. Asi 230 metrů východním směrem pramenní bezejmenný potůček, který tvoří přítok do říčky Lukšinky.

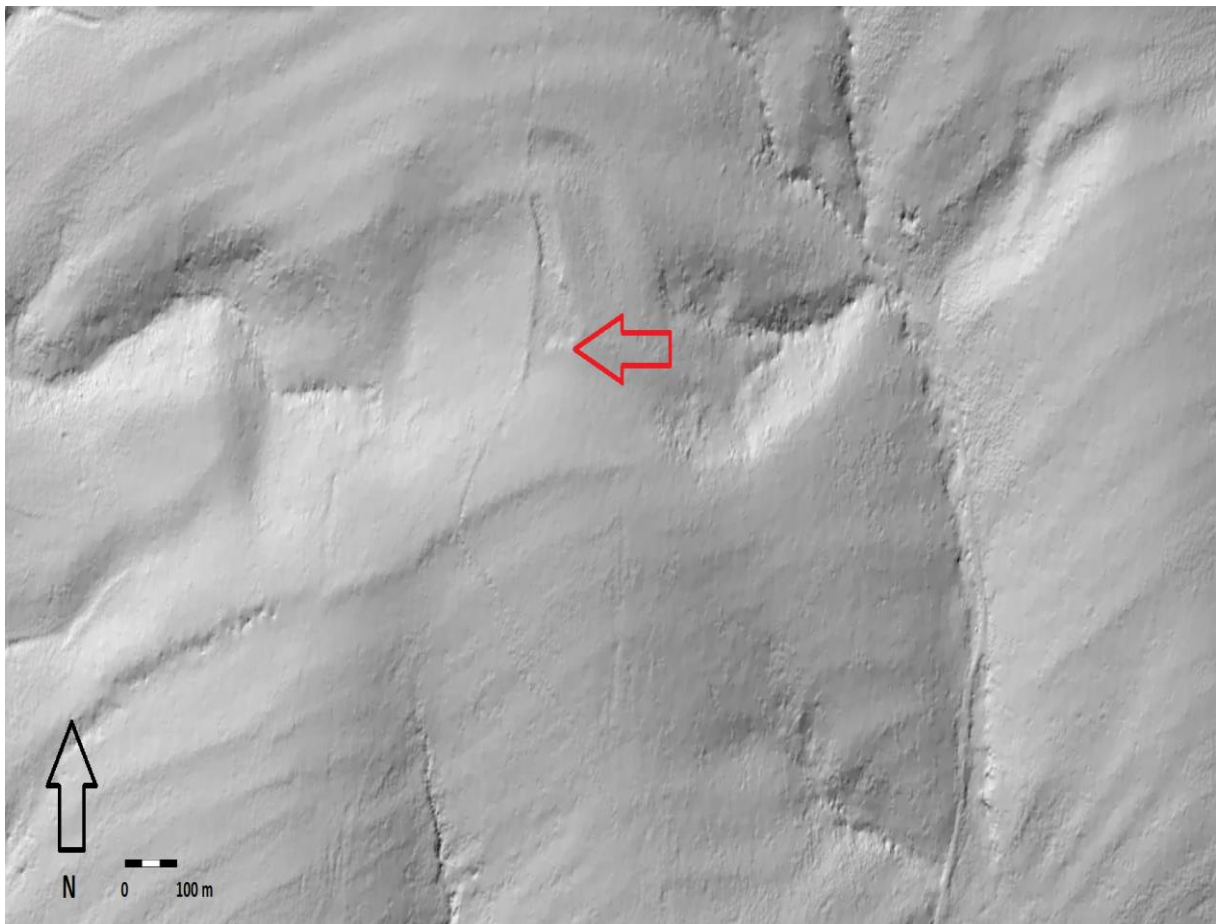
GPS souřadnice: Y=508901, X=1177743, H=522

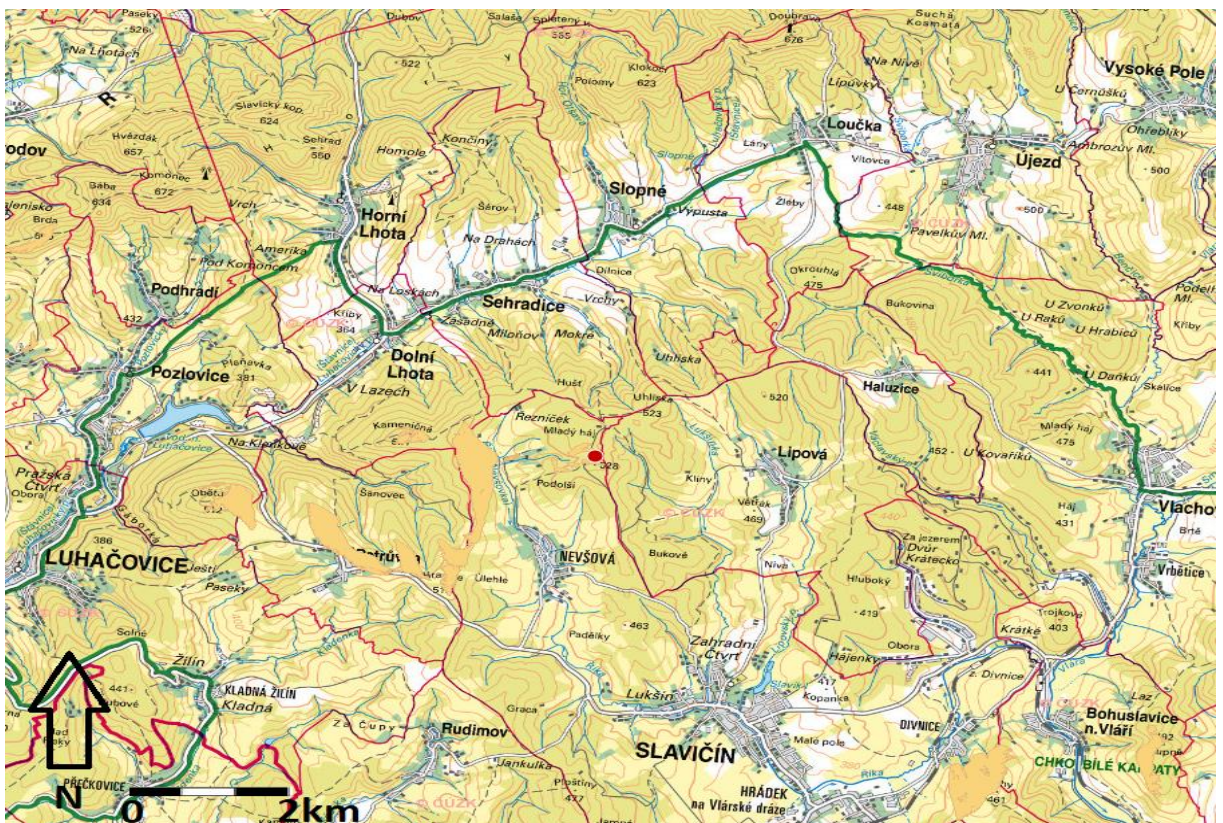
Obr. 41: Poloha osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 42: Poloha osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 43: Lidarový snímek osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 44: Viditelnost z lokality Nevšová „Osamocená mohyla“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 16: Nevšová „Osamocená mohyla“, Minařík 2018.

6.13 Rudimov „Kamenná“

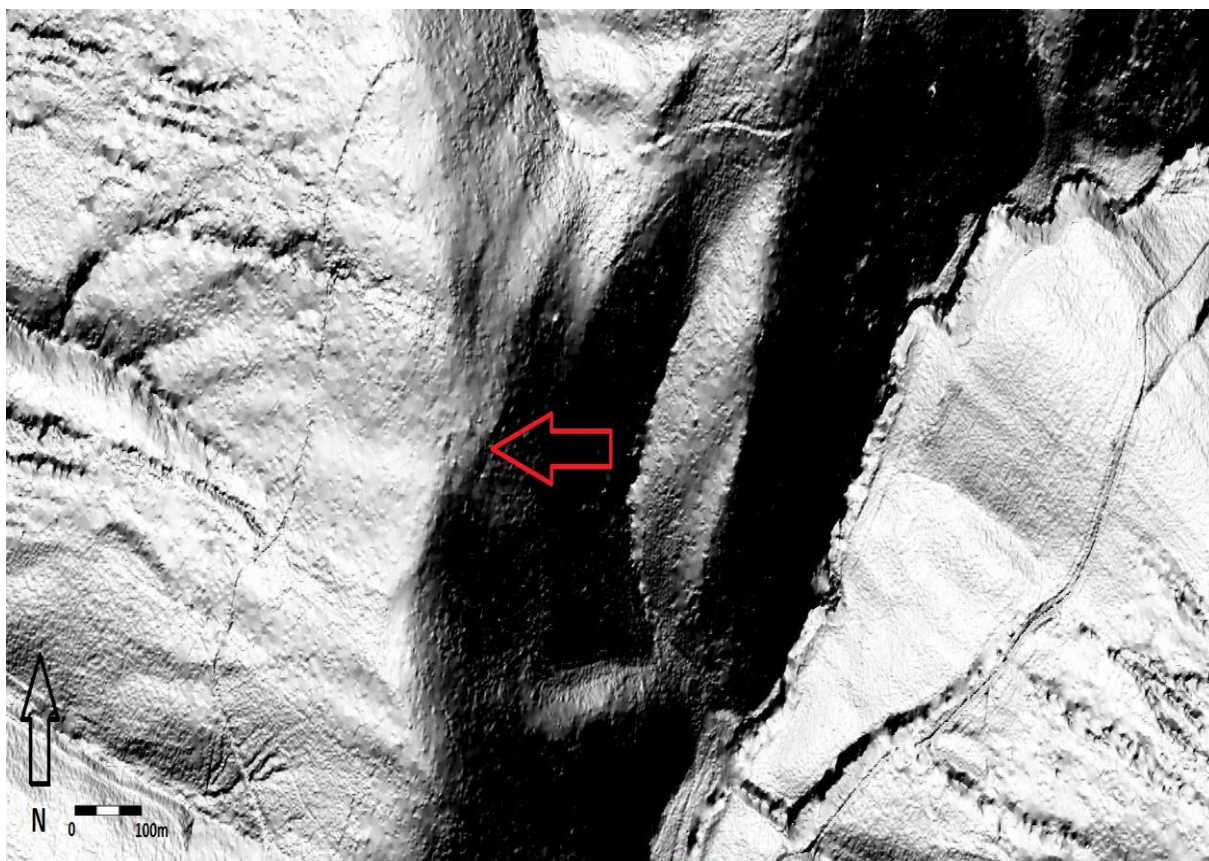
Na této lokalitě se nachází skupina osmi výraznějších mohyl. Rozkládají se na vrcholovém hřbetu navrší „Kamenná“ v nadmořské výšce 381 m. n. m. směrem na jihozápad od obce Rudimov. Nejvýchodněji v této skupině je situovaná mohyla protáhlého tvaru s vlastní délkou 16 m a šířkou 11,5 m. Výška nad okolním terénem činí 1,6 m. Dalších sedm mohyl západním směrem je kruhového půdorysu o průměru 10 m a dochované výšce 1 až 1,3 m. Tato skupina mohyl je v poměrně zchovalém stavu a zdá se, že mohyla číslo 5 byla již v minulosti prozkoumána. Tato lokalita je podle nalezených předmětů rámcově datována na přelom 9./10. století (Dostál 1966, 163–164).

Při vlastní terénní prospekci se mi podařilo lokalizovat všechny výše zmíněné mohyly. Jejich rozměry odpovídají předchozímu popisu s tím rozdílem, že dochovaná výška jednotlivých mohyl je od 0,6–1,1 m. Asi 500 m východním směrem protéká bezejmenný potok.

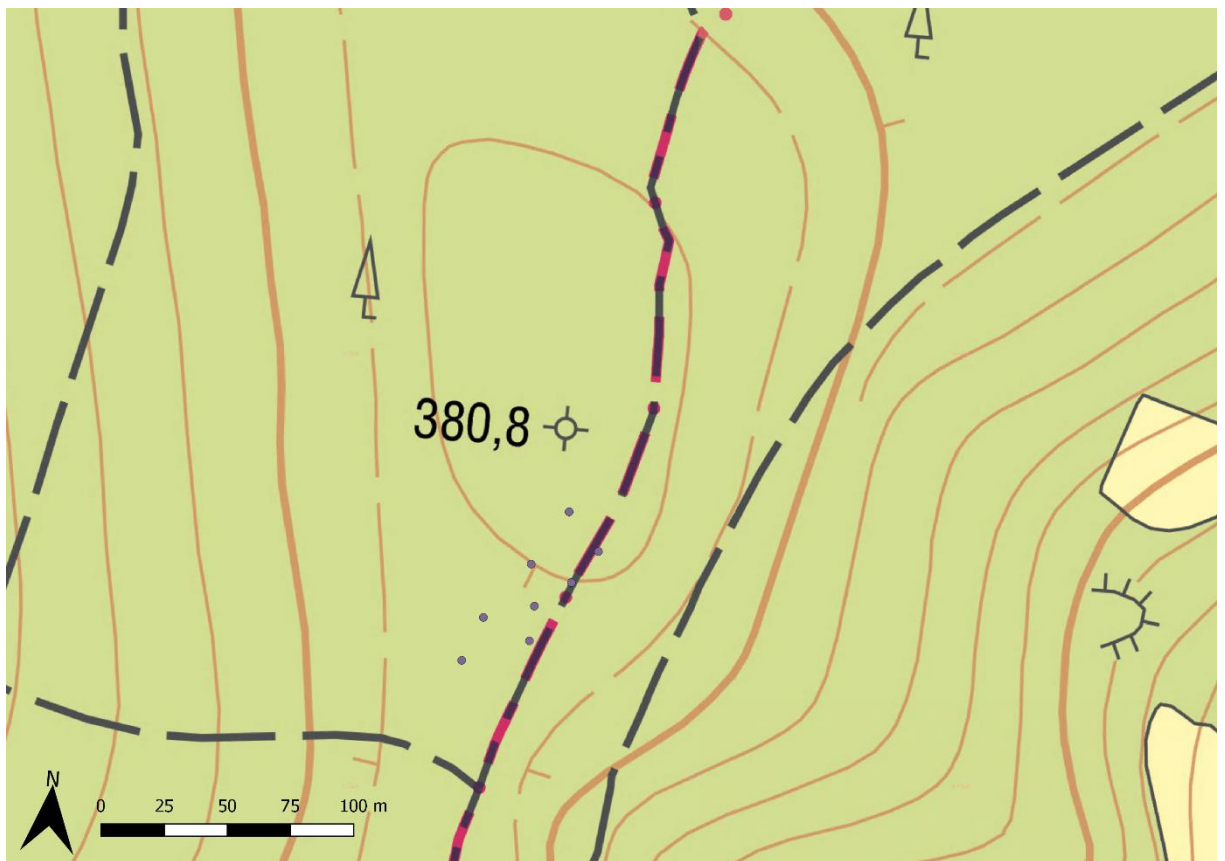
GPS souřadnice: Y=512566,69 X=1183269,12 H=379,38; B=49°04'13,13'' L=17°48'21,37''

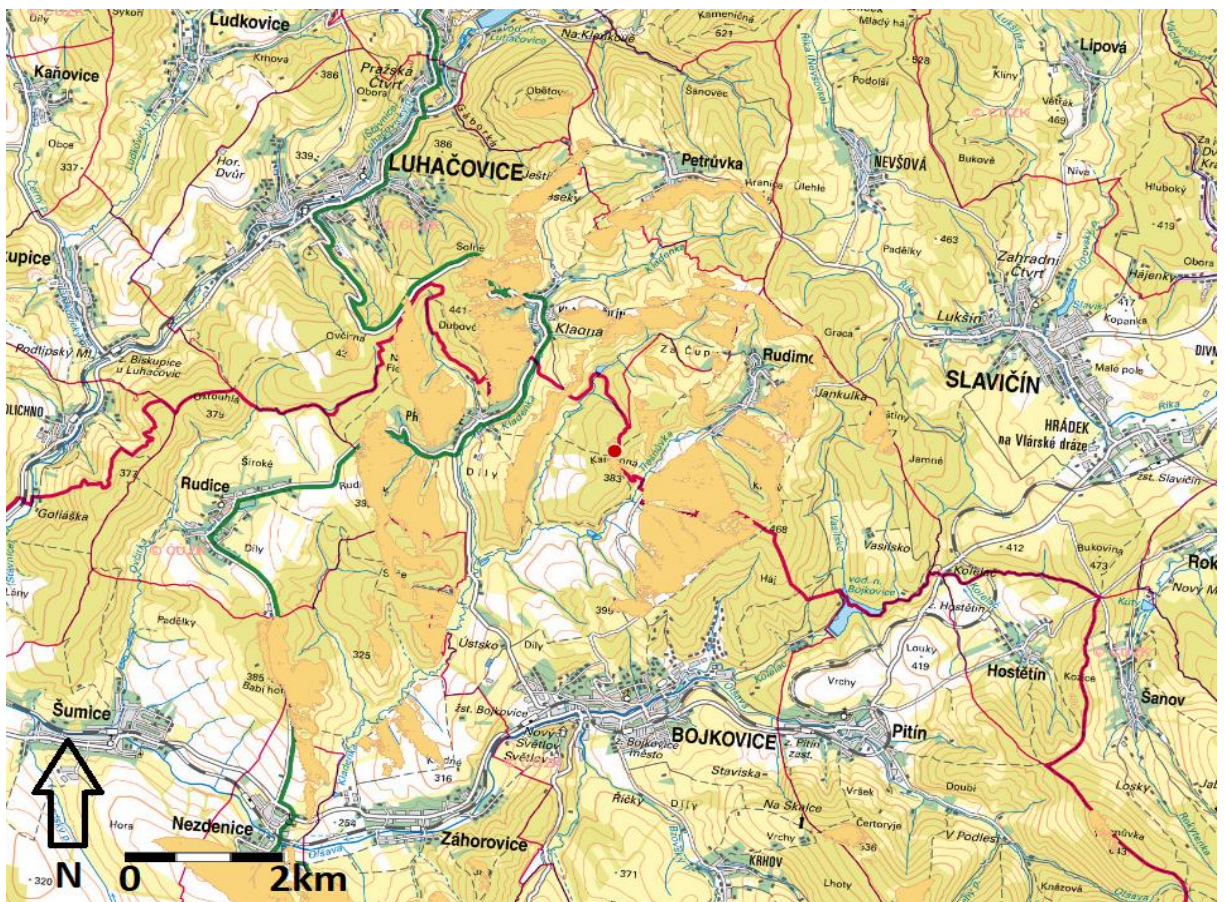
Obr. 45: Poloha lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 46: Lidarový snímek lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 47: Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Kamenná“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 48: Viditelnost z lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 17: Mohyla, lokalita Rudimov „Kamenná“, Minařík 2019.

Foto 18: Mohyla, lokalita Rudimov „Kamenná“, Minařík 2019.

6.14 Rudimov „Doubravy“

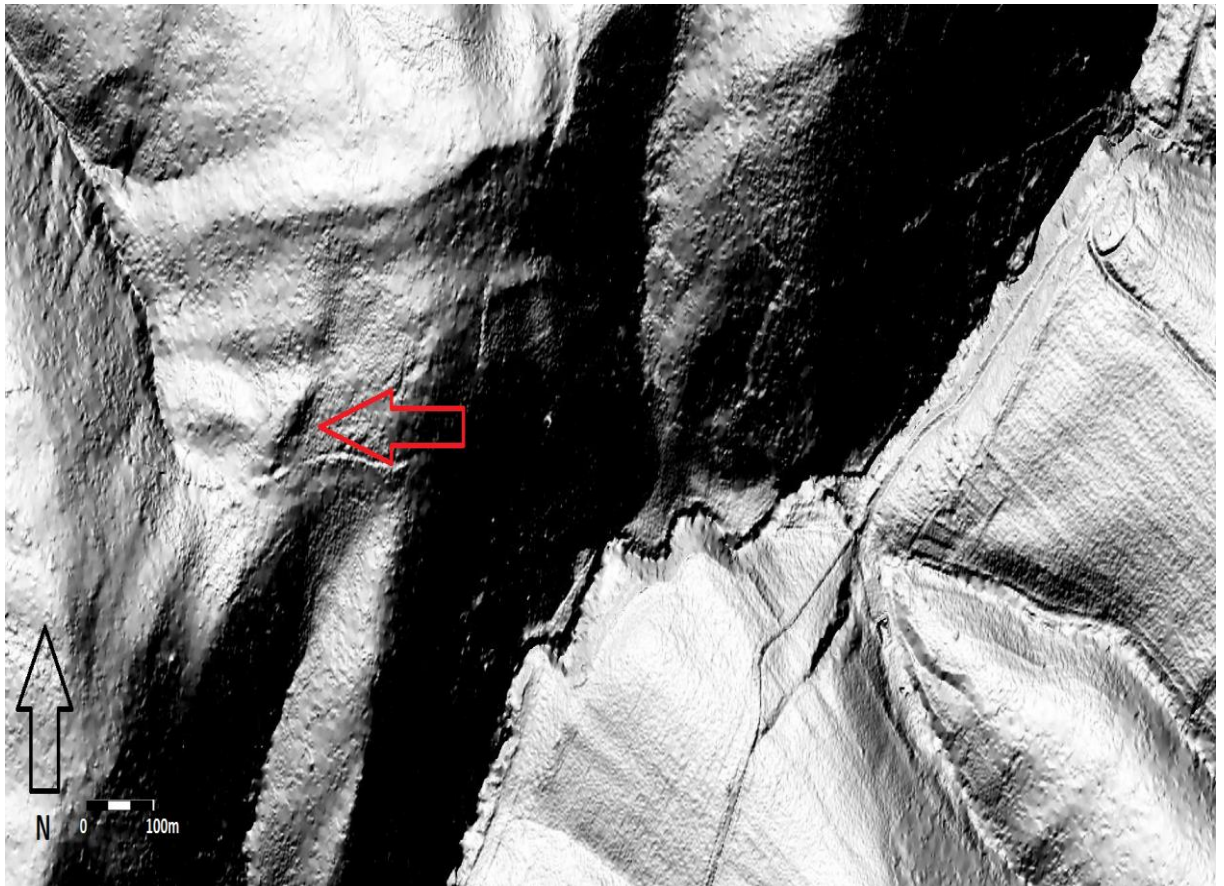
Asi kilometr severozápadním směrem od lokality „Kamenná“ se nachází další mohylník v trati s pomístním názvem „Doubravy“. Tento mohylník byl objeven v roce 1958 B. Diatelem a J. Juračkou. Celkově se zde nachází 12 mohyl a šest z nich bylo prozkoumáno (Dostal 1966, 163). Tyto mohyly jsou ovšem výrazně menší. Jejich průměr se pohybuje mezi 5,5 až 6 m. Co se týká náspu mohyl, ten je velmi nevýrazný. Dosahuje maximální výšky 0,3 m nad okolním terénem. I zde se jedná o mohyly převážně kruhového půdorysu. Tato lokalita je chronologicky zařazena na přelom 9./10. století. (Kohoutek 2003, 97).

V současnosti jsou tyto mohyly v terénu jen těžko zaznamatelné pro jejich nízkou výšku. Při terénní prospekci se mi podařilo lokalitu nalézt až po více pokusech. V dnešní době probíhá v těchto místech lesní těžba, což jen urychlilo destrukci tohoto mohylníku a současná viditelnost v krajině je tedy velice omezená. Asi 300 m jihovýchodním směrem protéká potůček s pomístním názvem Třešňůvka. Lokalita se rozprostírá asi 375 m. n. m.

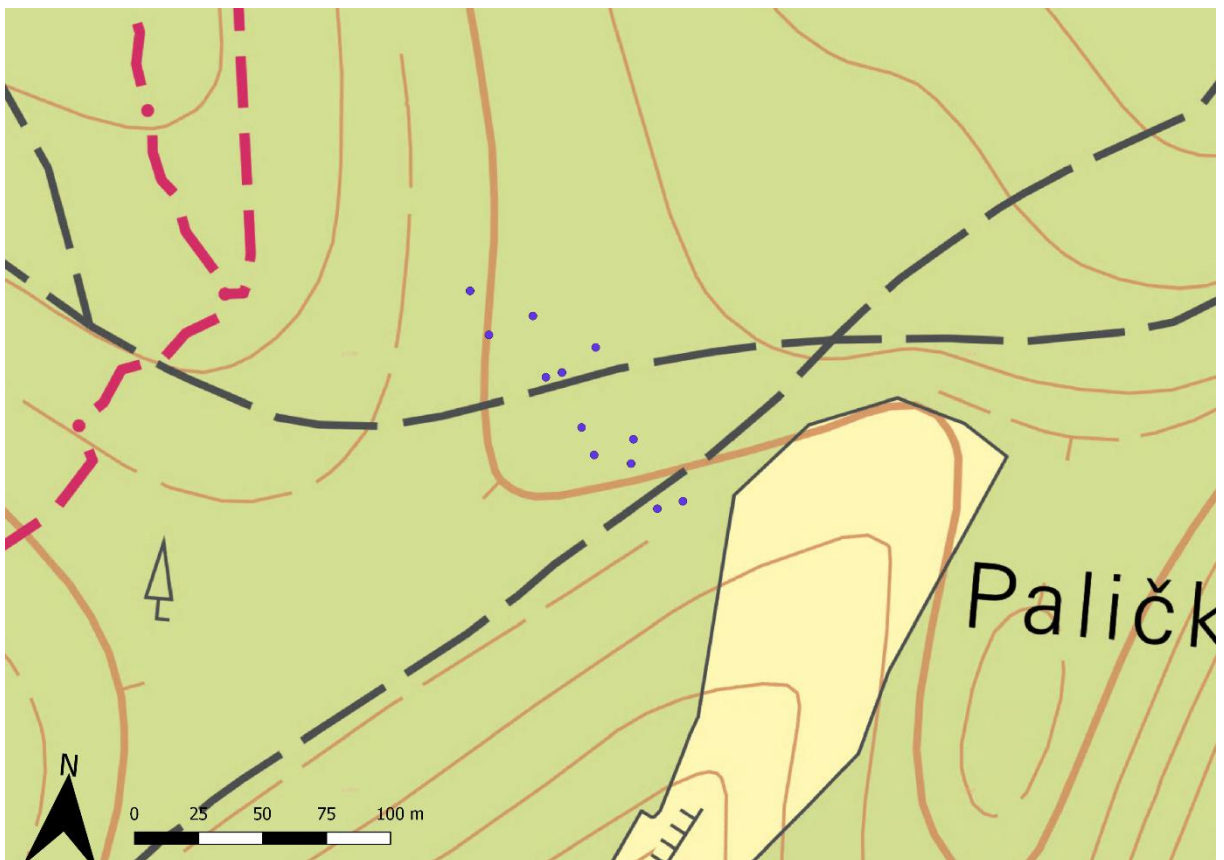
GPS souřadnice: Y=512288,14 X=1182971,61 H=376,53; B=49°04'23,55'' L=17°48'33,69''

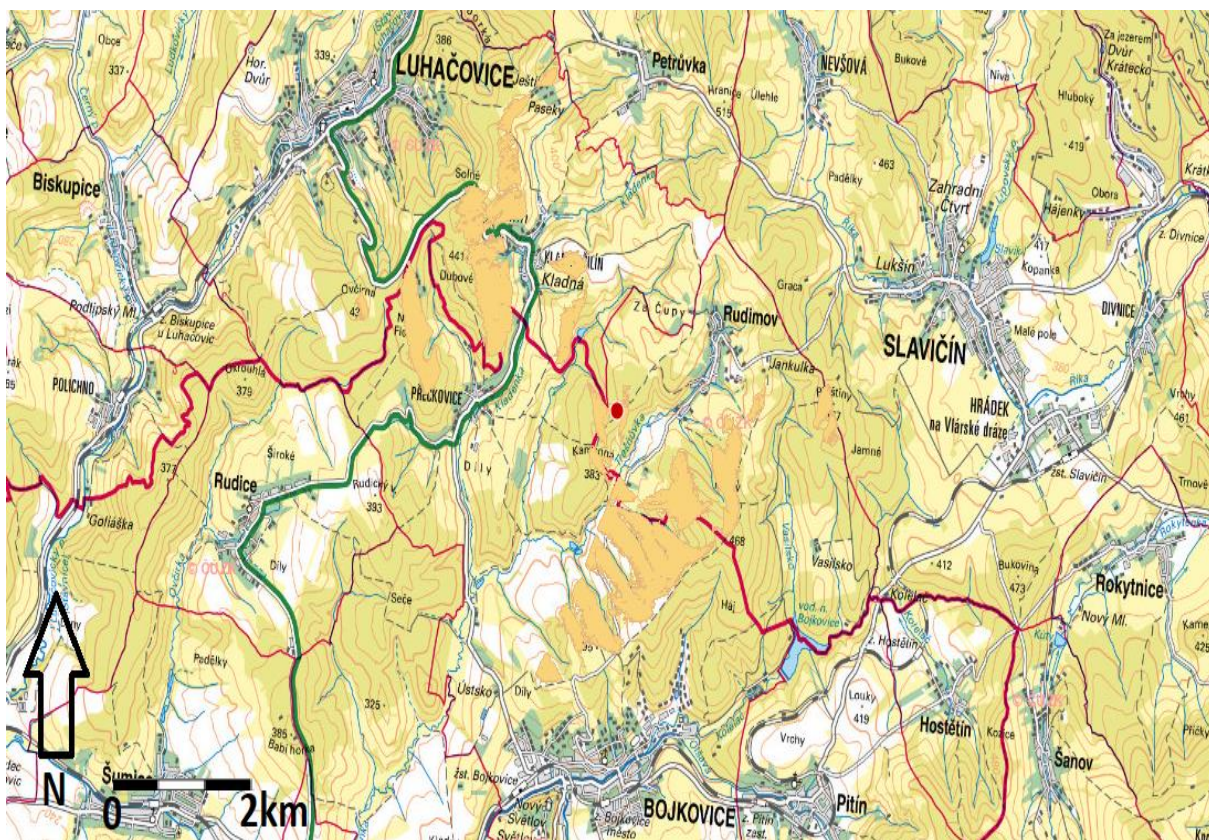
Obr. 49: Poloha lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 50: Lidarový snímek lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 51: Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Doubravy“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 52: Viditelnost z lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady czukz.cz.

Foto 19: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Rudimov „Doubravy“, Minařík 2019.

6.15 Rudimov „Graca“

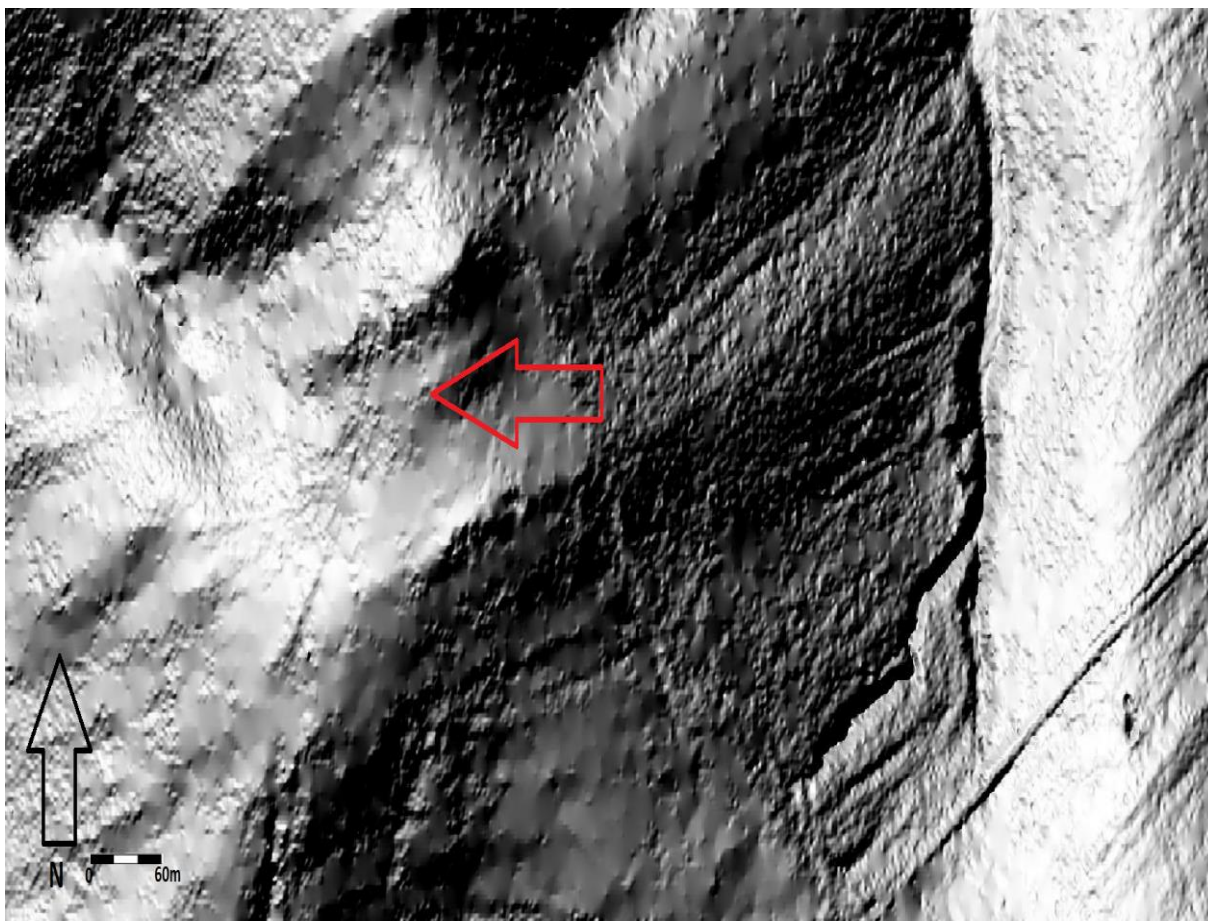
Během revizního průzkumu byl lokalizován mohylník v trati „Graca“. Ten byl ovšem objeven již v 80. letech 19. století J. Kučerou (Dostál 1966, 162–163). V tomto případě se jedná o skupinu čtyř mohyl, které se nacházejí na vrcholu táhlého hřebenu, který má nadmořskou výšku 460 m. n. m. Tyto mohyly jsou vesměs kruhového půdorysu o průměru 7 m. Dochovaná výška je mezi 0,5 m až 1 m nad okolním terénem. Tři ze čtyř mohyl byly doposud prokopány. Dříve byla u této lokality mylná interpretace, že se jedná o hradisko, což bylo vyvráceno při revizním průzkumu. Domnělé valy nejsou nic jiného než přírodní výchozy pevnějšího podloží magurského flyše. Navíc se na jednom z těchto „valů“ nachází jedna z výše zmíněných mohyl (Kohoutek 2003, 98). Podle B. Dostala se tato lokalita řadí do přelomu 9./10.století (Dostál 1966,162–163).

Při vlastní terénní prospekci byla aktualizována rozměrová data. Dnešní viditelný průměr mohyl je 6 m o vlastní výšce do 0,5 m nad okolním terénem. Jsou situované v řadě V – Z. Asi 330 m severním směrem pramení bezejmenný potok, který se vlévá do říčky s pomístním názvem Říka.

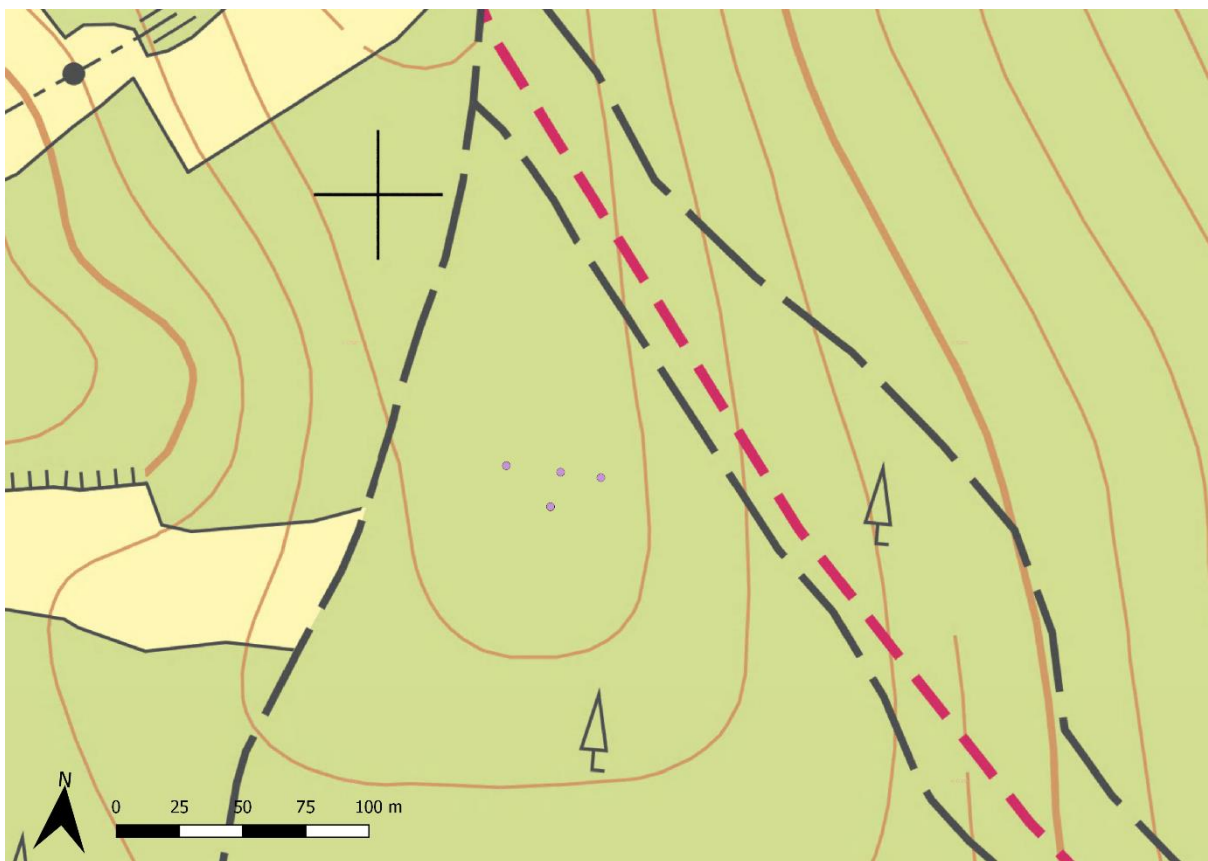
GPS souřadnice: Y=509940,73 X=1182128,00 H=465,91; B=49°04'57,70'' L=17°50'25,08''

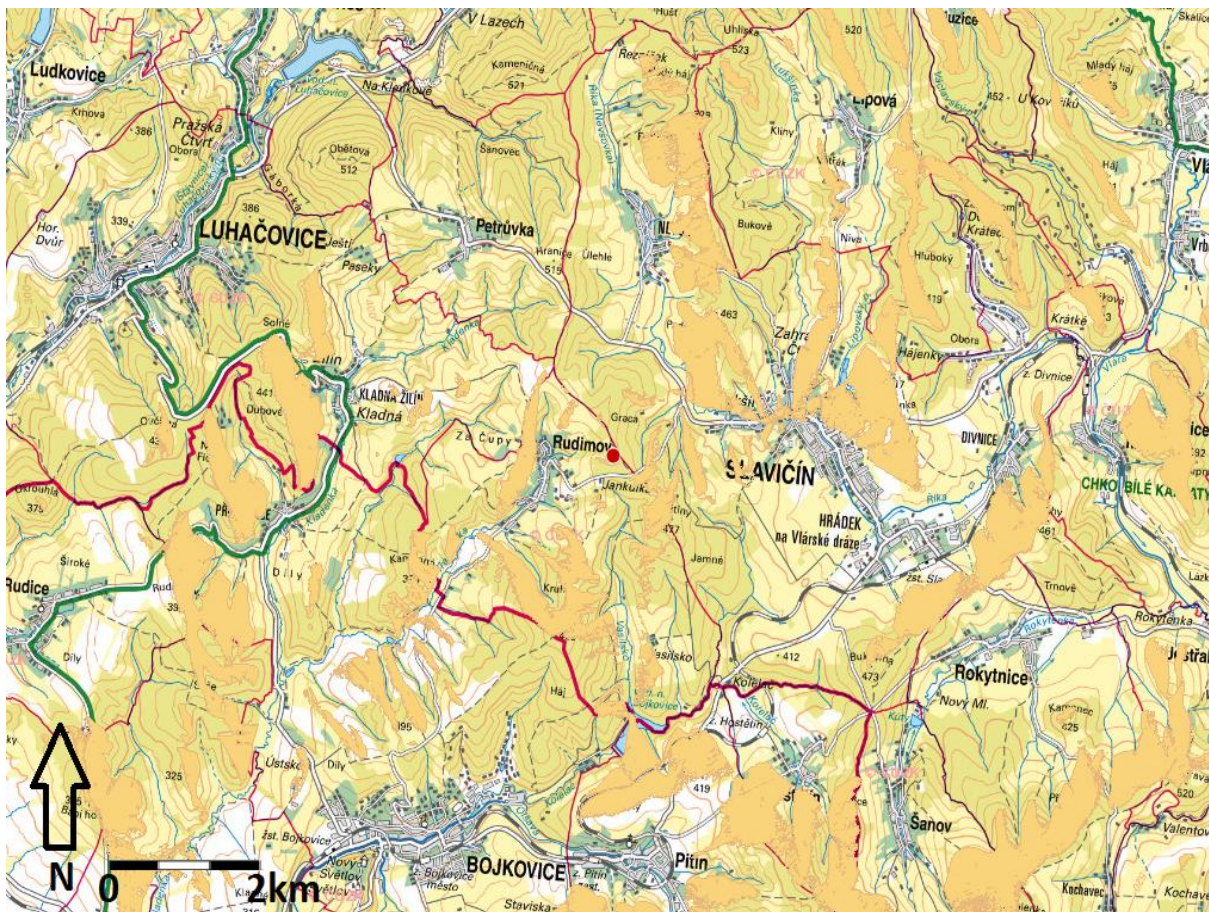
Obr. 53: Poloha lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 54: Lidarový snímek lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 55: Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Graca“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 56: Viditelnost z lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 20: Pohled na mohylu, lokalita Rudimov „Graca“, Minařík 2017.

6.16 Rudimov „Plostí“

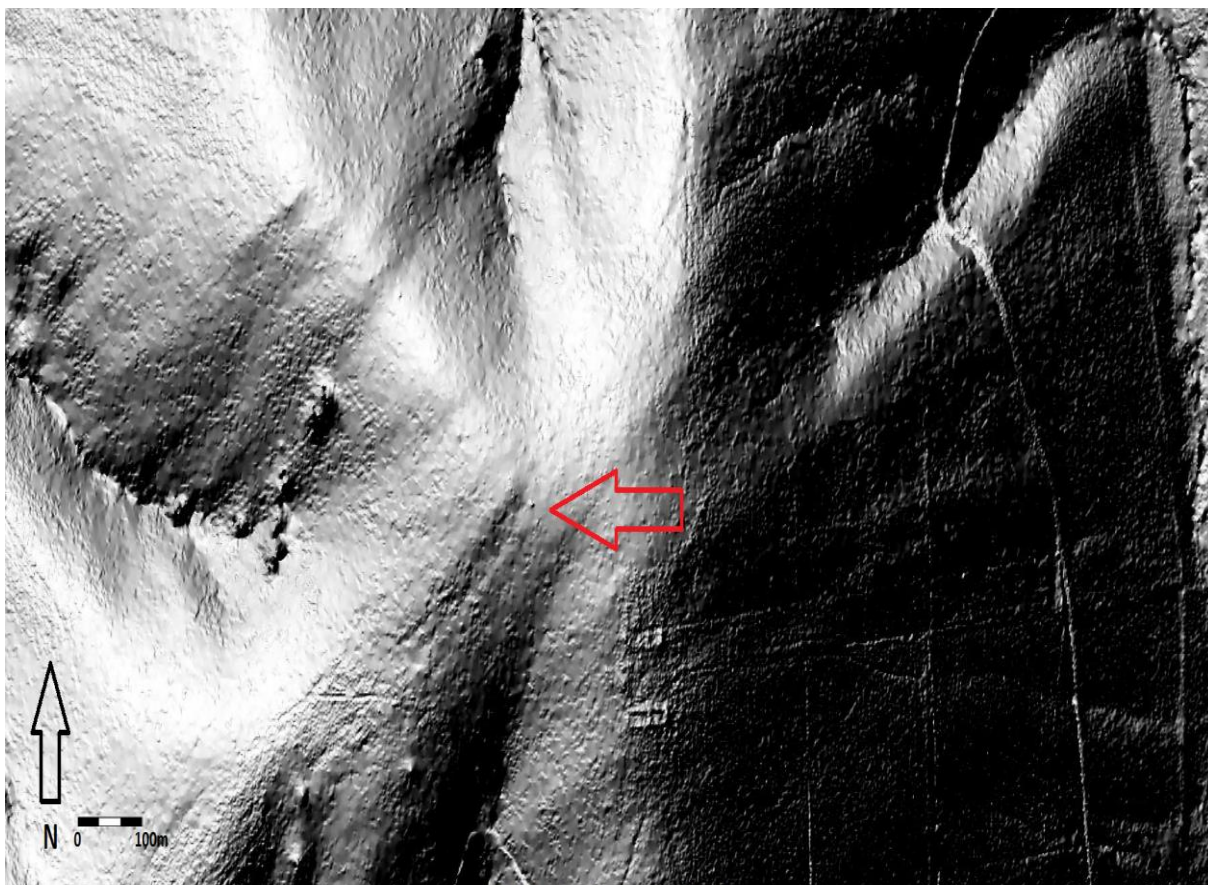
Tato lokalita se nachází asi kilometr severovýchodním směrem od mohylníku Hradská Niva I. Je situovaná na samém vrcholu (kóta 467) kopce s pomístním názvem „Plostí“. V literatuře se o této lokalitě zmiňuje Dostál (Dostál 1966), kdy uvádí, že se jedná o osamocenou solitérní mohylu s kamenným pláštěm. Výzkum na ní probíhal v roce 1958 a obsahovala dva kostrové pohřby uložené v poloze JZ–SV. Tato lokalita je datována na přelom 9./10. století (Dostál 1966, 164).

Na tuto lokalitu mě upozornil starosta Slavičína Tomáš Chmela, se kterým jsem provedl terénní průzkum a podařilo se nám lokalizovat celkem tři mohyly. Jedna z nich už byla otevřená, jak je popsáno výše. Všechny tři měly kruhový půdorys o maximálním průměru 9 m. Průměrná výška zde dosahovala 0,4 m. Tyto mohyly tvoří řadu v ose SZ–JV. V blízkosti, prakticky na každou světovou stranu (ve vzdálenosti do 300 m) pramení bezejmenné potoky.

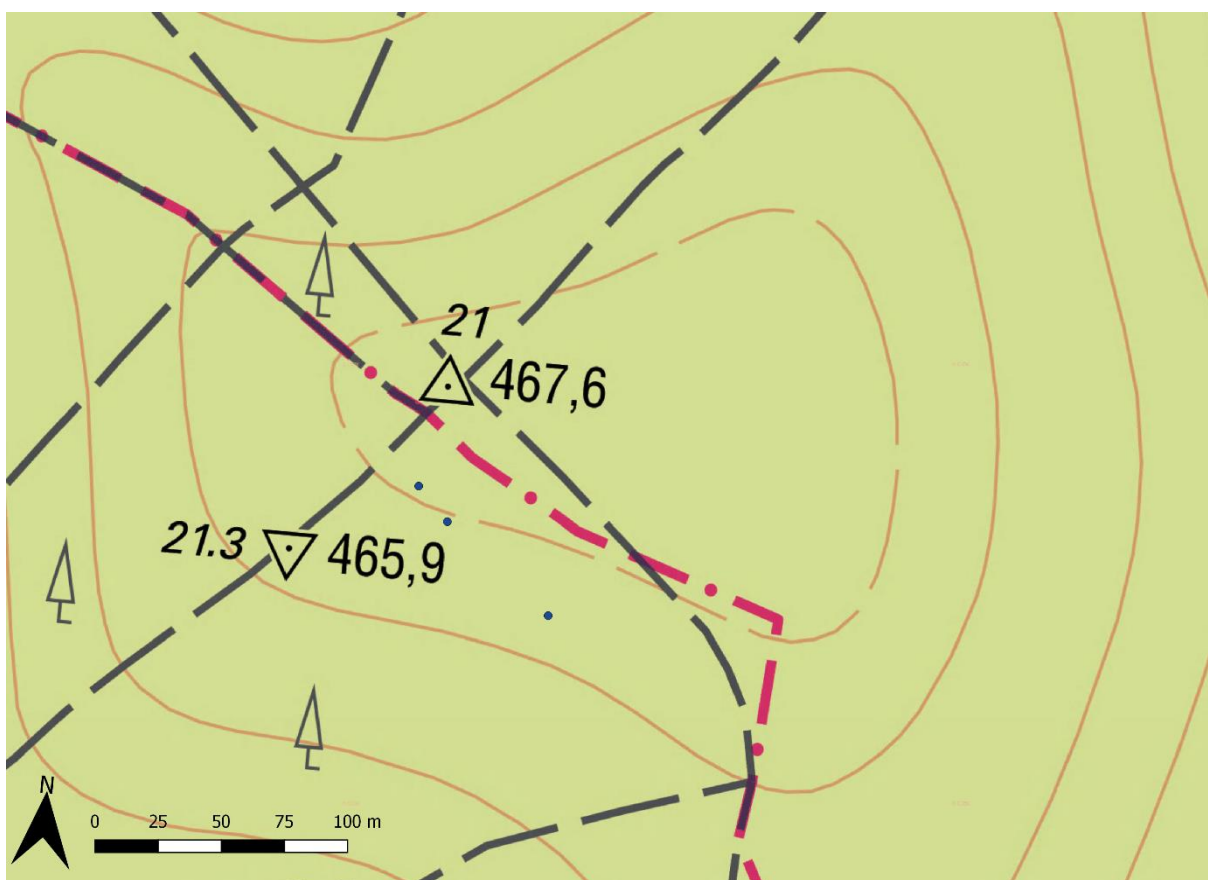
GPS souřadnice: Y=510738,99 X=1184372,10 H=467,49; B=49°03'42,99'' L=17°49'56,01''

Obr. 57: Poloha lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady czuk.cz.

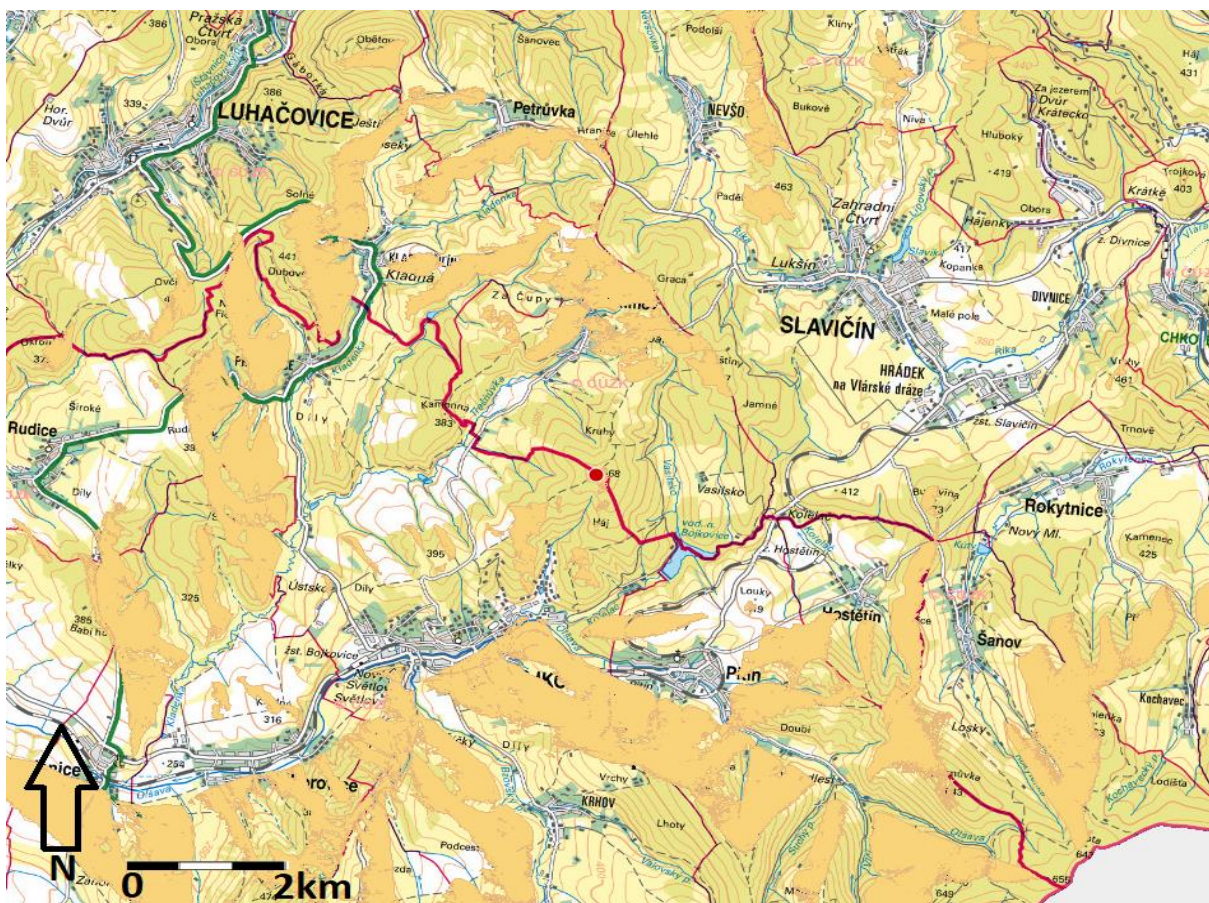

Obr. 58: Lidarový snímek lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 59: Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Plostí“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 60: Viditelnost z lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 21: Pohled na mohylu, lokalita Rudimov „Plostí“, Minařík 2020.

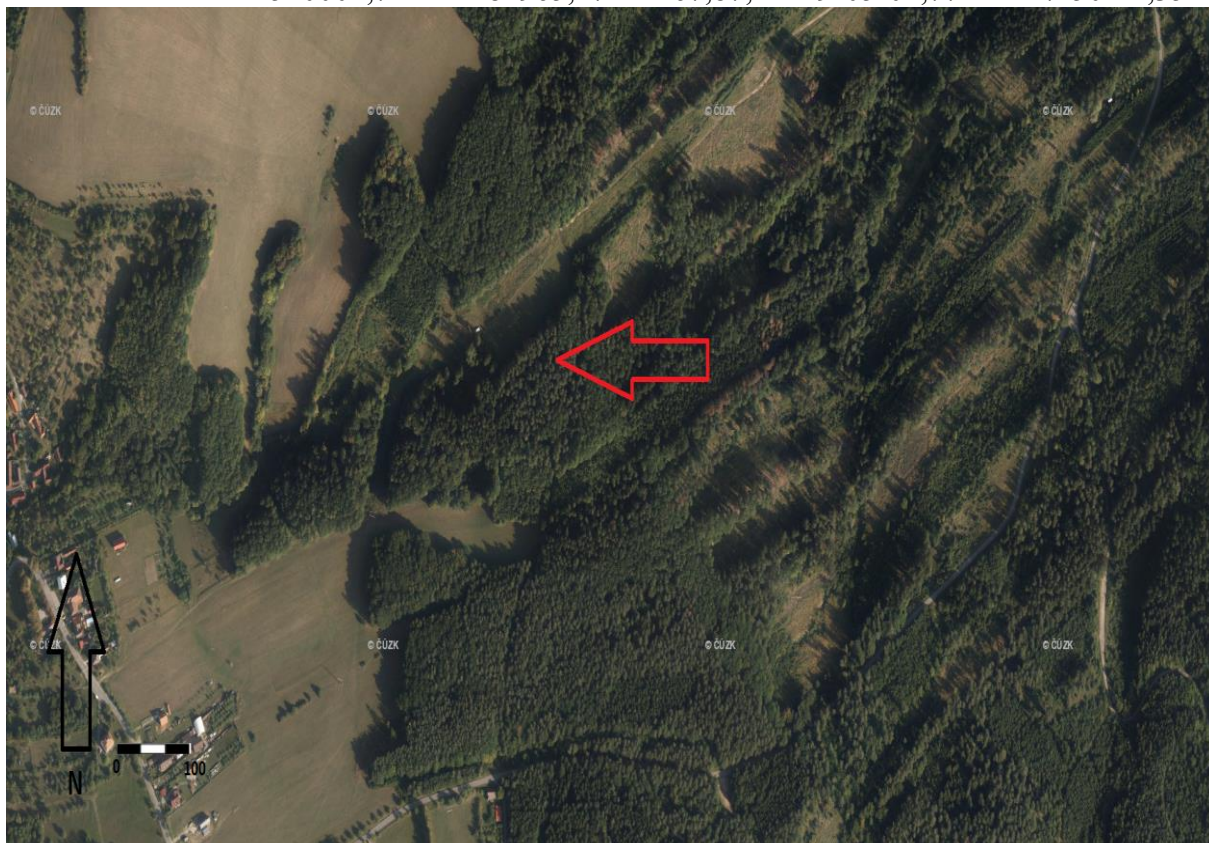

Foto 22: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Rudimov „Plostí“, Minařík 2020.

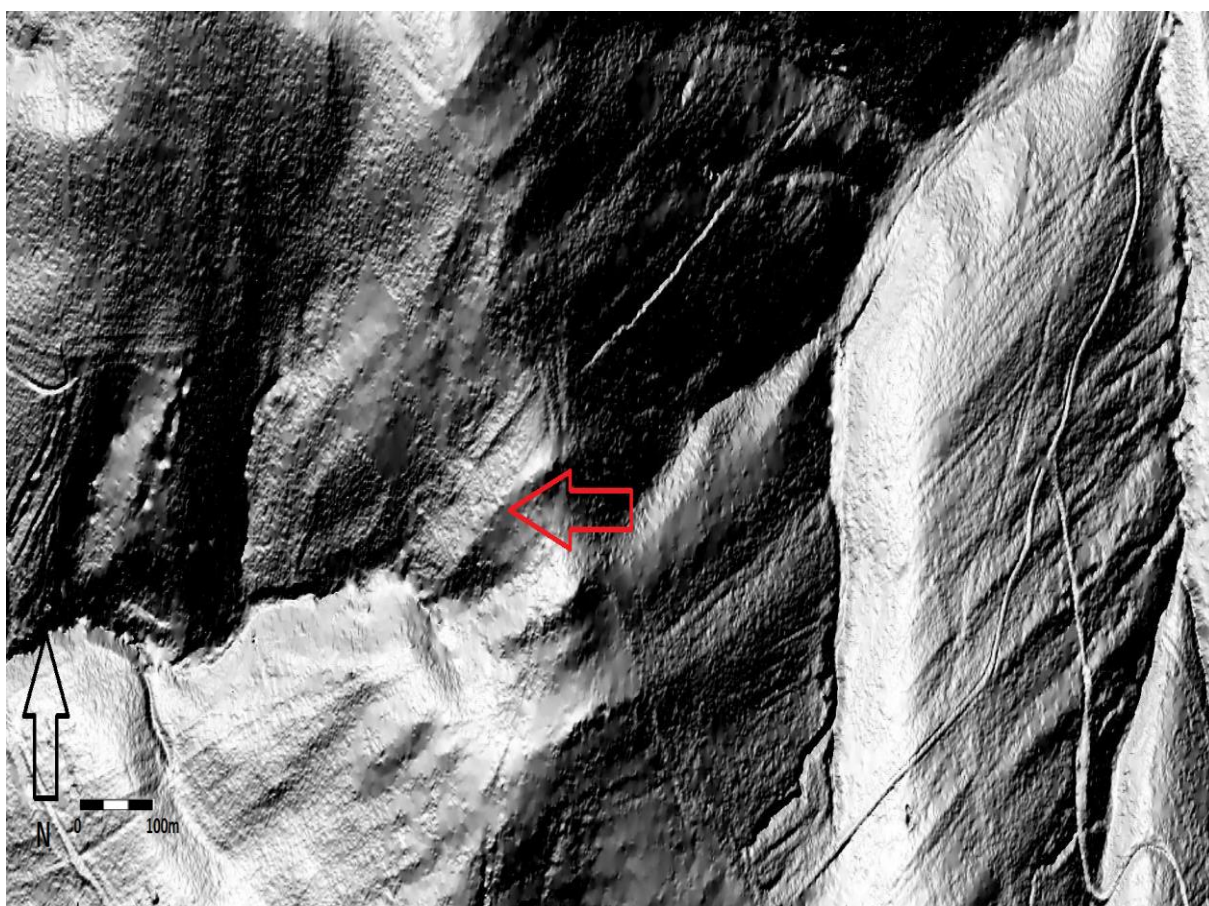
6.17 Rudimov „Spalice“

Tato lokalita je vzdálena západním směrem vzdušnou čarou asi 360 m od lokality „Graca“. Nadmořská výška je tedy téměř shodná (460 m. n. m.). K tomuto mohylníku je ve starší literatuře uvedeno, že se zde nachází dvě mohyly (Dostál 1966, 164), ovšem při osobní revizi tohoto prostoru bylo zjištěno, že se zde nachází mohyly tři. Dvě dříve publikované mohyly jsou větších rozměrů, jedna je protáhlejší s vlastní délkou 16,5 a šířkou 10 m. Dopusud je dochována do výšky 1,2 m nad okolním terénem. Severně od ní je situována další mohyla oválného půdorysu s vlastní délkou 13 m. a šířkou 10,5 m. Dochovaná výška je 1 m. Tato mohyla byla prozkoumána již v roce 1958 J. Manou z valašskoklobouckého muzea a byl zde objeven dvojhrob, přičemž jeden z nich lze přesněji datovat díky nalezené minci uherského krále Štěpána. Třetí mohyla má, oproti dvěma výše zmíněným mohylám, poloviční rozměry. Ve vzdálenosti asi 380 m pramení na západní i východní straně bezejmenný potok. Tato lokalita je podle B. Dostála datována do 11. století (Dostál 1966, 164).

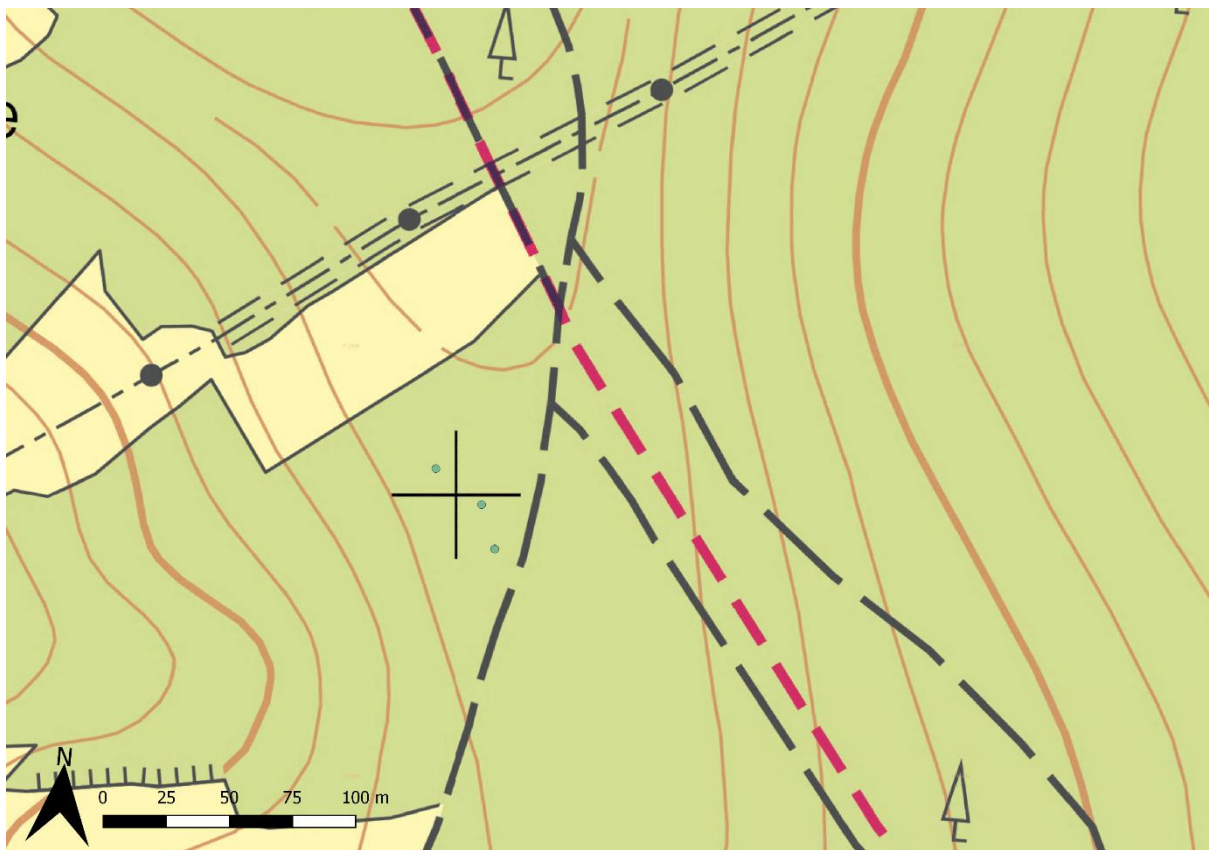
GPS souřadnice: Y=510001,74 X=1181965,27 H=467,87; B=49°05'02,77'' L=17°50'21,35''

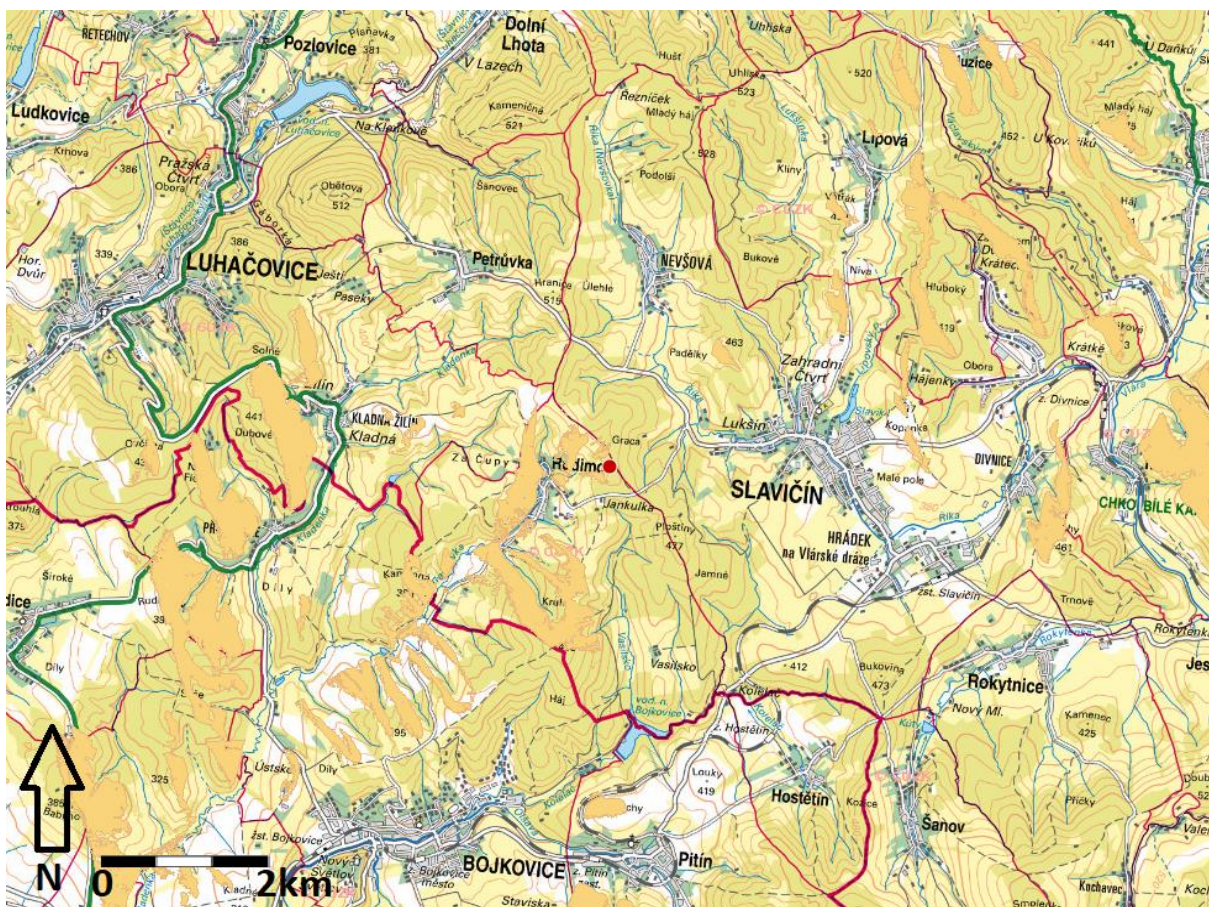
Obr. 61: Poloha lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 62: Lidarový snímek lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 63: Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Spalice“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 64: Viditelnost z lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 23: Pohled na mohylu, lokalita Rudimov “Spalice“, Minařík 2017.

6.18 Slavkov u Uherského Brodu – „Slavkovský háj“

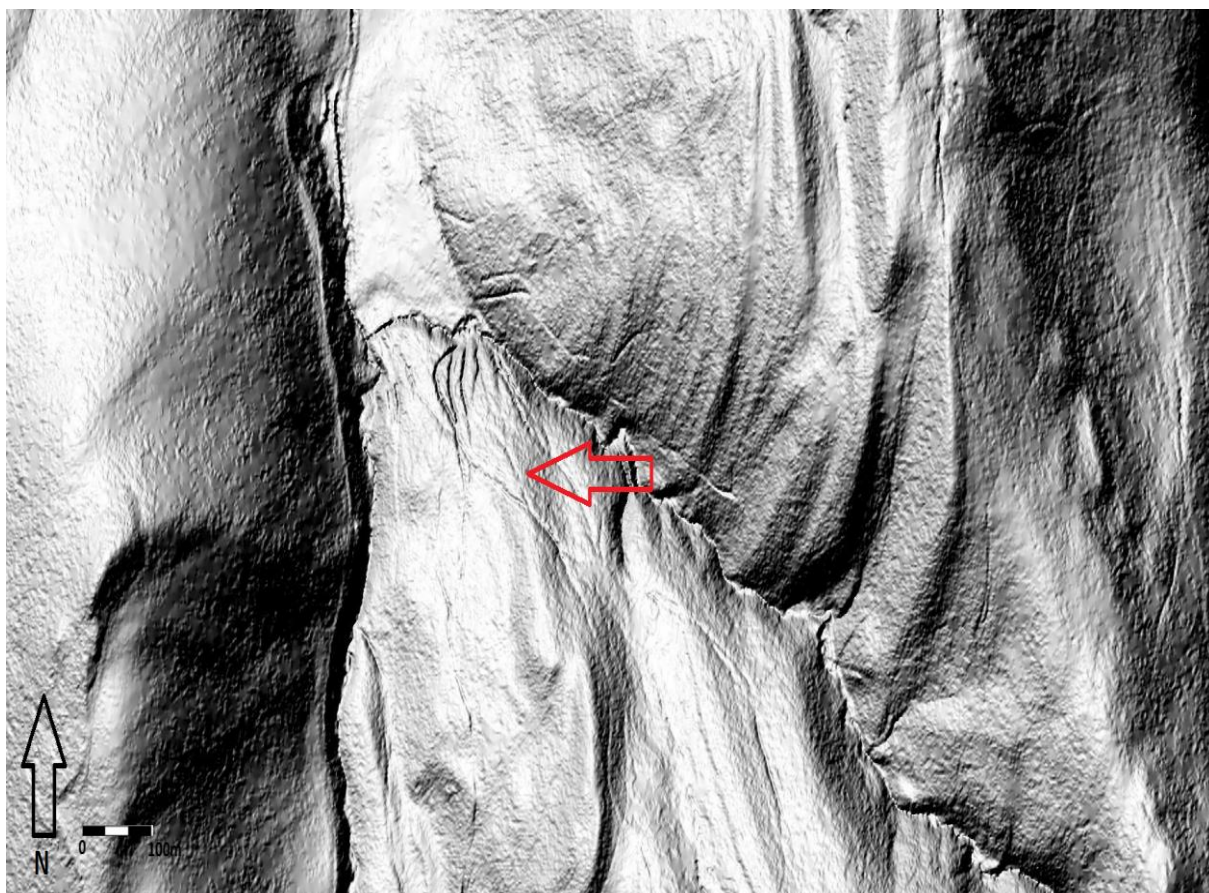
Tato lokalita se rozkládá v lese, na jednom z hřbetů Slavkovského háje v nadmořské výšce 380 m. Tento severní svah lemují dva potoky, které se posléze slévají v jeden. Severně od Boršic u Blatnice představují přítok Boršického potoka. Byly zde lokalizovány celkem tři mohyly, a to v létě roku 2003 V. Ondrou. Bohužel, časové zařazení ani rozměry mohyl nejsou doposud známy (Polák 2005, 60).

Během osobní prospekce se mi podařilo lokalizovat terénní vyvýšeniny, které by mohly představovat ony tři výše zmíněné mohyly. Pro jejich nízkou výšku ale zdůrazňuji, že se jedná o mohyly domnělé.

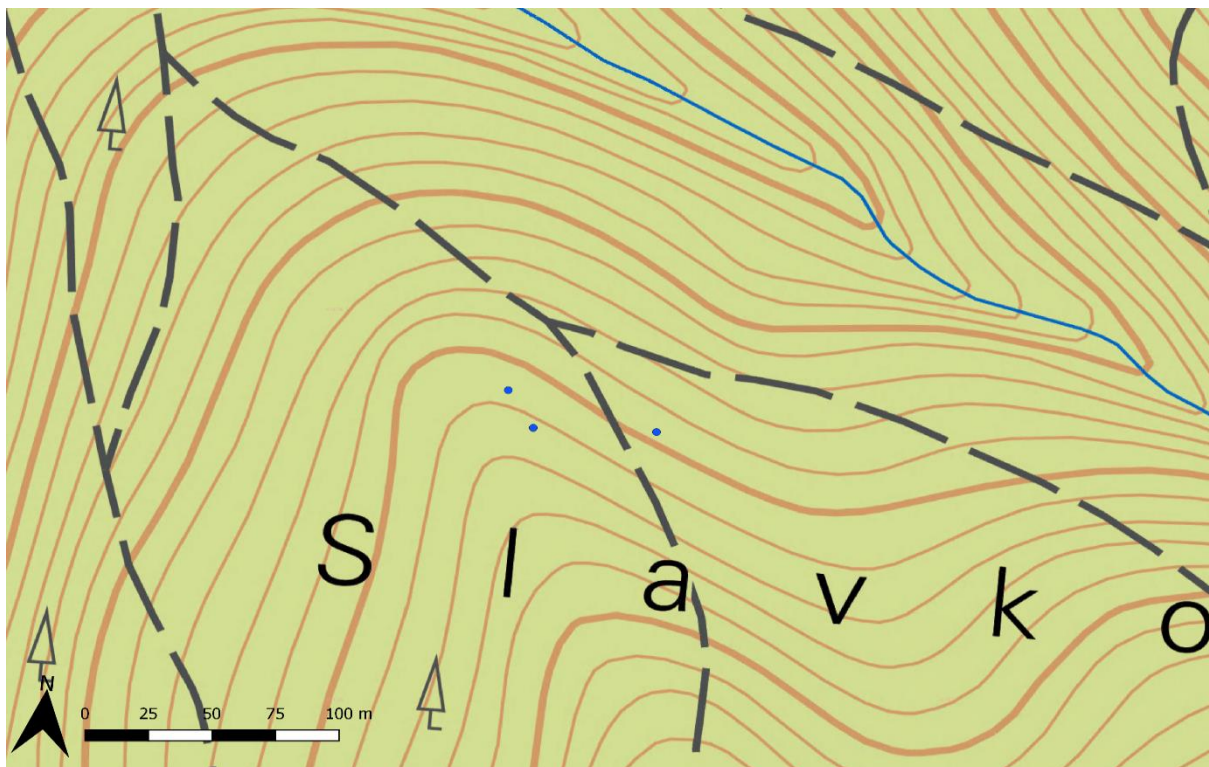
GPS souřadnice: Y=529631,21 X=1197651,99 H=373,01; B=48°55'38,05'' L=17°35'31,32''

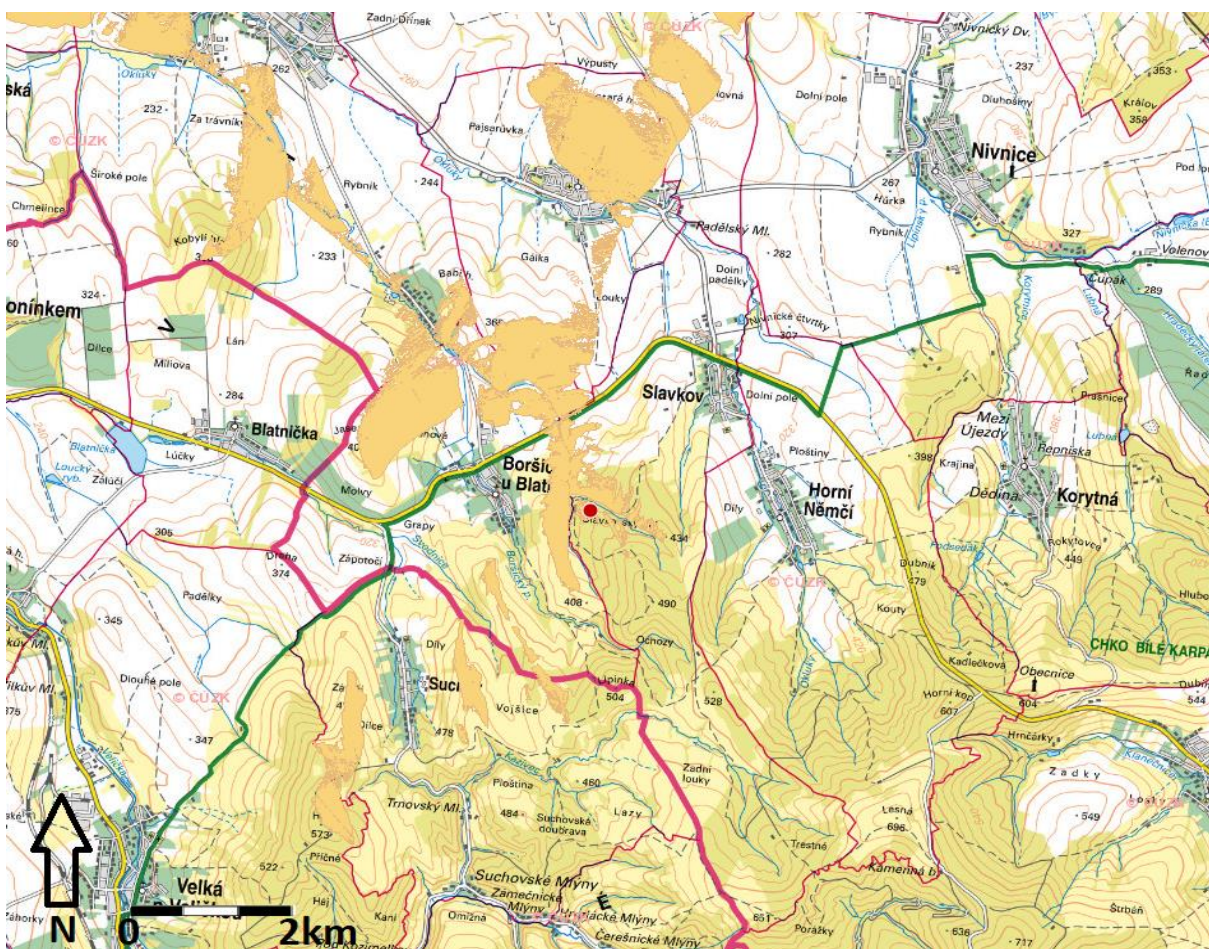
Obr. 65: Poloha lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 66: Lidarový snímek lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 67: Rozložení mohyl na lokalitě Slavkov „Slavkovský háj“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

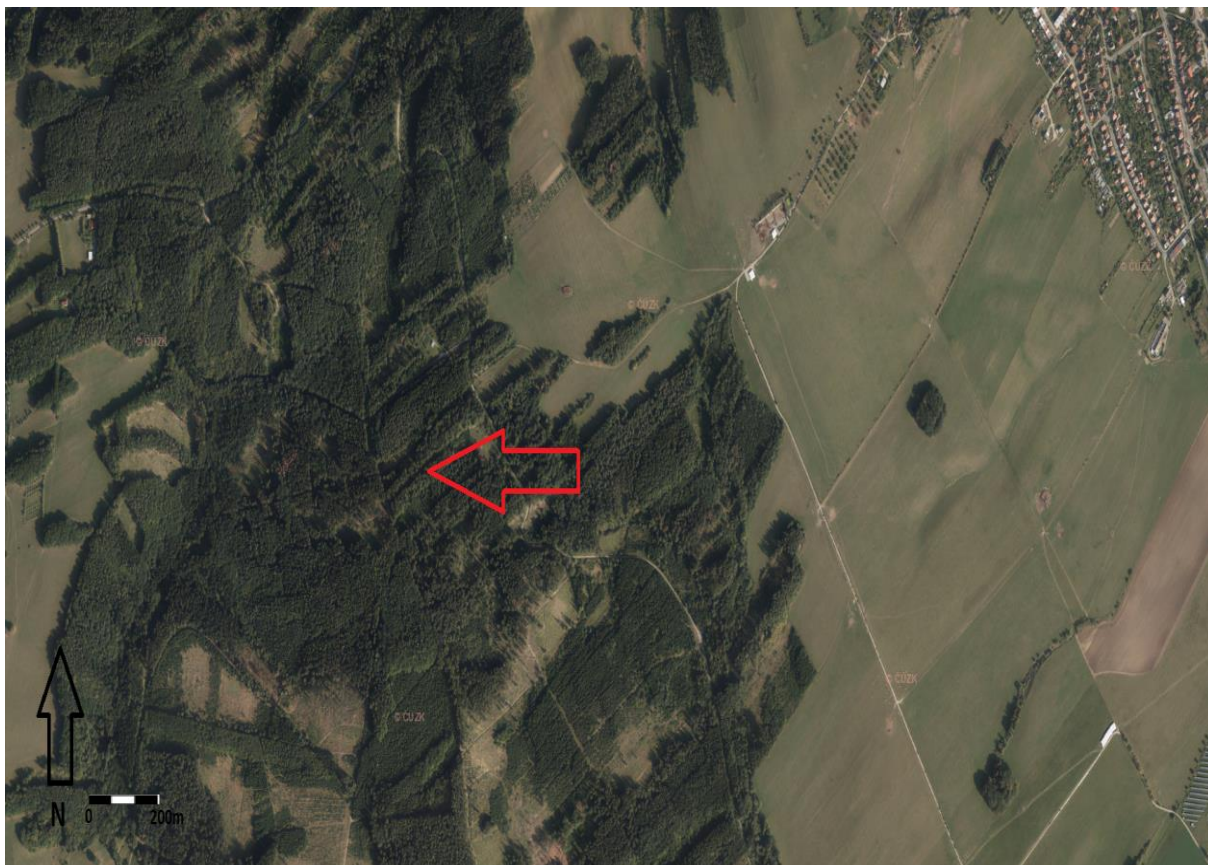

Obr. 68: Viditelnost z lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.

6.19 Slavičín – „Nad Vodojemem/Jamné“

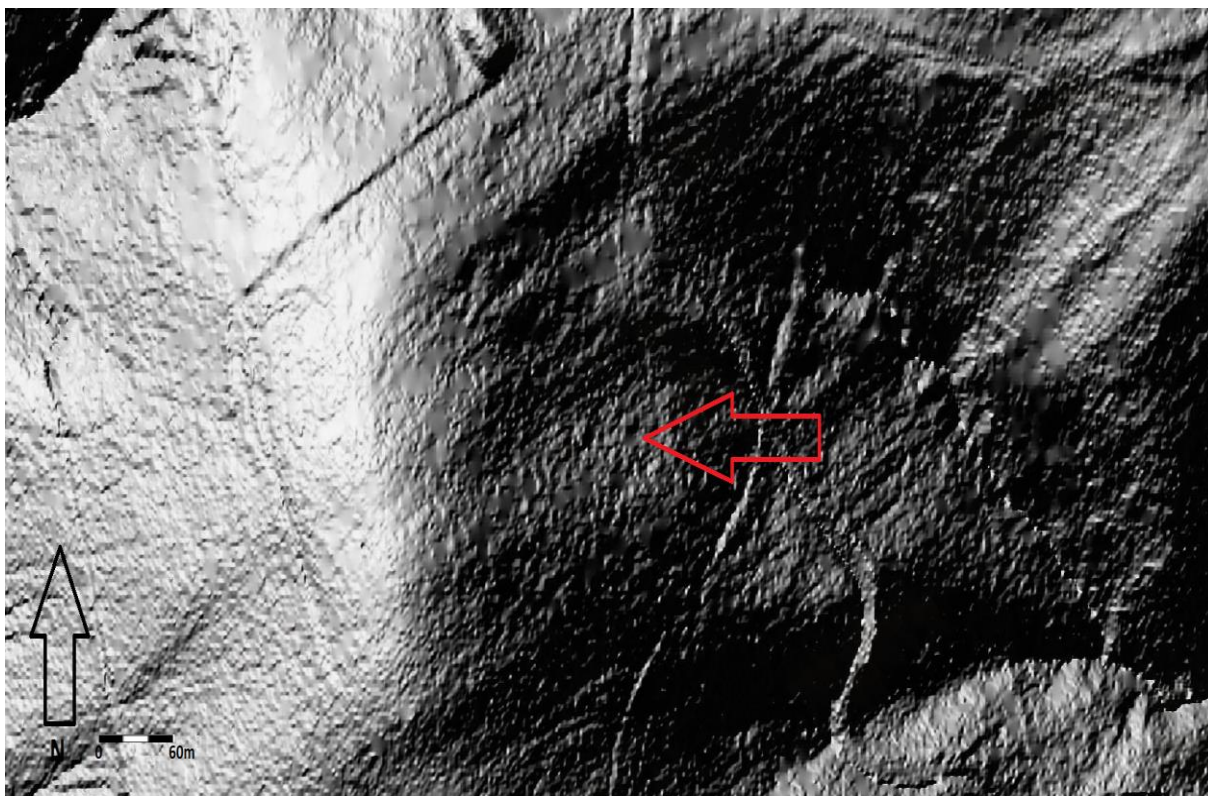
Tato lokalita se nachází v trati Jamné v blízkosti katastrální hranice Slavičín – Rudimov. Jedná se o mohylník v počtu čtyř mohyl, který se nachází na návrší kopce zvané Ploštiny (kóta 477). Jejich průměr je do šesti metrů. V minulosti byly tyto mohyly neodborným způsobem otevřeny. Jsou situované v řadě V–Z a jejich současná výška je 0,5 m. V dnešní krajině jsou dobře rozpoznatelné. Asi 290 m východním směrem pramení bezejmenný potůček, který se poté vlévá do Kolelačského potoka. Lokalita je datována na přelom 9./10. stol. Tato informace byla převzata z orálního zdroje od pana Josefa Ščuglíka, který lokalitu v minulosti navštívil s archeologem Jiřím Kohoutkem. Podle ústní výpovědi přiřadil J. Kohoutek výše zmíněný časový horizont. Žádné písemné záznamy k tomuto konkrétnímu mohylníku neexistují, a proto není možné pravdivost zmíněných dat ověřit bez uskutečnění archeologického výzkumu, při kterém by mohl být nalezen datovací materiál, který by časové určení potvrdil, anebo vyvrátil.

GPS souřadnice: Y=509098,99 X=11828883,80 H=473,17; B=49°04'35,82'' L=17°51'09,79''

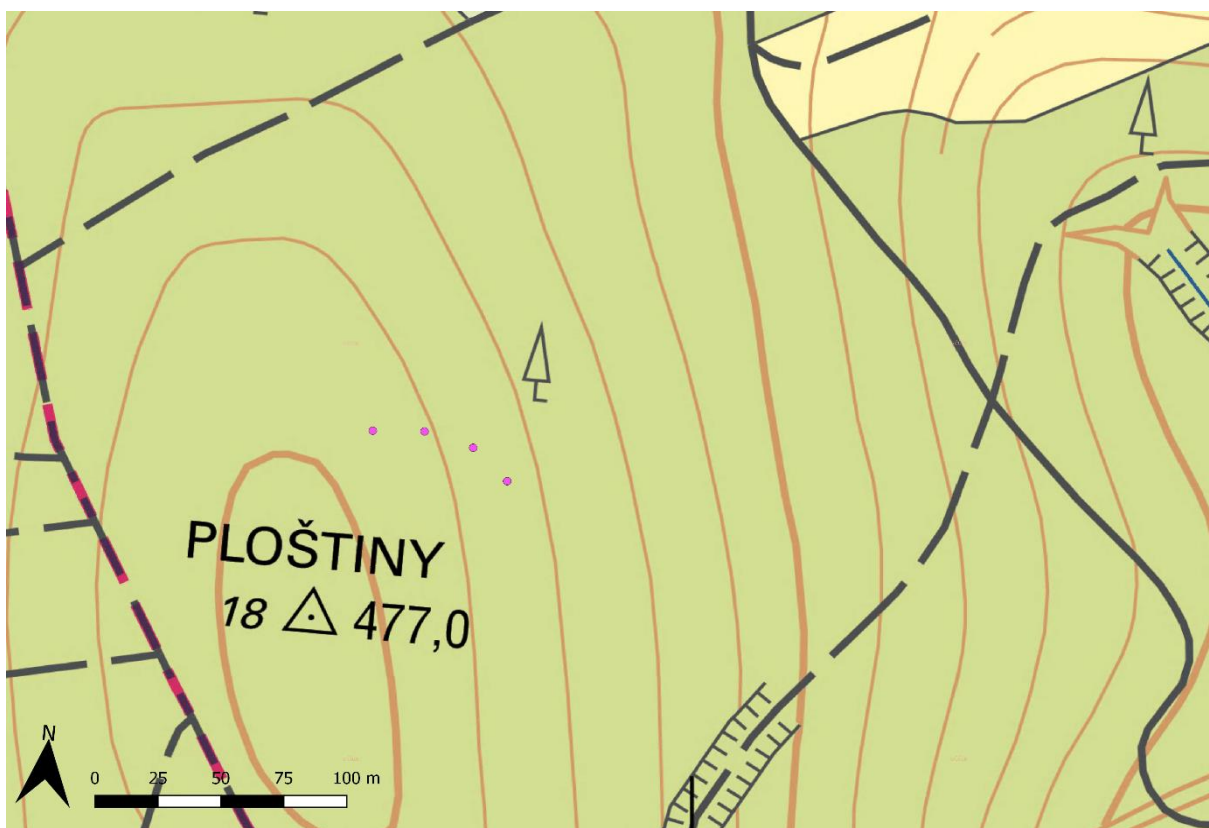

Obr. 69: Poloha lokality Slavičín – „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 70: Lidarový snímek lokality Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 71: Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 72: Viditelnost z lokality Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.

6.20 Slavičín – Lochovec

Podle dochovaných zpráv se jedná o mohylu a nález bronzových předmětů (není známo jakých), uvádí F. Peřinka ve své práci (Peřinka 1905, 209). V současné době není možné tento mohylník lokalizovat z důvodu výrazné změny krajinného reliéfu. V těchto místech vedla, dle historických pramenů, i stará cesta.²

6.21 Slavičín – Lipová „Bába/Starý háj I, II, III“

V lesní trati směrem severně od Slavičina se na zalesněném hřebenu, který se od hájenek táhne směrem k Lipové, nachází skupina 8 mohyl ve dvou lokalitách.

Trať 2715: jedná se o skupinu čtyř mohyl, které jsou od sebe vzdáleny asi 40 m. Jejich průměr je shodně okolo 8 m. Orientace je ve směru J–V, S–Z.

Trať 2708: jedná se o druhou skupinu mohyl, které se nachází ve smrkovém porostu. Tyto mohyly jsou situované ve směru J–V, S–Z. Jedna z nich je buď prokopaná, nebo záměrně

² Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

rozhrnutá. Další dvě mají v průměru 8 m. Poslední z nich má elipsovité tvar o velikosti 18 x 8 m.³

Po vlastní terénní prospekci jsem konfrontoval získaná data se starší literaturou a nálezovými zprávami. Jejich pojmenování se často liší, a proto považuji za důležité provést upřesnění. Celá lokalita nese v nálezových zprávách označení „Bába“ a nachází se zde 8 mohyl. V literatuře se ale vyskytují názvy „Starý háj I, II, III“ - jde tedy o jednu a tutéž lokalitu. V této práci nechám tedy označení Starý háj I, II, III viz. níže, kde se jednotlivým shlukům mohyl věnuji. Podle V. Dohnala jsou mohyly datovány do 9.–10. století s možným dodatečným využitím v 11. století (Dohnal 1963, 67–69). Maximální nadmořská výška byla naměřena 399 m. n. m.

6.21.1 Slavičín – Lipová „Starý háj I“

Nejsevernější skupinu mohyl v trati Starý háj na katastru obce Lipová u Slavičina tvoří skupina 3 mohyl, z nichž dvě jsou kruhové (o průměru 9,5 a 12 m a výšce 60 cm) a třetí největší (20 x 9 m, výška 1 m) oválná. V roce 1962 se přistoupilo k výzkumu jedné z kruhových mohyl a ukázalo se, že jde o mohylu s žárovými hroby ze starší doby hradištní (Dohnal 1963, 67–69).

6.21.2 Slavičín – Lipová – „Starý háj II“

V roce 1962 byly objeveny 2 skupiny mohyl v trati Starý háj na katastru obce Lipová u Slavičina. Mohylník označený jako Starý háj II je tvořen 4 dosud nezkoumanými mohylami, vzhledem k četnosti mohylníků ze slovanské doby se předpokládá, že tyto mohyly obsahují také žárové hroby z doby hradištní (Dohnal 1963, 67–69).

6.21.3 Slavičín – Lipová – „Starý háj III“

Na této lokalitě probíhal výzkum ve třech fázích, a to v letech 1964, 1965, 1966. Během těchto sezón byla prozkoumána jedna rozsáhlá mohyla oválného tvaru (delší osa 18 m, kratší osa 10 m). V tělese mohyly bylo zjištěno asi 14 mísovitých prohlubní. Tyto zahloubeniny byly patrně záměrně vypáleny, jak dokládá do červena zbarvená hlína při jejich okrajích. Průměr těchto zahloubenin byl od 40 do 90 cm. Nejpozoruhodnější prohlubeň byla hluboká asi 90 cm a začínala svým horním okrajem asi 60 cm pod povrchem mohylového tělesa. Hlína v mohylovém násypu nejevila stopy sekundárního zásahu. Během výzkumů bylo také zjištěno,

---

³ Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

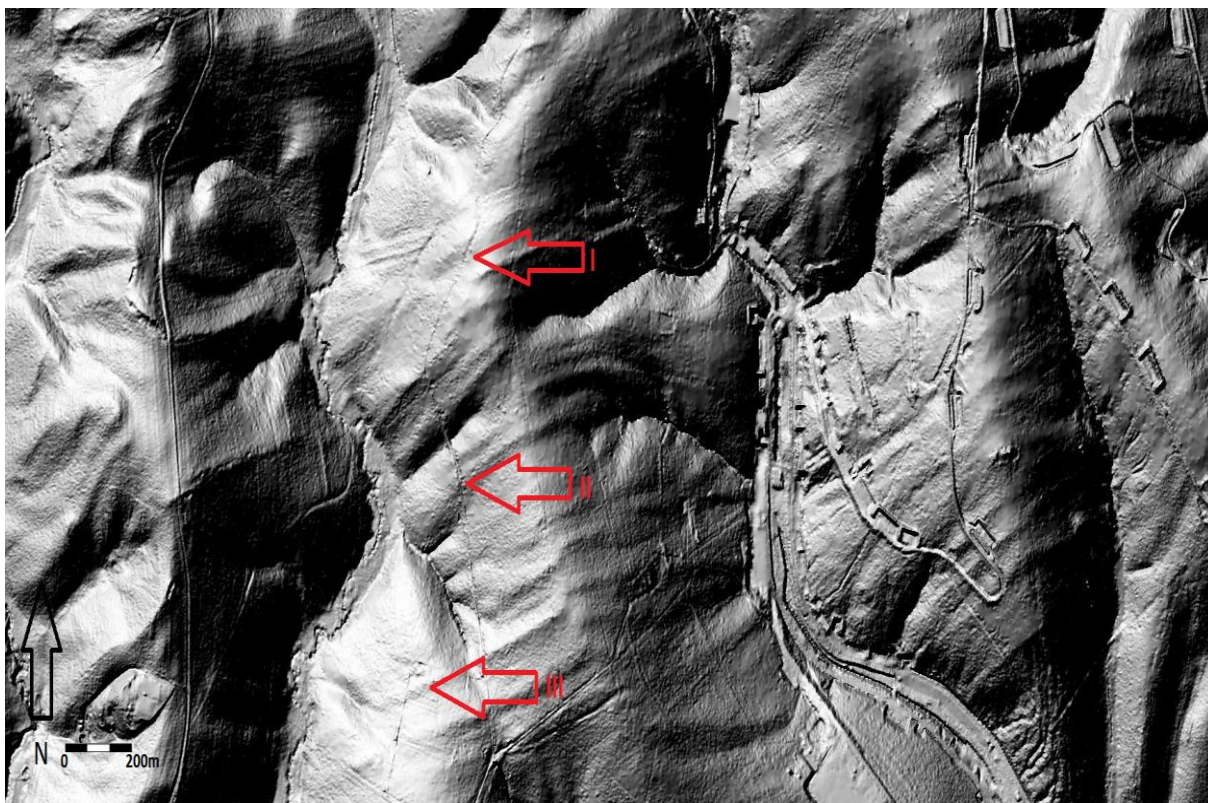
že jednotlivé zahlužené jámy ležely v různých úrovních mohylového tělesa. Tento jev se zdá být dokladem postupného narůstání mohyly. Kromě těchto jam byl na úrovni původního terénu odkryt žlab s dočervena vypálenou hlínou. Ta odpovídala tvarem i velikostí zhruba tvaru lidského těla. Tento žab měl také dvě vrstvy, které byly od sebe odděleny 4 až 5 cm silnou vrstvou čisté zeminy. Tento jev se dá tedy vysvětlit jako použití objektu jako kremačního místa.⁴

GPS souřadnice: Y=506032,96 X=1179960 H=400,12; B=49°06'19,09'' L=17°53'27,20''

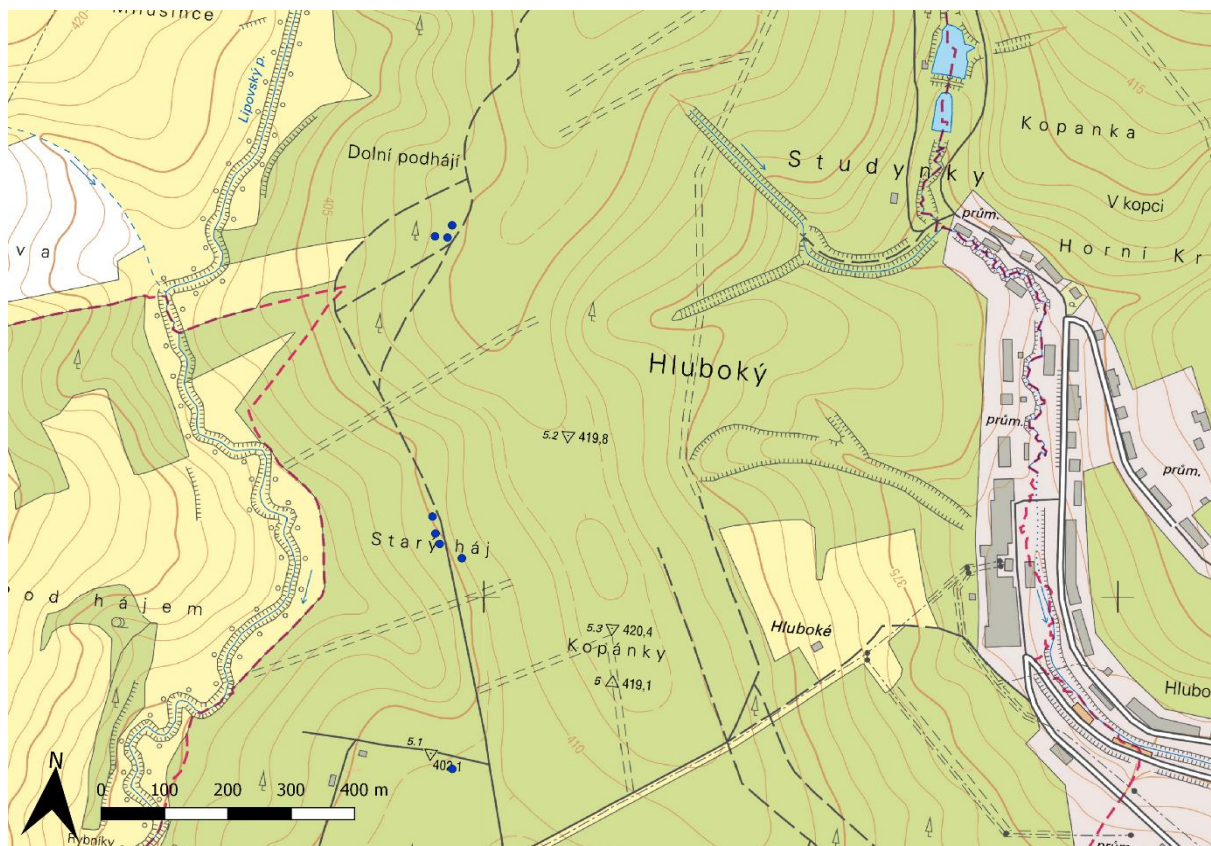

Obr. 73: Poloha lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.

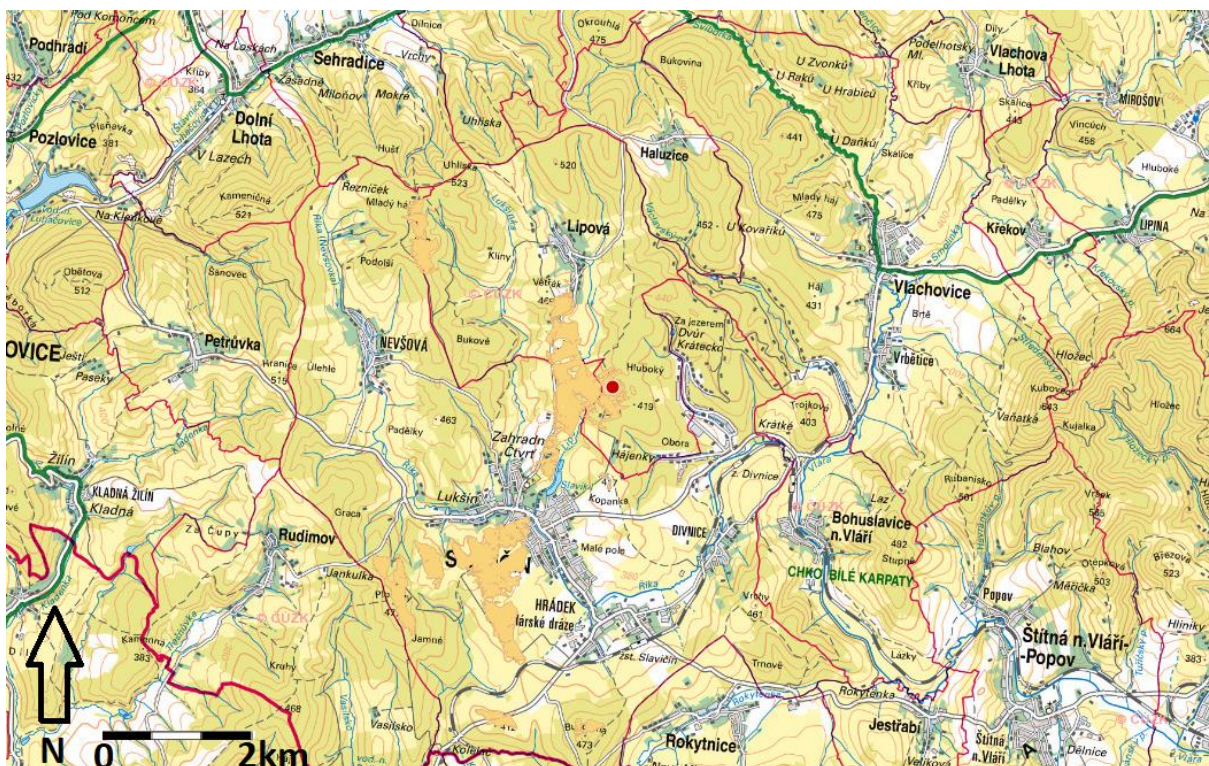
⁴ Nálezová zpráva č. j. 5355 (Slavičín)

Obr. 74: Lidarový snímek lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 75: Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 76: Viditelnost z lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 24: Pohled na plášť mohyly, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj I“, Minařík 2020.

Foto 25: Pohled prokopenou mohyly, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj II“, Minařík 2020.

Foto 26: Pohled na místo rozhrnuté mohyly, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj III“, Minařík 2020.

6.22 Slavičín – Lopeník

Skupina tří mohyl byla nalezena jižním směrem od Slavičina, na hranicích slavičinského a rudimovského katastru. V lesní trati se nachází po levé straně cesty, která směřuje po táhlém hřebenu k Vasilsku a k aleji „Kaštanka“. Mohylník je vzdálen od cesty 2 m. Od křižovatky cest je vzdálen 350 m. Mohyly jsou situované v řadě J–V a S–Z. Na největším z nich provedl B. Diatel sondu (výsledek není znám).⁵

Tato lokalita je popsána pouze v nálezové zprávě a bohužel se mi nepodařilo zjistit její bližší lokalizaci.

6.23 Slavičín „Meduné“

Tato nově objevená lokalita nebyla ještě odborně prozkoumána. Její poloha je vzdálená od předchozí lokality (Slavičín – Nevšová) asi 1,5 km jihovýchodním směrem a nachází se těsně pod vrcholovým hřebenem severovýchodního svahu. Jde o skupinu pěti mohyl kruhového půdorysu. Obvyklý průměr zde činí mezi 5,5 až 7 m. Maximální dochovaná výška nad okolním terénem činí 1 m. Tento mohylník se nachází 514 m. n. m a je datovaný do 9. století (Kohoutek 2003, 103).

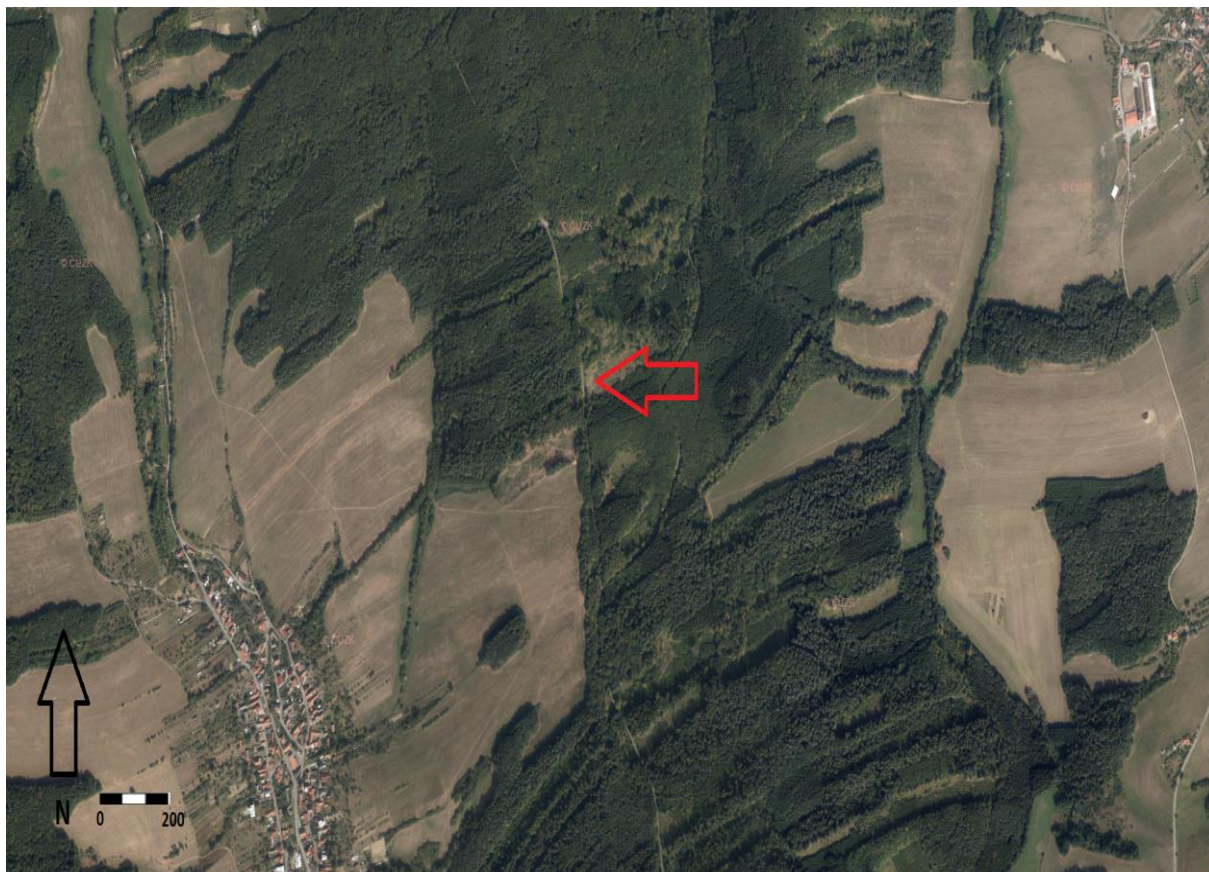
Při vlastní prospekci za účasti ředitele Městského muzea Slavičín p. J. Ščuglíka (objevitel lokality) se podařilo lokalizovat celkem sedm mohyl a všechny jsou kruhového půdorysu. Z důvodu odkácení lesního porostu došlo k zřehlednění krajinného reliéfu a tato skutečnost nám umožnila zachytit dříve téměř nezachytitelné obrysy dalších dvou mohyl. Tento nově zjištěný fakt nám umožnil rekonstruovat situování jednotlivých mohyl v krajině. Ty jsou zde situované v řadě 4–2–1 a to ve směru V – Z. Asi 500 m severovýchodním směrem pramení potok Tatarka.

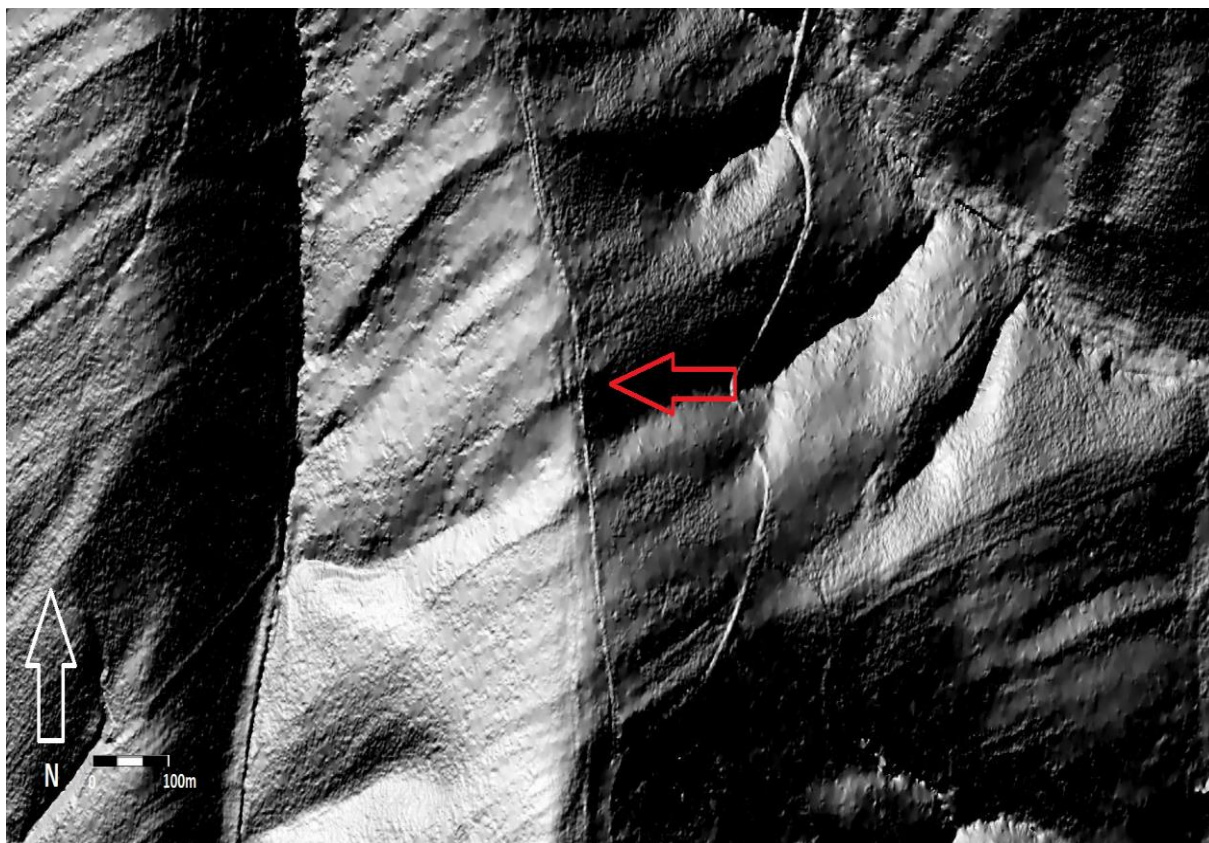
⁵ Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

GPS souřadnice: Y=508645,20 X=1178525,84 H=488,24; B=49°06'57,66'' L=17°51'12,49''

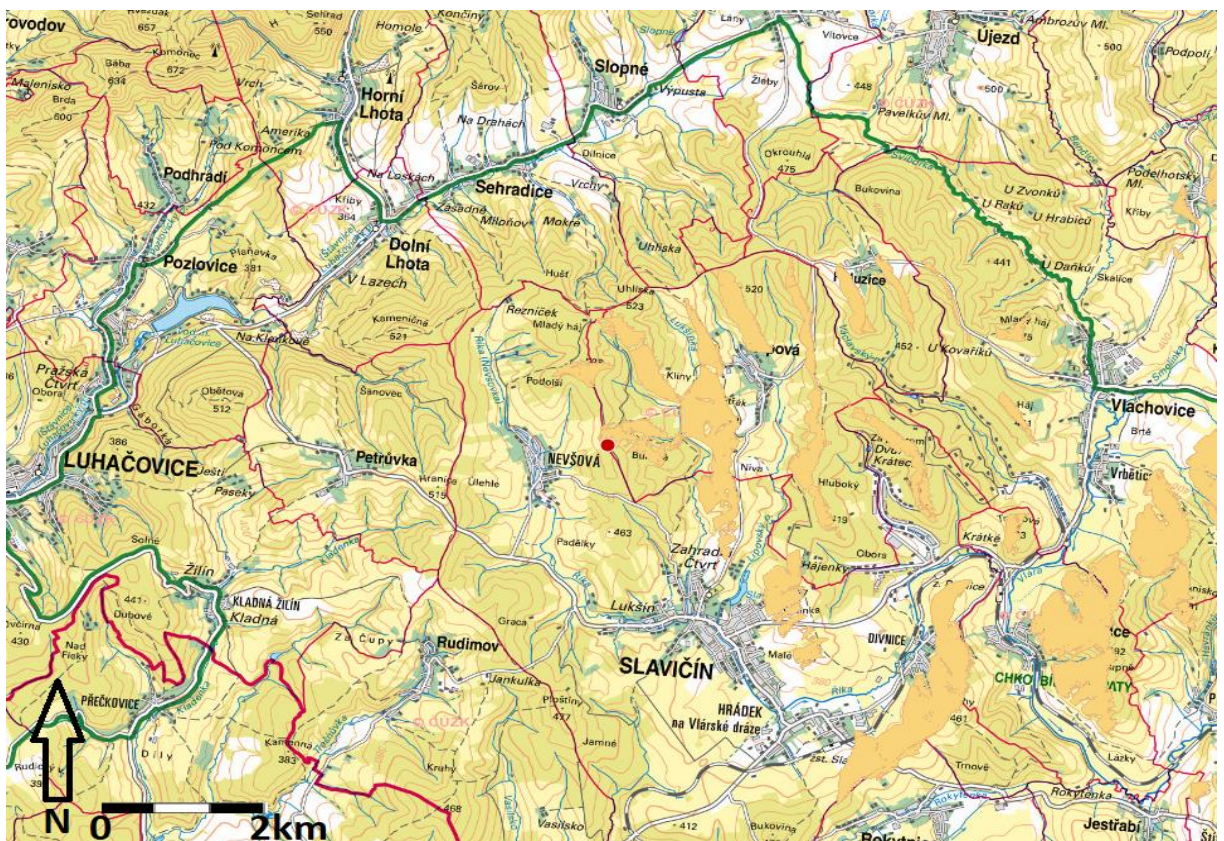
Obr. 77: Poloha lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 78: Lidarový snímek lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 79: Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín „Meduné“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 80: Viditelnost z lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 27: Pohled na mohylu, lokalita Slavičín „Meduné“, Minařík 2019.

6.24 Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník I, II

V lesní trati na protáhlém hřebenu západně od Slavičina, mezi slavičínským a nevšovským katastrem, bylo nalezeno 13 mohyl. Mohyly se nachází v bezprostřední blízkosti lomu na kámen. Jsou roztroušeny v několika skupinách. Největší má průměr 12 m. Ostatní mohyly jsou rozměrově téměř totožné a mají v průměru 8 m. U největší je výška nad původním terénem 1,2 m. Dvě z nich při objevení prozkoumal člen Vlastivědného kroužku V. Švihálek, ovšem s negativním výsledkem. Je vysoce pravděpodobné, že při pečlivém prozkoumání okolního terénu mohou být objeveny další. V roce 1988 proběhla přesná datace mohyl do období Velké Moravy.⁶

Ve skutečnosti se jedná o jednu lokalitu, ale v literatuře se často objevují dva názvy: Slavičín – Kulatý trávník I „Mladý háj“ a Slavičín – Kulatý trávník II „Nový háj“. V současnosti je v terénu viditelných pouze pět mohyl. Asi 310 m východním směrem pramení jeden z přítoků místního potůčku s názvem Lukšinka.

---

⁶ Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

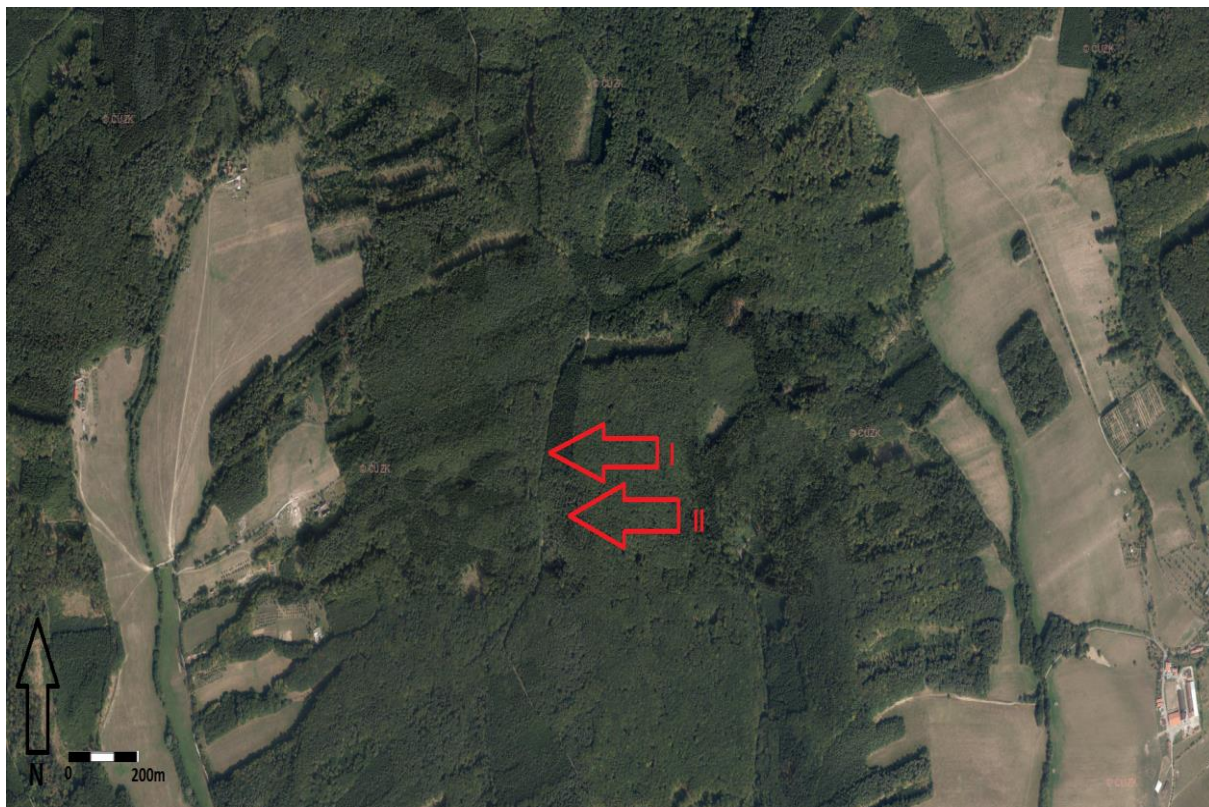
6.24.1 Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník I “Mladý háj“

Celkově se zde nachází skupina pěti mohyl a jsou taktéž kruhového půdorysu. Tento mohylník je situovaný na severovýchodní straně (asi 2,5 km) od okraje obce Nevšová a asi 6 km severozápadně od severní části města Slavičína. Rozpíná se na temeni výrazně táhlého návrší jižního předhůří Komonecké vrchoviny v nadmořské výšce 535 m. Je známý již od 60. let 20. století. V této době zde provedl V. Dohnal z tehdejšího gottwaldovského muzea zjišťovací průzkum jedné z mohyl (mohyla č. 2), ale byla bez nálezů (Kohoutek 2003, 98). Roku 1988 proběhl další výzkum, tentokrát neznámé solitérní mohyly, která byla vzdálená od ústřední skupiny mohyl asi 230 m jihovýchodním směrem (mohyla č. 5 s průměrem 9 m a výškou 0,9 m nad okolním terénem) (Kohoutek 2003, 98–99). Jádro lokality ovšem tvoří skupina tří mohyl přímo v poloze „Kulatý trávník“. Ve vzdálenosti 220 m jihovýchodním směrem je situována další mohyla, která byla taktéž prozkoumána roku 1988. Při revizním průzkumu se podařilo identifikovat další samostatně stojící mohylu vzdálenou asi 110 m od jádra lokality severozápadním směrem. Jde o mohylu č. 4 (průměr 8 m, výška 0,5m). Centrální skupina tří mohyl se skládá ze dvou menších mohyl (maximální průměr 7 m o výšce 0,4 m) a přibližně ve vzdálenosti 23 m západním směrem leží největší mohyla z celé lokality (průměr 10 m a výška 1 m). Právě tato mohyla byla předmětem výzkumu v roce 2001. Během něho se podařilo prokázat, že měla kamenný plášť. Všechny zkoumané mohyly byly s žárovým pohřebním ritem s výjimkou mohyly číslo 1, u které přetrvává přesvědčení, že se zprvu jednalo o kostrový pohřební ritus a žárový pohřeb byl do mohyly vložen až sekundárně. Tato lokalita je datována do 9.století (Kohoutek 2003, 99–102).

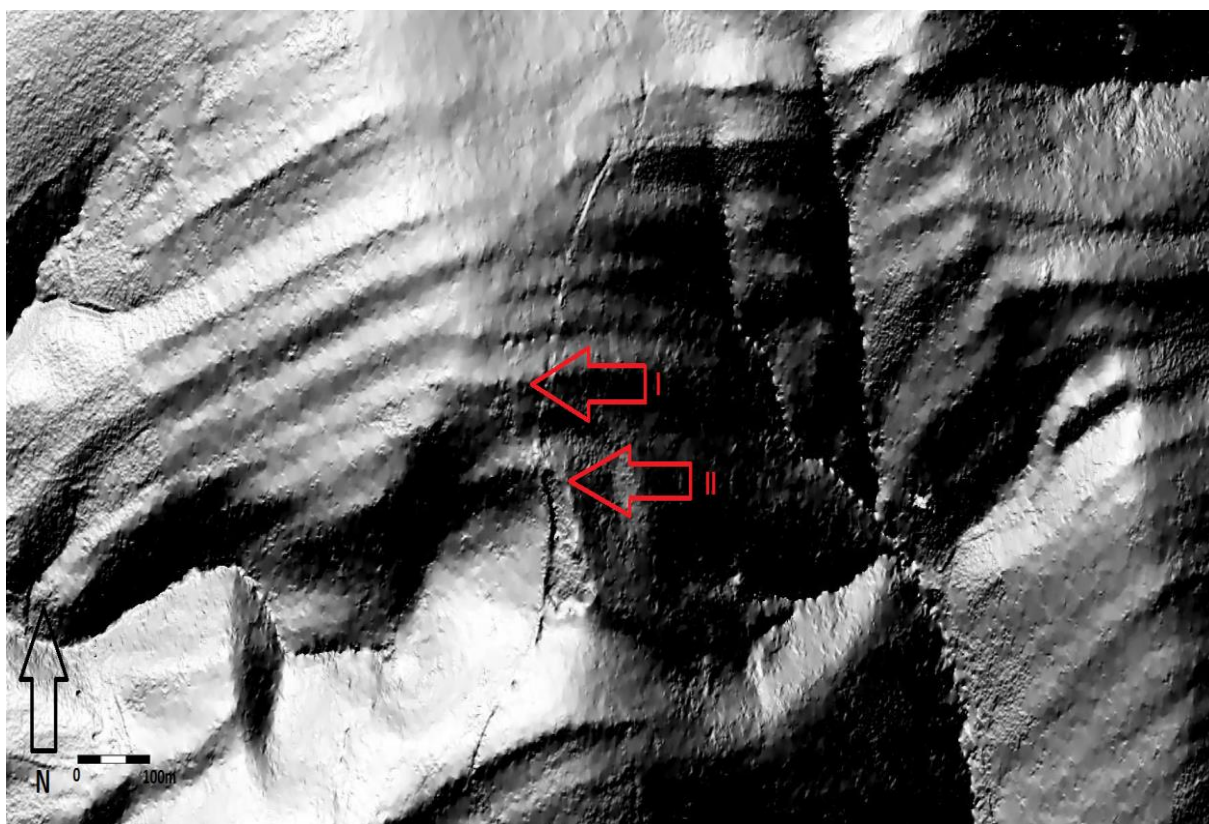
6.24.2 Slavičín – Nevšová – Kulatý trávník II „Nový háj“

Jedná se o solitérní mohylu zkoumanou v roce 1988, nachází se asi 200 m od skupiny 3 mohyl v trati Kulatý trávník. V průměru měla mohyla 9 m a na výšku 95 cm. Uvnitř se našla vrstva s uhlíky a kameny, 2 nože a hrot šípu, dále se našlo i 8 skleněných korálků. Mohyla je na základě nálezů datována do 9. století (Kohoutek 1993, 78–79).

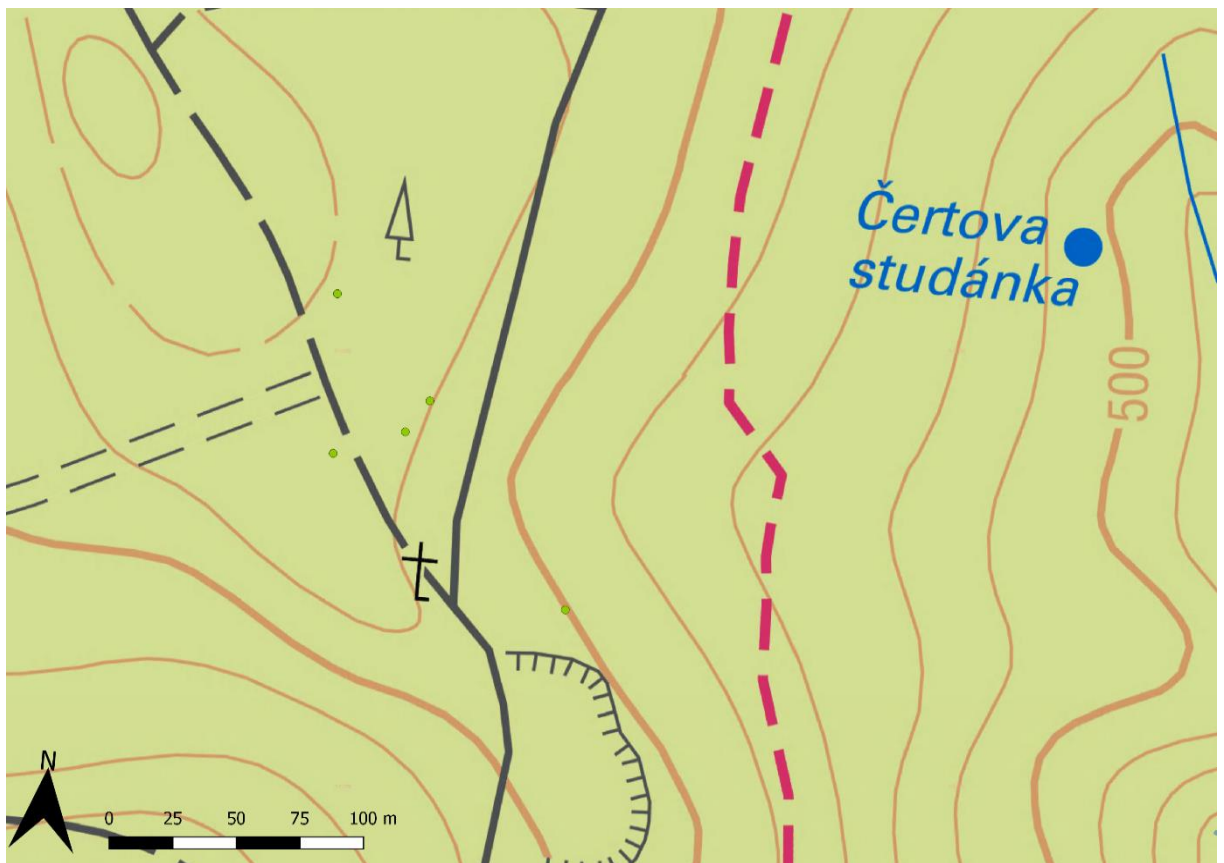
GPS souřadnice: Y=508965,33 X=1177539,20 H=531,23; B=49°07'28,52'' L=17°50'52,32''

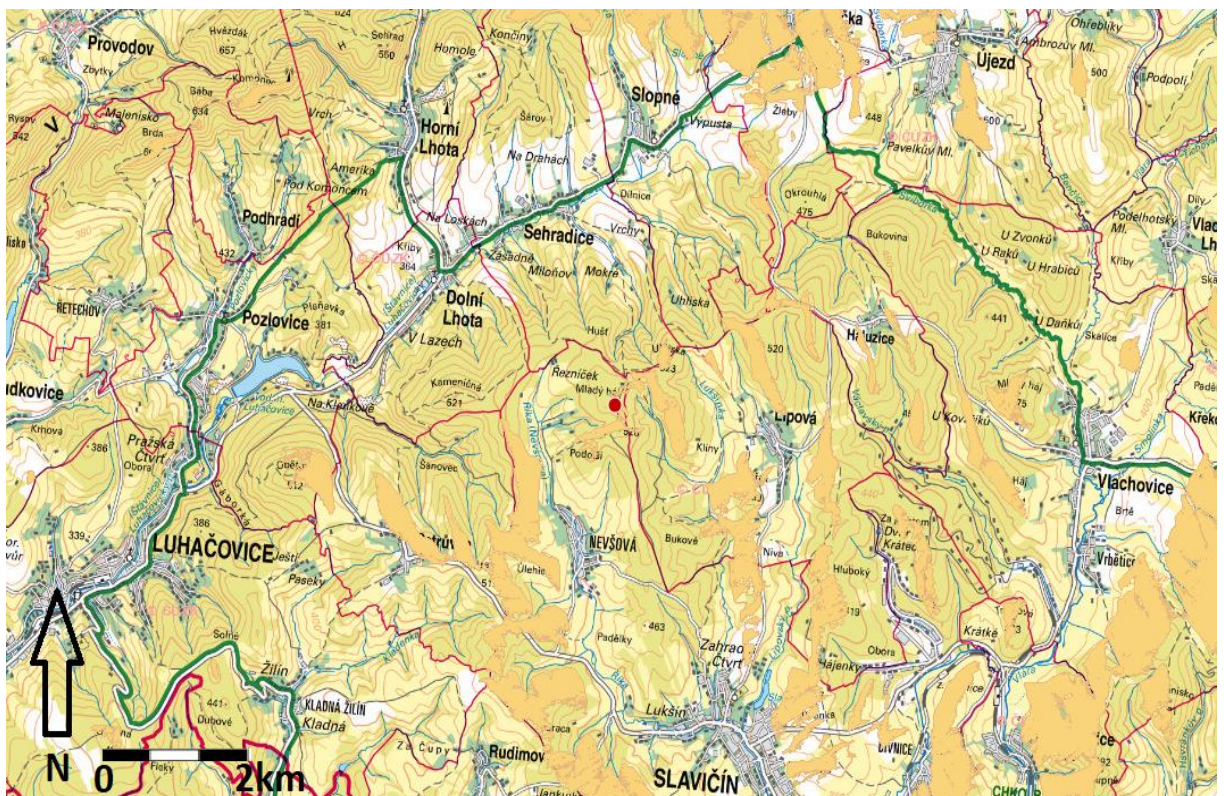
Obr. 81: Poloha lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 82: Lidarový snímek lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklad cuzk.cz.

Obr. 83: Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 84: Viditelnost z lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklady cuzk.cz.

6.25 Slavičín – Nevšová „Úlehla“

Jedná se o další zcela nově lokalizovaný mohylník. Rozpíná se na severovýchodním svahu hřebene, po kterém probíhá hlavní silniční komunikace Slavičín – Luhačovice, ve vzdálenosti asi 2 km od západního okraje obce Nevšová. V tomto případě se jedná o skupinu pěti mohyl. Ta tvoří nepravidelnou řadu v orientaci SZ–JV. Jsou vesměs oválného půdorysu s průměrem mezi 5,5 až 7 m. Maximální dochovaná výška se pohybuje kolem 0,5 m. Oba mohylníky („Medumne“ a „Úlehla“) objevil v minulých letech správce slavičinského městského muzea pan J. Ščuglík (Kohoutek 2003, 105).

Nevšová „Úlehla“ – jedná se ve skutečnosti o mohylník Bohdance popsany v kapitole 6.10.

6.26 Slavičín – Nový háj „Vršek“

Roku 1986 zde bylo objeveno sedm mohyl. Tato lokalita se nachází v lesní trati 340 m nad odbočkou ke trati „Tatarka“. Nachází se na pravé straně cesty, v její přímé blízkosti jsou mohyly situované v řadách. Tyto mohyly mají v průměru 6 m. Protože při objevení této lokality nesly dvě mohyly stopy porušení, existuje zde hypotéza, že se jedná o mohyly s bronzovými nástroji uváděné F. Peřinkou ve Vlastivědě Moravské II (Peřinka 1905). Lze tak předpokládat na základě zpráv o průzkumu mohyly v trati „Lochovec“, která je nedaleko.⁷

Při vlastním bádání, terénním průzkumu a konzultací s ředitelem Městského muzea Slavičín p. J. Ščuglíkem jsem zjistil skutečnost, že se jedná o shodnou lokalitu nazvanou „Meduné“ popsanou v kapitole 6.23.

6.27 Uherský Brod – „Chrástka“

Jedná se o mohylník, který se rozkládá v lese „Chrástka“, který má nejvyšší bod v 326 m. n. m. Východním směrem od této oblasti (asi 750 m) pramení Havřícký potok, který protéká ze severu na jih. Jádro lokality se rozkládá při západním okraji lesa na JZ svahu v nadmořské výšce 319 m. Tento mohylník, který tvoří 11 mohyl, objevil J. Kučera. (Červinka 1928, 144). Doposud byly prokopány celkem tři mohyly, a to I. L. Červinkou v roce 1924. Je nutno podotknout, že v době Červinkových výkopů bylo známo pouze šest mohyl. Dalších pět bylo objeveno Jiřím Kohoutkem při terénní revizi (Kohoutek 2001, 385). Od něho pochází také první přesnější popis tohoto pohřebiště. Tyto mohyly se formují do tří řad s orientací ve směru SZ –

---

⁷ Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

JV. Dále se zde vyskytuje jedna osamocená mohyla, která je vzdálená asi 36 m od jádra lokality. Tyto mohyly byly především oválného půdorysu. Na tomto pohřebišti dominují dvě výrazné mohyly (č.7 o průměru 14,50 x 13,60 a výšce 110 cm; č. 8 o průměru 13 x 14 m a výšce 100 cm). Ostatní mohyly mají rozměry v průměru od 5 do 9 metrů o šířce 4 až 8 m. Průměrná výška mohyl zde činí 0,45 m. Podle dostupných pramenů je tato lokalita datovaná na přelom 8./9. století (Kohoutek 2004b, 95).

Při terénním průzkumu se mi podařilo lokalizovat všechny zmíněné mohyly. Jejich rozměry i dnes odpovídají výše uvedenému popisu.

GPS souřadnice: Y=525717,36 X=1185121,78 H=315,01; B=49°02'33,86'' L=17°37'44,85''

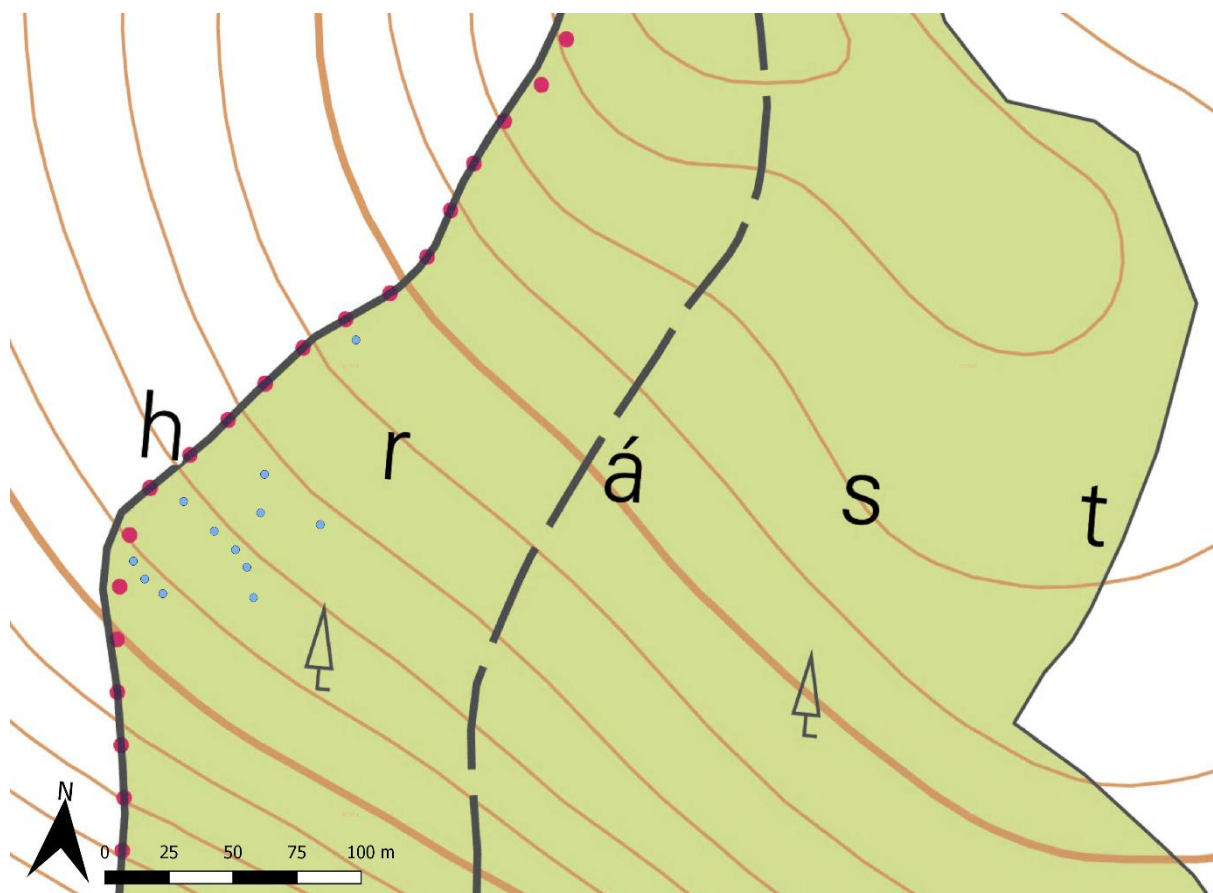

Obr. 85: Poloha lokality Uherský Brod „Chrástka“, mapové podklady cuzk.cz.

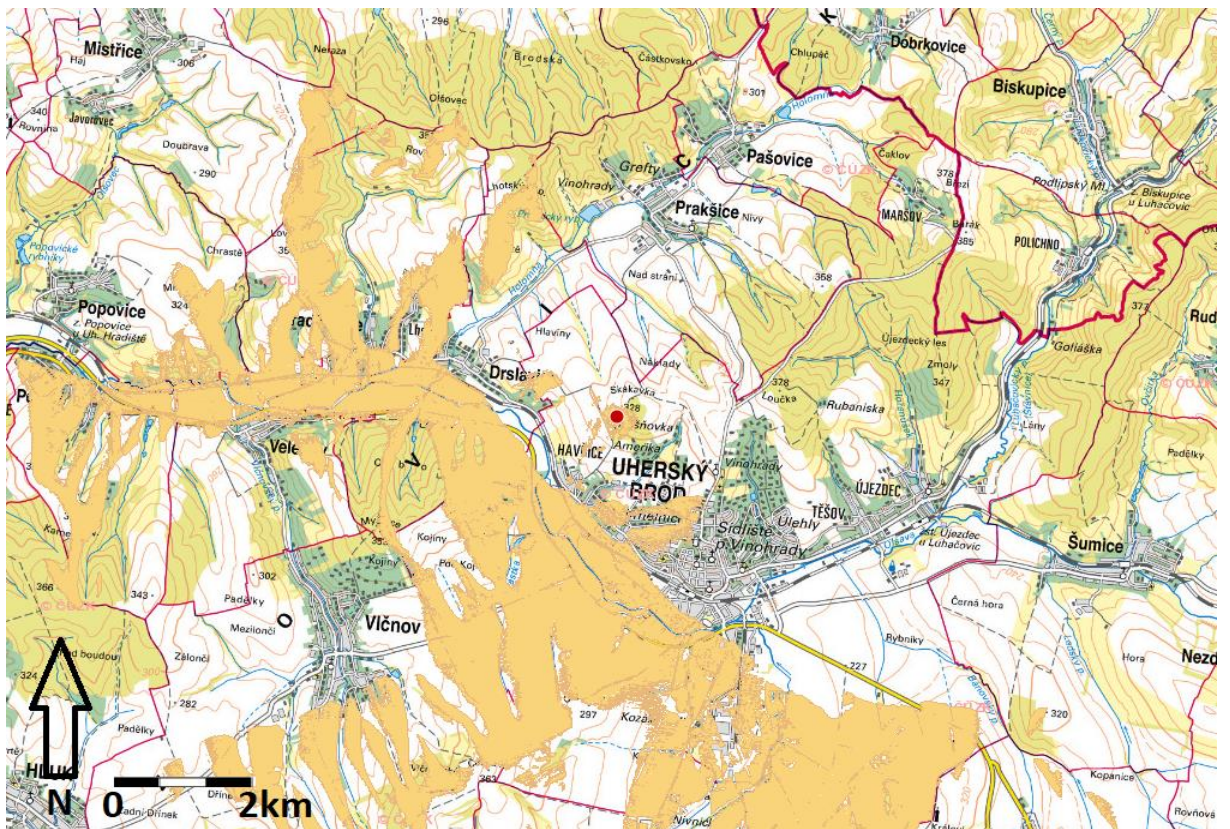

Obr. 86: Lidarový snímek lokality Uherský Brod „Chrátka“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 87: Rozložení mohyl na lokalitě Uherský Brod „Chrátka“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 88: Viditelnost z lokality Uherský Brod „Chrátka“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 28: Celkový pohled na lokalitu Uherský Brod „Chrátka“, Minařík 2020.

Foto 29: Pohled na mohylu, lokalita Uherský Brod „Chrástka“, Minařík 2020.

7 Referenční lokalita: Mohylník na Žlutavách „Trestný“

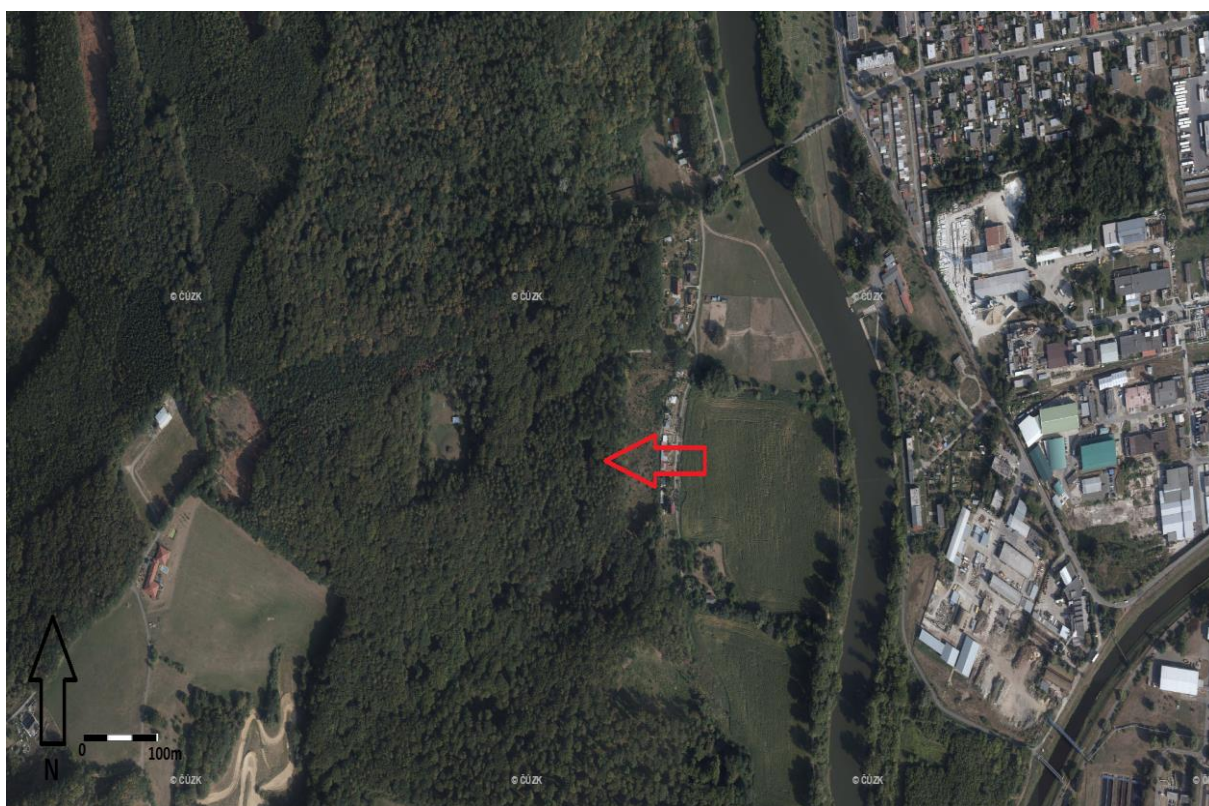
Severně od Žlutavy (okr. Zlín) leží zalesněný vrch s pomístním názvem „Trestný“ jehož nevyšší bod je 285 m. n. m. Na tomto výběžku, přibližně 300 m západně od pravého břehu Moravy, objevil J. Chybík v roce 1930 skupinu mohyl. Téhož roku pořídil archeologický spolek „Starý Velehrad“ plánec mohylníku a byla odkryta jedna mohyla, kde byl objeven datovací materiál, který prokázal, že se jedná o slovanské pohřebiště. Tento mohylník leží asi na 15° svahu, který se sklání východním směrem k řece Moravě. Součástí tohoto mohylníku bylo původně 27 mohyl. Tři mohyly ležely mimo hlavní skupinu a byly roztroušené v lese. Kde sídlilo obyvatelstvo, které pohřbívalo na „Trestném“, nelze jednoznačně určit. Existují ale hypotézy, že by tento mohylník mohl přináležet k sídlišti pod vrcholem „Soudná“ (348 m. n. m.) západně od Žlutav a pod severním svahem „Trestného“ na pravém břehu Moravy (Dostál 1957, 37–38).

Zdejší mohyly mají převážně kruhový půdorys. Oválný půdorys mají zde pouze dvě mohyly. Jejich průměr se značně liší: M1: 5,5m, M2: 2,5m, M3: 3,5m, M4: 3,5m, M5: delší osa 6 m, M6: 2.7 m, M7: ? M8: 2,5 m M9: 3 m, M10: ?, M11: 3,3 m, M12: oválný půdorys 10 x

3,5m, M13: 3 m, M14: 2,5 m, M15: (samostatně stojící) 7 m, M16: (samostatně stojící) 8 m, M17: (samostatně stojící) 8 m, M18: oválný půdorys 7 x 5 m, M19: 9 m, M20: 10m. Průměrná výška se zde pohybuje kolem 60 cm s výjimkou mohyly č. 5, která má výšku 1 m. Na této lokalitě je především zajímavé zjištění, že některé mohyly obsahovaly zbytky po dřevěných konstrukcích a v jednom případě byla tato konstrukce (tvořená z kuláčů) ještě obložena kameny. Z 20 prozkoumaných mohyl je patrné, že zde dominuje kostrový pohřební ritus s orientací Z–V s výjimkou mohyly č.5, kde se objevuje poloha SZ–JV. Dvacet prozkoumaných mohyl krylo 13 kostrových pohřbů a šest žárových. Všechny žárové pohřby byly umístěny nad úrovní v mohylovém násypu. Podle dostupných zdrojů se jedná o slovanské pohřebiště z 9. století (Dostál 1957, 38–46).

Při vlastním průzkumu mohu výše zmíněný popis potvrdit. Lokalita je velice dobře zachovalá, bez známek vnější destrukce. V současnosti lze velmi snadno identifikovat mohyly, na kterých probíhal ve 30. letech archeologický výzkum. Asi 300 m východním směrem protéká řeka Morava.

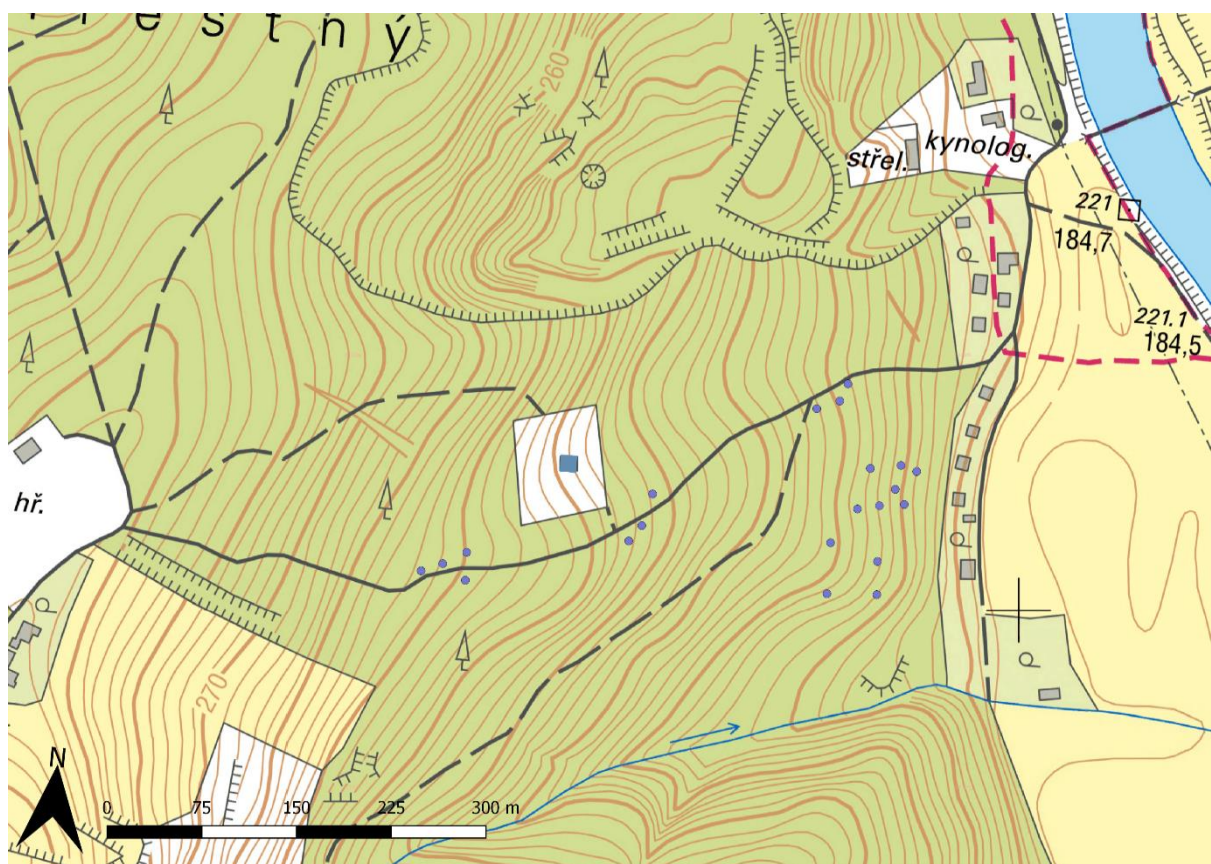
GPS souřadnice: Y=533153,54 X=1165910,50 H=209,57; B=49°12'30,14'' L=17°30'09,75''

Obr. 89: Poloha lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 90: Lidarový snímek lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady czukz.cz.

Obr. 91: Rozložení mohyl na lokalitě Žlutava „Trestný“, QGIS, mapové podklady czukz.cz.

Obr. 92: Viditelnost z lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady cuzk.cz.

Foto 30: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.

Foto 31: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.

Foto 32: Pohled na mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.

8 Slovanská sídliště

8.1 Bojkovice – „Dílnice, Trhovisko“

Tato lokalita se nachází v poloze SV – JZ a sleduje blízké pravobřeží Olšavy a Kolelačského potoka. Tratě „Dílnice“ a „Trhovisko“ jsou na JV svahu a rozprostírají se v nadmořské výšce 280–285 m. Tato lokalita je datovaná do 9. století. (Kohoutek 1995, 137).

8.2 Bojkovice – „Hradská niva II“

Poloha této lokality se nachází nejsevernější části odlesněného areálu dnešního podniku Zeveta. Její nadmořská výška činí asi 330 m. Naleziště lemuje bezejmenný potůček, který protéká ze severu na jih, kde se dále vlévá do Kolelačského potoka. Podle dostupných informací je toto sídliště datováno na přelom 8./9. století (Pavelčík Jan 1961, 160).

8.3 Dolní Němčí – „Úžery“

Toto sídliště se nachází východně od obce Dolní Němčí, rozkládá se v nadmořské výšce 260–265 m a to v meandru potoka s názvem Okluky na levobřežní terase. Podle dostupných zdrojů se lokalita řadí do 9. století (Pavelčík Jiří 1967,52).

8.4 Dolní Němčí – „Záhumní“

Poloha této lokality se nachází západním směrem nedaleko od tratě „Úžery“, a to v nadmořské výšce 260 m. Jde o mírný severní svah, který je orientovaný směrem k východu. Ze severu ho lemuje zregulovaný potok s názvem Okluky, který protéká z východu na západ. Podle fragmentů keramiky byla tato lokalita zařazena do 9. století. (Polák 2005, 36).

8.5 Drslavice – „Nivky“

Poloha této lokality se nachází na první levobřežní terase Olšavy, pod lesem zvaným „Obora“. Rozkládá se na severním svahu, který je nepatrně přikloněn k východu. Toto sídliště je situováno 200–210 m n. m. Ze severní a severozápadní strany je tato oblast protnutá silnicí. Podle nalezené keramiky je lokalita datována do 9. století (Pavelčík Jan 1958, 79).

8.6 Havřice – „Nad Zahrádky, Obalovo pole“

Naleziště je situováno na levobřežní terase řeky Olšavy, a to v nadmořské výšce 210–218 m. Představuje SV svah a společně s polohou „Nad Stavem“ a „Nad Zahrádky“ tvoří jeden výraznější celek. „Obalovo pole“ je od tratě „Nad Stavem“ oddělené Černým potokem. Ten protéká z jihu na sever, kde se dále vlévá do Olšavy (Pavelčík Jan 1944a, 20). Podle nalezené keramiky se tato lokalita řadí do 9. století (Polák 2005, 40–41).

8.7 Hradčovice – „Cahlův grunt“

Na první terase v pravobřežní Olšavy se objevuje poloha této lokality. Zaujímá JV svah a nachází se v nadmořské výšce 196–200 m. Východním směrem protéká Hradčovický potok. Podle nalezených artefaktů a keramiky je lokalita zařazena do 9. století. (Polák 2005, 47)

8.8 Hradčovice – „Újezdy“

Tato lokalita se nachází na západním okraji obce, a to na prvních pravobřežních terasách Olšavy. Je také situovaná na SZ svahu v nadmořské výšce 196–204 m (Kučera 1894, 551). Podle dostupných informací je tato lokalita zařazena do 9. století (Polák 2005, 50).

8.9 Lipová – Milušince

Jedná se o východní stranu kopce s pomístním názvem Milušinec. Nejvyšší bod zde představuje kóta 434. V současnosti se zde nachází obdělávané pole. Díky této skutečnosti se podařilo zajistit raně středověký keramický materiál, který indikuje, že se zde mohlo v minulosti nacházet sídliště. Tento materiál byl datován na přelom 9./10. století. Na této lokalitě zatím neprobíhal žádný archeologický výzkum, proto je toto sídliště pouze domnělé. Asi 100 m východním směrem protéká lipovský potok, který tuto hypotézu může potvrzovat. Informace o datování byla převzata z orálního zdroje od pana Josefa Ščuglíka, který našel výše zmíněný datovací materiál. Po konzultaci se zlínskou archeoložkou dr. Langovou byla lokalitě přiřazena výše zmíněná datace. V současnosti se datovací vzorky nachází v MJVM ve Zlíně a v Městském muzeu ve Slavičíně o neznámém počtu.

8.10 Nevšová – „Paděлік“

Jedná se o jihozápadní svah pastviny s pomístním názvem „Paděлік“, jihozápadně od kóty 462. Na této lokalitě se již v minulosti nacházelo velké množství pravěkého i středověkého keramického materiálu. V těsné blízkosti protéká vodoteč Nevšuvka (obecní název „Říka“). Tato lokalita je zaznamenána v SASu jako území s archeologickými nálezy. Jejich vysoká četnost indikuje hypotézu, že se zde mohlo v minulosti nacházet osídlení. Tuto hypotézu potvrzuje nejen blízkost vodního zdroje, ale i nálezy zbytku železné strusky, která svědčí o přítomnosti metalurgického řemesla. Také se zde objevují fragmenty mazanice, která jasně prokazuje přítomnost sídlištních objektů. Lokalita byla datována na přelom 9./10. století. Informace o datování byla převzata z orálního zdroje od pana Josefa Ščuglíka, který našel výše zmíněný datovací materiál. Po konzultaci se zlínskou archeoložkou dr. Langovou byla lokalitě přiřazena výše zmíněná datace. Veškeré nalezené fragmenty z posledních let (keramické i kovové) jsou uloženy v Městském muzeu Slavičín.

8.11 Nevšová – „Úlehle“

Na tuto lokalitu mě upozornil p. J. Ščuglík. Jedná se o svah louky, jižně od kóty 459, s pomístním názvem „Jánoše“. V těsné blízkosti se nachází bezejmenný potůček, který je vzdálen přibližně 400 m od mohylníku Bohdance ležícího jižním směrem. V tomto prostoru byly nalezeny fragmenty slovanské keramiky. Ty byly datovány do 9. století. V současné době se jedná o pastvinu, kde již další prospekce formou terénních sběrů není možná. Sumarizace poznatků jako je blízkost vodního zdroje, nedaleký mohylník Bohdance a zvýšené nálezy slovanské keramiky indikuje možné slovanské osídlení. Nicméně žádný ověřovací průzkum zde neproběhl – jedná se tedy o sídliště domnělé. Informace o datování byla převzata z orálního zdroje od pana Josefa Ščuglíka, který našel výše zmíněný datovací materiál. Po konzultaci se zlínskou archeoložkou dr. Langovou byla lokalitě přiřazena výše zmíněná datace. V současnosti se datovací vzorky nachází v MJVM ve Zlíně a v Městském muzeu ve Slavičíně o neznámém počtu.

8.12 Slavičín – Divnice – Krátecko

Na tuto lokalitu mě upozornil starosta Slavičína T. Chmela. Jedná se o lesní svah, který se nachází jihovýchodně od kóty 471. Ve vzdálenosti asi 200 m severovýchodním směrem protéká Václavský potok. V tomto prostoru byly nalezeny fragmenty raně středověké keramiky.

Bohužel zde neproběhl žádný hlubší výzkum a tato hypotéza je postavena pouze na povrchové prospekci. Toto sídliště je tedy domnělé. Nicméně podle získaných informací je toto domnělé sídliště datováno do 11. století (Švihálek 1981, 8–9).

8.13 Slavičín –Hrádek na Vlárské dráze – Hrubé pole

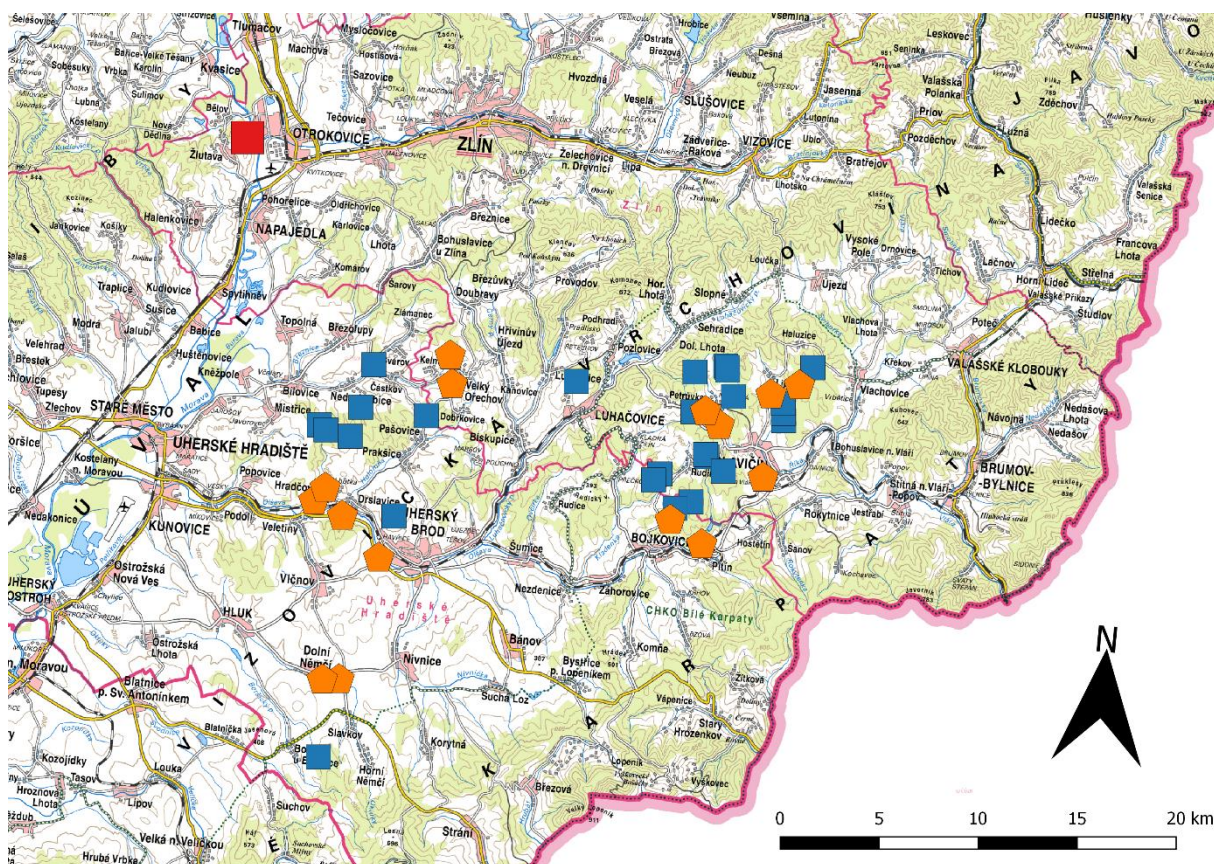
Tato lokalita se nachází asi 300 severním směrem od kóty 401. Severovýchodním směrem ve vzdálenosti asi 200 m protéká říčka s pomístním názvem Říka. V současnosti se jedná o obdělávanou polnost. Při povrchové prospekci zde byly objeveny fragmenty středověké keramiky a struska, u které byla provedena datace do 11. století. Ani zde neprobíhal žádný výzkum, proto se jedná o sídliště domnělé (Švihálek 1981, 8–9).

8.14 Velký Ořechov – „Kopce“

Směrem na jih od Velkého Ořechova se rozprostírá lokalita „Kopce“, která je rozložena na SV a JZ svahu. Obě strany odděluje bezejmenný potůček, který dále postupuje na SZ. Celá lokalita se nachází asi 322–340 m n. m (Hrubý 1941a, 61). Datování této lokality je bohužel omezeno pouze na dobu hradištní, bližší dataci není možné uvést, protože jediný autor, který kdy lokalitu do literatury zanesl, je v podstatě V. Hrubý, který dobu hradištní více neupřesňuje (Hrubý 1941a).

8.15 Velký Ořechov – „Pod Loštičí“

Toto sídliště (?) se rozkládá na východním svahu kopce, a to v nadmořské výšce 284–300 m, který po celé délce ze západní strany lemuje les zvaný „Loštiče“. Z jižní strany zde zasahuje vodní nádrž, ze které vytéká na jih Častkovský potok. Podle nalezených keramických fragmentů můžeme tuto lokalitu zařadit na přelom 9./10. století (Polák 2005, 65).

Obr. 93: Rozložení sídlišť a mohylníků, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

9 Sumarizace a interpretace poznatků

9.1 Lokalizace

Na grafu 1 je znázorněn podíl lokalit v jednotlivých okresech. Celkem bylo zkoumáno 25 lokalit, z nichž 16 se nachází ve zlínském okrese a devět v uherskohradištském okrese. Na grafu 2 a 3 je vyobrazen podíl lokalit na jednotlivých katastrálních územích.

Z grafu 2 je patrné, že ve zlínském okrese jasně dominuje oblast Slavičina a Rudimovska. Zde lze identifikovat 12 mohylníků, které se nacházejí relativně blízko sebe. Další koncentraci nám vykresluje graf 3, kde lze vyzorovat, že největší podíl lokalit v uherskohradištském okrese je na katastru obce Nedachlebice a v jeho přilehlých částech. Zde byly objeveny čtyři mohylníky. Ostatní lokality tohoto typu jsou nepravidelně rozmístěné ve vyšších partiích zkoumaného území.

Tento jev můžeme vysvětlit jednoduše působením badatelů se zájmem o pamětihodnosti tohoto druhu v místech jejich objevení. Například v prostoru Slavičina byla naprostá většina mohylníků objevena díky činnosti Vlastivědného kroužku, kde působil zejména V. Švihálek a J. Studenka (Minařík 2017, 20). Stejně tak v okolí Nedachlebic působil zejména I. L. Červinka (Červinka 1928) a J. Vitek (Vitek 1928).

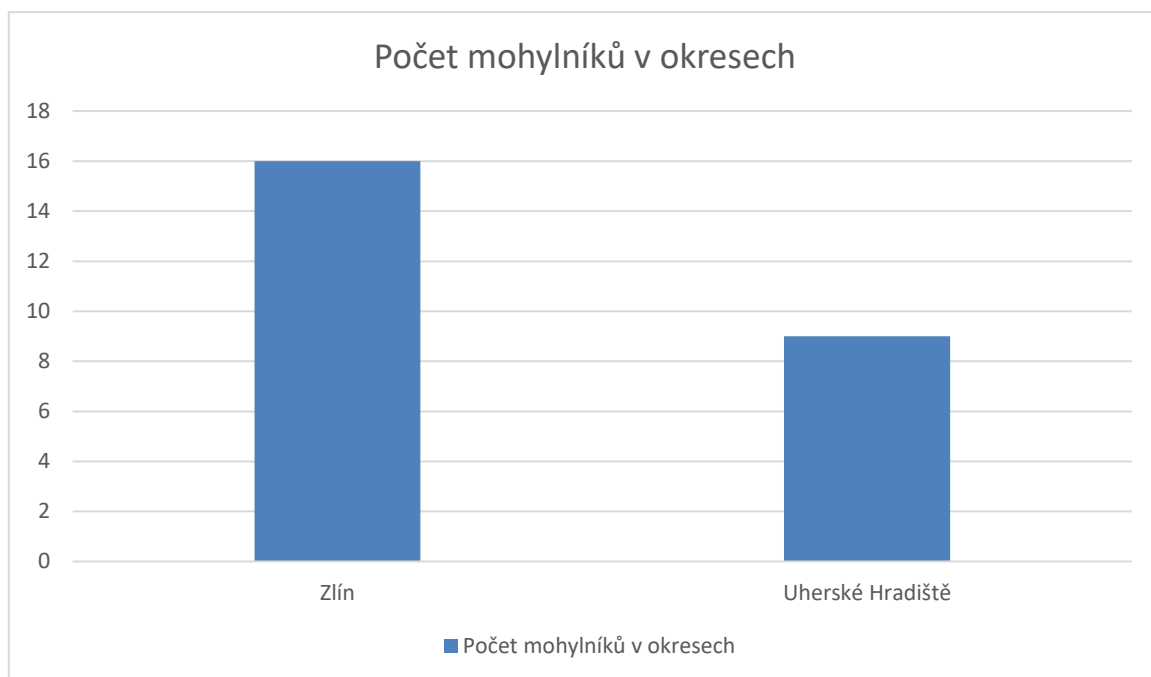
Obdobně důležitou roli při lokalizaci mohylníků hraje i přítomnost lesních cest, které jsou téměř vždy nedaleko. Je velmi pravděpodobné, že ve více odlehlých lesních prostorech se nachází další mohylová pohřebiště, která zatím nebyla objevena. Díky novým prospekčním metodám jako je LIDAR apod. je pravděpodobné, že se v budoucnu podaří objevit další dosud nezjištěné lokality.

Ačkoliv se v okolí Slavičína a Rudimovska vyskytuje největší počet mohylníků, obsah mohyl v nich je relativně nízký. V průměru se zde vyskytuje okolo šesti mohyl. Ve zlínském okrese se největší mohylník nachází v Luhačovicích, při osobní prospekci zde bylo lokalizováno celkem 49 mohyl. Odlišná situace je v sousedním uherskobrodském okrese, kde je vysoká koncentrace lokalit v Nedečlebicích a zároveň zde dominuje mohylník „Neraz I“ s 29 mohylami. Vysoký počet mohyl se vyskytuje také na lokalitě Částkov „Osuček“, kde jich bylo lokalizováno 19. Ostatní mohylníky již tak početné nejsou. Na uherskobrodském okrese se tedy nachází dva početnější mohylníky oproti jednomu ze zlínského okresu.

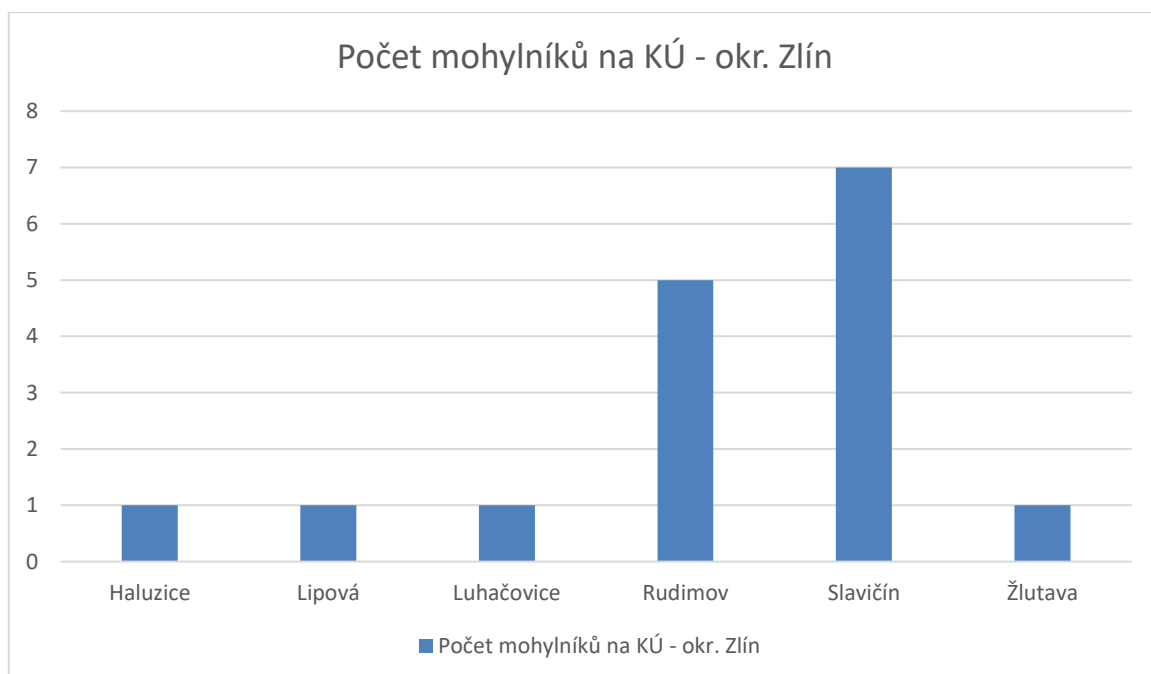
Jako možná interpretace tohoto jevu se nám nabízí, že mohylníky s větším počtem mohyl přináležejí k určité komunitě ve smyslu obecného místa pro zesnulé. Naproti tomu mohylníky s nižším obsahem mohyl mohou patřit jen určitému konkrétnímu rodu. Tuto hypotézu by mohla potvrdit, v případě pozitivního kosterního nálezů, analýza DNA. Jako další vysvětlení se nabízí, že se do dnešních dnů nedochovaly veškeré původně postavené mohyly. Pro toto tvrzení můžeme uvést lokalitu Částkov „Obec“, kde se mohyly rozkládají v těsné blízkosti komunikační trasy. Východním směrem (přes cestu) od jádra lokality se nyní rozprostírá obdělávané pole, kde se dá výskyt mohyl také předpokládat. Toto tvrzení by mohl potvrdit například detektorový průzkum. O transformačních procesech mohylových nálezů a jejich přirozené destrukci zde neuvažují, protože prakticky všechny dodnes dochované mohyly v rámci jednoho mohylníku procházely stejným transformačním procesem.

Referenční lokalita Žlutava „Trestný“ také obsahuje vyšší počet mohyl, a to 27. Ačkoliv se Žlutava nachází ve zlínském okrese, nerozkládá se v povodí Vlárky, Horní Olšavy ani Dřevnice, ale leží v povodí Moravy. Z tohoto důvodu do výše zmíněného poměru není započítána. Pro úplnost je třeba uvést, že výskyt osamocených mohyl je také vyšší v uherskobrodské oblasti. Jsou zde dvě lokality („Neraz II“ a „Olšovec“), které jsou tvořeny pouze jednou mohylou a obě leží nedaleko dominantní lokality „Neraz I“. Je otázka, zdali v širším kontextu spolu výše zmíněné lokality nesouvisí. Protože mají mezi sebou relativně krátké vzdálenosti, zda se, že by mohly mít společnou vazbu k jednomu sídlišti. Protože ale zatím nebylo v těsné blízkosti žádné sídliště lokalizováno, není možné příčinu výstavby osamocených mohyl v blízkosti rozsáhlého mohylníku jednoznačně určit. Mnoho dalších

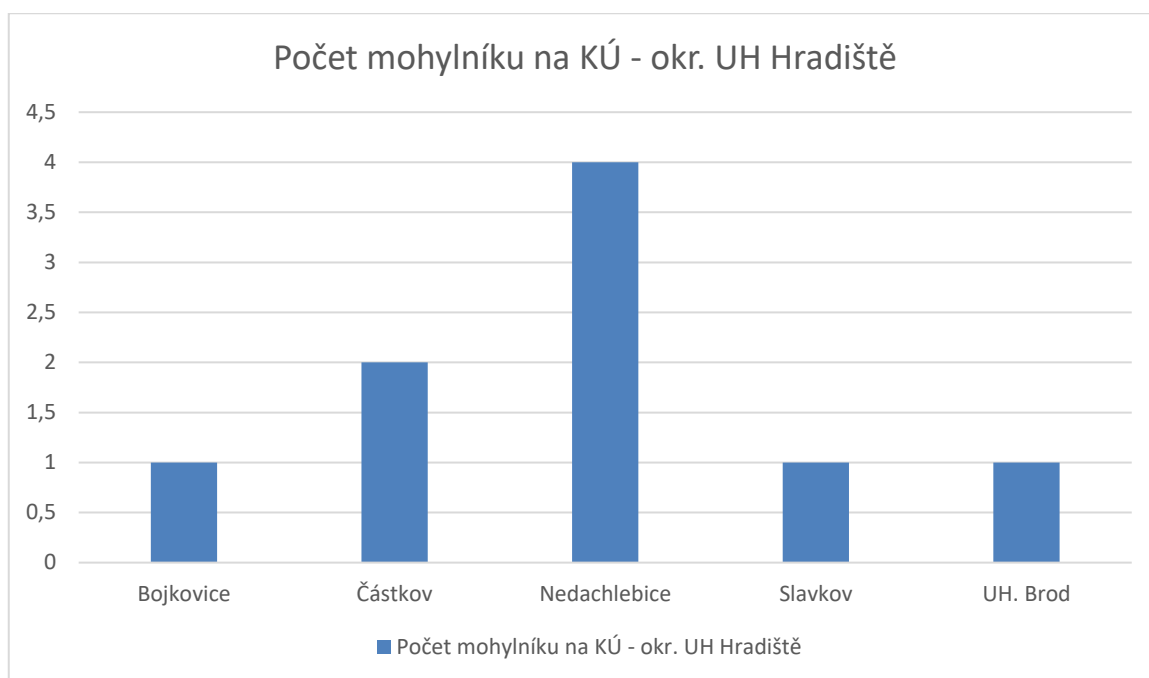
impulzů by mohl k tomuto tématu přinést nový výzkum, který by například mohl potvrdit existenci blízkého sídliště a jeho vazbu na vyšší koncentraci mohylníků v okolí Nedachlebic (graf 3).

Graf 1. Podíl lokalit v jednotlivých okresech.

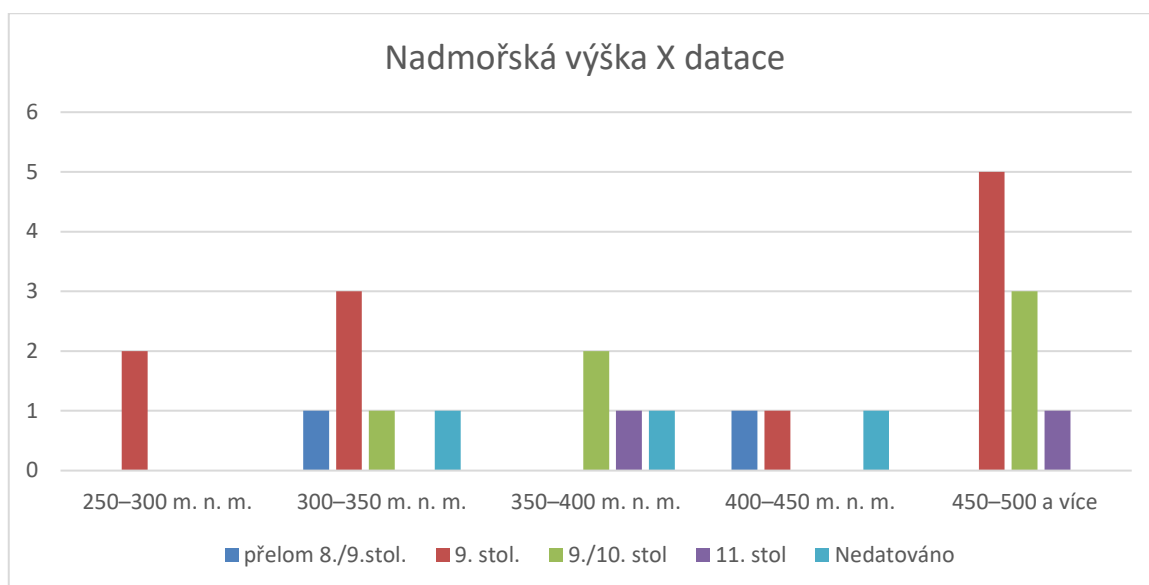
Graf 2. Podíl lokalit na jednotlivých katastrálních území – okres Zlín.

Graf 3. Podíl lokalit na jednotlivých katastrálních územích – okres Uherské Hradiště.

9.2 Nadmořská výška

Pro vyhodnocení maximální nadmořské výšky byly stanoveny intervaly po 50 metrech. Nejnižší začíná v hodnotě 250 m. n. m. a poslední je více než 500 m. n. m. Z grafu 4 je patrné, že největší podíl mohylníků je v intervalu 450–500 m. n. m., a to celkem devět. Menší množství, ale s většinou zastoupených období, je v intervalu 300–350 m. n. m v celkovém počtu šest. V intervalu 350–400 a 400–450 m. n. m. je zastoupeno jen minimální množství lokalit v celkovém množství čtyři a tři. Datačně jsou rovnoměrně rozprostřené, proto nelze z tohoto zjištění vyvozovat žádné závěry týkající se preference výše zmíněných nadmořských výšek. Mírně zvýšený počet zaznamenáváme pouze u mohylníku z přelomu 9./10. stol., a to v intervalu 350–400 m. n. m. Z tohoto období máme ale absenci v následujícím intervalu 400–450 m. n. m., kde se vyskytují pouze tři lokality z 8./9., 9. a 11. stol. Pouze dvě lokality z 9. stol. se nacházejí v nadmořské výšce do 300 m. n. m.

Graf 4. Vyobrazení nadmořské výšky X datace.

Největší koncentrace mohylníků se pohybuje v intervalu 450–500 m. n. m., což odpovídá vyšším polohám vzhledem k průměrné nadmořské výšce zkoumaného regionu. Tento faktor nám indikuje, že zde byla snaha vytvářet pohřební areály na výraznějších polohách vzhledem k okolní krajině, tedy až do výšky přesahující 500 m. n. m. Pouze minimum lokalit leží pod 300 m. n. m. Důvodů může být mnoho, bezesporu jedním z nich může být i snaha o diferenciaci pohřebního areálu na vyvýšenou plochu, aby poslední místo odpočinku zesnulých mělo jedinečný ráz. D. Třeštík ve své práci *Počátky Přemyslovců* (Třeštík 2008) poukazuje na to, že informace potvrzující toto výše uvedené tvrzení se nachází i v Kosmově kronice, kde jistý válečník Tyr poučuje své spolubojovníky, jakým způsobem má být po jeho smrti nakládáno s tělem: „*Stane-li se snad, že zemřu v boji, pochovejte mne na tomto vršku a vystavějte mohylu, která bude na věky po mně pojmenována.*“⁸ Tyto dominantní polohy mohou tedy představovat také pomyslnou posmrtnou poctu pozůstalých zesnulému.

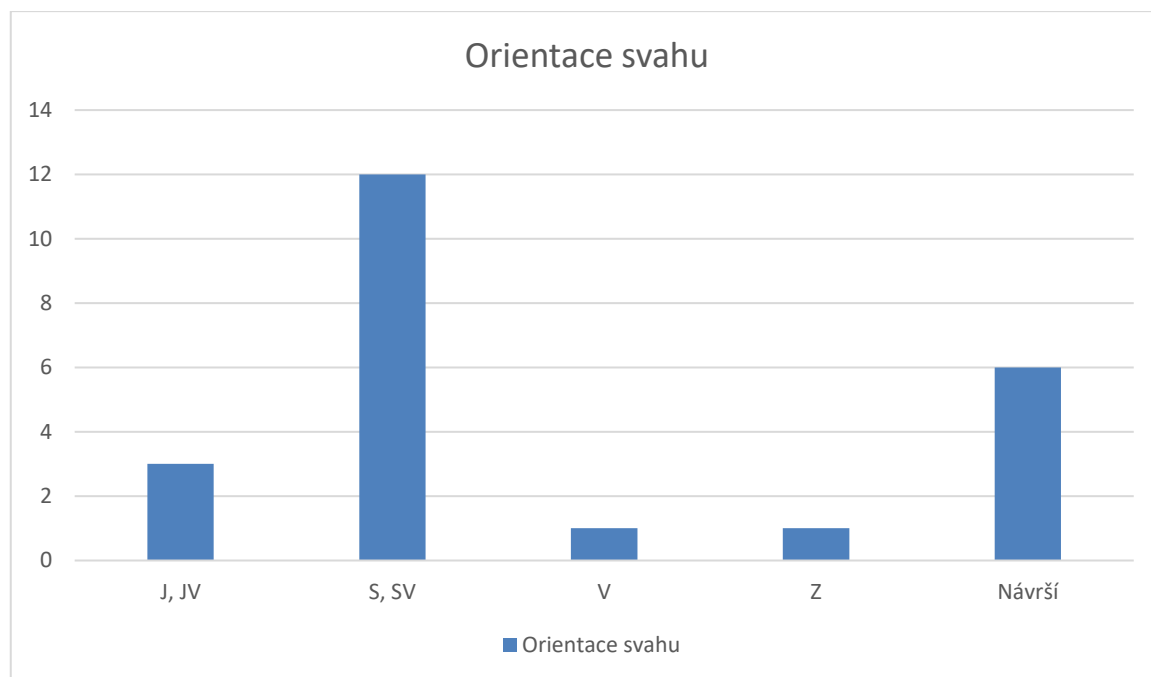
Pro srovnání můžeme porovnat výsledky B. Machové, kde se objevují jisté distinkce. Ve své studii dochází k závěru, že nejvyšší koncentrace raně středověkých lokalit se vyskytuje v rozmezí 220–384 m. n. m. (Machová 2012, 117). Jsou to také vyšší partie zdejší krajiny, nikoliv však samotné vrcholky. V regionu, kterému se věnuje tato práce, je ale největší koncentrace lokalit ještě o 100 a více metrů výše. Zatímco oblast Slavičína již vyšší polohy nijak výrazně nenabízí, v oblasti Chřibů tato možnost je. Sice se v obou dvou případech jedná o zakládání mohylníků na návrší, popřípadě ve vyšších partiích kopce, ale v oblasti Slavičína je strategie mírně odlišná, protože se ve větším množství využívají krajinné reliéfy s vyšší

⁸ KOSMAS. Kosmova kronika česká. Přel. Hrdina K. a Bláhová M., s. 30.

nadmořskou výškou a častokrát samotné vrcholy. Na základě grafu se tedy podařilo vysledovat jistou preferenci vyšších poloh či samotných návrší. U nižších poloh nejsou distinkce díky rovnoměrnému zastoupení nijak výrazné.

9.3 Orientace svahu

Graf 5. Podíl lokalit na při orientaci svahu.

Výsledky z Grafu 5 ukazují, že mohylová pohřebiště nebyla v krajině budována náhodně. V případě námi zdokumentovaných mohylníků zcela nepochybně dominují svahy orientované severním či severovýchodním směrem. Celkem se ve zkoumaném regionu na takto orientovaných svazích vyskytuje 12 mohylníků. Vysoký počet lokalit je také zastoupen na návrších. Tato skutečnost nám potvrzuje výše uvedenou hypotézu o budování mohylníků na samých vrcholcích zdejších hor a kopců. Jedna lokalita (Lipová „Starý Háj I, II, III“) je orientovaná na západní straně kopce a referenční lokalita Žlutava „Trestný“ je jako jediná situovaná nejen na východní straně, ale také na relativním úpatí kopce. Jedná se o zcela odlišný jev, který se na žádné jiné zkoumané lokalitě nevyskytuje.

Po sumarizaci dat a z následné analýzy zjištěných výsledků si troufám označit orientaci svahu za jeden z určujících geomorfologických faktorů pro volbu budování nových mohylových pohřebišť. Výsledná analýza jasně prokázala tendenci budování mohylníků na severně či severovýchodně orientovaných svazích, popřípadě na samotných návrších.

Pokud se mohylová pohřebiště vyskytovala ve svazích (ve vyšších polohách) a zároveň byly tyto vyšší polohy konkrétně orientované, můžeme předpokládat, že sídliště patřící k mohylníku se nacházelo v níže položených partiích kopce nebo v údolích, popřípadě v dolních partiích protilehlého svahu. Podle všeobecného mínění se sídliště nachází především ve výškově málo členitém terénu, který představují plošiny či kotliny v blízkosti vodních toků (Měřínský 2002).

Jako možná interpretace tohoto jevu se zde nabízí, že raně středověká mohylová pohřebiště mohou představovat viditelné symboly identity a nároků komunity na určité území, popřípadě by zde mohla být i role orientačních bodů. Protože severně orientované svahy jsou nevhodné např. pro zemědělskou činnost, mohl být tedy tento prostor vyčleněn jako místo se symbolickou nebo pohřební funkcí. Dalším vysvětlením může být i ideový/sociální záměr či poloha blízkého sídliště, které by se muselo vyskytovat na J, JV, JZ, popřípadě na V nebo Z orientovaných svazích. Tyto světové orientace zcela jistě nabízejí příznivější podmínky pro každodenní život než svahy, které jsou orientované severním směrem. Hypoteticky to tedy znamená, že poloha mohylníku by byla přímo vázaná na polohu sídliště a tím by byl v důsledku omezen volný výběr prostoru pohřebního areálu v krajině. Jedná se ale pouze o hypotetickou úvahu na základě nepřímých dokladů. Prokázání tohoto tvrzení by bylo možné jen v případě realizace speciálně zaměřeného terénního výzkumu.

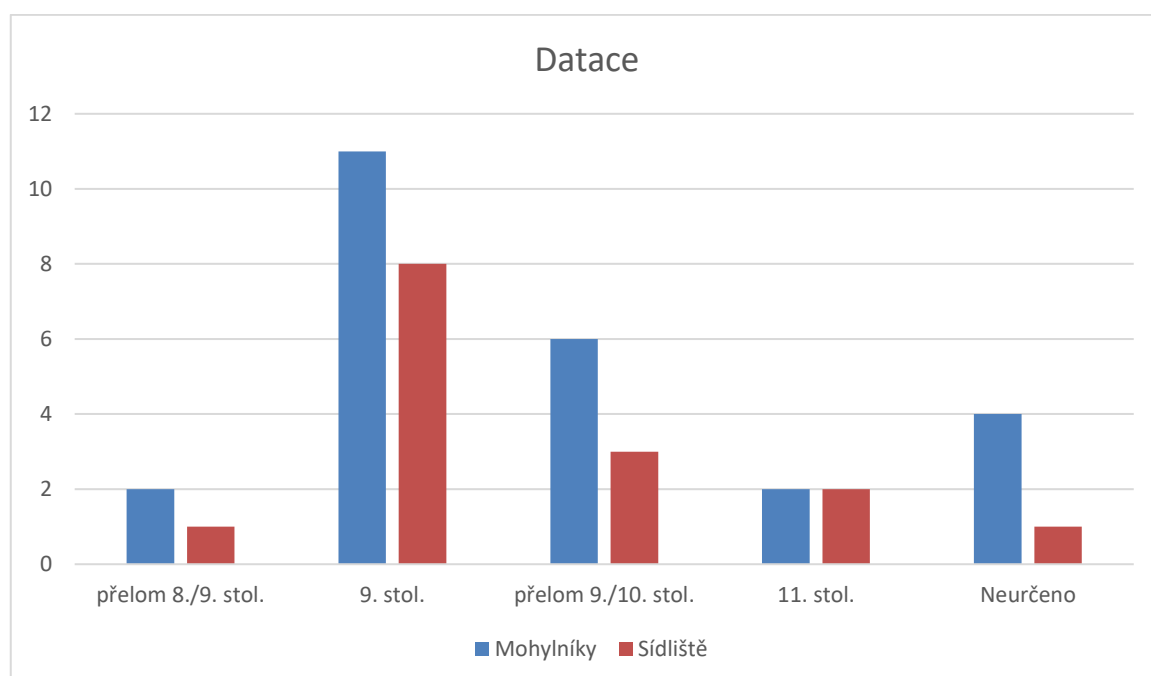
9.4 Datování

Hlavním zdrojem informací datovacího charakteru jsou publikace předchozích badatelů, jedná se zejména o práci B. Dostála (Dostál 1966) a J. Kohoutka (Kohoutek 2004b). Široký rozptyl datace je dán stáří jednotlivých výzkumů. Při některých nebyla zpracována podrobná dokumentace a v některých případech došlo i ke ztracení nálezů (Dostál 1966). Tato skutečnost výrazným způsobem znemožňuje zpětnou revizi datovacího materiálu. Mnoho mohylníku také nebylo zkoumáno komplexně nebo vůbec, tudíž si nemůžeme být jistí datací ani u zkoumaných lokalit. Neprozkoumané mohyly mohou obsahovat i jinou komponentu, než byla doposud dokládána.

Z hlediska datování bylo zpracováno 25 mohylníků a 15 sídlišť, které jsou zobrazeny v grafu 4. Největší množství lokalit s mohylníky zabírá 9. století, je jich zde celkem 11. Druhý největší počet je zastoupen na přelomu 9./10. století, a to šesti lokalitami. Dva mohylníky se ve zkoumaném regionu vyskytují na přelomu v 8./9. století. Celkem čtyři lokality nebylo možné časově zařadit pro absenci dat ze starších výzkumů. Dvě lokality (Slavičín–Lipová „Starý háj“ a Rudimov „Spalice“) mají možné využití i v 11. stol.

Zajímavý datovací materiál se vyskytl zejména na lokalitě Rudimov „Spalice“. Jedná se o denár uherského krále Štěpána. Tato mince byla nalezena na levé pánevní kosti (Dostál 1966, 164). Z důvodu polohy nálezů se jeví, že by výše uvedená mince měla charakter obolu mrtvých. Je pravdou, že byla nalezena u pánevní kosti, ale původní poloha byla patrně na levé ruce a vlivem postdepozičních procesů se její poloha změnila. Ve starší literatuře je lokalita rámcově datována na přelom 9./10. století (Dostál 1966). V grafu je ovšem zařazena díky nalezenému denáru do období 11. století, a to z toho důvodu, že nalezená mince představuje spolehlivý doklad z 1. poloviny 11. století.

U sídlišť je situace podobná. Osm lokalit je datováno do 9. století a tři na přelom 9./10. století. Dvě sídliště jsou zaznamenána také v 11. století a jedno na přelomu 8./9. století. U jednoho (Velký Ořechov „Kopce“) nelze dataci upřesnit a je tedy neurčené.

Graf 6. Počet lokalit podle datace.

Při přijetí výše uvedených dat můžeme konstatovat, že k obnovení tohoto druhu pohřbívání docházelo již v 8. století. V 9. století došlo k prudkému nárůstu a obliba mohylníků dosáhla vrcholu na sklonku 9. století. Poté výstavba nových mohylových pohřebišť klesá. Jeden z důvodů mohl být nepochybně i narůstající vliv křesťanství v tomto regionu. V oblasti Slavičina máme na rozdíl od Uherskobrodsko i dvě lokality, které byly prokazatelně využívány ještě v 1. polovině 11. století. Tuto anomálii můžeme interpretovat jako potvrzení, že vliv křesťanství pronikal do oblasti Slavičinska pozvolněji než tomu bylo v případě Uherskobrodsko. Jako vysvětlení tohoto rozdílu se zde nabízí oblast Starého Města u Uherského

Hradiště, sousedící s oblastí Uherskobrodská, kde bylo doposud objeveno asi pět kostelů. Ty byly datovány podle nálezů šperků v hrobech, nacházejících se v blízkosti těchto kostelů, do 9. století (Dostál 1990, 39).

Dalším vysvětlením může být, že se jedná o jakousi anomálii jedince, který nemusel přijmout novou víru a chtěl být pohřben po způsobu svých předků. Zároveň se zde ale nabízí hypotéza, že se nemusí jednat striktně o pohanské pohřby. Pokud byli zesnulí formálně pokřtěni a mohyly byly vystavěny na vysvěcené půdě a opatřeny např. dřevěnými kříži, nemusela být tedy nutně tato mohylová pohřebiště, nazíráno i tehdejší optikou, vnímána jako pohanská. Tato hypotéza může být potvrzena v případě realizace specializovaného výzkumu, který by potvrdil existenci prvku značícího vysvěcení tohoto území.

9.5 Velikost mohyl

Pro vyhodnocování velikosti mohyl byly zvoleny čtyři kategorie podle nejvyššího naměřeného průměru:

- Malá mohyla = do 5 metrů
- Střední mohyla = 6–9 metrů
- Velká mohyla = 10–14 metrů
- Extrémně velká mohyla = nad 15 metrů

Lokalita	Malá	Střední	Velká	Extrémně velká
Bojkovice „Hradská Niva I“	2	6	2	1
Částkov „Obce“	0	2	3	0
Částkov „Osušek“	2	12	4	1
Haluzice „Volavá“	0	5	0	0
Luhačovice „Obora“	3	41	5	0
Nedachlebice „Lipiny“	–	–	–	–
Nedachlebice „Neraz I“	0	19	9	1
Nedachlebice „Neraz II“	0	0	0	1
Nedachlebice „Olšovec“	0	0	1	0
Nevšová „Bohdance“	0	4	1	0
Nevšová „Nivky“	0	10	0	0
Nevšová „osamocená mohyla“	0	1	0	0
Rudimov „Kamenná“	1	6	0	1
Rudimov „Doubravy“	0	12	0	0
Rudimov „Graca“	0	4	0	0
Rudimov „Plostí“	0	3	0	0
Rudimov „Spalice“	0	1	1	1
Slavkov „Slavkovský háj“	0	3	0	0
Slavičín „Nad Vodojemem/Jamně“	0	4	0	0
Slavičín – Lipová „Bába/Starý háj I, II, III“	0	5	1	2
Slavičín „Meduně“	0	5	0	0
Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“	0	4	1	0
Uherský Brod „Chrástka“	0	9	2	1
Žlutava „Trestný“	14	5	2	0

Tabulka 1. Přehled mohyl zastoupených na lokalitách v jednotlivých kategoriích.

Při sumarizaci poznatků je zcela zřetelné, že ve zkoumaném území jasně dominují středně velké mohyly. Tato skutečnost ukazuje, že ve zkoumaném území byla výstavba mohyl relativně sjednocená. Bez povšimnutí nelze nechat i fakt, že v osmi lokalitách se vyskytuje i mohyla extrémně velká. Přítomnost těchto mohutných mohyl evokuje myšlenku o jejich zvláštním postavení. Může se jednat o sociální postavení zemřelého nebo také o vyjádření sociální vazby mezi členy komunity. Častokrát tyto extrémně velké mohyly stojí zcela samostatně bez přítomnosti menších mohyl v blízkém okolí. Je nepravděpodobné, že by naši předci vynakládali takové úsilí budovat mohyly těchto velkých rozměrů bez hlubšího úmyslu. Pomineme-li úvahu o nedostatečných prostorových kapacitách, může výše zmíněná interpretace odrážet reálnou vazbu.

Jiný pohled se nám nabízí při analyzování velikosti mohyl na referenční lokalitě Žlutava „Trestný“. Ačkoliv se jedná o prakticky shodnou dobu vzniku mohylníku se sledovaným regionem, vidíme zde výrazné rozdíly ve velikosti mohyl. Na této lokalitě jasně dominují malé mohyly do pěti metrů. Jako vysvětlení tohoto faktu se nabízí, že v povodí Moravy byla jiná stavební zvyklost než tomu bylo v povodí Vláry, Horní Olšavy a Dřevnice. Protože jsou na této lokalitě mohyly rozloženy spíše ve shlucích, často blízko sebe, nabízí se zde hypotéza o nedostatečné prostorové kapacitě. V tom případě mohly být budovány menší mohylové násypy v rámci vazeb jedné rodiny, čímž mohla vzniknout kumulace prostorově menších mohyl, ke které přiléhala větší mohyla. Prostorovým vazbám a polohovým vztahům v rámci mohylníku se věnuji v kapitole 9.6.

V této kapitole by bylo zcela jistě užitečné porovnat i údaje o velikosti s podobou a strukturou prozkoumaných mohyl, zde by mohl být objasněn např. možný vztah mezi velikostí a konstrukcí nebo pohřebním ritem aj. Data potřebná pro tuto analýzu ale bohužel buď vůbec neexistují, nebo jsou jen v minimálním rozsahu, protože zde bylo odborným způsobem prozkoumáno pouze minimální množství mohyl. Nicméně i přes absenci většinových dat nastíním z každého pomyslného jádra každé oblasti alespoň jeden příklad.

Na lokalitě Slavičín–Nevšová „Mladý háj“ (Kulatý trávník I) byla prozkoumána mohyla, která měla v průměru 10 m (Velká mohyla) a její výška dosahovala jeden metr nad úroveň terénu. Průzkum byl zahájen postupným odebíráním násypu v jednotlivých kvadrantech, které byly vytyčeny na tělese mohyly. Ihned pod zatravněným povrchem mohylového tělesa se v hloubce do 10 cm podařilo zachytit prakticky na celé zkoumané ploše zbytky kamenného pláště. Ten byl tvořen z plochých pískovcových kamenů o maximální velikosti 15 cm, kladených v relativně pravidelném uspořádání. Násyp byl tvořen žlutohnědou jílovitou hlínou obdobného charakteru jako bylo okolní podloží. V úrovni asi 60 cm pod výškou středu

mohylového násypu byly také zachyceny zbytky zuhelnatělých trámů. S největší pravděpodobností se původně jednalo o čtvercovou konstrukci. V hloubce asi 80 cm byl objeven druhý kamenný plášť tvořený plochými kameny. Přimo pod povrchem mohylového tělesa byly nalezeny zbytky kremačního pohřbu (Kohoutek 2004b, 102).

Druhá vybraná lokalita Uherský Brod „Chrástka“, reprezentující oblast Uherskobrodská, ale bohužel již tak konkrétní není. V roce 1902 byl proveden na tomto mohylníku výzkum a byly prokopány tři mohyly. V jedné z nich (nelze určit které) narazili badatelé těsně pod povrchem na keramické střepy (Červinka 1928, 144). Z útržkovitých informací není zřejmé, zda zkoumané mohyly obsahovaly žárový či kostrový ritus. Ze získaných artefaktů se V. Hrubý (1941b, 88) domníval, že mohyla obsahovala žárový pohřeb. B. Dostál (Dostál 1966) na tuto úvahu v širším podání neopodstatněně navázal. Uvádí, že na základě kremace, která byla objevena hned pod povrchem, a nalezeného sterilního náspu lze počítat s nádobou obsahující kremaci, která byla původně uložena na vrcholek mohylového tělesa (Dostál 1966, 24). Všechny tyto uvedené hypotézy ale postrádají jakékoliv hlubší odůvodnění, a proto je důležité s těmito daty pracovat velice opatrně.

Třetí (referenční) lokalita ve Žlutavách „Trestný“ je asi nejlépe amatérsky zpracovaný mohylník ve zkoumané oblasti. Výzkum zde byl zahájen v roce 1931 a celkem bylo prozkoumáno 19 mohyl. Stopy po dřevěných konstrukcích byly zachyceny na mohylách 1, 2, 3, 5 a 9. Kostrový pohřební ritus byl zachycen na mohylách 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Zbytek mohyl byl podle dostupných informací žárový. Ve dvou případech bylo zachyceno, (těsně pod povrchem u dvou velkých mohyl) i kamenné obložení (Minařík 2017).

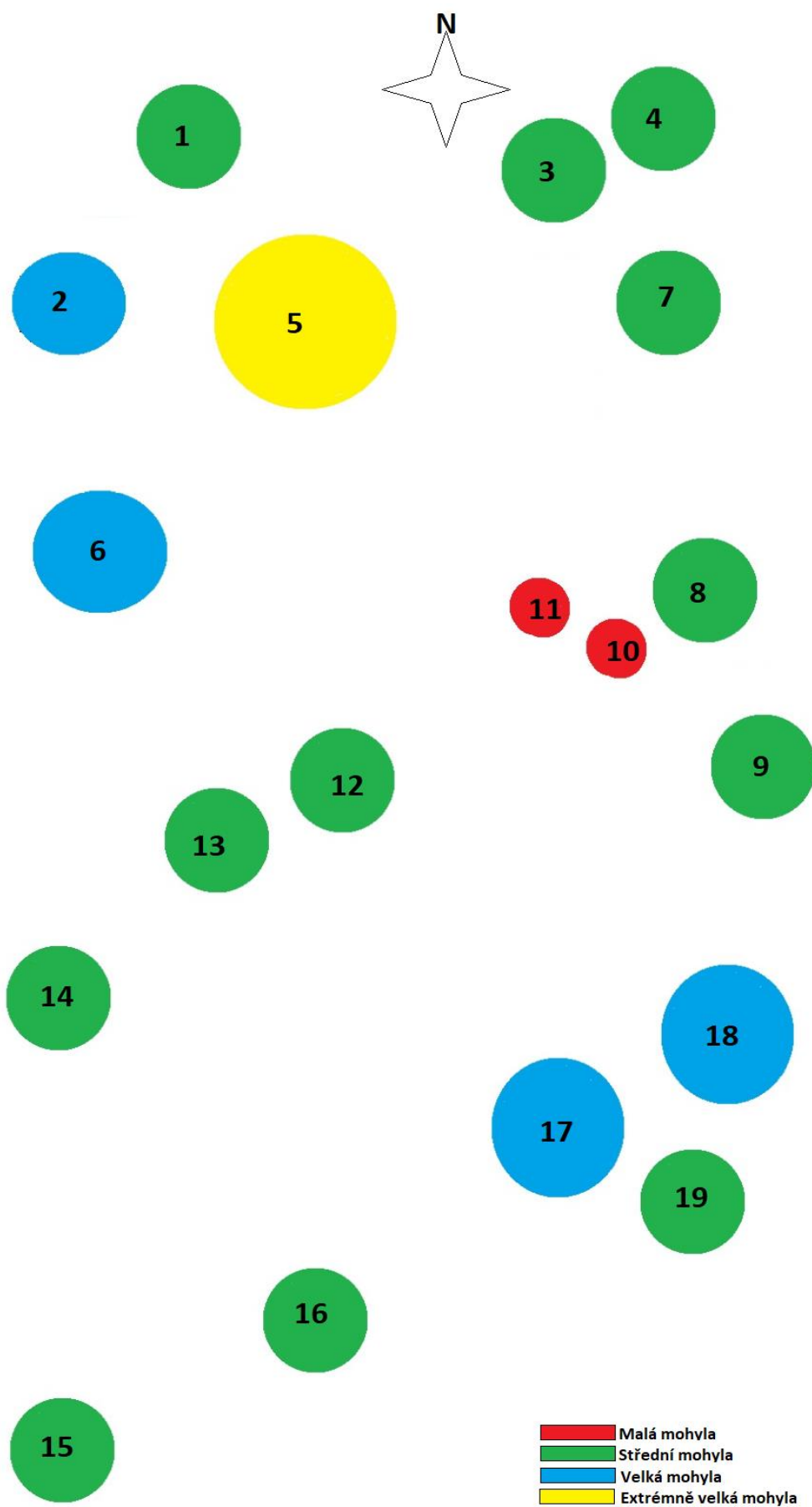
Uvedené příklady jsou pouze rámcové a v žádném případě na jejich základech nemůžeme docházet ke statistickým závěrům, a to z důvodu nízkých hodnot dostupných dat. Co ovšem s velikou obezřetností můžeme říci je, že velikost mohyly patrně nehrála hlavní roli při budování dřevěných konstrukcí, protože tyto se vyskytují jak ve velikých, tak i v malých mohylách. Pro úplnost je třeba uvést, že dřevěné konstrukce byly také zaznamenány na lokalitách Bojkovice „Hradská Niva“ a Rudimov „Spalice“ (Kohoutek 2004b, 103). Největší počet máme zaznamenaný na referenční lokalitě Žlutava „Trestný“, ale patrně pouze z důvodu, že byl tento mohylník nejkompaktněji prozkoumán. Dá se tedy s velkou pravděpodobností očekávat, že v budoucích výzkumech na ostatních lokalitách bude ještě tento počet stoupat. Podle dostupných dat se zdá, že kamenné obložení se vyskytuje převážně u mohyl větších rozměrů. Zkoumaná mohyla na lokalitě „Kulatý trávník I“ je naprosto výjimečná svou stavbou a konstrukcí, jako je dvojí kamenný plášť apod. Jde tedy spíše o výjimečný exemplář svého druhu v našem regionu a nepředstavuje typický reprezentativní vzorek. Z výše uvedených dat

by hypoteticky mohlo vyplývat, že mohyly menších rozměrů mají procentuálně vyšší zastoupení kostrových pohřbů. Jedná se ale pouze o hypotézu, neboť - jak je uvedeno výše - dat pro statistické závěry je velice málo a bez dalších komplexních výzkumů na většině mohylníků nebudeme moci nikdy tuto teorii jednoznačně potvrdit.

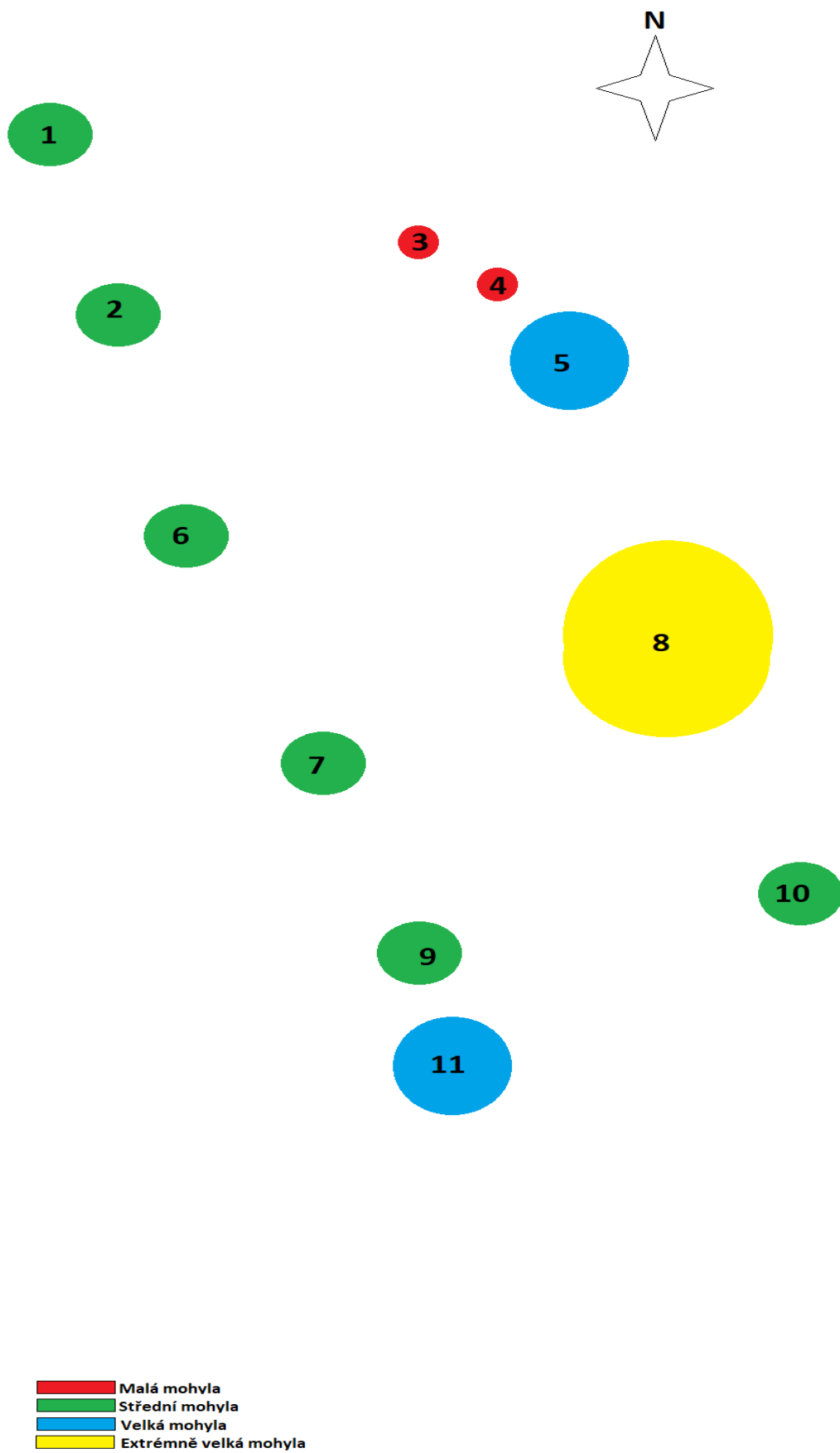
9.6 Vnitřní prostorové uspořádání a vztahy mohyl v rámci jednotlivých mohylníků

Protože většina zkoumaných mohylníků byla menších, popřípadě středních velikostí, rozhodl jsem se analyzovat vnitřní prostorové vztahy na konkrétním příkladu třech vybraných mohylníků. A to na Částkov „Osušek“, Bojkovice „Hradská Niva I“, a Žlutava „Trestný“. Výběr těchto konkrétních mohylníků jsem zvolil proto, že každý z nich reprezentuje jeden okres, a tím tedy i určitou oblast. Mohylník na Žlutavách byl vybrán jako srovnávací element z jiného území. Komplexní analýza vnitřních prostorových vztahů je reálná pouze za předpokladu, že byl prozkoumán celý mohylník. V tom případě bychom měli k dispozici i kompletní hrobový inventář, který by mohl doložit i sociální postavení pohřbených. Protože v rámci zkoumaného území nebyl komplexně prozkoumán ani jeden mohylník, budu analyzovat pouze prostorové vztahy z nedestruktivního pohledu (tedy hustotu, vytváření řad apod.).

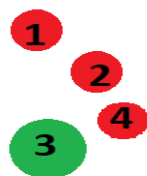

Obr. 94. Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Osušek“

Obr. 95: Rozložení mohyl na lokalitě Bojkovice „Hradská Niva I

- Malá mohyla
- Střední mohyla
- Velká mohyla
- Extrémně velká mohyla

Obr. 96: Rozložení mohyl na lokalitě Žlutava „Trestný“

9.6.1 Hustota a poloha velkých mohyl vůči malým

Na základě výsledků lze konstatovat, že na mohylníku Částkov „Osušek“ se největší koncentrace mohylových nálezů projevila zejména na severovýchodní, východní a jihovýchodní straně. Na severovýchodní straně se kumulovaly zejména středně velké mohyly (č. 3, 4, 7), na jihovýchodní straně je shluk dvou větších mohyl, ke kterým přiléhá i jedna středně velká (č. 17, 18, 19). Na severní straně se rozléhá extrémně velká mohyla, u které se ze západní strany vyskytují další dvě velké mohyly (č. 2, 6). Na západní straně mohylníku se rozkládají středně velké mohyly (č. 12, 13, 14, 15, 16) relativně osamoceny (obr. 94). Pohledem na rozložení mohyl se zdá, že shluky vytvářejí kombinace veškerých velikostí mohyl s výjimkou extrémně velkých mohyl. Na této lokalitě má největší mohyla (č. 5) relativně dominantní osamocené postavení, byť nedaleko se nachází ještě mohyla č. 1, 2 a 6. Je prokázáno, že velikost mohyly není přímo úměrná množství a prestiži milodarů. Častokrát se dražší a početnější předměty nachází právě ve středně velkých mohylách. Nicméně velikost mohylového nálezů mohyly č. 5, který je z objemového hlediska největší, může mít sociální odraz pohřbeného ve vyjádření velikosti mohyly a prestižního relativně osamocené místo v rámci mohylníku.

Podobná situace se vykresluje na lokalitě Bojkovice „Hradská niva I“. Zde jsou mohyly od sebe umístěny v relativně velké vzdálenosti a až na severní stranu se zde netvoří nijak výraznější koncentrace (obr. 95). Na severní straně se vyskytuje jedna velká mohyla, ke které přiléhají dvě mohyly malé (č. 3, 4, 5). Zde je situace tedy taková, že shluk utváří spíše mohyly menších rozměrů, zatímco výraznější mohyly zůstávají, stejně jako na mohylníku v Částkově, osamoceny. Nejvýraznější je zde mohyla č. 8, ke které žádná jiná nepřiléhá. Díky absenci menších mohyl okolo těch větších můžeme i tuto situaci interpretovat podobným způsobem jako u mohylníku Částkov „Osušek“.

Odlišná situace se vykresluje na referenční lokalitě Žlutava „Trestný“ (obr. 96). Zde se vyskytuje poměrně výraznější koncentrace malých mohyl v blízkosti velkých. Jádro lokality je na východní straně a tvoří ho velká mohyla (č. 21), ke které přiléhá jedna střední (č. 19) a pět menších (č. 15, 16, 17, 18, 20). Obdobná situace je i západním směrem, kde se vyskytují shluky tvořené středně velkou mohylou, ke které přiléhají menší (č. 1–10). Naproti tomu na jižní straně jsou mohyly relativně osamoceny (č. 11, 12, 13, 14). Zda se tedy, že na rozdíl od dvou výše zmíněných lokalit zde tvoří koncentraci mohyly menších rozměrů. Situaci můžeme interpretovat jako odraz sociálních vazeb mezi členy komunity. Protože se tento mohylník nachází na prudkém svahu, lze tedy uvažovat i o nedostatečných prostorových kapacitách, kdy v rámci vazeb jedné rodiny mohla nejprve vzniknout mohyla větší a následně se k ní začaly kumulovat plošně mohyly menší.

Při vyhodnocení koncentrace mohyl a jejich umístění v rámci mohylníku lze uvažovat nad souvislostí mezi velikostí mohyly a jejím specifickým umístěním. Z porovnání je patrné, že koncentrace tvoří především mohyly malé, středně velké, výjimečně velké. Naproti tomu extrémně velké mohyly jsou v mohylníku, dle prostorových dispozic, umístěny poměrně osamoceně. Tedy bez kumulace prostorově menších mohyl okolo nich. Jak jsem nastínil již výše, tuto situaci můžeme interpretovat jako vyjádření sociálního postavení zemřelého. Stejně tak tato situace může vyjadřovat sociální vazby mezi členy komunity. V případě mohylníku na Žlutavách lze připustit důvod zvýšené kumulace malých mohyl i nedostatečnými prostorovými kapacitami a silnými rodovými vazbami. Jak je již uvedeno v kapitole 9.5, transformační procesy zde nejsou zohledněny, neboť všechny mohyly v rámci jednoho mohylníku procházely prakticky stejným transformačním, popřípadě destrukčním procesem.

9.6.2 Analýza shluků a řad

Analýze vnitřního uspořádání v širším pohledu bylo podrobena celkem 24 lokalit: 1. Bojkovice „Hradská niva I“ je tvořena 11 mohylami, které se sbíhají do dvou řad. Tyto řady se táhnou v ose V–Z. 2. Částkov „Obce“ je tvořen pěti mohylami. Čtyři z nich tvoří souvislou řadu v ose SV–JZ. Pátá mohyla se nachází asi 150 m severovýchodním směrem osamocena. 3. Částkov „Osušek“ je tvořen 19 mohylami. Část z nich přechází do tří řad táhnoucí se v ose V–Z (obr. 1) a jsou tvořeny mohylami (řada 1: č. 4, 3, 5, 6; řada 2: č. 8, 10, 11, 12, 13, 14; řada 3: č. 15, 16, 17, 18). 4. Haluzice „Volavá“ obsahuje pět mohyl, které tvoří jednu nesouvislou řadu táhnoucí se v ose V–Z. 5. Luhačovice „Obora“ obsahuje 49 lokalizovaných mohyl. Na severozápadní straně, od jádra mohylníku, vytváří čtyři mohyly shluk. Na jihovýchodní straně mohylníku je vytvořen další shluk čtyř mohyl, které jsou ovšem v širším kontextu součástí řady. Celkem se zde mohyly táhnou v pěti nepravidelných řadách v ose SV–JZ. 6. Nedachlebice „Lipiny“ nejsou z důvodu destrukce mohylníku lokalizovány a v práci je uvedena pouze předpokládaná poloha. 7. Nedachlebice „Neraz I“ je tvořena 29 mohylami, které vytváří pět nerovnoměrných řad táhnoucí se v ose SV–JZ. 8. Nedachlebice „Neraz II“ je tvořen jednou osamocenou mohylou. 9. Nedachlebice „Olšovec“ představuje pouze jedna osamocená mohyla. 10. Nevšová „Bohdance“ je tvořen pěti mohylami a tři z nich utváří souvislou řadu v ose V–Z. 11. Nevšová „Nivky“ je tvořen 10 mohylami. Na jihovýchodní straně mohylníku se vyskytuje shluk tří mohyl. Ostatní se táhnou v jedné nesouměrné řadě v ose V–Z. 12. Nevšová „Osamocená mohyla“ je tvořena pouze jednou mohylou. 13. Rudimov „Kamenná“ je tvořena osmi mohylami, které se táhnou ve dvou řadách v ose V–Z. 14. Rudimov „Doubravy“ je tvořen 12 mohylami, které se táhnou ve dvou nepravidelných řadách v ose V–Z. 15. Rudimov „Graca“

je tvořena čtyřmi mohylami a tři z nich se táhnou v řadě v ose V–Z. 16. Rudimov „Plostí“ je tvořeno třemi mohylami, které se táhnou v řadě v ose V–Z. 17. Rudimov „Spalice“ je tvořena třemi mohylami, které se táhnou v nerovnoměrné řadě v ose V–Z. 18. Slavkov „Slavkovský háj“ je tvořen třemi mohylami, které ovšem nevytvářejí žádnou řadu a jsou vůči sobě rozložené ve tvaru pomyslného trojúhelníku. Ten se táhne v ose V–Z. 19. Slavičín „Jamné“ je tvořeno čtyřmi mohylami, které utváří řadu táhnoucí se v ose V–Z. 20. Slavičín „Starý háj I, II, III“ je tvořen osmi mohylami. Na severní straně lokality jsou seskupeny tři mohyly do shluku, ve středové části tvoří čtyři mohyly řadu táhnoucí se v ose SV–JZ, v jižní části lokality se nachází osamocená mohyla. 21. Slavičín „Meduné“ je tvořeno sedmi mohylami situovanými v řadě 4–2–1 a to ve směru V – Z. 22. Slavičín „Kulatý trávník I, II“ je tvořen pěti mohylami a tři z nich tvoří nesouměrnou řadu v ose V–Z. 23. Uherský Brod „Chrátka“ je tvořena dvanácti mohylami. Osm z nich zde vytváří dvě řady, kdy v první jsou tři a ve druhé pět mohyl. Obě se táhnou v ose V–Z. Východním směrem od středové části mohylníku jsou tři osamocené mohyly, které jsou umístěny v trojúhelníkovém uspořádání. Asi 150 m SV směrem se nachází osamocená mohyla. 24. Žlutava „Trestný“ je tvořena 21 mohylami. Na této referenční lokalitě se nevytvářejí přímé řady, jak můžeme sledovat u lokalit výše, ale vytváří se zde spíše lokální shluky mohyl. Centrální oblast se zde nachází v JV oblasti a je tvořena mohylami 15, 16, 17, 18, 19, 20 a 21. Severozápadní směrem se vyskytují další tři izolované shluky, které vždy obsahují jednu středně velkou mohylu, ke které přiléhají další dvě až tři mohyly malé. Tyto shluky jsou tvořeny mohylami 1–10. Na jižní straně lokality se vyskytují čtyři relativně samostatně stojící mohyly, které tvoří nepravidelný čtverec.

Při analýze výše uvedených dat lze konstatovat, že z hlediska prostorového uspořádání mohylových pohřebišť v povodí Vlary, Horní Olšavy a Dřevnice můžeme uvést zásadní faktory, které byly v různých variacích zaznamenány na konkrétních lokalitách. Referované mohylníky jsou v drtivé většině uspořádány do pravidelných i nepravidelných řad. Tyto řady jsou dále orientované v ose V–Z, jako např. Nevšová „Nivky“, Uherský Brod „Chrátka“ apod. Na zkoumaném území se vyskytuje ve čtyřech případech i orientace SV–JZ např. Nedachlebice „Neraz I. V některých případech je řadové uspořádání porušeno a mohylové násypy se objevují ve shlucích. Základ těchto řadových uspořádání tvoří střední až větší zástupci velikostních kategorií, kteří jsou poměrně pravidelně rozmístěni v prostoru mohylového pohřebiště. Mohylníky, které jsou tvořeny více řadami, poukazují na fakt, že se může jednat o výsledek dlouhodobého pohřbívání na daném místě. Objevují se také – i když spíše výjimečně – samostatně stojící solitérní mohyly, jako např. Nedachlebice „Olšovec“. Tuto dominantní

osamocenou polohu můžeme interpretovat tak, že jde o místo pohřbu váženého jedince, který mohl v rámci komunity plnit významnou důležitou sociální nebo duchovní funkci.

Analogii mohylníků, které se vyskytují ve zkoumaném regionu, najdeme i v jižních Čechách, jako například Bechyňská Smoleč (Maxová–Menšík 2011).

Poměrně odlišná situace se nám ukazuje na referenční lokalitě Žlutava „Trestný“, kde se vyskytuje zcela zřetelné jádro lokality představované větším shlukem mohyl. Nedaleko jádra lokality se rozléhají méně početné shluky tvořené jednou centrální mohylou, ke které přiléhají menší mohyly, táhnoucí se v ose V–Z. Tento mohylník je tedy tvořen mohylami, které jsou situovány do menších prostorově oddělených skupin. Tento rozdíl může být ovlivněn i datováním. Jedná se o vývoj pohřebního ritu, kdy 10. a 11. století je dobou řadových kostrových pohřebišť, mohylníky, které jsou tvořeny mohylovými řadami, byly tímto faktorem zcela jistě ovlivněny a došlo k převzetí tohoto prostorového uspořádání. Vysvětlení, proč k takovému prostorovému přepisu nedošlo i na Žlutavě, může být fakt, že patří ke skupině mohylníků, které jsou datačně starší (přelom 8/9. stol.). Také se zde znovu nabízí hypotéza, že budování jednotlivých shluků mohyl můžeme přiřadit užším společenským jednotkám, které mohly být využívány po delší dobu. S tím může souviset i demografická stabilita jednotlivých rodin. Můžeme předpokládat, že výše uvedené shluky jsou pozůstatkem kontinuálních pohřebních praktik v rámci jedné rodiny, které přetrvávaly po delší časový úsek.

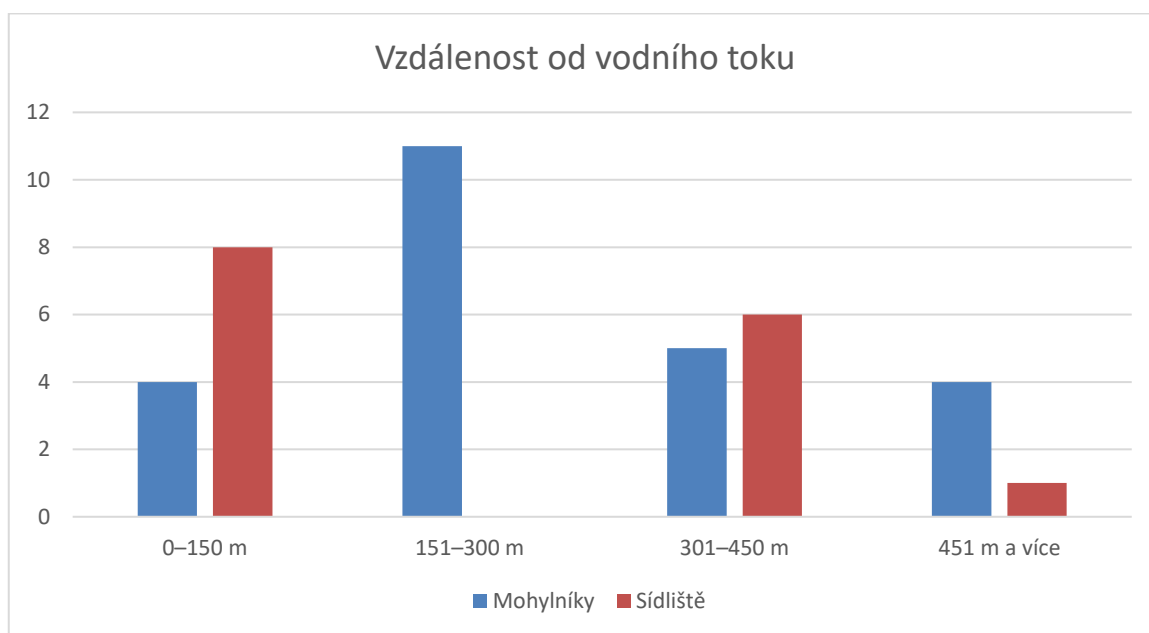
Závěrem lze konstatovat, že rozsáhlá mohylová pohřebišť mohou být dokladem velké kontinuity obyvatelstva v raném středověku. Velikost mohylníků a délka řad je z velké části dána délkou pohřbívání. Mohylové řady jsou tvořeny různými velikostmi samotných mohyl, které odrážejí společenskou kategorii. Tento fakt odpovídá hypotéze o rodinných pohřebištích, ve kterých se mohou vyskytovat i pokrevně příbuzní v rámci širší rodiny. Toto tvrzení ale nemůžeme na základě sesbíraných dat zatím ověřit.

9.7 Vzdálenost od vodního toku

Z pohledu mohylových pohřebišť se zdá být vodní tok jako podstatný faktor, který mohl ovlivňovat umístění samotného mohylníku v krajině. Dle současného stavu poznání sídlištních areálů raného středověku víme, že se tato sídliště vyskytovala především v blízkosti větších vodních toků. Ty mohou být v teoretické rovině brány i jako symbolické rozdělení světa živých a mrtvých (Měřinský 2002). V našem pojetí chápeme ale vodoteče více prakticky. Mohylová pohřebišť z velké části nenesou znaky velké nekropole obsahující stovky hrobů. Z tohoto důvodu chápeme většinu mohylových pohřebišť jako lokální pohřebišť uzavřené komunity.

V tomto pojetí můžeme předpokládat nedaleko mohylníků také výskyt sídliště, které v minulosti patřilo stavitelům právě těchto vzdálenostně blízkých mohylových pohřebišť.

Pro analýzu vzdálenosti od nejbližšího vodního zdroje byl vytvořen sloupcový graf (graf 7.). Interval vzdálenosti je zvolen po 150 metrech. Z grafu vyplývá, že raně středověká mohylová pohřebišť nebyla volena v těsné blízkosti vodního toku. Interval dosahuje vrcholu ve vzdálenosti 151–300 m a pak plynule klesá. Naproti tomu je situace u sídlišť odlišná. Nejvyšší počet lokalit máme zastoupen v těsné blízkosti (do 150 m) toku a v intervalu od 151–300 m zcela chybí. Ve větší vzdálenosti se opět vyskytují, ale již s plynule klesající tendencí. Absence sídlištních lokalit ve druhém intervalu může být dána nízkým stavem poznání.

Graf 7. Podíl lokalit podle vzdálenosti k vodnímu toku.

Závěrem můžeme konstatovat, že u mohylových pohřebišť je velká variabilita s jasnou dominancí druhého intervalu. Naproti tomu u sídlišť zde máme také velkou variabilitu s výjimkou absence lokalit u výše zmíněného druhého intervalu. K obdobnému závěru došla ve své práci i B. Machová (Machová 2012), která dále upozorňuje, že velká variabilita může být způsobena rozdílným životním prostředím (Machová 2012, 145).

Vzdálenost pohřebních lokalit vzhledem k vodním zdrojům byla analyzována proto, že neznáme ze zkoumané oblasti všechna sídliště náležející k mohylovým pohřebišťům. Tím tedy vzniká absence výchozího místa, z kterého člověk na mohylník pravidelně docházel, ať už za účelem pohřbu zesnulého či jiných rituálních důvodů. Faktor vzdálenosti může být tedy aplikován pro budoucí predikci lokalit, protože lze předpokládat přítomnost sídliště v prostoru mezi řekou a mohylníkem, popřípadě za řekou směrem od mohylníku. V případě velké

vzdálenosti mezi vodotečí a mohylovým pohřebišťem můžeme tedy predikovat sídliště v prostoru mezi těmito komponentami, naproti tomu v případě malé vzdálenosti lze sídliště predikovat až za vodním tokem.

9.8 Viditelnost

Rozsah viditelnosti v krajině nebyl zpracován statistickou metodou, ale za pomoci map, které jsou přiloženy ke každé lokalitě. Každá mapa obsahuje červený bod značící pomyslný střed lokality a žluté/oranžové pole viditelnosti. Z těchto ploch je možné sledovat dohled jak ze samotného mohylníku, tak i naopak. Tedy je reálné identifikovat místa, ze kterých je mohylník viditelný. Zkoumané lokality jsou prakticky všechny umístovány ve vrcholových partiích svahů. V závislosti na této skutečnosti je pole viditelnosti rozšířeno buď jedním, nebo více směry.

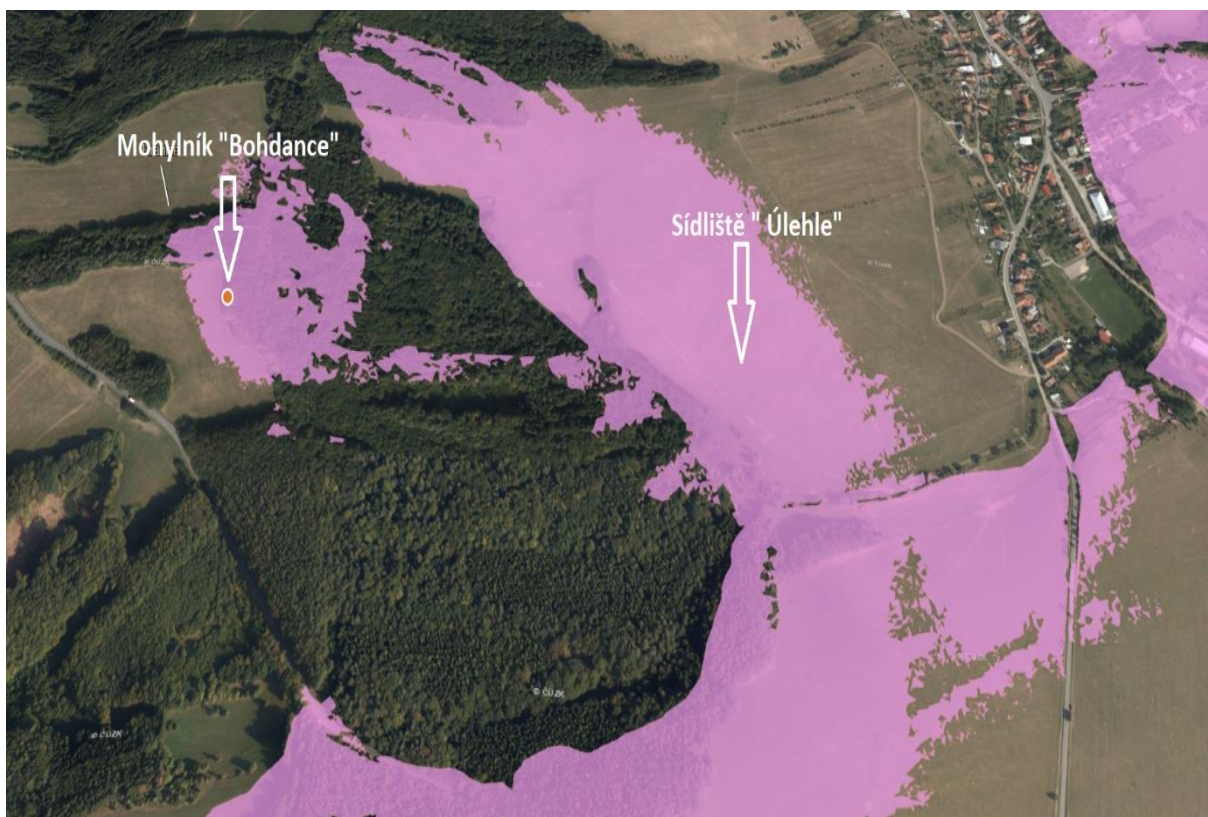
Ve zkoumané oblasti leží mohylníky z větší části těsně pod vrcholem, tím je tedy pole viditelnosti značně zúžené. B. Machová ve své práci z roku 2012, kde se věnuje Mohylovým pohřebišťům z oblasti Chřibů, Kyjovské pahorkatiny a Ždánického lesa, dochází k závěru, že z každého mohylníku jde vidět na vodní tok (Machová 2012, 154). Při vlastní terénní prospekci jsem tento faktor nezaznamenal, ale při hlubší analýze map, kde máme k dispozici i pole viditelnosti, musím tuto skutečnost také potvrdit. V dnešní době se prakticky všechny lokality nacházejí v lesních porostech, což je patrně i důvod, proč nepodlehly destrukci. V raném středověku ovšem patrně mohyly nebyly budovány hluboko v lese, hypoteticky to znamená, že v době budování byl na vodní tok přímý výhled. Tato skutečnost by mohla být také budoucím vodítkem pro predikci sídelních lokalit.

Pro představu můžeme uvést modelový příklad mohylníku v Nevšové „Bohdance“ a sídliště Nevšová „Ulehle“, viz. 3D model. Zde je sídliště vzdáleno asi 400 m a je z mohylníků dobře viditelné. Stejně je tomu i naopak. Když je obě spojíme pomyslnou přímkou, zjistíme, že se táhnou v ose V–Z. Při hlubší analýze směru viditelnosti u ostatních lokalit je zřejmé, že je nejčastější výhled ve směru V, Z, JV, SV–JZ popřípadě S. Protože některé lokality se rozprostírají na samých vrcholcích, nabízí se tedy možnost výhledu do všech světových stran.

Když budeme vycházet z našeho modelového příkladu mohylníku „Bohdance“, lze předpokládat výskyt dalších sídlišť v blízkosti ostatních mohylníků ve směru viditelnosti dané lokality. Při predikci sídlišť je nutné zohlednit i viditelnost vodních toků, a tím tedy upřesnit polohu předpokládaného sídliště. Vzhledem ke skutečnosti, že má většina lokalit pole viditelnosti ve směru V–Z, vykresluje se nám tedy situace, kdy se budou hypotetická sídliště s mohylníky táhnout také v ose V–Z. Tato skutečnost je pozoruhodná zejména s přihlédnutím k rozložení samotných mohyl v rámci mohylníků, které se také prakticky všechny táhnou v ose

V–Z. Díky této shodné orientaci se tedy domnívám, že mohylníky byly budovány tak, aby bylo vidět buď na východní nebo západní světovou stranu, kde se patrně mohlo nacházet sídliště.

Při analýze map vyvstává ještě jeden aspekt, který mohl mít vliv na zakládání nových mohylníků. Většina lokalit má ve své viditelnosti nikoliv souvislé území, ale krajinné dominanty. Je otázkou, do jaké míry se stavitelé mohylníků řídili tímto faktorem, nicméně určitý ideový/duchovní aspekt tady skutečně mohl být. Jako druhé vysvětlení tohoto poznatku se zde nabízí pevný krajinný reliéf, který je velmi rozmanitý a neměnný. Tím jsou vytvořeny přírodní překážky, které přirozeným způsobem snižují viditelnost souvislého území.

Obr. 97: 3D Vizualizace vzájemné polohy a viditelnosti lokalit „Bohdance“ (mohylník) a „Úlehle“ (sídliště).

10 Závěr

Předkládaná práce si kladla za cíl vytvořit co možná nejkompexnější soupis mohylových pohřebišť v povodí Vláry, Horní Olšavy a Dřevnice. Na základě získaných dat byly provedeny analýzy, které měly pomoci co nejrelevantněji odpovědět na kladené otázky. Celkem bylo zdokumentováno celkem 25 mohylových pohřebišť a 15 sídlišť, z nichž je většina pouze domnělá, a proto bylo nutné pracovat s těmito daty velice opatrně. U čtyř mohylníků také nebyla určena datace, a to z důvodu absence jakýkoliv zpráv z předchozích výzkumů, které by alespoň rámcově umožňovaly časové zařazení.

Podařilo se mi shromáždit data o geomorfologických vlastnostech lokalit, která byla následně analyzována statistickými metodami. Z výsledků je patrné, že mohylová pohřebiště nebyla v krajině budována zcela náhodně. Jako jeden z faktorů ovlivňující umístění v krajině se jevila nadmořská výška. Na základě shromážděných dat je zřejmé, že ve zkoumaném regionu zcela dominují vyšší partie či úplné návrší zdejších kopců. Je otázkou, zdali se jedná o rozhodující faktor, anebo jde spíše o odraz geomorfologického prostředí, ve kterém nejsou mohylová pohřebiště v takové míře ohrožena jak je tomu u lokalit v nížinách. V budoucnu může být tato studie ještě doplněna o analýzu lokálního převýšení, která by zvýšila vypovídající hodnotu výsledných dat.

Další sledovaná geomorfologická okolnost byla orientace svahu, která se posléze ukázala jako zásadní faktor. Mohylová pohřebiště byla v naprosté většině zastoupena na severně či severovýchodně orientovaných svazích, popřípadě na samotných návrších. V budoucnu lze tuto studii rozšířit ještě o analýzu sklonu svahu.

Geomorfologické faktory zcela jistě ovlivňovaly umístění mohylníků v krajině, ale lze je mimo jiné interpretovat i jako příhodnější místo pro dochování mohyl do dnešní doby. Místa, kde jsou aktuálně mohylová pohřebiště nejzachovalejší, jsou zcela jistě složitěji dostupná pro těžkou techniku nebo zemědělství. Dá se tedy předpokládat, že mohylová pohřebiště se vyskytovala i v nižších partiích kopců než je dnes známo.

V rámci prostorových vztahů byla provedena analýza na třech vybraných lokalitách. Při následné sumarizaci dat lze uvažovat nad určitým sociálním odrazem velkých či extrémně velkých mohyl, protože jejich poloha je zpravidla mimo větší koncentraci mohyl. Tento jev tedy může odrážet sociální postavení zesnulého nejen velikostí, ale i významným umístěním mohyly v rámci mohylníku. Při analýze prostorových vztahů přicházíme k závěru, že ve většině mohylníků tvoří mohyly řady zpravidla v ose V–Z. Velikost mohylníků a délka řad je z velké části dána délkou pohřbívání. Mohylové řady jsou tvořeny různými velikostmi samotných mohyl, které také odrážejí společenskou kategorii.

Sledované faktory viditelnost a vzdálenost od vodního toku se samostatně ukazují velice variabilní. Jejich potenciál využitelnosti je tedy spíše při budoucích výzkumech zaměřených na predikci sídelních lokalit, které mohly souviset s výše uvedenými mohylníky. V rámci každého mohylníku můžeme předpokládat jistou variabilitu geomorfologických faktorů, avšak zkoumaná mohylová pohřebiště se téměř vždy nacházela u vhodných míst (vodní zdroj, rovinatější krajina pod kopcem, na kterém se rozléhá mohylník), kde by se potenciálně mohlo nacházet i sídliště. V případě individuálního postupu u každého mohylového pohřebiště budeme schopni určit hypotetickou polohu sídliště. Díky tomuto hypoteticko–deduktivnímu přístupu výrazně zmenšíme okruh v okolí mohylníku, kde můžeme následně aplikovat prospekční metody vhodné pro objevení sídlištního areálu.

Pro obecné srovnání můžeme uvést mohylníky Hluboček u Hluku (Lutovský – Tomková 1994) a Bechyňskou Smoleč (Maxová – Menšík 2011). V obou případech byly při budování mohyl také voleny vyvýšené partie či dominantní polohy, jak je tomu v naší zkoumané oblasti. Jisté distinkce lze sledovat u orientace svahu mohylníku. Ve zlínském regionu zcela dominuje severní či severovýchodní orientace svahu, stejně je tomu i v případě mohylníku Bechyňská Smoleč, ale mohylník Hluboček u Hluku se rozkládá na jižní straně svahu. Další podobnosti ale můžeme sledovat u vnitřních rozložení samotných mohylníků. Prakticky ve všech případech zde mohyly vytvářejí řady, které jsou orientovány v ose V–Z. V případě Hlubočku u Hluku mohyly přecházejí do třech výraznějších nepravidelných řad a místy jsou vytvořeny i shluky mohyl (Chrástek 2010, 31). Lokalita Bechyňská Smoleč je tvořena čtyřmi nepravidelnými řadami (Maxová – Menšík 2011, 204). Výjimečně se také objevují samostatně stojící solitérní mohyly. Velikost samotných mohyl nijak výrazně nevybočuje od námi zkoumaného území, kdy na lokalitě Hluboček u Hluku je průměrná velikost kolem 8 m (Chrástek 2010, 32) a na Bechyňské Smoleči mezi 6–9 m (Maxová – Menšík 2011, 204). Všechny tyto analogie nám signalizují relativně sjednocené pohřební praktiky v rámci širšího území. Nicméně tato skutečnost v žádném případě neznamená, že se mohylová pohřebiště vyskytují plošně po celém území. Vysoké množství doposud zaznamenaných lokalit v rámci Zlínského kraje představuje skutečně něco mimořádného v rámci celého území České republiky.

Zvolené téma ještě nebylo zdaleka vyčerpáno a nabízí stále velký potenciál, zejména u výše uvedené predikce dalších sídelních lokalit. Nové poznatky může samozřejmě přinést i širší využití geodatabáze a nástrojů v prostředí GIS (např. sklon svahu). Nicméně komplexní zpracování mohylových pohřebišť ve zkoumané oblasti považuji za první krok pro hlubší pochopení sociálně–geografických souvislostí v povodí Vlárý, Horní Olšavy a Dřevnice.

11 Bibliografie

11.1 Prameny:

Kosmova kronika česká, překl. Hrdina, K., Bláhová, M. 2005: Litomyšl.

11.2 Literatura:

Beranová, M. - Lutovský, M. 2009: Slované v Čechách. Archeologie 6. - 12. století. Praha.

Borkovský, I. 1940: Staroslovanská keramika ve střední Evropě, Praha, 64.

Čapek, L. – Menšík, P. 2013: Letecké laserové skenování a jeho využití ke studiu archeologických nemovitých památek v lesním komplexu Bezinský na katastru obce Rataje (okr. Tábor). In: M. Gojda – J. John a kol., Archeologie a letecké laserové skenování krajiny, Plzeň, 99–110

Červinka, I., L. 1896: Pravěká hradiska na Moravě, Kroměříž.

Červinka, I., L. 1928: Slované na Moravě a Říše velkomoravská. Brno.

Červinka, I. L. 1950: Staroslovanské mohyly na „Hradské nivě“ u Bojkovic, okr. Uh. Brod, Časopis Moravského muzea v Brně 35, 299–307.

Čižmář, M. 2004: Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku, Praha.

Dostál, B. 1957: Slovanský mohylník u Žlutavy (Příspěvek k problematice slovanských mohylníků na Moravě), SPFFBU E 2, 37–74.

Dostál, B. 1966: Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha.

Dostál, B. 1990: Několik poznámek k objevu prvních velkomoravských kostelů ve Starém Městě. In: Galuška, L. (ed.). Staroměstská výročí, Brno, 39.

Dohnal, V. 1963: Slovanský mohylník u Slavičina (okr. Gottwaldov). Sborník Františku Vildomcovi k pětaosmdesátinám II, ČSAV, Archeologický ústav Brno, 67-69.

Dreslerová, D. 2005: Klima v pravěku – mýtus a skutečnost, Archeologické rozhledy LVII, 534–548.

Galuška, L. 2004: Slované doteky předků, O životě na Moravě 6. – 10. století, Brno.

Havlík, L. 1964: Velká Morava a středoevropští Slované, Praha, 171.

Hejhal, P. – Lutovský, M. 2012: In agris sive in silvis... Secondary medieval burials in ancient barrows in Bohemia. In: Salamon, M. - Wołoszyn, M. - Musin, A. – Špehar, P. (ed.), Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe Archaeological and Historical Evidence, Kraków – Leipzig – Rzeszów – Warszawa, 517-524.

Hochmanová, V. – Hrubý, V. – Kalousek, F. – Pavelčík, Jan a Jiří 1955: Paspartzace a dokumentace archeologických nalezišť na území Gottwaldovského kraje, Gottwaldov, rukopis uložený v archivu Slováckého muzea v Uh. Hradišti.

Hrubý, V. 1941a: Osídlení uh. hradišťského okresu v době hradištní, Sborník Velehradský 12, 55–64.

Hrubý, V. 1941b: Přehled archeologických památek politického okresu Uh. Brod, Uherské Hradiště, rukopis uložený v archivu AÚ Brno.

Chmela, T. 2011: Újezd v archeologii jižního Valašska. In: Z. Fišer (red.): Obec Újezd. 750 let dějin. Brno, 29–42.

Chvojka, O. – Křišťuf, P. – Rytíř, L. 2009: Mohylová pohřebiště na okrese Písek. 1. díl. Cíle, současný stav poznání a metoda sběru dat. (Archeologické výzkumy v Jižních Čechách – Supplementum 6.) České Budějovice – Plzeň.

Jiráň, L. (ed.) 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.

Kohoutek, J. 1982: Příspěvek k pravěkému osídlení jižního Valašska. Zprávy Oblastního muzea v Gottwaldově 1–2, 22–31.

Kohoutek, J. 1992: Nová pravěká sídliště na východní Moravě. Pravěk NŘ 2, 261–273.

Kohoutek, J. – Plášek, K. 1993: Průzkum slovanského mohylníku na katastru Slavičina (okr. Zlín). PV 1989, 78–79.

Kohoutek, J. 1995: Slovanské a středověké osídlení. In. Nekuda, V. a kol. : Zlínsko. Brno, 131–146.

Kohoutek, J. 1996: Počátky a rozvoj regionálního bádání na Zlínsku, Archeologické rozhledy 48, 559–563.

Kohoutek, J. - Langová, J. 2000: Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). Přehled výzkumů 41, 118, 131, 140–141.

Kohoutek, J. 2001: Nová zjištění o průzkumu mohylníků na východní Moravě, Pravěk NŘ 11, 381–388.

Kohoutek, J. 2004b: Průzkum slovanských mohylníků na Uherskobrodsku a Slavičínku, Slovácko 2003, 95–107.

Kohoutek, J. 2005: Záchranné výzkumy na lokalitě Zlín – Malenovice „Mezicestí“ 1999–2005, Pravěk NŘ 15, 311–314.

Kohoutek, J. 2007: Klášťov. Hradisko kultury popelnicových polí, Velkomoravské centrum jižního Valašska. NZ č. j. 166/09, archiv ÚAPP Brno.

Kolbinger, D. 2011: Podřevnicko (Zlínsko a Vizovsko). Archeologie Moravy a Slezska XI, 290–297.

Kučera, J. 1894: Pravěká sídliště v poříčí Olšavy, Vlány a Senice na moravském Slovensku, Český lid III, 550–563.

Kuna, M. – Danielisová, A. 2009: Geomorfometrie a analýza reliéfu v archeologii. *Živá archeologie* 10, 56–60

Kuna, M. et al. 2004: *Nedestruktivní archeologie. Teorie, metody a cíle*. Praha, 445.

Kuna, M. 2008: Analýza polohy pravěkých mohylových pohřebišť pomocí geografických informačních systémů. In: Macháček, J. (ed.): *Počítačová podpora v archeologii 2*. Brno – Praha – Plzeň, 79–92.

Lečbych, M. 2008: Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). *Přehled výzkumů*, 49, 292.

Lutovský, M. – Tomková, K. 1994: K problematice nejmladších raně středověkých mohyl v Čechách – pohřebiště u Hlohoviček. In: *Mediaevalia archaeologica Bohemica 1993*. (Památky archeologické, Supplementum 2.) 86–106.

Lutovský, M. 1996: *Hroby předků*. Praha.

Lutovský, M. 2001: *Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha.

Lutovský, M. 2006b: Úprava prostoru pod raně středověkými mohylami (na příkladu Čech a Moravy), *Študijné zvesti* 39, 69 – 76.

Lutovský, M. 2011: *Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Práchní a Chýnovem*. Příbram.

Machová, B. 2012: *Mohylová pohřebiště z oblasti Chřibů, Kyjovské pahorkatiny a Ždánického lesa*. Magisterská diplomová práce. Brno: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

Matějka, A., Roth, Z. 1956: *Geologie magurského flyše v severním povodí Váhu mezi Bytčou a Trenčínem*, Praha.

Maxová, E.– Menšík, P. 2011: Dokumentace raně středověkého mohylového pohřebiště u Bechyňské Smolče, In: Archeologické výzkumy v jižních Čechách. České Budějovice, 191-207.

Měřínský, Z. 2002: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I. Praha.

Měřínský, Z. 2006: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II. Praha.

Minařík, O. 2017: Vybrané kapitoly z dějin archeologického bádání na Zlínsku, Bakalářská práce, Olomouc.

Niederle, L. 1931: Rukověť slovanské archeologie, Praha, s. 34–35.

Parma, D. 2008: Výšinné lokality mladšího pravěku na jihovýchodní Moravě, Brno.

Pavelčík, JAN 1941: Inventář archeologických sbírek uh. Brodského muzea, rukopis uložený v archivu AÚ Brno.

Pavelčík JAN 1944a: Nové archeologické nálezy v obcích okresu uherskobrodského v letech 1942–1943, rukopis uložený v archivu AÚ Brno.

Pavelčík, JAN 1953b: Bojkovice, Inventář pravěkých sbírek do r. 1953, rukopis uložený v archivu AÚ Brno.

Pavelčík JAN 1958: Slovanská pohřebiště u Rudimova, okr. Val. Klobouky, PV 1958, 69.

Pavelčík, JAN 1961: Drobné zprávy, Pravěk východní Moravy II. Brno, 144–160.

Pavelčík JIŘÍ 1967: Slovanské sekery z Dolního Němčí, PV 1966, 52.

Pavelčík, JIŘÍ 1972a: Město v pravěku. In: Zemek, M. a kol. : Uherský Brod. Brno, 19–40.

Pavelčík, JIŘÍ 1982: Uherskobrodsko v pravěku. In: Nekuda, V. a kol. : Uherskohradištsko. Brno, 169–179.

- Peřinka, F 1905: Vlastivěda Moravská II, okr. Val. Klobouky, Brno, 209.
- Polák, M. 2005: Slovanské osídlení na Uherskobrodsku v 8. – 10. století, seminární práce, FFMU, Brno.
- Popper, K. 1997: Logika vědeckého bádání. Praha.
- Pouлік, J. 1980: K počátkům slovanského osídlení v centrální oblasti Velké Moravy, Sborník prací, Brno, 25 – 30.
- Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Sommer, P., Třeštík, D., Žemlička, J. 2009: Přemyslovci. Budování českého státu. Praha: Lidové noviny.
- Staňa, Č. 1961: Slovanské sídliště v Nevšové, Okr. Gottwaldov, PV 1960, 95 – 96, tab. 39.
- Strouhal, B. 1948: Pravěk Podřevnicka (1947-1948), Podřevnicko IV, 56-62.
- Šikulová, V. 1956: Slovanské osídlení Moravy v mladší době hradištní II. Soupis nalezišť a nálezů, rukopis diplomové práce uložený na ÚAM. MU Brno.
- Šmejda, L. 2001: Kostel nebo mohyla? Příspěvek ke studiu pohřebních areálů. Archeologické rozhledy 53, 499–514.
- Švihálek, V. – Brzobohatý, D. 1981: Nejstarší písemné zprávy. 850 let Mladotic, Gottwaldov, 8–9.
- Venclová, N. (ed.) 2008: Archeologie pravěkých Čech 6. Doba Halštatská. Praha.
- Vítek, J. 1928: Slovanská dědina Nedachlebice. Brno.

Vlach, M. 2010: Žárové pohřebiště v Šitbořicích a přilehlý region v době římské. Magisterká diplomová práce, uloženo na ÚAM FF MU. Brno.

Vokolek, V. 2008: Slezskoplatěnická kultura. In: N. Venclová (ed.), Archeologie pravěkých Čech 6, Doba halštatská, Praha, 84–97.

Vrla, R. 2003: Hrad Starý Světlov. Průzkumy památek X, číslo 1/2003, 96–109.

Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.

Wihoda, M. 2010: Morava v době knížecí 906–1197. Praha.

12 Poznámky

Nálezová zpráva č. j. 5355 (Slavičín)

Nálezová zpráva č. j. 5371 (Slavičín)

Nálezová zpráva č. j. 5372 (Slavičín)

13 Vyobrazení v textu, tabulky a grafy

Obr. 1: Rozložení lokalit na vymezeném území (červeně-lokalita Žlutava „Trestný“), QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 2: Poloha lokality Bojkovice – Hradská Niva I, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 3: Lidarový snímek lokality Bojkovice – Hradská Niva I, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 4: Rozložení mohyl na lokalitě Bojkovice – Hradská Niva I, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 5: Viditelnost z lokality Bojkovice – „Hradská Niva I“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 6: Poloha lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 7: Lidarový snímek lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 8: Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Obec“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 9: Viditelnost z lokality Částkov „Obec“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 10: Poloha lokality Částkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 11: Lidarový snímek lokality Částkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 12: Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Osušek“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.

Obr. 13: Viditelnost z lokality Částkov „Osušek“, mapové podklady cuzk.cz.

- Obr. 14:** Poloha lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 15:** Lidarový snímek lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 16:** Rozložení mohyl na lokalitě Haluzice „Volavá“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 17:** Viditelnost z lokality Haluzice „Volavá“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 18:** Poloha lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 19:** Lidarový snímek lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 20:** Rozložení mohyl na lokalitě Luhačovice „Obora“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 21:** Viditelnost z lokality Luhačovice „Obora“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 22:** Předpokládaná poloha mohylníku Nedachlebice – „Lipiny“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 23:** Poloha lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 24:** Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 25:** Rozložení mohyl na lokalitě Nedachlebice „Neraz I“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 26:** Viditelnost z lokality Nedachlebice „Neraz I“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 27:** Poloha lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 28:** Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 29:** Viditelnost z lokality Nedachlebice „Neraz II“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 30:** Poloha lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 31:** Lidarový snímek lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 32:** Viditelnost z lokality Nedachlebice „Olšovec“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 33:** Poloha lokality Nevšová – Bohdance, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 34:** Lidarový snímek lokality Bohdance, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 35:** Rozložení mohyl na lokalitě Nevšová „Bohdance“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 36:** Viditelnost z lokality Nevšová „Bohdance“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 37:** Poloha lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 38:** Lidarový snímek lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 39:** Rozložení mohyl na lokalitě Nevšová „Nivky“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 40:** Viditelnost z lokality Nevšová „Nivky“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 41:** Poloha osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 42:** Poloha osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 43:** Lidarový snímek osamocené mohyly, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 44:** Viditelnost z lokality Nevšová „Osamocená mohyla“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 45:** Poloha lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.

- Obr. 46:** Lidarový snímek lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 47:** Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Kamenná“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 48:** Viditelnost z lokality Rudimov „Kamenná“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 49:** Poloha lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 50:** Lidarový snímek lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 51:** Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Doubravy“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 52:** Viditelnost z lokality Rudimov „Doubravy“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 53:** Poloha lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 54:** Lidarový snímek lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 55:** Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Graca“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 56:** Viditelnost z lokality Rudimov „Graca“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 57:** Poloha lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 58:** Lidarový snímek lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 59:** Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Plostí“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 60:** Viditelnost z lokality Rudimov „Plostí“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 61:** Poloha lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 62:** Lidarový snímek lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 63:** Rozložení mohyl na lokalitě Rudimov „Spalice“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 64:** Viditelnost z lokality Rudimov „Spalice“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 65:** Poloha lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 66:** Lidarový snímek lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 67:** Rozložení mohyl na lokalitě Slavkov „Slavkovský háj“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 68:** Viditelnost z lokality Slavkov „Slavkovský háj“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 69:** Poloha lokality Slavičín – „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 70:** Lidarový snímek lokality Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 71:** Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 72:** Viditelnost z lokality Slavičín „Nad Vodojemem/Jamné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 73:** Poloha lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 74:** Lidarový snímek lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.

- Obr. 75:** Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 76:** Viditelnost z lokality Slavičín – Lipová „Starý háj I, II, III“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 77:** Poloha lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 78:** Lidarový snímek lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 79:** Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín „Meduné“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 80:** Viditelnost z lokality Slavičín „Meduné“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 81:** Poloha lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 82:** Lidarový snímek lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklad cuzk.cz.
- Obr. 83:** Rozložení mohyl na lokalitě Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 84:** Viditelnost z lokality Slavičín – Nevšová „Kulatý trávník I, II“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 85:** Poloha lokality Uherský Brod „Chrátka“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 86:** Lidarový snímek lokality Uherský Brod „Chrátka“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 87:** Rozložení mohyl na lokalitě Uherský Brod „Chrátka“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 88:** Viditelnost z lokality Uherský Brod „Chrátka“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 89:** Poloha lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 90:** Lidarový snímek lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 91:** Rozložení mohyl na lokalitě Žlutava „Trestný“, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 92:** Viditelnost z lokality Žlutava „Trestný“, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 93:** Rozložení sídlišť a mohylníku, QGIS, mapové podklady cuzk.cz.
- Obr. 94:** Rozložení mohyl na lokalitě Částkov „Osušek“.
- Obr. 95:** Rozložení mohyl na lokalitě Bojkovice „Hradská Niva I.“
- Obr. 96:** Rozložení mohyl na lokalitě Žlutava „Trestný“.
- Obr. 97:** 3D Vizualizace vzájemné polohy a viditelnosti lokalit „Bohdance“ (mohylník) a „Úlehle“ (sídliště).

Tab. 1: Přehled mohyl zastoupených na lokalitách v jednotlivých kategoriích.

- Graf 1:** Podíl lokalit v jednotlivých okresech.
- Graf 2:** Podíl lokalit na jednotlivých katastrálních území – okr. Zlín.
- Graf 3:** Podíl lokalit na jednotlivých katastrálních území – okr. Uherské Hradiště.
- Graf 4:** Vyobrazení nadmořské výšky X datace.
- Graf 5:** Podíl lokalit na při orientaci svahu.
- Graf 6:** Počet lokalit podle datace.
- Graf 7:** Podíl lokalit podle vzdálenosti k vodnímu toku.

14 Seznam fotografických příloh

- Foto 1:** Mohyla, lokalita Hradská Niva I, Minařík 2020.
- Foto 2:** Prokopaná mohyla, lokalita Hradská Niva I, Minařík 2020.
- Foto 3:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Částkov „Obec“, Minařík 2020.
- Foto 4:** Pohled na plášť mohyly, lokalita Částkov „Obec“, Minařík 2020.
- Foto 5:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Částkov „Osušek“ Minařík 2020.
- Foto 6:** Celkový pohled na lokalitu Částkov „Osušek“ Minařík 2020.
- Foto 7:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Luhačovice „Obora“, Minařík 2020.
- Foto 8:** Celkový pohled na lokalitu Luhačovice „Obora“, Minařík 2020.
- Foto 9:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Nedachlebice „Neraz I“, Minařík 2020.
- Foto 10:** Celkový pohled na lokalitu Nedachlebice „Neraz I“, Minařík 2020.
- Foto 11:** Pohled na mohylu, lokalita Nedachlebice „Neraz II“ Minařík 2020.
- Foto 12:** Mohyla, lokalita Bohdance, Minařík 2018.
- Foto 13:** Mohyla, lokalita Bohdance, Minařík 2018.
- Foto 14:** Pohled na lokalitu Nevšová „Nivky“, Minařík 2019.
- Foto 15:** Pohled na mohylu, lokalita Nevšová „Nivky“, Minařík 2019.
- Foto 16:** Nevšová „Osamocená mohyla“, Minařík 2018.
- Foto 17:** Mohyla, lokalita Rudimov „Kamenná“, Minařík 2019.
- Foto 18:** Mohyla, lokalita Rudimov „Kamenná“, Minařík 2019.
- Foto 19:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Rudimov „Doubravy“, Minařík 2019.
- Foto 20:** Pohled na mohylu, lokalita Rudimov „Graca“, Minařík 2017.
- Foto 21:** Pohled na mohylu, lokalita Rudimov „Plostí“, Minařík 2020.
- Foto 22:** Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Rudimov „Plostí“, Minařík 2020.
- Foto 23:** Pohled na mohylu, lokalita Rudimov „Spalice“, Minařík 2017.
- Foto 24:** Pohled na plášť mohyly, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj I“, Minařík 2020.

Foto 25: Pohled prokopanou mohylu, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj II“, Minařík 2020.

Foto 26: Pohled na místo rozhrnuté mohyly, lokalita Slavičín – Lipová „Starý háj III“, Minařík 2020.

Foto 27: Pohled na mohylu, lokalita Slavičín „Meduné“, Minařík 2019.

Foto 28: Celkový pohled na lokalitu Uherský Brod „Chrástka“, Minařík 2020.

Foto 29: Pohled na mohylu, lokalita Uherský Brod „Chrástka“, Minařík 2020.

Foto 30: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.

Foto 31: Pohled na otevřenou mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.

Foto 32: Pohled na mohylu, lokalita Žlutava „Trestný“, Minařík 2020.